

294-5922
 విఠం-వమ
 8
 71168

వమేశ్వర వర్ణ రాయలు

నరసింహ స్వామి వారి పాదపూజ

cat-2921

విఠం-వమ
 8
 71168

ఎమెస్కో వచన రాక్షాయణం
(ఎనిమిదవ సంపుటం)

ర చ స :

శతావధాని కోట వీరాంజనేయ శర్మ

196

యం. శేషాచలం అండ్ కంపెనీ
మచిలీపట్నం - సికింద్రాబాదు

EMESCO VACHANA RAMAYANAM - Vol. 8

as retold by :

SATAVADHANI KOTA VEERANJANEYA SARMA

first edition :

APRIL 1981

publishers :

**M. SESHACHALAM & CO.,
Machilipatnam - Secunderabad.**

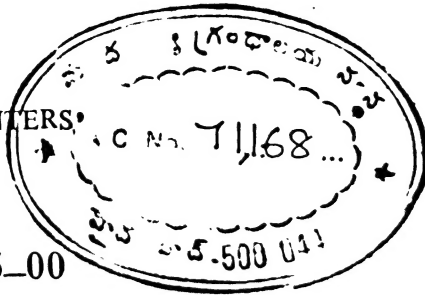
cover design :

B A P U

printers :

**LEELA PRINTERS,
Secunderabad.**

Price : Rs. 5-00

distributors :

**M/s. ANDHRA PRADESH BOOK DISTRIBUTORS,
3237, Rashtrapathi Road, Secunderabad - 500 003.**

196

ద్వాదశాదిత్య మండలంవలె ప్రకాశించే

12 సంపుటాల ఎమెస్టో వచన రామాయణ ప్రాశస్త్యం

ఏనాడు వాల్మీకి మహర్షి ఆపార తపశ్శక్తితో వేదాన్ని రామాయణాత్మకంగా అవిష్కరించాడో ఆ నాటినుండి అవిచ్ఛిన్నంగా కోటోపకాశాలలో బహు నామాలలో ఆ కల్పవృక్షం ధారతాన్ని పుణ్యభూమిగా, కర్మభూమిగా చేసి దిగి గంచాలను ప్రాకింది. ఇంకా ప్రాకుతుంది. అందుకే ఒక కవి “రామవేత్సర దాత్రితము నెందరెన్న గతులన్ వర్ణించినన్ గ్రాలదే” అని అన్నాడు. మేం కూడా ఆ పవిత్ర దావంతోనే ఈ మహాకావ్యానికి పూనుకున్నాం. ఈ సూక్ష్మ ప్రయత్నంలో ఒక విలక్షణమైన మార్గం త్రొక్కటం జరిగింది. వేదానికి వేదం ప్రమాణంలాగా వాల్మీకి రామాయణానికి వాల్మీకియే ప్రమాణంగా అనువాదంలోనే అనువాదులు పరాస్తం చేయబడినై. యథారథంగా అనువదించినా స్వతంత్ర కావ్యంవలె చదువరులకు ఆనందం కలిగిస్తుంది. ఎన్నో గ్రంథ గ్రంథులు వున్నై. ఎన్నో పూర్వాపర విరుద్ధాలున్నట్లు పైకి కనుపిస్తాయి. వచ్చిన కవచేవనై. ఒకచోట శంకరు ఎక్కడో పరిహారం వుంటుంది. ఈ చిక్కులన్నీ ఇందులో వివరియబడినై. తైలదారవలె అవ్యాహతంగా రచనా స్రోతస్సు ప్రవహిస్తుందే చవిడినేలలు. కేదారఖండాలు, నల్లని, ఎర్రని, లేగడ భూములు, నిస్సార నిరుపయోగ ప్రదేశాలు సస్యశ్యామలంగా మారి ఫలానుభవంతో ఇహపర సుఖాలు తమంతతామే కోరి వరించి వనై. ఈ రచనా విన్యాసం సరికొత్తది. పండిత పాఠులచేతం లేకుండా శ్రీ శు వివక్షణ లేకుండా అందరికీ రామాయణ కల్పవృక్ష ఫలాలను అందిస్తుంది. ఏ అనుమానం వచ్చినా ఈ రామాయణం ఆ ఘట్టంలో చూసుకుందే తెలుస్తుంది. ఇంతకు పూర్వం తెలియని ఎన్నో రహస్యాలు వెలికి రీయబడినై. ఆదాహరణకు దశరథుడు ముగ్గురు ధర్మజులకు పాద సం నాదాదాగలెందుకు చేరాడు? వారి వధ ఎందుకు భర్త్యుజ్జ్వలైంది? రార పతి ప్రతగా ఎందుకు ఆరార్య అయింది? సీతా పరిత్యాగంలో రాముడు అన్యాయం చేరా? ఇంకా ఎన్నో ఎన్నో - ఈ బృహత్కార్యం ఎందుకు సంకల్పించామో చదివి చదువరులు సాక్షులు గండి.

స్వామి! భవత్కృపాప్రబలసంగతి నేడవసంపుటంబునున్
భూమి భవార్మదేవు పదముల్ స్మరియింప మఱించినాను శో
భాయనూనమట్టులుగఁ, దావని! అష్టమ సంపుటంబునుం
దామర పండితా! భవబంధహరంబుగ వ్రాయఁబొనుమా.

సూర్యునికి చాయ ఎట్లో, నేను శ్రీరామునికట్టు. నన్ను అవాళవ
 మైన, పుడ్రమైన దాహ్యసుభవాలు చూపి కొనతలచుకున్నావా? అవివేకి!
 నేను పంచనచేయటం నీ దళశీలానికి కాదు సహస్ర శీర్షాకల అనంతు
 డికి సాధ్యంకాదు. నిక్కమైన స్నేహితుడవనీ, బంధువు అనీ, భర్తవనీ,
 పీఠివనీ నమ్మి చేరిన వారంరా వందనాత్మకుడవైన నీచే నిష్కారణంగా
 నశిస్తాడు. నా కోసం కాక వారికోసం ఏడుపు. ఫలితం దక్కుయింది. నా
 భర్త జగదేకవీరుడు. జగన్నాథుడు. ఆ పూజ్యాని హస్తం దిండుగా
 శయనించే అర్హత కోల్పోయి, త్వరలో నాళం కాబోతున్న నీ సంపదను
 కోరుకుంటావనీ నీవెలా అనుకున్నావు? నీ పదితలల్లో ఏ ఒక్క తల
 కూడా ఈ ఆరోచన చేయలేదా? నీ అజ్ఞానానికి నాకే సిగ్గు కలుగుచుంది.
 సాంగంగా చేదంచదివి, సత్యం శీలంకల్గి సాధు సంగతిలో సభ్యుర
 సంస్కారాలు పొంది, జ్ఞాని అయిన రామచంద్రునకు నే తగిన భార్యను
 కాని, నీ బోటి వీరునకుకాదు. వీరనవచ్చు. ఆ లక్షణాలన్నీ నాకూ ఉన్న
 వు. ఆ మూల చాలవరకు సత్యదూరం కాదు. ఆయన స్వజాతి రక్షణ
 కోసం, సర్వలోక కల్యాణం కోసం అవతరించినవాడు. నీవు పరబలంతో,
 దౌష్ట్యంతో, క్రూర కార్యాచరణుడవై, భాని గుర్తించలేక స్వజాతి
 నాశనానికై జగత్కంటకుడవై జన్మించావు. నీ అర్హతకూ, అధికారానికి
 తగిన భార్యలు లభించారు. వాళ్ళు కూడా నిషధయోగ్యులు. భర్తృప్రణ
 యైక జీవలు. వాళ్ళతో సుఖించు. ఇంకా కొన్నాళ్ళు జీవించాలంటే,
 లంకేశ్వరుడుగా రాజించాలంటే, నీ సతుల మంగళసూత్రం మంగళ
 ప్రదంగా వుండాలంటే, దండధరుని కాలసాళం దిగువుతనం తెలియవలె
 ననే కోరిక కలకుండా వుంటే, నా భర్త, నా మరది కోదండధరులై నీపై
 తరలిరాకముందే, నా పతికి నన్ను అప్పగించి “చేసింది తప్ప”ని చెప్పలు
 వేసికొనిక్షమాభిక్ష అర్పించు. ఆయన పురుషోత్తముడు, సరసింహుడూడ.
 నీ దురుసుపాటు క్షమిస్తాడు. రామపులకు శరణాగత రక్షణా వెన్నతో

పెట్టిన విలువకందని గుణం. ఈ దురాగతవాంఛమాను. నా పతి ఎంత కూడుదో అంత దయాహృదయుడు. ఆయన కోరేది నన్నుగని నీ తప్పకు శీలించటందాదు. నన్ను ఆయనకు సమర్పిస్తే, నీకు సర్వభదాలు జరుగుతై. నేను నీ క్షేమంకోరి, నీ దోషాన్ని, నీ దురుత్తులనూ, చురచి చెప్పతున్నాను. నీవు కాఁదని ప్రేరణచే నా హితవు పాటించకపోలే నీకు త్వరలో చ్యుత్యపుతప్పదు. నీకాయన శక్తి తెలియదు. తెలిసినా అహంకారంతో గణించకున్నావు. ఇంద్రుని శతారహితం తప్పవచ్చు. యముని దృష్టిలోనడకుండాకొంతకాలం జీవించవచ్చు. విష్ణుసుదర్శనం, ఈశ్వర త్రికూలం, నా పతి దాణం ఒకటే. తిరుగులేదు. పర్వసమయంలో వరుణుడు పడలే పిడుగులవలె కోదండటంకార నిర్గతాలై శరణు గుండెలో నాటుతుంటే ఆ భర్తని అప్పుడు వినగలవు కాని, మనలేవు సుమా. విషానలార్చుట క్రక్కుచూ సోదర ధనుర్నిర్గత మార్గదాయి కోడెత్రాడుల్లాగా మైకవిసి నిన్నూ. నీ లంకనూ, నీ వారిని బూడిద చేసేటప్పుడు నా పలుకులు నీకు నెమరుకు వస్తై.

కాలసర్పాలను గరుత్మంతుడు కాళ్ళతో చిమ్మినట్లు, నా పతి సుపద్ధుడై, రాక్షస సర్పాల ప్రాణవాయువులను ఆకుగ్రోటితో ఆహరించేటప్పుడు “కుడిచి కూర్చుండక రామపత్నిని ఎందుకు తెచ్చా”నని ఏడుస్తావు. బలిచక్రవర్తి కైవసమైన స్వర్గపదం, త్రివిక్రమాకృతితో వాచునుడు తిరిగి గైకొన్న చందంగా, సిదర్శం, నీలావు, నీలహంకారం తూలించి నన్ను నా పతి గ్రహిస్తాడని కొలది కాకంలొనే తెలుసుకుంటావు. ప్రస్తానార్పటి దిశలు మ్రోగగా, జనస్థానంలోని రాక్షసులంతా ఎత్తివచ్చి ఒక్క నా పతిచే కొలది ఘడియల్లో నాకస్థానంచేరి స్వస్థానాన్ని హతస్థానంగా చేశారన్న సంగతి నీకు తెలుసు. నీవు ఏపాటి వీరుడవని నన్నుర్మించవచ్చావు? పర్వతాలలో ఒంటరినై వుండగా దొంగవలె చచ్చి నన్ను అపహరించుకుని తెచ్చావు. అంతేకాని, నా భర్తను జయించి నన్ను కొనిరాలేడుగదా. రాక్షసరాజా! ఈ కొరమాలిన జుద్ది మానుకో. నీవు హితవైన నా భోధను వినక యుద్ధానికి సిద్ధపడితే, క్రూర విషానలాన్ని వెడలగ్రక్కుచూ, భయంకరమైన కోరలు పదును పెట్టేందుకు మైకి దూకే పటి సంతానంవలె నా పతి, నా మరదీ విడిచే శర

పరంపర నీ ఎడ నాటి నీ వేడి రక్తాన్ని పీల్చుచూ వుండే, లంకింతా
వదాంధవంగా దగ్ధమైపోతుండే అదరించేవారకాని, అదకునేవారకాని లేక
అలాడి అనువుల పేరు సావు. నీ అభిమానపాత్రైన అంగనల మంగళ
సూత్రాలు అగ్నిలో అహరియైపోతుండే, హరిశేషం హహకారాల్లో
డిగలు ప్రతిధ్వనిస్తే, తగడు పొగడతో నగన్ను డీకొన్నట్లు నా భర్తతో
తగవు వెంచకన్నావు. దండధరుని నగరానికి పోబోతున్నావు. నా
మాటలు నీ చెవికెక్కువు. నీ కలం వైరికలం అతి ముద్దుదివై అచనా
తప్పుగా వేళావు. దశరథుడు కేవలం మానవుడగానే భావించావు. అవని
భారం హరించటానికి అవిర్భవించిన దైవ స్వరూపులని తెలుసుకోలేక
పోయావు. ఇంద్ర వజ్రాహుతికి పృథ్విదానవుడు నవసిగట్లు నా కంటిచే
వీవు చచ్చిపోయావు. అయిన వార్త తరించి వస్తాడు. గ్రీష్మ కాలంలో
విభాకరుడు అల్ప తోయాన్ని అహరించినట్లు ఈ వికార విశ్వంలో
ఎక్కడ దాగినా నీ ప్రాణవాయువులు హరిస్తాడు" అంటూ నిష్కర్షగా,
విర్భయంగా, విర్భుజకారంగా, విశ్వయమైన పలుకులు సీత పలికింది.

రావణుడు సీతాదేవిని బెదిరించుట

ఆ మాటలకు అసురనేత క్రద్ధుడైనాడు. అగ్రహంతో, అనరాని,
విసరాని కఠోరవాక్యాలు అహరించి అనసాగాడు. "ఓ సీతా! మానవ
కాంతా! ఎంతెంత మాటలన్నావు! నా సంగతి నీ వెరుగవు. నేను చెప్పటం
అంత మంచికాదు. పురుషతత్వం నీకు పూర్తిగా అవగహన కాలేదు.
వాదెంతంతగా ప్రాణిస్తాదో అంతకంతగా అడదానీ! అతి స్వేహితంగా
వచ్చి వరుడవుతాడు. అది తెలియని అడవాళ్ళు అతని క్రియ వాక్యాలు
తమ సౌందర్య చర్యతో కలతో సంపాదించుకన్నావని భావించి తిరస్కా-
రం చూపిస్తారు. ఆ వెంటనే అతని! దూరమై అనధాటు పాల్కుడతాడు.
గతితప్పి నడిచే గుర్రాలను చోడకుడు సరిగా నడిపించినట్లు నీవై నాకున్న
కావభావం నీ వాక్యాలకు పొంగివచ్చే కోపాగ్నిని కలారీస్తుంది. అందు
చేతనే దండ్యవైన నిన్ను జీవించాను. లేకపోతే ఈ పాదానికి నాకృపా
దానికి నీ ప్రాణాలు గ్రహించబడి వుండేవి. సీతా! నా పరిపూర్ణ కామ
వాంఛను సీవు నిరాకరించి కిచ్చివైచావు. అయినా నేను కామకుడనే

కాక ప్రభువును కూడ. నా ప్రేమభావం నీకు రక్షణ కల్పించింది. నేను నసుకుం చూపినకొద్దీ నీ పరుష భాషణాలు హద్దులు అతిక్రమించినై. ఇంకా నీపై నా భావం యధాతథంగానే వుంది. ఏనాటికైనా నీవు నా దానవే. నీపట్ల విసరత చూపించదల్చుకోలేదు. నీకు ఇంకా రెండునెలలు వ్యవధానం ఇస్తున్నాను. ఇదే చివరి గడువు. ఈ రోపల పూర్వాపరాలు పరిశీలించుకుని నా శయ్యను గ్రహించు. అప్పటికీ నీ మూర్ఖత విడువ కుంటే నీ శరీరం నాబోనగల్గే ముక్కలుగా కోసి ఉదయం బోజనార్థం పడనూ చేసి వడ్డిస్తాను. నేనెంత సాత్త్వికుణ్ణి అంత క్రూరుణ్ణి. మాటాడే మాడే. ఆరునూరెనా నూరు ఆరెనా జరిగితిరుతుంది. నీవు పేరాశతో చూడే నీ భర్త ఏలా రక్షిస్తాడో నేనూ చూస్తాను. ఎంతో ఆశించితెచ్చి ఇంతవరకు ఓర్చుకున్న నా సామవర్తనాన్ని చవుక చేస్తే పరితం అనుభవించి తీరుతావు. ఒకనాడు కామ, రెండునెలల కాలం అవకాశం ఇచ్చాను. ఇది నా బలహీనతగా భావించకు సుమా! అంటూ ప్రళయ నిర్భూతపాతం వంటి పలుకులతో జ్ఞానాని బెదరించాడు. హెచ్చరించాడు. అహంకారం స్రవరించాడు. ఆక్రోశించాడు. ఆ రాక్షసేంద్రియ కఠోర భావనం విన్న నిర్లర గంధర్వాంగనలు వెలి వెలి పోతున్న వదనాలతో, స్వేదసిక్తమైన కాయములతో వికారాన్ని పొందిన వీక్షచాలతో మర్త్యకాంతకు జరిగిన అవమానానికి, అనుభవానికి మర్త్యభావంతో మరిగిపోయారు. ఆ దానవ ప్రభువు ఆగ్రహోదగ్రుడై, కన్నులు నిప్పులు రాల్చగా చూస్తూ అన్న మాటలకు అవనిజ వాతాహతలకవతె వణకిపోయింది. బ్రతుకుపైన ఆక సన్న గిల్లింది. భోరుమని ఏడ్వసాగింది. ఆ సమయంలో, రావణుని వెంట వచ్చిన వేల్పు కాంతల్లో కొందరు పెదపులుకవలించి, కొందరుకన్నులతో నైగలుచేసి, కొందరు మొగలపలమునిటు ఆపించి ఆమెకు కొంతదైర్యం కలిగించారు. ఆ సుకేతాలను సీత అర్థం చేసుకుని దైర్యం పొందింది.

సీత రావణుని పరుషంగా నిందించుట

దేవకాంతల హెచ్చరికవల్ల దైర్యంతోపాటు తెలివి తెచ్చుకుని, తన పతి అసాధారణ పరాక్రమాన్ని, అచంచల ప్రేమానురాగాలను

మృరించి, అప్పటికి తన క్షేమం ఆశించి మందుతున్న అగ్నివలె వున్న
 వివాదరపతిని లక్షించి, దిగులుడించి, దృఢిపహించి, దీర్ఘంగా నిశ్చ
 సించి “ఓరీ! దుష్టబుద్ధీ! నాకంతా అర్థమైంది. నా శుభం కోరుతున్నా
 నని ప్రగల్భాలు పలుకుతున్నావు. నీ శుభం కోరేవాళ్ళు నీకు లేరని
 తెలుకోలేకపోయావు. ఇది సత్యం. ఎందువల్లనంటే: ఇంత దౌష్ట్యానికి
 పాల్పడ్డ నిన్ను అటువంటివాళ్ళుంటే ఎందుకు మందలించరు? అగ్నికి
 అహుతి కాబోయే శలదాన్ని పోలిన నిన్ను వారెందుకు అడ్డగించి సన్మా
 ర్గంలో ప్రవేశపెట్టరు? వాళ్ళు నీ భయానికి ఇంకాలేకాని ఈ వుపేక్ష నీ
 ఒక్కనితోనేపోక వాళ్ళకుకూడా కీడు కల్గిస్తుందని ఆలోచించలేదు.
 ఇంప్రూనికి శని వలె నేను శ్రీరామచంద్రునకు భార్యను. చాలికుడవైన
 నీవు నన్ను కోరేవుకాని, లోకంలో ఇంకెవరైనా కోరుతారా? ఏషేవో
 వికార భావ పరంపరతో దురుక్తులారావు. ఆ పాపం నీవెక్కిడికిపోయినా
 నిన్ను పదలి వెళ్ళదు. మత్త మాతంగాన్ని మళకం ఎదిరించినట్లు
 లోకైక ధరులారిని, నా పతిని నీవు ఎదుర్కొనటం. నీ జిత్తుల మాటలకు
 సీత లొంగదని తెలుసుకో. పంచనతో నా నాథుని దూరంచేసి, నా మరది
 లేకుండా చూచి, కపట వేషంతో భిక్షకుడవై నా పక్షపాలన వచ్చి
 ఆతిథ్యం గ్రహించి, అపస్మారక స్థితిలో నన్ను కొని వచ్చిన నీమదవు
 నీవెక్కడ? యజ్ఞంలో ప్రాజాపత్య పురుషుని అనుగ్రహంతో ప్రభవించి,
 అసాధ్యమైన హరునివాపం టించింది, ముని యాగరక్షణంచేసి, క్రూరదానవి
 గుండెవీర్చి, బలిపశువులవలె పడునాల్గవేల రక్కసులస్పృశించిహరించిన
 నా పతి ఎక్కడ? నీవు పౌరుష శక్తులు కలవాడవై నా మోసగాడవు. నా పతి
 పౌరుష శక్తులతోపాటు ప్రాజ్ఞత కలవాడు. ఇంతచేసి సిగ్గుమాలి నన్ను
 దూర్వాషణుల పలకటానికి నీకు నోరెలా వచ్చింది? ఆ సమయంలో నా పతి
 గాని, నా మరదిగాని వుంటే నీచరిత్ర గతస్మృతి అయ్యేది. కామాంధక
 కనుల ఆవరింపగా వికారంగా చూచే నీ వీక్షణలు రెండూ ఇంకా నేల
 బడలేదేమి? ధర్మజ్ఞానవిఘ్నదైన జనకుని పుత్రినై, దళరథుని కోదంనై,
 రాముని ఆత్మేచ్ఛరినై, సకల దేవసన్నుతచరితనైన నన్ను రాక్షసాకట
 మాసిన నీనాడుక చీకలెగి నేలపడదెందుకు? ఓరినీచకాముకుడా! నీదావుకు నా
 పతికావలెనా? నాపతివ్రత్యతపోబలంచేత ఒక్కమాటలో నిన్ను నిలిదినట్లే

బూడిద చేయనా నా భర్త అనుజ్ఞలేదు. ఆయన చేయదగిన పని నేను చేయటం ధర్మంకాదని పూరుకున్నాను. నీకు చావు నావతి శరంచేత వుండేట్లు విధి కలిగించాడు. అందుకే అవమానాన్ని సహించి, ఆగ్రహాన్ని కుదించుకుని అగాను. పతి పాదసేవలో నేను గుప్తంగా ఆరించుకున్న శక్తి నీపై ప్రయోగించి అపవిత్రం చేసుకోదలచలేదు. కూరుడవై, విద్యాతలలోదరుడవై, కుట్రకుని సోదరుడవై పేరుప్రతిష్ఠలు సంపాదించు కునికూడ, అనమరునివలె దొంగతనంగా నన్ను తోడ్కొనివచ్చిన నీకు మానం ఎక్కడుండి? అని గ్రహమండలంనుంచి ఉల్కాపాతంవలె జానకి నోటినుంచి పరుషవాక్కులు వెడలివె.

రావణుడు సీతపై ఆగ్రహించుట

ఆ తీవ్ర వాక్కులు విన్న రావణుని దశశిరస్సులు గిరగిరి తిరిగినై. ఇరవై నేత్రాలు విస్ఫులింగాలు వెదజల్లినై. వింశతిభుజాలు అత్రుశస్త్రానిధరించినై. కాలకీమాతనంకాకుడు, ఉన్నత భుజశిరస్కుడు, పంచాసన గతిసత్కుడు, చీప్రజిహ్వాకానయనుడు, గంధానులేపనుడు, కంపితశిరోగ్రుకుటుడు, హేమభూషణధరుడు, అరుణవరమాల్యాంబర శరీరుడు, అమృతోత్పాదనకై మందరాచలానికి చుట్టినవాసుకీవలె నల్లని మొలక్రాడుగలవాడు, శృంగలుకల్గిన మందర ధరాధరంవలె వింశతిభుజాలతో ఉన్నతుడైనవాడు, రక్తపల్లవపుష్పరాజిచేత, ఆశోకపృథ్వీచేతా ప్రకాశించే పర్వతంవలె, ఉదయభస్కరునివలె ఒప్పుతున్న కిర్రకుండలాలు కలవాడు, చందనలిప్తకాయుడు, సౌందర్యవికీర్త పనంతుడు, మునిజనమనఃకంటకుడు అయిన అసురపతి శృగాలంలో మండిరంలాగా భయంకరుడై, వృద్ధిపొందుతున్న దురాగ్రహహతాశుడై, కాలభుజంగం లాగా, రోజుతూ, మెథిలిపంక తీవ్రంగా చూస్తూ, “ఓసీ గుణహీనా నోటికి వచ్చినట్లెల్లప్రేయతున్నావు. నీతిలేనివాణ్ణి, నిర్లక్షణ్ణి, మానవుణ్ణి అధికుడనీ, త్రిలోక పూజ్యుడైన నన్ను అధముడనీ అనటానికి నీకెన్ని గుండెలున్నవో సంఖ్యాసమయాన్ని పడ్డినీ వల్లభుడు హరించినట్లు నిన్విప్రుడే హరించురాను. నీ అగదం నా ముందా? లోకవిద్రావణుడు రావణుడని నీకింకా తెలియలేదా?” అని గర్జించి పరికి రక్షణగా కాపుంచిన రాక్షసాం-

గనం పేరు పేర విలిచి “ఓ దైత్యకాంతలా! నా ఆజ్ఞ శ్రద్ధగా వినండి. మీరంతా గుంపుగూడి కాని, విడివిడిగా కాని, ఈ మానవిని సామదాన భేద దండోపాయములచే నకు పశవ రినిగా చేయండి. మీకు అన్ని అచి కారాలూ, అపకారాలూ, ఇస్తున్నాను” అని ఆజ్ఞాపిస్తూ జానకిని తేరిపార చూస్తూ దవగిన్ని వనాన్ని సమీపించినట్లు ఆమెను సమీపించాడు.

రావణుని ధాన్యమాలిని అడ్డగించుట

పక్షరానికోపంతో భూజరను చేరవస్తున్న అసురనేతను చెంత నున్న ధాన్యమాలిని అనే దైత్య రామిని రెండుచేతులతో గట్టిగా ఆరింగ నం చేసుకుని “ప్రాజ్ఞేశ్వరా! విష్కారణంగా త్రీ హత్యా పాపం ఎందుకు ఒడిగట్టుకుంటారు? మా ఇందరికన్న ఈమెలోని ప్రత్యేకాకర్షణ ఎట్టిది? ప్రభువుల సంకల్పం ఎట్టిదైనా మాకు అవశ్యం అంగీకరించ తగింది కనుక ఇంకవరకు ఆ విషయం పట్టించుకోలేదు. ఇప్పుడమె తన అనిష్టాన్ని నిర్లక్ష్యంగా చెప్పింది కదా. ఇష్టంలేని ఇంటిపొందు సరసులైన వైరుషులు ఎన్నటికీ కోరరు. ఈ సకి అమర్త్యకాంత కాదు. ఈ సకియ మర్త్య కాంతయే. ఈ కాంత విపర్ల. మహాకృపణ. నేనుండగా ఈ దీనురాలెందుకు? ఈమె నొసట విచిత్ర వ్రాసింది దిక్కుల బయంచితెచ్చిన మీ అపారధన సంపద అనుభోగించాలని కాదు. అరణ్యవాసకృతుడైన ఆ రామునితో అష్టకష్టాలు అనుభవించుచుని. మనమేం చేస్తాం. ఆకొన్న వాటికి అన్నంపెడితే అమృతం లభించినట్లు అనందపడుతాడు. అట్టిర్ల లోగి అవకృం అని అంటడు! ఆ విదంగానే ఈమె మీ మహాభోగాలను తిరస్కరించింది. అదికాక ఆరామను కామించే పురుషుని శరీరం పాదాలు పోతుంది. అనుకూలపతితో కామానుభవం కలిగితే సుఖం, ఆయుర్వృద్ధి కలుగుతుంది. మీకై ఎందరు పరితపించటం లేదు? ఈమె కిర్రకు ఈమెను వదలండి” అని అనునయ వాక్యాలు పలికింది. ఆ మాటలకు దళపదనుడు వేపుకుంటూ, ఆ వనంలో తనకై నిర్మించిన హర్మానికి సీతను వదలి వెళ్ళాడు. ఆరని వెంట గంధర్వ కిన్నర వన్నగ దేవదామి నులు అనుసరించారు. అనంతరం ప్రభువు ఆజ్ఞానుసారం అసురకాంతలు సీతను చేరవచ్చారు.

రాక్షసాంగనలు సీతకు బోధసేయుట

కాంతాజన పరివృత్తై రావణుడు పోగానే, కాపున్న రాక్షసత్రివి
జానకి చుట్టా మూగారు. వాళ్ళంతా ఏకవాక్యంగా, కర్కశ కఠోరంగా
సీతను చూస్తూ, “ఓసి వెలిదానా ! ఎంత బేలవు ? ఆయన ఎవరను
కున్నావు? అతడు నీకు పతి గాదగదా ? పులస్త్య బ్రహ్మపుత్రుడు. మహా
తపోరాశి. ఈశ్వరార్చిత హృదయుడు. త్రిలోక విజేత. అనితర దుర్గత
మైన లంకా నగరానికి విలిక. ఎందుకు చేచేరుల వచ్చిన లక్ష్మిని త్రోసి
వేస్తావు ? ఆయన అన్నంత పని చేస్తాడు. నీవు వృధా డ్రాంతితో,
అరించిన వానిని అదరించక జీవితంలోనే చూడలేని ఒక సామాన్య
మానవునికోసం ఎందుకు శరీర వ్యాగం చేస్తావు ? మా మాటవిని
సుఖంగా జీవించు” అని నొక్కి చెప్పారు. అందులో ఏక జట అనే
అంగన ముందుకు వచ్చి “ఓ సీతా ! మా రాజును గురించి వివరంగా
చెప్పురా విను. ప్రజాపతులు అరుదు. అందులో నాగ్గవవాడు, బ్రహ్మ
మానసపుత్రులతో శ్రేష్ఠుడు పులస్త్యబ్రహ్మ ఆయన మానస పుత్రుడు
విశ్రపుడు. ఆయన తపోసుగ్రహంతో ఈయన అపరచించాడు. జన్మ
కాలంలో ఈయన రోదనం లోకాన్ని కలవరపెట్టింది. అందుకే రావణుడు
అని నామకరణం పెద్దలు చేశారు. పెద్దవాడురాగానే రావణ నామం లోక
విద్రావణంగా సార్వకం చేశాడు. స్వయంగా అంతటివాడు పలచి వచ్చి
నిన్నురిస్తే నిరాకరిస్తావా ? ఇందరికీకేని అదృష్టం నీకు కలిగినందుకు
ఆనందించక ఇంకా ఏడుస్తా వెందుకు ? బ్రతిమాలినకొట్టి నిక్కులుపోరా
వెందుకు ? తోటి ఆరుదానపని తోచినమాటలు చెప్పాను. ఇక నీ యిష్టం”
అని అన్నది. వెంటనే హరిజట అందుకుంది. పిల్లి కన్నుల వంటి కళ్లు
గిరగిర త్రిప్పుకుంటూ, “ముప్పై మూడు కోట్ల దేవతలను, ముప్ప
తిప్పలుపెట్టి, మూడు చెరువుల నీరుత్రాగించి, ఇంద్రుణ్ణి జయించి, దిక్పాలకులను సేవకలుగా చేసుకున్న మా రాజును భర్తగా గ్రహించటం చేదు
ప్రింగటమనుకున్నావా?” అంటూ అగింది. ప్రభునలేచి “ఓసి నిర్వాగ్యు
రాలా! తులమెల్ల మాంసంకూడా లేని నీకెందుకే ఇంత తలబిరుసు? మాకు
ఒక్క పంటిక్రిందికి సంజుడుకురాని మానవికి నీకే ఇంత పొగరు
బోతుతనం వుంటే ఆ మహారాజుకు ఎంత వుండాలే ? నీకంటే
ఎన్నో రెట్లు అందమైనదీ, అనుకూలవతి ఐనదీ మా రాణి మందో

దరి. ఆమెను కాదని నిన్ను ఎందుకు కోరాదో ఆయనకే తెలియాలి. ఎందుకు కోరినా నీ దాగ్యం పండిందని అనుకోక ఈనిక్కులూ, సిద్ధిలూ ఎందుకు? ఈవిర్బంధం ఎందుకే నీచురాలా? మా ప్రభువు చిత్తాన్ని పరికిస్తే “కాంతాజననహస్తకలితంగా, సర్వమణిగణహేమనంపలితంగా, నయనపర్వంగాడన్న అంతఃపురంకూడా వదలిసికదా నుడవురాదా? అన్నట్లువుంది. ఇంతకంటే ఆరుది కోరేదేమండే?” అని కఠిన కర్కశంగా అంది. వికటపేరుగల విరూప నికటానికి వచ్చి “ఓసి అదృష్టం లేచినా? ఎన్నివందలమారులో దేవాసుర యుద్ధం జరిగింది. అన్ని సార్లులా నాగ గంధర్వ యక్షరగ దానవులను హేలగా మాప్రభువు నిర్మించాడు. ఎందరెందరో ఆయన ప్రతిభకు, పరాక్రమానికి, ఆంధచందాలకు, ఐశ్వర్యానికి మురిసి తమ కన్యత్వాన్ని ముడుపుకట్టుకుని అతి కష్టం మీద భార్యలైనారు. అట్టి మహాపురుషుడు ఆశించిస్తే ఇల్లాలిపై సుఖ పడక ఇంకా కావరం ఎందుకు? మా చిన్నదొరసాని ధన్యమాలిని లేకుంటే నిన్ను తరిగి పోగులు పెట్టుమనేవాడు. ఆశించినా అనుభవానికి రాని జెత్రి రాముడిపై ఇంకా ఆశఎందుకు? వాడురాడు. రాలేదు. వచ్చినా మా రాజును జయించలేదు. రెండునెలలు దాటగానే నీకత కంచెకి పేం ఇంటికి పోతాం. ఆయన కరం గ్రహించి అనంతకాలం శారీరక మానసికమైన ఆనందాన్ని హాయిగా అనుభవించు” మని అంది. వెంటనే దుర్ముఖి ఎదురుగా వచ్చి దొంగలకుప్పవంటి మొగం వికటంగా పెట్టి “ఎందుకే ఏడుస్తావు? ఇప్పుడేం ప్రమాదంవచ్చింది? ఎవని ఇష్టంలేక సూర్యుడు ఎందలు కాయదో, ఎవని ఆజలేక వాయువు వీచదో, ఎవని కనుదొడుల కదలికతో మబ్బులు భయపడి సకాలంలో వర్షిస్తవో, ఎవని ఆనందంకోసం, వృషభా, లతలూ పూచికాచి ఫలింది రాత్తురాయో, ఆ మహాశక్తి సంపన్నుడు నిన్ను అర్ధాంగిగా కోరితే అంత ద్విరదిగుసు కుంటావెందుకు? ఏ ఆరుది ఇంత మహా మహా యోగం ఎదురుపస్తే కాదని కాలదన్నుతుంటే మూర్ఖురాలా? ఒకచేజ జరిగితే ఈ ధోగం నీ ధర్మ నీకు కర్మిస్తాదా? ఇహ సౌభాగ్యం మాని, కంటికి కనుపించని పరలోకాలు కల్పించుకుని మానవులలో కొందరు ఎందుకో ఏడుస్తారు. వాళ్ళనుచూస్తే నాకు జాలివేస్తుంది. నీకుకూడా ఆ రోగమే పట్టినట్లుంది.

లేకపోతే అన్నాహారాలుమాని “రామా! లక్ష్మణా!” అంటూ చిక్కి శల్యుడుపురావు. చివరిసారిగా చెపుతున్నాం. విన్నావుగా మా ప్రభువు ఇచ్చిన ఆజ్ఞ. రెండేరెండు నెలలకాలం, కనుమూసి తెరిచేలోపల అది గడిచిపోతుంది. నీకవ మాస్తుంది. ప్రభువు చెప్పచున్నాడు. మేం చెప్పాం. చెడేదీనీవు. నీకోసం మాకు ఆరాటం ఎందుకు?” అంటూ పెరి పెరిగా వారింది.

దైత్యకాంతలు సీతను భయపెట్టుదు

దుర్ముఖిని వారిస్తూ అంగనలంతాచేరి కూరంగా పురుషులవలె కర్ణకలోరంగా వుండే కంఠస్వరాలతో ఒక్కసారిగా “మర్దుదీ నీ సొమ్మంతా పోయినట్లు వీన్ని బ్రతిమాలుకావెందుకు? మనకు అన్ని అపకారాలు అసురపతి ఇచ్చాడు. మంచిమాటలు తలకెక్కలేదు. ఇంకా నిద్రనీర్చి బిర్రబిగుసుకుంటూంది. సర్వజీవ లోకసంతోష కారణమైన ప్రభువుల శుద్ధాంతం వీనికి బండ్లపై తెచ్చే బండరాళ్ళవలె వుంది. ఆనర్థ మణిసంపద కుండపెంకుల్లాగా ఢివిస్తుంది. ఇది మానవి కావటం చేత భయపడి మానవుణ్ణి భర్తగా ఆశిస్తుంది. బంగారు పట్టు పరుపులు వున్న హంసకూలికా శయ్యలు కటికనేలపై పరచిన దర్బలకంటే తక్కువనుకుంటూంది. అంరేకాని మన ప్రభువును మన్నించటంలేదు. మర్యాదతో చూడటంలేదు. మన రాజు మానవ భోక్త, సర్వలోక మానిత పదార్థ భోక్త అయిన దానవ భర్త అని అనుకోటంలేదు. ఆయన ఆగ్రహిస్తే వచ్చే ప్రళయం తెలుకోలేక వాపోతుంది. ఇక వీనికి నుంచిమాటలు పనికిరావు. రాచిరంపాన పెట్టాలనే కోరుకుంటూంది. వీని కోరికే తీరుద్దం మనకు జాలి ఎందుకు?” అంటూ భయపెట్టారు.

సీత తన మనోనిశ్చయం దానవస్త్రీలకు తెలుపుదు

దైత్యకాంతలు నయంతో, భయంతో, క్రోధంతో తరించి, భరించి గరిస్తుంటే, జానకిసంతక దారగావచ్చే కన్నీళ్ళను కొన్నేద్రేలి గోటితో మీటుతూ, అంతరంగలో ఆత్మేశ్వరుని సంస్మరించి, దైత్యం సంతరించుకుని, సాహసం నమకూర్చుకుని, “అనుభవ యోగం వుంటే

అక్కడతి దర్శనం కలుగుతుంది. అది లేకపోతే అసురకాంతలచే మరణం కలుగుతుంది. ఏది జరిగినా తనకు ఊహే" అన్నదానిని స్త్రీకరించుకుని, గాఢద్యం విడిచి స్పష్టంగా ఇలా అంది. "రాక్షసాంగనలారా! నా మాటలు వినండి. మీ దూర్తత ఆపండి. మీ మాటలు మీకే కాని లోకానికి రుచించవు. పై పెచ్చు మోక పాపాన్ని కుర్చుకట్టిగా కూడబెట్టుతవి. సృష్టిలో ప్రాణికోటికి జాతి సాంగత్యం విధి విధించాడు. ఇంతకాలం ఆలాగే జరుగుతూ వస్తోంది. నేను మానవ జాతి దాన్ని. నేను కోరేది మానవుణ్ణి. నన్ను బలవంతంగా రాక్షస రాజుకు భార్య కమ్మని బాధిస్తారెందుకు? మీకు అనిష్టమైంది కోరితే మీరు చేస్తారా? నా మాటలు మీకు అంగీకారం కాకపోతే రెండు నెల రెండుకు, ఇప్పుడే భజించి రాజాజ్ఞ నెరవేర్చండి. కాని మీరు అనరాని, నేను వినరాని కూకలు కూడుకండి. వీనుడైనా, రాజ్య హీనుడైనా నేనెవరికి భార్యగా దత్తం చేయబడ్డానో ఆయనే నాకు భర్త. నా ఏడుగడ. భానుడు సువర్చలకేవిధంగా పతి అయినాడో, రాముడు నాకు ఆ విధంగా ఆత్మీయుడైనాడు. ఇంద్రునకు శచివరె, వశిష్ఠునకు ఆపందతివరె, చంద్రునికి కోహిణివరె, చ్యవన మహర్షికి సుకన్యవరె, సత్యవంతునకు సావిత్రివరె, కపిలునకు శ్రీమతివరె, అగస్త్యునకు లోపాముద్రవరె, సగరునకు కేళినివరె, సౌదాసునకు మదయంతివరె, నలునకు దమయంతివరె, రఘుకులావీశుడైన రామచంద్రునకు ఆదర్శగృహిణిని. మా అనుబంధం ఇప్పటిది కాదు. ఎప్పటికీపోదు. అన్ని అపికారావకాలాదు మీకున్నై. ప్రభువిచ్చిన రెండు మాసాల కాలం నన్ను బ్రదుకవిచ్చినా శరే. అంతదాక ఎందుకని నన్నందరు కలసి భజించినా సరే. నాకిష్టమే. కాని, ఆరువారై వుండి ఆరుదాన్ని, దిక్కులేదాన్ని, తీవరించటం, దూషించటం, అసహ్య వాక్యాలు పలకటం చేయవద్దు. వీనివల్ల మీకు మేలే కాని కీడురాదు" అని సీతాదేవి రాక్షసాంగనలకు చెప్పింది. అంతా చెట్టుపై నున్న హనుమ కదలక, మెదలక, పెదవులు తెరువక విన్నారు. ఆ భయంకర ఘటాన్ని మహా కపి చూచి ఎలా సహించాడో.

దైత్యకాంతలు ధరణిజను బలవంతపెట్టుట

కరకురాళ్ళు సయితం కరగిపోయే సీత దైత్య వాక్యాలను లక్ష్య పెట్టక రక్తిని గుంపు గొడ్డళ్లు త్రిప్పుచూ, కూడని కూతలు కూస్తూ, పైన పడట్టుగా వచ్చి కోపంతో “ఒసే, నీవచే మాకు ఎదురుబడ్డిపక్కా? మా ప్రభువును ఏ విధంగా ఏలుకోవా? మేంచూస్తాం. అంగీకరిస్తావా? లేక మాచేత చస్తావా? చెప్పు”మంటూ పైకి వస్తుంటే సీత సింహారపం విన్న లేడిలాగా పణకిపోతూ, ఎకదారగా అశ్రువులు రాలిస్తూ, శింశుపా వృక్షం మూలం చాటునకు భయంతో పారిపోయింది. ప్రేరాధే పొట్టా, ఎర్రని కళ్ళూ, బుర్ర ముక్కు, బీతిగొల్పుగా, చిరు బురుసుంటూ సీత్యారంచేస్తూ వినతనామంకల ఏకృతాంగి ముందుకు తోసుకుని వచ్చి “ఏమే సీతా! ఎంత గడుసుదానవే? ఎంత తెగవరివే? ఇటు వంటి సంకట సమయంలో కూడా పతిపై ప్రేమానురాగదరాలు చూపి సతీత్వం నిజంగా చాటుకున్నావు. నాకు నీ శీలం ముద్దు వచ్చింది. “అతి సర్వత్ర వర్తయేత్” అన్నట్లు, ఏదైనా మితిమీరకుండా వున్నంతవరకే శ్లాఘా పాత్రం ఆవుతుంది. హద్దు అతిక్రమిస్తే అపాయం కోరకుండా వస్తుందని నీకూ తెలుసు. నీవు చెప్పిన ధర్మం మానవజాతికి తగిందే. మగనాలివి కనుక నీకూ అనుష్ఠించదగినదే. అందుకు నేను ఆవ్యంతరం చెప్పును. అది విధిచేత విడుదలితమైంది. ఇప్పుటి నీ కర్తవ్యం నాకు తోచింది చెప్పుతాను. ఇంతవరకు నీవు మా ప్రభువు దృష్టిలో ఆరాధ్య వుగా నిల్చావు. ఆ కారణంవల్ల ఆయనగాని, మేంకాని నీన్ను నిర్బంధించలేదు. కాలం నీకు కలసి వచ్చింది. కాముకుడైనా, క్రూరుడైనా నీపట్ల సామ్యంగానే మా నేత ప్రవర్తించాడు. నీవు కూడ ఓర్వోపవాస వీక్షతో పతిరాక కోసం ప్రాణదారణ చేయటం జరిగింది. ఇప్పుడాకాలం వ్యతిరేకించింది. అందువల్ల హితవైన నా వాక్యాలు విను. సురపతి ముల్లోకాలకు సర్వాధికారి. ఆతడే మారాజు నకు ఆశ్రయదైనాడు. ఇక ఆయన విక్రమాన్ని విడిగా వర్ణించ వని లేదు. నీవు చూచావుకదా వచ్చిన శుద్ధాంత కాంతలను, వారంతా జగదేకసుందరులేకదా? అందవల్ల ఆయన అందచంచాలకు కాలం వ్యర్థం చేయటమే అవుతుంది వివరించటానికి. ఈగీకలవాడు. భోగం కలవాడు. దక్షిణ నాయకుడు. ప్రియదర్శనుడు.

నీకు నీ పతివలె అన్ని విధాలా భావింప తగినవాడు. కృష్ణుడైన రాముని కోసం ఎందుకు ఏడుస్తావు?

మమ్మనే అంగరగాలు, కాంచనరత్న స్తోత్రమైన అక్షరణ పితృ పాత ధరించి ఈ త్రివిధముండే ఎల్ల లోకాలకు రోజునై ఎడకో. ఇంద్రునకు పాల్గొనివలె, అగ్నికి స్వాహాదేవతల మరాజునకు అనుకూలతలవై సుఖించు. ఎన్నాళ్ళనుంచి "రామా రామా" అంటూ ఏడుస్తున్నావు? ఏదీ రాముడు? ఇంతవరకు రావేదు. నీ తేజం తెలుసుకోలేదు. నీవాశించినట్లు మా దొరను యుద్ధంలో జయించలేదు. ఇత వస్తాడని అశ్వరథం. అపారమైన దక్షిణ సముద్రంలో శతయోజనాలు తరించి రావడం మానవులకు సాధ్యమా? రాజ్యహీనుడు. బంటవాడు. నీ వలెనే అతడు విన్ను తలచుకుంటూ గతాయుష్కుడై వుంటాడు. నీ వన్నట్లు పతికోసం ఉన్నావు. చచ్చి ఏం సాధిస్తావు? నా మాటలు పాటించు. మనసు మార్చుకో. దేవు మనది కాదు. వచ్చిన అవకాశం విడిచే వట్టిరాదు. ఇంత చెప్పినా నీ మార్గం పడలకుంటే కూటిలోకి వ్యంజనంగా నిన్ను కోసి లింటాము" అని ముగించగానే సాక్షాత్తనామంగల లంకాస్తవి లేచి వికటాక్షహాసం ప్రకటిస్తూ, "దుర్గాదురాలా! మా లంకకు మృత్యువు లాగా దాపురించావు. నీవు వచ్చిన దగ్గరనుంచీ మనూ, మా దొరకూ మనశ్శాంతి లేదు. ఏమేమో అకున కండపివీ, పోకకు పొందపివీ, కలల్లో కానవచ్చేవీ కలుగు చెవు తన్నావు. ప్రాణంపై తీసిగలవారు మా ప్రభువు ముందు కాదు కూతలు ఇంతవరకు కూయలేదు. నీవు కూసి తీసేదావంటే మా స్వామి నీపట్ల ఎంత దయాళువో గ్రహించలేకపోయావు. ఎవరికి లేటిపార చూడరాని ఈ అకూపార మధ్యలో, అనురంజిత అంతఃపురంలో, కామదాసులమై మేం కాపుకాస్తుండగా నిన్ను చూడటానికి సర్వశక్తులు కలిగిన ఇంద్రునకే దిక్కులేదన్న రాముడూ గీమడూ వచ్చి నిన్ను రక్షిస్తాడా? తగని మాటలు నీకు చెప్పవలసివచ్చింది. మావలె నీవు అద దానో. నీకు పట్టోయే దుర్గతి తెలిసినదన్ని కనుక ముందుగా హెచ్చరిస్తున్నా. ప్రాయం భావాలకు శాశ్వతంకాదు. ఈ సంగతి నీకు తెలుసు. పరమేశ్వరి ప్రసాదించిన జన్మనంతా లక్షమండే నిరాంతరం పాశ్చాత్య

వనాంత సీమల్లో, అంతఃపురాల్లో, కేశికావర్వతాల్లో మా కులాది పతివికూడి భోగాలు పొంపిరిపోయేట్లు అనుభవించు. కాదంటావా? ఈ క్రూరముష్టి ప్రహరణం నీ తలపై బద్దలుచేస్తుంది. సప్తసహస్ర సంవ్యాసముపేతమై దళపదనుని అంతఃపురం దాస్యం చేయటం కోరుకుంటావో, వాడిగోళ్ళతో నీగుండె చీల్చి కవాష్ట రక్తం మేం పానం చేయటం వాంచిస్తావో రెండు ఘడియలకాలం నీకు అవకాశం ఇస్తున్నా"నని తప్పుకుంది.

చందోదరి చందక్రోధంతో చివలునలేచి త్రిశూలం త్రిశుతూ "అబ్బా! ఎంతకాలంనుంచి ఓపికపట్టాను? ఇప్పుడు కోరినకోర్కె తీరే అవకాశం ప్రభువు చేశావ్వాడు. త్రాసంచేత కంపిస్తున్న పయోధరాలు కలవాన్ని, చలిస్తున్న నేత్రాలు కలవాన్ని, సున్నితమైన శరీరం కలవాన్ని, మరాఝ మున్ను హరించినవాన్ని చూస్తుంటే నా నోట్లో నీళ్ళుగుతున్నాయి. దీని నరాలు, మెదడు, మాంసం, తింటూ, రక్తం త్రాగుతూ, ఎముకలు నాకుతూ తనిచెందడం ఎప్పుడే ప్రభుసా?" అంటూ అరచింది. ప్రభునలేచి "ఎందుకే ఇంతచర్వా? దేనికే ఇంతచర్వా? దీనిగాంతు సులిమివేసి, అదే చచ్చిందని దొరకుచెప్పితే అంతా ఆహారంగా కొనడని ఆజ్ఞలు ఇస్తారు. వెంటనే నమంగా ఈ మూర్ఖులాలి మాంసం, నల్ల, నరాలు పోగులుగా పంచి లొట్టలువేసుకుంటూ తిందాం" అన్నది. అకాముఖి "తలకుతోచినట్లు గలగలపంటూ మాటలాడుతున్నాడు. కాని, కావలసిన కార్యం ఎవరూ ఆలోచించరు. దీని మాంసం సంజుకుండాం. చరుగెత్తుకొనిపోయి మద్యం, పూరగాయలు తీసుకరండి" అన్నది. శూర్పుణు "బలేగా చెప్పావే. అదేమందివని. చాలాకాలం అయింది. మనుష్య మాంసం తిని, కల్లులో దీని రక్తం కలిపి త్రాగుతూ, మద్య మద్య దీని మాంసం సంజుకుంటుంటే ఎంత రుచిగావుంటుందో చెప్పలేను. తప్ప త్రాగి మత్తు తలకెక్కగానే నికుంపిం అనే ఆటతో హాయిగా కాలం గడుపువాం" అంది.

రాక్షసకాంతల పలుకులరు నీత భయంతో ఏడుపుట

కుపాను నమయంలో నముద్రం మూర్తిని నటుగా, ఒకరిని మించి ఒకరు దాడులు వాక్యాలు పలుకుతూ, అత్రుశస్త్రోలను యుగిపిస్తూ, చుట్టూ

వికటస్సృత్యం చేస్తూ తిరుగుతుంటే భరించలేది అవేదనతో “హా రామా, హా లక్ష్మణా! అంత్యకాలం నమిపించింది. ఇక నేను లేను. మీ ప్రయత్నం, మమర అంతా వ్యర్థం కాబోతుంది. ఈ నిశాచర కాంతలు ఇక నన్ను బ్రతుకనీయరు. అనలే రక్కసులు. అవకాశం వచ్చింది. ఓ ధర్మ దేవతా! ఓ వేదమతా! మీ నిర్ణయాన్ని యథాశక్తి ఇంతవరకు పాటించాను. ఇక ఈ వికృతాంగనలకు బలికాబోతున్నాను. నాకు మళ్ళీ జన్మ ప్రసాదిస్తే నా రాముడే పతిగా, నా లక్ష్మణుడే మరిదిగా అనుగ్రహించండి” అంటూ ఆత్మలో పతి పదయుగ్మాన్ని పలుకాల్సి భరించి, మొదలు నరికిన తరువువరె శివుపావృక్షం మూలంలో మూర్చ పోయింది. ఏదో అనిర్వాచ్యమైన శక్తి ఆమెలో ఆవేశించినట్లు మెల్లగా కన్నులు తెరిచి చూచింది. యథాస్థితిగానే రాక్షస స్త్రీలనడుచు ఉంది. ఎంతో కష్టంమీద తేచుకుని వాళ్ళను పరిశీలనగా చూస్తూ, “దైత్య కాంతలారా! మీ పలుకులు తత్వం. నాకు పత్యం. అందుకే అంగీకరిస్తున్నాను. మీరాశించినట్లు నన్ను యథేష్టంగా భరించండి. అనురాధము రెక్కడ? మర్త్యకాంతల పొందెక్కడ? ఈ విపరీతం. ఎన్నడైనా జరిగిందా? ఇకముందు మాత్రం జరుగుతుందా? ఈపైన మీ ఇష్టం ఏలా ఉంటే అలా చేయండి” అంటూ జానకి వేదమానాంగియై, క్రుంగిపోతూ మందనుండి చెదరి, తోడేలుకు చిక్కిన హరిణీలాగా అల్లాడి పోయింది. అంతలో అంతర్ముఖిగా మారింది. పుష్పకదంబధారలందు మానశాధి కాలంబయై కంబుకంఠియైన మైథిలి అంబుకాభిరైన పతిని మనంబున నిల్చుకొని, నీటివాకలు కన్నులు నిండి పారగా, హస్తంతో వక్షజాలు వవరించుకుంటూ, దనుకాంగనలకు లోపల జంకుతూ నిలుచుంది. ఆమె గాలికి కదలుతున్న కదలికవరె కంపించుతుంటే, వీర మైన ఆ యజ్ఞ అంబుకలు కదలుచూ సర్పాన్ని తలపిస్తుంది. ఆమె లోలోపల “రామా! లక్ష్మణా! ఆత్మయాగ! అన్నిటికీ చెడిపోతున్నాను. చిన్నత్రయాగ! నీవు మహామోగినివి. నీవైనా నా దురదృష్ట గాతకు పరిహారం కల్పించలేవా? మీలో ఒకరైనా కృపతో నన్ను అనుగ్రహించరాదా? తార్కి కోల్పోయి, దైత్య స్త్రీల తర్జనంతో గోకుపి, భర్తనుదాసి, ఇంకా జీవంతో పుండటం చూస్తే, కాలం కాని కాలాల్లో స్త్రీ పురుషులకు మృత్యువు రాదన్న

సూరిజనుల సూక్తి సత్యమని చాటుతుంది. కొరనోములు నోర్చి, పుణ్యం కొరతగా అర్పించిన వేసు జలధి మధ్యంలో గాలికి గిరుసలిగి మునిగే పడవలాగా సతి రహితనై ప్రాణాలు విడుస్తాను. ఆ అదృష్టం కూడ నాకు లేదు. అనురాగంతో ఆదరించే ఆత్మేశ్వరుని వదిలి, క్రూర దానప కాంతం మోరతర వాక్యకఠారచారలబడి ఇంకా బ్రతుకుతున్నానంటే ప్రవాహవేగంతో ఉరిపడే ఒడ్డుగల తీరం గుర్తుకు వస్తుంది. సౌమ్యుడూ, సౌజన్యుడూ, మానుడూ, రాజలోక మూర్ఖుడూ అయిన నా ప్రాణ కాంతుని చూస్తూ జీవించే జనులు ఎంత ధన్యులో! వసనాధి తిన్నవాడికి అనువులు నలువనట్లు భర్తను బాసిన నా మేన ఇంకా ప్రాణ వాయువులుండరాదు. అయ్యయ్యా! ఇంత అటమటపడుతూ అనుర కాంతం మధ్య బంటిక్రితనై బ్రతకటానికి పూర్వ జన్మలో ఎంతపాపం చేసుకున్నానో. ఈ విధంగా అభేద్యమైన లంకా నగరంలో ర క దాహకు. లైన రక్కసి మూకలు రక్షిస్తుంటే, రఘువంశ భూషణుడు రక్షించటం ఇంకెక్కడ? నా దీనదళ తొలగించే దిక్కేది? అలోచిస్తే వృత్యువే నాకు దిక్కు. చీచీ. ఈ మానవ జన్మం ఎందుకు? చీచీ. వర పురుష పరిరక్షితమైన పాదు బ్రతుకెందుకు? ఎంత యత్నించినా ఎందుకు చావు రాదో నాకు తోచటంలేదు. చావురాక, బ్రదుకపోక చిత్రవధ పొందు తున్న సీతకు దైవమా? గత్యంతరంలేదా? నీకు కనికరంలేదా?

సీత రాముని తలంచుకొని ఏడ్చుట

లేదు. నాకిక ఏమోచనంలేదు. నాకు పతితో కలయికలేదు. అరణ్యవాస వీరినంతరం, అత్తలను, మరదులను, చెల్లెండ్రును, పొరు లను చూచే అదృష్టంలేదు. నేను ఏ అమడిచేయని ఎన్నో ఆకృత్యాల చేసి వుంటాను. ఆ పాపఫలం నిర్దిష్టంగా వుండే భర్తను దూరం చేసింది. కామ సంచారుడైన రావణ రూపంలో ఆవతరించి గోడ గోడున ఏడ్చే నన్ను లంక చేర్చింది. దనుజ త్రీల దారుణ భాషణల నడుమ నిలిపింది. ఇంకా ప్రాణాలు వేసికి? భూషణులెందుకు? ఆరం ఎందుకు? ఏ కాలంలో ఎవ్వరూ అనుభవించని ఈ అంతంలేని కష్టాలు కుడుస్తుంటే నా గుండె ఇనుపచీల్చేం. నా హృదయానికి ముదిమీ, దాహా

చూరం. కాకపోతే ఇంకా బ్రద్దలుకాదు. చలనం వీడదు. ఇదంతా నా బొర్నాగ్యం. చీచీ! నామీద కాకే రోతపుడుచూచి. దాహ్యాభ్యంతరాంసు అహ్యానంగా పంచి ఇచ్చిన భాగస్వామిని పదలి ఇంకా జీవించివున్నాను. నేను వట్టి అనార్యసు. శీలంలేనిదాన్ని. సతీకుల కళంకిని. ఇదేం బ్రతుకు? నాదేం ప్రేమ? ఈ దైత్యకాంక్షలు నన్ను బండించి తృప్తి తీర తిననీ. ఇంకేమైనా చేయనీ. చతుస్పముద్ర ముద్రిత భూభర్త నా భర్త. ఆయన పొందు వీడి అందులేని దుఃఖంతో అల్లాడుతూ, నిట్రాడివలె నిర్వి సౌవ్యాల కోరుకుంటానా? నా పరికంఠే ఈ అల్ప ప్రాదాలు తీసా? నా వాచుపాదన బరాగంతో కూడ ఈ దుష్టుణ్ణి రాకనన్న, అతని వలచే మూటలకు ఇంక రావెక్కడ? అతడు దుష్కుర్తికావటంచేత నన్ను తెలుసుకో లేక సామాన్యగా తలంచాడు. తిట్టి తిరస్కరించినా నా మనస్సు గుర్తించ లేదు ఏ పంశంరో పుట్టాడో, పరువు, ప్రతిష్ఠలు ఎంతగా సంపాదించాడో, తానెంతవాడో మరచిపోయి నాపై ఆశలు పెంచుకున్నాడు. కాదంటే క్రూర్యం చూపిస్తున్నాడు. అయినా నేనెందుకు భయపడాలి? కృతాంతుడు తలపాళంతో కట్టి లాగుతుంటే చావనిద్దంగా వున్న పీడు నన్నేం చేస్తారు? నా శీలం హరించటానికి సృజించిన బ్రహ్మకే సాధ్యం కాదు. ఇక నా దాహ్యా శరీరం పోలేపోనీ, పర పురుష స్పర్శగల కాయం పతనం కావంపిందే.

సీత కఠోరంగా అసుర కాంతలకు

ప్రయ్యత్నరం ఇచ్చుట

ఓ క్రూర కర్మావిష్టలైన రాక్షస కాంతలారా! కడసారి నా హృదయం విప్పి చెప్పుతున్నాను. ఖండ బంధాలుగా నా శరీరం కోయండి. రోషంతో మందే మండల్లో నన్ను త్రోయండి. మీ మాటలు ఇక వినను. మీ మితిని సాటును తగించుకొనండి" అంటుండగా గత గత సృజితీలాగా అపుకోలేక దాన్ని అవ్యర్థం చేయసాగింది. "మీకు వావి పడునదలేవు. ధర్మాధర్మాలు లేవు. మానవమానాలు లేవు. చెప్పినా తెలియదు. తెలిసినా వినదు. అయినా వివరిస్తాను వినండి. ఎన్నిసార్లులో నా పతిని హింస దని చూపించాను. ఆయనను మీరెరుగదు. తనవారిలో ఎంత దోషమున్నా

71/68

గుణం మాత్రమే గ్రహించే గుణవంతుడు. లేక మాత్రం ఎవడు ఉపకారం చేసినా విస్మృతి పొందని విజ్ఞుడు. నమ్మకున్న వారి దుఃఖానికి విరవిరలాడే కరుణా స్వరూపుడు. పరుల అభివృద్ధికోసం ప్రాకులాడే ఉదార హృదయుడు. సర్మల చిత్తుడు. నిపుణశ్రేష్టుడు. జనస్థానంలో పడునాలువేల రాక్షసులను ఒంటరిగా ఎదిరించి పరలోకం పంపాడు. అటు వంటి సాధర్న వుపేక్షించటం నా దౌర్భాగ్యజలం కారణం కావచ్చు. మీ ప్రభువును సబాంధవంగా చంపగల శక్తి సంపన్నుడు నన్ను రక్షింప రాదెందుకు? దండకలో విరాధుని ద్రుంచిన అప్రతిహత కోదండ విద్యా గురువు నా క్షేమం తెలుసుకునే ప్రయత్నం చేయదెందుకు? ఖరదూషణ త్రిశుల బండించిన పీరాధి పీరుడు నన్ను పీక్షించటానికి ఎందుకురాదు? రాక్షస నిర్బంధంలో వున్న నన్నేల రక్షింపడు? నమ్మద్రుద్యంలో లంక వుండుగాక. ఇతరులకు ప్రదేశం దుస్సాధమగుగాక. ధనుర్వేద మంత్రార్చదేవత వశవర్తినియైన నావతిశరానికి అద్దంలేదనితెలుసుకొనండి. నేను మతిలేనిదాననై నా భర్తను శంకిస్తున్నాను. ఏ మాత్రం నా పోక తెలిసిన ఇంతకాలం ఇక్కడ నన్ను గడపనిస్తాడా? అన్యేషణలో వృద్ధ జటాయువు “నీ సతి రావణాపహృత” అని చెప్పకపోరాడా? ఈ దుశ్శీలు దొంగదాటు దెబ్బతో వృద్ధపక్షి రెక్కలు నరికారు. లేకపోలే మీ రాజు ఏమయ్యేవాడో. అబ్బా! ముదుసలి అయినా ఎంత పరాక్రమం చూపాడు? ఆతడెక్కిన రథం అనుసయుక్తం చేశాడంటే నమ్ముతారా మీరు? నా పాపంపండి నీచంగా పజ్జలు నరికిపేసింది. ఆ పనే మగవాని లక్షణంగా మీ రాజు భావించాడంటే మీరు విశ్వసిస్తారా? నా జాడ తెలిసిన మరుక్షణంలో లంకానగరంతో రావణుని మూలముట్టగా నాశనం చేయడాదు స్తరం అనుకున్న సాగరాన్ని ధూతో పూర్వంగా ఆప్పుడు రాక్షస శ్రీలంకా నేనేర్పినట్లు విధవలై గోయగోయన ఏర్పారా? నా మనోహరుడు ఎన్నటికీ ప్రయత్నం విరమించడు. ఆయనకు దైవం తోడ్పాటు దొరకక పోదు. లంకకు రావటం తథ్యం. వచ్చిన వెంటనే ప్రాణాలు అరచేత బట్టుకుని పరిలాశనులు పారిపోవటం సత్యం. నా సతి బాదాగ్నిలో కాలి బూడిదయైన లంకలో బాటలనిండా చచ్చిపడిన పీనులతో, బాదాగ్నికి కాయతున్న శవాలపొగలతో నిండిన వాహనాలతో,

ఎగుడుచున్న గ్రద్దల గుంపులతో ఈ వీరు వల్లకాడుగా మారిపోవటం
యథార్థం. తొందరలో నా కోరిక తీరుతుంది. చెదేవారంతా లంకలోని
త్రీలు. మీరుచేసిన దుష్కార్యాలకు ఫలం మీకు తప్పదు. ఇప్పుడు నా
మాట వినండి. తర్వాత వచ్చిన కష్టకాలం తనండి. ఈ నగరం నాశన
మయ్యే లక్షణాలు నాకు కనపిస్తున్నాయి. ఈ మహాపురం నిస్సృభమై చెడి
పోతుంది. మీ రాజు చావగానే వయసులోనే మగడచచ్చిన మగువవలె
విధవాకృతి పొంది లంక విభ్రాంతి కల్గిస్తుంది. ఇంటింటా ఆడువాండు
“అయ్యో దిదా! అయ్యో మగదా! అయ్యో కొడుకా!” అంటూ రోదించటం
నే త్వరలోనే వింటాను. దేవతలు, సాధువులు, మునులు సంతోషించే
లాగా, కారి, చాంతిదొరగిన లంకా, చచ్చిన రాక్షసవీరులతో, ఏదేని త్రీ
జనంతో నిండిన వీధులూ, నా భర్త కోదండనిర్ముక్త శరీముఖ సిహతు
దైన రావణుడూ నా కన్నులకిప్పుడే కనిపించటం జరుగుతుంది.
దుష్కాముడైన ఆ శరద్రువు నాకిచ్చిన గడువు షణ్ణక్షణం గడుస్తున్న
కొద్దీ మీ లంకలో వుత్సాహాలు మెచ్చుచున్నాయి. అసురులకు ఈ విషరీ
తలు కలగటం తెలియదు. క్రూరమృగాలవలె మనుష్య మాంసంతినే
నృశంసులైన మీరు కాలధర్మాన్ని గమనించలేదు. లోకాలన్నీ మీ
శక్తులకు లోకువనే తలుస్తారు. నన్ను చంపి నా మాంసం మీ రాజుకు
ప్రాతరశనవ్వం జనంగా చేస్తారు. చేయండి. ఎమిచేసినా నేనేమీ అనను.
కరుణాసముద్రుడైన నా పతిని విడిచి బ్రదుకు భారంగా ఈడ్చుచున్న
దాన్ని. అత్యధర్మకు దూరమై అల్లాడుతూ బ్రదికే నాకు ఇంత విషం
ఇచ్చి మీలో ఎవరైనా పుణ్యం కట్టుకుంటే ఇంకా సంతోషిస్తాను. అక్కడ
నేను బ్రదికి ఏడుసుంటే అక్కడ నా భర్త నా కోసం వెదకతూ నా
వార్త తెలియక శోక వేగంతో ప్రాణాలు విడిచాడేమో. జీవించి వుండి,
నా వార్త తెలిస్తే ఇంత కీర్తకాలం నన్నిలా పర విర్బంధంలో వుండు
తాదా! నేనెంత హత భాగ్యును? దేవ సిద్ధమౌనులెంత దుస్థులు! సకలి
లోక నృపకుల మూర్ఖమృదూ, మామృదూ అయిన నా భర్తను విరం
తరం నందరికీస్తుంటారు. సత్యపరాక్రముడు, ధర్మరక్షకుడు, సైనికాత్ముడు,
రాజమున్న అయిన ఆ రమువంశాలంకాదనకు సహధర్మిచాణిజైన ఏమి
సుఖ పెట్టాను? పద్దన్నా వెంట వచ్చి దుఃఖం కోరి తెచ్చి పెట్టాను.

కృతములు ఎదుట నున్నంతసేపు కపట ప్రేమ క్రమమృరిస్తారు. మరుగు కాగానే మరచిపోవటమో, మర్యాదా హీనంగా విచరించటమో చేస్తారు. నా పతి కృతజ్ఞుడు. నన్ను మనసారా ప్రేమించాడు. నా వరనే ఏకపక్షి ప్రతుడైనాడు. నన్ను మరువదు. నాకై అన్వేషణ చేస్తునే వుంటాడు. అంత మంచి గుణాలు నాకు లేవో, నే చేసిన పుణ్యం చూరపోయిందో, ప్రాణేశునకు దూరంగా బ్రదుకుతున్నాను. ఆ సర్వ సులక్షణ సంపన్నుడు, శూరుడు, వీరుడు, అసూయకు నన్నిది లేకుండా బ్రదికిందొక బ్రదుకేనా? మోరారద్యాల్లో నన్ను వెదకుచూ, కందమూల ఫలాల లింటూ, ఆత్మ శస్త్రాని వర్ణించి చూస్తూతో అపవిత్ర వదిలారో? లేక ఈ మృగార్థుడు మాయా విశ్వ ప్రభావంతో అన్నదమ్ముల హతమార్చాడో? ఇన్ని చాథలు పడి బ్రదకటం కంటే మరణం ఎంతో మేలు అది కూడా నా మీద ఆగ్రహించి దరికి రాకుండా వుండి. ప్రియంతో సంతోషం అప్రియంతో అపక మనస్తాపం ప్రాణి కోటికి లభిస్తుంది. ప్రియా ప్రియాలకు దూరంగా వుండే సర్వగుణ సమపక్షలైన యిమలకు అంజలిస్తున్నాను. ఇతి బాహ్యభ్యంతర సంబంధాలు జరిత్యజించి నాకు నేనే చావు తెచ్చు కుంటాను. మీకు శ్రమా, యజమానితో మాటా లేకుండా చేస్తాను" అని చివరి నిర్ణయాన్ని పీత రాక్షస కాంతలకు తెలిపింది.

త్రిజట తన స్వప్నాన్ని తోటి రాక్షస

భామలకు చెప్పుట

ఆ మాటలు వింటున్న చైత్యాంగనల్లో కొందరు భయంతో పంక్తి ముఖనకు చెప్పటం కోసం వెరుగెత్తారు. కొందరు ముందుకు వచ్చి "చస్తే చావు. నీ మానం మేడంతా ఆరగిస్తాం" అంటూ గర్జించారు. ఆ సమయంలో అంత వరకూ ఆ కాంతల ఆగడంలో పాలు పంచు కొనకుండా పదుకున్న త్రిజట అనే రక్షాకాంత చివాదన లేచి "నీ నీ! చాలించండి మీ దురుసుతనం. ఎవరిని లింటారే మీరు? రామ పత్నినీ, జనక పుత్రినీ, దశరథుని కోడలిచేనా? పో పొంది. దూరంగా పొంది. అంత తినతగచుకొంటే నన్ను తినండి. ఇక మన ఆగడాల సాగవు. ఎప్పుడూ రాని పీత కల వచ్చింది. నాకు

వస్తే వచ్చింది జడుగుతుంది. ఆ కల తలచుకుంటే ఇప్పుడు కూడా కలపం కలుగుతుంది. ఆశర సంతానానికి ఆముష్కాలం సమీపించింది. ఈమె భర్తకు జయం, దానవ భర్తకు మరణం తత్వం. రాక్షసేశ్వరుడు ఈ సీతను ఎప్పుడు తెచ్చాడో అన్నదే లంకకు అనిష్టం ప్రాప్తించింది" అని అనగానే చెంతనున్న కాంతలందరు చేరి "ఏం జరిగిందే? ఆ కల సాంతంగా చెప్పు" మంటూ భయంతో అడిగారు. ఆ ప్రశ్నలకు సమాధానంగా త్రిజట చెప్ప మొదలు పెట్టింది. "ఏనుగు దంతాలతో అమర్చిన పల్లకీలో, తెల్లని పుష్ప మాల దరించి రామ లక్ష్మణులు హంస సహస్రం ఆకాశ మార్గంలో కొని రాగా ఇక్కడికి చేరుకున్నారు. తెల్లని జలతారు వరిపెములు దరించి ఈ తల్లి, పాప కడలిలో శ్వేతవర్షతంపై దాన్యురునితో కూడిన ప్రభలాగా ఆ రాముని ప్రక్క నిలిచింది ఇంద్రుని జరావతం వంటి నాల్గు దంతాలకల తెల్లని ఏనుగు నెక్కి వాళ్ళుమొకటిగా పోతున్న లక్ష్మణుని చూచాడు. ఆ అన్నదమ్ములు భుక్తాంతర మాల్యధరులై ఈమె ప్రక్కన గుఱి మందాచలై నిలుచుంటే గుండెలు బరు వెక్కిగా కలలో కన్నాను. ఆ విధంగా చూచి ఒక ఉన్నత పర్వతాగ్రం చేరగానే రాముడు అసీనుడైనాడు. ఆయన వాహంకంపై కూర్చొనగానే 'సూర్యచంద్రుల రాకుతున్నారా?' అన్నట్లు తోచింది. అనంతరం ఆ సోదరులూ, ఈ రాజాస్థాన ఒక దశక దంతావళంపై ఎక్కారు అని వాయుసథంలో పయనించి లంకా నగరం మీద తిరగటం చూచాడు. ఆ దృశ్యం మరిపోయి తెల్లని జరిసిన ఎద్దులు ఎనిమిది పూన్లిన రథం ఎక్కి పురుష పుంగవుడైన రాముడు ఈమెతో కూడి ఇక్కడకు రావటం చూచాడు. ఇంకా వింతలు వినండి.

సూర్యకాంతిని హసించే పుష్పక నామంగల కేవలమనంపై ఈ ముగ్గురూ ఉత్సవం చేస్తుండగా ఉత్తర దిక్కుగా ఊలేగురూ పోవటం తలకించాడు. విష్ణు పరాక్రమడూ, దీవిభవుడూ, రామ ప్రభుడు సోదరునితో, భార్యతో కూడి స్వప్రకాశం దీక్షల వెదజల్లుతుంటే కన్నుల పండుగగా కాలాచూడు ఈ అపూర్వ స్వసాన్ని దానినే ఈమె కేవలం మానవి కాదనీ, వాళ్ళు కేవలం మర్త్యులు కారనీ తోస్తుంది. పలులారా! ఇంకా ఏం చెప్పనే? పాపలు స్వర్గం చేరలేనట్లు మన

రక్షేగణం వాళ్ళున్న రావు చేరలేదు. ఇంకా యుద్ధం ఎక్కడ చేస్తారు? చేసి ఎక్కడ జయిస్తారు? వీనికి బలంగా నాకు వచ్చిన కలలో మన ప్రభువు ఒకరినిండా నూనె పూసుకుని, నూనె త్రాగుతూ, ఉన్నట్టదై, కంఠంలో గిన్నేరు పూలదండ ప్రేలాడగా, రక్తాంబరాలు ధరించి తల గొరిగించుకుని, కృష్ణాంబరాలు పైనచుట్టి, తన పుష్పక విమానం వైనుంచి భూమిపై పడేట్లు తలక్రిందుగా ఒక ఆడుభూతం ఈడుస్తుంటే గోలపెడుతున్నట్లు కనుపించాడే. ఆ తరువాత గడిదలను కట్టిన బండిపై గంతులేస్తూ, రైలం త్రాగుతూ, ఎర్రని గుడ్డలు కట్టుకుని దక్షిణదిశగా నవ్వుకుంటూ పోవటం చూడటం జరిగింది. మళ్ళీ స్వప్నం చెదరి ఒకేఒక గడిదపై ప్రయాణంచేస్తూ ఆకస్మాత్తుగా భయ మోహితుడై తలక్రిందుగా ధరణిపడి దిగునలేచి వెలవెలపోతూ, మద విహ్వలడై, ఆర్తుడై, జల్పాకుడై (ప్రేమతూ) దినమొల కలవాడై, దిక్కు తెలియకుండా, దుర్గంధ మోరం, దుస్సహ తిమిరం, దురంత నరరాధం అమన అంతులేని లాంపిలో పడటం కానవచ్చింది. ఆ పెను బురదలోనడ మన ప్రభువును 'కాక' అనే పేరున్న కాంతి రక్తవనన, కర్మలై ప్రకాయయై మెడబట్టి లేపి దక్షిణంగా ఈడ్చుకుని పోవటం కనిపించింది. అంతటితో ఆ దృశ్యం మారిపోయింది.

మన యువ ప్రభువు కుంభకర్ణుడూ, రాక్షసేశ్వర సురులూ నూనె కొప్పెరల్లో పడటం, ప్రభువు పండిపై, ఇంద్రజిత్తు మొనలిపై, కుంభ కర్ణుడు ఒంటెపై, దక్షిణ దిక్కుగా పోవటం, విభీషణుడు మాత్రం పూర్వం రామాదులు ఏ విధంగా కనుపించారో చెప్పానో ఆ కుభకర్ణుడూ లన్నీ ధరించి నర్మకుక్తవర్త ప్రభాభాసుడై శంఖ దుందుభి నిర్దోషాతో నృత గీత వాద్యాల చెలిమిచేస్తుండగా శ్వేత దంతావళంపై అచిరో హించి, నలుగురు మంత్రులు పరివేష్టించి రాగా ఆకాశ మార్గంలో పోవటం కన్నులారా కాంచాను" అని త్రిజట చెప్పటంటే "ఒసే, త్రిజట! ఈ కడకూ, నీ నోటికి హద్దేమైనా వుండా? ఇంత పెద్ద కలరావటం, వచ్చినదంతా పూనగ్రుచ్చినట్లు మరిచిపోకుండా చెప్పటం ఎట్లా నీకు సాధ్యమైందే? అంతా కల్పన. మమ్మల్ని భయపెట్టటానికి ఈ పన్నాగం పన్నావు. వచ్చిన కలంతా మనకు అనుభవం, శత్రువులకి కుభంగానే

వుందిదే" అంటూ అవహేళన చేశారు అసురకాంతలు. వాళ్ళ ఎక్కిరింపులకు త్రిజట నోరువిప్పి పెద్దగా నవ్వుతూ "ఎందుకే మీకింత మిడిసిపాటు? ఎప్పుడైనా ఇటువంటి సంగతులు చెప్పినా? అయినా, మన కల నాశనం, ప్రభువు నాశనం నేను కోరుకుంటానా? అవతల వాళ్ళెవరో నేను చూచానా? వాళ్ళ పేర్లు ఎరుగుదునా? ఈ స్వప్నం ఇంకా వుంది. మీకంటే తెలివితల దానినని మీరంతా అంటారు కదా! అదిగాక ఈ ఈ స్వప్నం జాగ్రదవస్థలో జరిగినదే జరిగి నాకు భారణలో నిలిచి పోయింది. ఈ సీత నా కూతురా? రాముడు నా కొడుకా? వీళ్ళపై నాకేం చురుకారమే, మీ రడిగారని చెబుతున్నాను. వద్దంటే మానుకుంటా"నని ఆ వృద్ధ బిర్ర దిగిసి కూర్చుండి. అందరూ చేరి "కల సాంతంగా చెప్పు. ఊరికే పరిహాసం చేశాం" అంటూ లంపంత పెట్టారు. ఆ వృద్ధ రాక్షసి మళ్ళీ అందుకుంది.

"ఓసి ధూర్జలాదా! అందిచే తలా, అందకపోలే కాళ్ళూ పట్టుకునే లక్షణం మీ కెంతైనా వుండే. మిగిలింది చెప్పతా వినండి. కర్ణుల్రాగుతూ, చెంగావి గుద్దలు కట్టకుని భయంకిర వాద్య మోషలతో రాక్షసులంతా లంకా నగరం పీడి లంకేపదుపోయిన ఓక్కుకే పోసాగారు. వాట పోగానే, నగరంలోని తోరణాలన్నీ తెగి పడినై. ఆకాశాన్నంటే గోవురాలు విరిగి నేలబడ్డాయి. అపూర్వ శోభా నిలికమైన లంకాక్షీపం మూల ముట్టుగా సముద్రంలో మునిగి పోయింది. ఆ రామునకు ఒక కోతి బంటు. ఆ కోతి వచ్చి లంకంతా కాలి బూడిద రాసులు చేసింది. ఆకాలవృద్ధం గోడు గోడుమంటూ గోల చేస్తుంటే కూలి మునిగి పోతున్న మన నగరం గోచరించింది. మన పట్టణం తగలబడుతుంటే మన కంభకరాది యోధులంతా మగటిమి కోల్పోయి పేద గలిసిన మధుగుల్లో పడిపోవడం చూచాను. ఒక మీ దౌష్ట్యం అవండి. సాధ్యనవాక్యాల పుస్తకం మూయండి. మన కులానికి ప్రమాదం వచ్చింది. ఈమెను మంచి మాటలతో లాంస చేయండి. ఈమె పాదాలపై పడి క్షమాభిక్ష కోరండి. ఈమె భర్తను పొందటం ముమ్మాటికి సత్యం. వెంటనే లేచి చాటుకు పొండి. ఆ రాముడు ఉగ్రకోపుడై రాక్షసుల చెండి ఈమెను చేపట్టతాడు. ఆ పడుయంలో మనం చేసిన ఘాతుక కృత్యాలకూ, అన్న

దుర్వాషలకూ, భార్య సంతోషం కోసం మనలను ముక్క ముక్కలుగా నరుకులాడు. ఆ రాముడు ఈమె కోసం నేల ఈనినట్లున్న రాక్షస సంచానాన్ని మిగులకుండా హతమారుస్తాడు. ఇంతవరకు ఈమెను మనసుంచా. అదలించాం. బెడరించాం. ముడలకించాం. మనపై ఈమె సదయ ఎందు కవుతుంది? మనకు రామునిచే చావు తప్పదు. ఆయన కంటే ముందుగా ఈమెను పీడుకుండాం. తప్పక ఈమె మనల్ని కాపాడుతుంది. ఓమాగుణం ఈమె రూపం దాల్చింది. నిదానంగా చూస్తే ఈమెలో అవలక్షణాలేమీ కానరావు. కాలగమనంలో బహ్య శరీరం కొంత కొంత మారుచుంది కాని అసలు తేజంలో మార్పులేదు. నేను తెలివి తక్కువగా ఈమెను సామాన్య మానవిగా శంకించాను. ఈ దేవి తల్లిరలో భర్తృ సమాగమం కలిగి వర్షంచే వాడిన లత తేరుకున్నట్లు తేరుకుంటుంది. చూడందే చూడండి. ఆమగో, నేనీ మాట అంటుంటే ఆమె వాచనేత్రం గారికి కదలిన పద్మంలాగా కదులుతుంది. ఇక కార్యనిధి ఎంతో దూరంలో లేదు. రాక్షసరాజనం, రాముని ఆశయపరిపూర్ణ తత్వంగా జరిగి లీటుతుంది" అని త్రిజట స్వప్న వృత్తాంతం ముగిస్తుంటే జానకి వాచ హస్తం, వాచ కురువు స్పందించి కుభం సూచించినై. చుట్టూ వున్న వృక్షాలపై వసించిన ఖగకులం మాటిమాటికీ కలహాడికండే రాముని రాకకూ, జానకి సంతోషానికి స్వాగతం ఇస్తుంది. త్రిజట ఈ సంతకాలను దాగా ఎరిగింది కావటంతో తోడి రక్కసల దూరంగా పోడికాని పోయింది.

సీత రాముడు రామికి పరి పరి విధాల దుఃఖించుట

భర్తృ భవ పరిభిన్న మానసయైన సీత మాటిమాటికి రావచాప హృతయై, లంక చేరి పొందుతున్న బాధా గాధా పరంపర పునరావృత్తమై కంఠీరవం ఎదుర్కొన్న కరిణీలాగా కంపించింది. తన ప్రియ చోటూ, చేపట్టిన కాపూ, తనవారూ, పతివైపువారూ, తండ్రి, మామ, అత్తా, భర్తా, మరదులూ, సముద్ర తరంగాలవలె ఉవ్వెత్తుగా స్మృతికి వచ్చి ఒక్కసారి కృంగిపోయింది. "అయ్యో! క్రూర దారుణ హెర కష్టాలకు వృత్రవైరి వజ్రసాత విభిన్న తైలశృంగంవలె నా గుండె మీయి మునకలు కాక ఇంకే సుఖం ఆంచి నిలిచి వుంది? దైత్యుడిచ్చిన

గడువు దాపునకు వస్తూంది. ఈ లోపల నా నాకుడు రాకపోవే రాత్రిం-
చర పల్లభుడు శత్రు చికిత్సకుడు మృత శువును గర్భం చేదించి వెలికి
తీసికొంటు నన్ను శత్రుం చేసి మాంసం వెలికి తీస్తాడు. మరణశ్శ విడిచగా
చెరసాలలో వున్న దొంగ తెల్లవాడులోపల పడే చింతను దాటిపోతూంది
నా చింత. అయ్యయ్యా! ఎంత కాని కాలం వచ్చింది: కన్న తల్లికి
మిన్నగా ఆదరించే అత్తా! కొనల్యాడేవీ! అత్తకంటే అధికాధికంగా
ప్రేమించే చిన్నత్తా! సమిత్రాడేవీ! కన్నతల్లిని విడిచి నన్నే తల్లివలె
దావించే ముద్దుల మరవీ! లక్షణా! స్రావాధికంగా ప్రేమించి అదర్శ
గృహస్థుగా పేరుగన్న ప్రణయ సముద్రా! రామభద్రా! హా రామా!
లక్షణా! హా అత్తలారా! సుడి గారికి కడలిలో సుడి తిరిగే నావ వలె
అల్లాడిపోతున్నాను. మందభాగ్యను. మీ మీ సౌజన్య సౌఖ్యాలు
నాకు రక్షగా ప్రసాదించలేరా? ఇంపులో ఎవరిదోషం లేదు. ఇంత జరగ
టానికి మూలం నేనే. సింహాన్ని దాకిన వృషభద్యయంవలె మృగ రూప
దారిద్ర్యం ఆక్రమిస్తూంది రక్కసుని చేతితో నా వితి, మరవీ హతులై
వుంటారు. ఎన్నడు కోరని నేను వింత మృగాన్ని కోరటం, నా భర్త
పోవటం, మరదిని కాని మాటలని దూరంగా పంపటం అంతా నా
పాపం పంటకు రావటం వల్లనే. హా రామా! ఆశ్రయించిపోమా!
సుగుణా రామా! భవసంతరణ నామా! నీలమేఘ శ్యామా! విస్తృత
కాయా రామా! శత్రు భయంకర కోదండపాణి భీమా! రణరంగ
భీకరా! ఆవాసులంబితకీర్తకరా! సమస్తజగచ్చయ సంతక్షణా! దుష్ట
జన శక్షణా! సారస నేత్రా! అశురాగపాత్రా! ఈ వికాట తీయ నన్ను
చంపటం నీవెరుగవా? నీవు తప్ప ఇంకో దైవంలేదని విశ్వసించిన నా
తలపు, నీమాటలు మళ్ళీ వినటానికై వికట రాక్షస పరుషాలాపాలు విని
సహిస్తున్న నా ఓర్పు, నీతోకలసి శయనించే ఆగతో కటిక నేలపై
పడివున్న కఠినక్షీణ, లోకభర్తవైన నీవు నా భర్తవై నన్ను రక్షించక
పోతావా అనే దర్శనార్థంతో కూడిన శైశ్వం, మనసా, వచసా, కర్మచా-
అన్యధావం లేక నీకై సాగిస్తున్న హృత్ప్రత్యం బూడిదలో పోసిన

పన్నిరువలె, కృతఘ్నునకు చేసిన మేలువలె పాడై పోయిందా? నా పాపం ఎంత బీరుసానంలో వున్నదో!!

విన్నూ చూచే ఆసతో క్రుంగి కృశించాను. అది ఫలించలేదు. నే చేసిన పుణ్యకార్యాలు అక్కరకురాని చుట్టాలవలె వ్యర్థమైనై. నా ఏకపత్ని నియమం ఏటిలో కొట్టుకుని పోయింది. తండ్రి విధించిన అరణ్య వాసానంతరం అయోధ్యకు చని అభిషేకం పొంది సవ్యకాంఠాజన లోలుకవై సుఖిస్తావు సుప్రతుడవైన విన్నూ భావిస్తాను. నాదా! ఏది ఏమైనా నేను మాత్రం నీవే పతిగా స్మరిస్తూ మరణిస్తాను. నేను సల్పిన సర్కార్యాలు, నోచిన నోములూ నా దౌర్భాగ్యంచేత వ్యర్థమయ్యై. అజనా భారతనారికి పతియే దైవం. అదే వేదమాత ఆశుబద్ధలకు ప్రసా దించిన అమోఘ సంపద. నేను నా భర్తను శ్రీ స్వాభావికంగా శంకిం చాను. పాపం శమించుగాక. కడుకటా! ఇంత మహానగరంలో నాకింత విషమిచ్చే దాతలేలేరా? ఒక కత్తి ఐనా ఈయగూడదా? ఏది లభ్యమైనా ఈ పాపిష్టి తనువును సర్వదుఃఖనాశంగా పతనం చేస్తాను" అంటూ అనేక విధాల పలవించి, గొంతు ఎంకిపోగా ఏడ్చి వణికిపోతూ దగ్గరగా వున్న ఫలభారంతో వంగిన కొమ్మలతో వున్న చెట్టు సమీపానికి చేరింది. సంస్కారహీనంగా జడలుకట్టిన తన జడ చేతపట్టుకుని, అందు చాటులో వున్న ఒక కొమ్మను పట్టుకుని, సర్వాత్మనా తన పతిమూర్తిని భావిస్తూ, వేణిని కొమ్మకు చుట్టుచుండగా ఏదో తెలియని శక్తి, చుట్టన కొరడాతో కొట్టినట్లు ఘ్రుణ్ణిపడింది. వెంటనే శుభసూచిక నిమిర్తాలు శరీరంపై తోచినై. ఆ శుభశకునాలకు అవనిజ ఆశ్చర్యచకితురాలైంది.

మరణించబోయే జానకికి శుభ శకునాలు కలుగుట

చివరి రక్తబిందువు పుడికి ఆవిరయ్యే వరకు వేచి, కాచి, చూచి నిరాశోపహతయై భర్త ఎడచాటు ఇక సహించలేక ఆత్మహత్యకుపాల్పడ గావే, దనవంతుని ఇంటికి చేరిన సేవకులగా, లక్ష్మీకమూ, అరాల పక్ష రాజీవృతం, విశదవిశాలం, వినిలం అయిన ఆమె వామనేత్రం మీనహార పద్మంవలె చలించింది. మృదుచునోహరం, పీనవృత్తం, పరిమళ ద్రవ్య లేపన సమర్థం లోకనాథుడైన రామచంద్రునిచే చిరగృహీతం అయినవాడు

ఘటంకొంతనేపు కదలింది. కరికిర నన్నిదం, కడు మనోజ్ఞం, సరిసం, సుం, పీవరం, కాంతిమంతం అయిన కరభోరు డిరుదుద్యప్రదేశం రాముని రాకను తెలుపుతున్నట్లు అదిరింది. త్రిలోక సుందరియైన సీత దరించిన చీర ధూళి ధూసరంగా మాసి బిగిసి ఖండి కూడ కొంచెం సడలింది. తనకు పూర్వం పరిచయమై కుభం సూచించిన నిమిర్తాలను భావించి మైథిలి గ్రీష్మ బీష్మతో పసివాళ్లు వాచిన బీజం పృష్టితో ననసాగినట్లుగా తీవరాళను సాగించింది. దొండ పండును పోలిన వాతెర, తుమ్మెదల గుంపుకు దిమ్మెక్కించే కురుటా, దరుమ్మపంటి కనుబొమలూ, అర్థ చంద్రాకారంపంటి చుకుటి, పల్లెపూలపంటి పలువరుసా, రాణీపం పంటి ముఖం రాహుముక్త చంద్రునిలాగా ప్రకాశించినై. రానెన్నడు కూడ కలలోనైనా తలపని సర్వోత్తమ కుభ నిమిర్తాలు సురణ సమయంలో తనకు కలగటంతో రామ భూతాంత కాంత నిభూతాంతతో శోధించే హిమ కాంచుని హసిస్తూ, విగత శోకియై, సంగతోర్వాహయై ప్రకాశించింది.

జానకిలో సంఘాషించే విధానం హనుమ యోజించుట

కాచుడుబ్బులు క్రమ్మిన నీలాకాశం విర్మలమైనట్లు, వర ఋతు పురోగత్యుని కళకలంగా ప్రవహించిన నది శరక్కాలంలో పరిశుద్ధంగా వున్నట్లు, శిశువంలో నామమాత్రంగా మిగిలిన పృథ్వీ, లతలూ వసుంతలో శోభించినట్లు, గ్రహణ నిర్ముక్తమైన దీవాకర నిభాకర దింబాలు ప్రకాశించినట్లు, శోకండాని, దైర్యం సంకరించి ప్రసన్నంగా వున్న సీరామార మూర్తిని హనుమ చూచాడు. ఇంతవరకు రాక్షసీ ప్రలాపం, సీరా విలాపం, త్రిజట స్వప్న కలాపం విన్న మీదట ఇప్పటి రూపం చూచి నందనవనంలో వున్న పుర్త్యుతాంతగా భావించాడు. ఆలోచనా పరంపర అవ్యాహతంగా రాసాగింది. “అసంభ్యాకంగా వున్న కపిశ్రేష్ఠులు ఏ మానవతి కోసం అహర్నిశలు నిద్రాహారాలు బ్రదుకు మాత్రంగా స్వీకరిస్తూ వెదకారో ఆ రల్లవి నేను చూచాను. ఈమె సీత అవునా కాదా అన్న సందేహం, ఈమె సతీత్వం రావణ వాక్యాలతో పరా న్తమై, సదృశమైంది. ఓహో! ఈ వనం రావణాంతర్యపురంలో ఒక భాగం అన్న మాట. కాచుభావం కలగగానే పంక్తిముఖుడు రావటం

జరిగింది. ఆ రాకతో నా మనశ్శల్యం తీయబడింది. వచ్చిన వార్యుల నెరవేరింది. యోగ్యుడనై, చాచడనై, శత్రు మర్కటాదనైన నేను సీతస్మదర్శనంతోపాటు లంకా నగరం గుట్టుమట్టలన్నీ తెలుసుకున్నాను. కనుక, సర్వభూత హితదూ, అప్రిమేయ గుణాకరుడూ అయిన రామచంద్రుని పత్నివి, భర్త రాకతై పరితపించే ఈమెను ఆశ్చర్యించి పోవటమే అన్నివిధాలా మంచిది. దుఃఖనముద్రాపికి పారం ఎరుగక కుందే ఈమెను ఓదార్చుకుండా పోతే ఆనర్థం తప్పదు. ఈమె ఇప్పటికే నిరాశా నిస్పృహలతో ఆత్మహత్యకు సిద్ధమైంది. నా అదృష్టవల్ల ఎందుకో విరమించింది. ఇకముందు తన్నుతాను రక్షించుకోలేక ప్రాణత్యాగం చేసుకోవచ్చు. ఇది సరికాదు. ఈమె వార్తకోసం ఎదురు తెప్పులుచూస్తూ, కన్నుల్లో ప్రాణాయామకాని నారాకను ప్రతీక్షించే రామప్రభువును ఆశ్వానసరచుటే న్యాయం. టెండు బలంగానేవున్నా. ఏదీమందు; ఏదీ వెనుక; ఈమెను ముందు ఓదార్చవలెనంటే ఈ ఆదుదయ్యాలు వినకుండా పలికేదెట్లా; తెల్లవారేలోపల రామనందేశం వినిపించకపోతే ఇంతచేసి ఆమెమరణాన్ని చూడవలసివస్తుంది. అక్కడ రామచంద్రుడు నన్నుచూచి “హనుమా, సీతను చూచావా? ఏమన్నది?” అంటూ ప్రశ్నించితే చూచానని మాత్రమే చెప్పితే ఆయన తృప్తిపడతాడా? అనవారేమి చేశావంటే నాతోనే తిరిగి తెచ్చానంటే సమాధానపడతాడా? ఈమె నందేశం లేకుండాపోతే నన్ను రామచంద్రుడే కాదు, రవిపుత్రుడుకూడా బ్రదుకనీయదు. “సీతను చూచాను. వెంటనే కవినేనలతో కదలండి. లంకలో ప్రవేశించి రావణుని వదించండి” అని చెప్పి కొనివచ్చేలోపల ఈమె ఇక్కడ జీవించి వుండకుండా; అక్కడ రాముణ్ణి ఆశ్రయించుకు సుగ్రీవుడూ, లక్ష్మణుడూ వున్నాడు. నా సంగతి తెలిసిన రవిపుత్రుడు నేను వచ్చేవరకూ ఓపికతో నిరీక్షించేటట్లు చేస్తాడు. ఇక్కడ ఈమెకు ఏ రక్షణలేదు. ఉభయపక్ష విచారదారలో ఈమెను ఓదార్చటమే యుక్తమని తేలింది. ఇక ఇక్కడనిలిచే రంగ్రం వెదకి కార్యం సాధించాలి. ఇప్పటి నా శరీరం అల్పం. పైగా వానరాకారం. మానవునిలాగా సంస్కృతంలో పలికేతే ఈ సీతిలో ఈమె భీతురాలవుతుండేమో. లేక రాక్షసమాయగా తలుస్తుండేమో. ఈ సంకట

సమయంలో కర్తవ్యం ఏమిటి? ఎలాగైనా ఈమెను ఉర్రడించి దైత్యం చెప్పాలి. ఎలా చెప్పాలి? ఏవిధంగా చేస్తే శంకారహితంగా ఆమె విశ్వ విస్తుంది? మౌనం కార్యసాధనంకాదు. రూపంచూస్తే కోతి. మాటలు చూస్తే మానవైంది. ఈ విచక్షణతో ఇతఃపూర్వం దానవకాంతల దారుణపీడనంతో దైత్యంచెసిన ఈమె ఇంకా భయద్రాంఠరాలు కాక మానదు. దనితో ఆగక, కామచరుడైన రావణుడు తన కార్యసిద్ధికి ఈ మాయ చన్నాడని పూహించి దిగ్గరగా అచుస్తుంది. ఆ అరుపులకు అనుర కాంతలు వివిధాయుధధారిణులై నాపై పడతారు. వీలయితే చంపుతారు. కాకపోతే బంపించి కొనిపోతారు. ఈ పూహాయుక్తంగా లేదు. కొమ్మలతో, రెమ్మలతో, చెట్లతోకూడిన వనంలో పడగుర్రెత్తితే ఈ కాంతలు భయంతో పారిపోతారు. ఆసమయంలో ఆమెతో మోట లాడవచ్చుఉహూ. ఇది కూడ సరియైన భావం కాదు. నా భీకరాకారం, నా ప్రళయచేష్టా చూచి పారిపోయిన కాంతలు వనరక్షకలకు చెప్పతారు. వారు రాక్షసరాజుకు చెప్పతారు. ఆయన సైన్యాన్ని పంపుతాడు. ఆ సైన్యం సర్వసాధన సంపత్తితో నా పైకి వస్తుంది. ఆత్మరక్షణ కోసం వచ్చిన సైన్యంతో పోరక తప్పదు. దనితో సముద్రతరణం సాధ్యంకాదు. ఏది ఏకటించి నేను పట్టుబడితే రామ క్షేమవార్త సీతమ్మకు చేరదు. నేను రాక్షసులకు చిక్కుతాను. ఈమెను ఈ కాంతలూ చంపుతారు. ఇంత వరకు తెలిసిగాచేసిన కార్యం చెరురుంది. అంతతో రామ రక్షణ ప్రారంభించిన కార్యం పాడైపోయింది.

రావణుడు సీతకాముకుడు. వాటికి నియమనిష్ఠలతో పనిలేదు. మనసు మార్చుకోవచ్చు. జానకమ్మ అనుకూలపతి కాకున్నా, ఆకారంతో నైనా చూడవచ్చని భావించి పూహాసాగరం అగర్తగావున్న లంకలోనే రహస్యంగా రక్షిస్తూవుండవచ్చు. బహుకాలమైనా పతిజాడ తెలియని ఈమె ఒకవంశాన ప్రాణాలు వదలవచ్చు. రెండూసాధ్యారే. ఇక నా విషయంచూస్తే, కాలం కర్మం కలసివచ్చి పోరులో నన్ను చంపినా, లేక విర్రవంధినినా, రామకార్యం నెరవేర్చే దక్షుడు కప్పలలోలేదు. శత

యోజన పరిమిత జలనిధి దాటి లంకలో ప్రవేశించే సాహసవంతుడు ఇంకొకడులేదు. సూర్యపుత్రుడు శక్తి సంపన్నుడే కాని, ఆయనకు సీత లంకలో స్రావాలతో వున్నదని చెప్పేవారేరి; ఆహా! విధి విపరీతం! ఎంత విడివదని ముడి పడ్డది? నాకు గల ఆపార శక్తి సంపదతో లంకలోని రాక్షసాసీకాన్ని పేరు లేకుండా చేస్తాను. కాని, కాలం ఎంత గడచి పోతుంది? తిరిగి వస్తానన్న గడువు దాటగానే కపులంతా ప్రాయోప వేశంతో మరణిస్తారు. ఈ వార్త తెలిసి రామ, లక్ష్మణ, సుగ్రీవులతో కిక్కిరింప కూలిపోతుంది. ఇక్కడ ఈమె మరణిస్తుంది. రచరంగంలో జయపజయాల దైవాకీనంగా వుంటే, నాకేమో శంకా పంక దూషిత మైన పని చేయటం సమ్మతం కాదు. బుద్ధిపంతుడు సందేహ కార్యాల్లో తల దూర్చి నిండా భాషనుడు కాదు. ఈ ప్రాణ మాత్రావశేషగా మిగిలిన సీతమ్మను ప్రాణ దారణ నిమిత్తం పలుకరించక తప్పదు. పలుకరిస్తే నై ప్రమాదాలు సంభవిస్తాయి. విచి లీల ఎంత విచిత్రమైంది? ఐన విధంగా తోచే పనులు సూర్యకాంతికి తిమిరంగా క్షణంలో చెదరిపోతవి. కాని పనుకున్న కార్యాలు కొబ్బరి కాయలో జలంవలె తెలియకుండా కూడి వస్తే. అందుకే కార్య సాధకుడు దేశకాల పాత్రలు తెలిసి ప్రవర్తించాలి ఈ కార్యం ఈవిధంగా చేస్తే ఫలిస్తుందని ప్రాజ్ఞలు నిర్ణయించిందైనా బుద్ధి హీనుల చేతిలోబడి భస్మ హవ్యమవుతుంది. ఏం చేస్తే కార్య హాని కలుగదు? నాకు కల్గిన బుద్ధి కొదవం ఏ విధంగా నశిస్తుంది? విఘ్నం కాకుండా సముద్ర లంఘనం ఏం చేస్తే జరుగుతుంది? ఈ సీతమ్మ నా మాటలు ఎట్లా ప్రవర్తిస్తే వింటుంది? విని విశ్వాసంతో నమ్ముతుంది? నా రూపంగని బీతి చెందకుండా వుంటుంది? అని దీర్ఘంగా ఆలోచించాడు. చివరకు ఒక నిర్ణయానికి వచ్చాడు. “ఈమె ఇప్పుడు భర్తృ దర్శనంకోసం పల్లటిల్లి పోతుంది. భర్తవార్త తెలిస్తే చాలని కోరుతుంది. కనుక ముందుగా నా రూపం చూపకుండా, ధర్మబద్ధం, కుభ సహితం అయిన శ్రీరాముని మహోన్నత గుడాలను మధుర వాక్యాలతో అనుమానం కలగకుండా గానం చేస్తాను. రూపం చూడదు కనుక భయపడదు. ఆత్మేకుని గుణగణ సంకీర్తనం

కనుక ఆశతో ఆరికిస్తుంది. ఆరికించి ఎంతమేరకు విశ్వసిస్తుందో ముందు తెలుసుకుంటాను. ఆపై కార్యం అటు తర్వాత చేస్తాను. ఇది అపాయంలేని ఉపాయం" అని హనుమ నిశ్చయించాడు.

హనుమ సీత వినునట్లు రామగాథ కర్ణపేయంగా గానం చేయుట

ఎన్ని సంకట సమయాల్లోనైనా మహాత్ముల సంకల్పం ఫలిస్తుందన్న ప్రతిపాది హనుమపట్ల సారకు అయింది. ఎట్టకేలకు సంకల్ప సాగరంలో ప్రయాణం చేస్తున్న భీష్మ నౌకను హనుమ తీరం చేర్చాడు. మనస్సు నిర్మలమై ప్రసన్నమైంది. వెంటనే శింశుపా వృక్షశిఖరం నుంచి విశృంఖలా క్రిందకి దిగి గురుదుగానున్న కొమ్మల ఆకుల్లో సీతమ్మను తాను చూడేలాగా, అమెకు తన మాటలు వినపడేలాగా నెలపు చేసుకొని, ప్రారంభంలోనే శంకారహితంగా, విశ్వాసపాత్రంగా, చమత్కార ఓజా వాసనంచేస్తూ, సంగీతకర్త రహస్యనిధియైన హనుమ, సరసం, సార్వం, సత్యం, శివం, సుందరం, మధురం, మనోజం ఆయన శబ్దాలతో కూడిన రామకథ, విశేషణ పునరుక్త భాషలతో గానం చేయసాగాడు. "రామాయ, రామ భద్రాయ సీతాయాః పఠయేనమః" అని హృదయంలో విఘ్నశాంతికై రాముని సంస్మరించాడు. సర్వ చేవతలకు నమస్కరించాడు. "దశరథుడనే రాజు అమోఘుని పారిస్తూండేవాడు. ఆయన మహారథి. యశస్వి, తేజస్వి, ధర్మశీలుడు, దయావయోధి, గుణధన్యుడు, సర్వజ్ఞ మూఢుడు, రాజముని, సార్వభౌమ వంశసంజాతుడు, తపంలో మహర్షి, బలంలో పాకశాసనుడు, సత్య పరాక్రముడు, ఇచ్చెడు వంశ శ్రేష్ఠుడు, అహింసాపరుడు, రాజలక్షణ సహితుడు, సత్యవాది, చతుస్సముద్ర పరివృతమేదిని చక్రవివ్రతుడు, సుఖి, భోగి, ర్యాగి, దొరలకు దొర. ఆ పూజ్యునకు అగ్రసుతుడు శ్రీరాముడు. ఆయన అతి ప్రియ భాషణుడు, ఆశ్రేణుల రక్షదళుడు. అత్యధర్మపరినిధి, స్వీయ వంశాచార పాలకుడు, వినయ సింధువు. జగద్యయంకర శరవావహరి, దుష్ట శిక్షణుడు, శిష్ట రక్షణుడు, పరమ పూజ్యుడు. వృద్ధ జనకుని ప్రితికై దారితో, తమ్మునితో ఆయన దండకాటవి చేరుకున్నాడు.

నిష్కారణ వైరం పెట్టుకుని చతురంగ బల సమేతంగా ఎత్తి వచ్చిన జన స్థాన పాలకులు ఖర దూషణ త్రిశరాదుల వదునాదు చేత రాక్షస సైన్యంతో ఎక్కటిగా ఎదిరించి రూపు మాపి దండకారణ్యాన్ని తాపసులకు ఆవాసంగా చేశారు. ఆ వార్త విన్న రావణుడు బంధు నాశ నానికి ప్రతీకారంగా మాయా మృగాన్ని పలగా పన్ని రామచంద్రుని దూరంచేసి, ఆయన కోసం తమ్ముడు లక్ష్మణుడుపోగా, పంచనా రూపం దాల్చి ఒంటరిగా వున్న వైదేహిని అవహరించి తెచ్చి లంకలో నిర్బంధించాడు. అమెను అన్వేషిస్తూ ఆ లోకోత్తర మూర్తి కాల చోదితుడై పంపా తీరంలో వున్న ఋశ్యమూకాకి చేరాడు. ఆయన దివ్యరూపం, ఆ గంభీర చాపం చూచి సుగ్రీవుడనే వ్రవంగ పుంగవుడు మైత్రి చేశాడు. మిత్రుని శృప్తికై దేవతలకు కూడ అజయ్యుడైన కిష్కింధా ప్రభువు వారిని ఒక్క దాదాంతో వధించి వానర రాజ్యలక్ష్మిని పశం చేశాడు. కృతజ్ఞుడైన సుగ్రీవుడు ఆప్త మిత్రుని దుఃఖం పాపటం కోసం ప్రపంచంలోగల వానర వీరుల రప్పించి ఆయన అర్థాంగి అవనిజ కోసం నాడు దిక్కులకు అన్వేషించుచుని పంపాడు. వచ్చిన వానరులంతా రామ రూపులు, సర్వశక్తి సంపన్నులు. ప్రభువు మాట వున్నించి భూతల మంతా అణుపణువూ శోధిస్తున్నారు. రవి పుత్రుని అజ్ఞాబద్ధులై సర్వ వానర శిరోమకుట మాణిక్యాలైన అంగద జాడవంతులతో దక్షిణ దిశను శోధిస్తూ మహేంద్రగిరి చేరాను. జటాయువు అన్న సంపాతి వాహ్యాను సారం శతయోజనాయత మహా కూపారం ధరణీ పుత్రి దర్శనారంగా దాటాను. ఇచ్చట ఇప్పుడు శ్రీరామునిచే చెక్కుబడిన లక్షణాలతో శోధించే సాన్నిని సీతను నా పుణ్యం పండగా దర్శించాను. నా శ్రమ ఫలించింది. నన్ను గన్న తరిదండ్రులు ధన్యులైనారు" అని ముగించాడు.

సీత హనుమంతుని చూచి భయపడుట

జుచున్నట్టై నీటికి కూడా నోచక మూర్ఖ మునిగిన పాంథునకు అప్పుతమే లభించినట్లు వైతిరికి హనుమదాన రూప రామ కథా సుచారనం లభించి భయ సంక్రమాశ్చర్యాలలో కొంత లేచుకుంది. హనుమ దావదాలను అక్షరం అక్షరం పరిశీలనగా విన్నది. సుదుదిరమైన రామ

తన సంక్షిప్తంగానైనా తనివి తీర ఆలకించింది. స్వహాసం కనపడకుండా శేఖరం మాటలు విన్నదిటంతో విస్మయాన్ని పొందింది. నాడుకైపులా చూచింది. ఏమీ కరుణించలేదు మొగంపై చూగిన ముంగురులు మెల్లగా పైకి ప్రోసి మొగం పై రెల్లి చెట్టును తేరిపార జూడ సాగింది. దట్టంగా ఉన్న ఆ వృక్షంలో ఒక కొమ్మ మీద ఉదయించే సూర్యునివలె వెలుగుచూ, శ్వేత జననం వలించి, నెక్కి ఉన్న మహా కపి సంగ్రహ చూడం చూచింది. ఆ కపి చుట్టూ బాషీ, చంచలా రమణీయ పింగళుడూ, దాస్యద శోక సుమోత్క రామిడూ, స్వల్పలో చనుడూ, అచింత్య పరాక్రముడూ, ఆపద్బంధపుడూ అయినట్లు ఆమెకు తోచింది. ఒక్కసారి పతి నామస్మరణం "అపదమహారాజం" అని చేసింది. తేరిపార చూచింది. అదిరిపడింది. "అయ్యో ఇది ఎంత దీపం వానరాచారం! పీన్న కలలో చూడటం కలిగింది. ఏం కష్టాలు ప్రాప్తిస్తాయో హా రామా! లక్షణా! పుండుపై కారంపడినట్లు నా గోరుకు తోడు ఈ మస్మత్తమా?" అని ఏడ్చింది. మళ్ళీ మళ్ళీ చెట్టు పైపు చూచింది. భుగ్గునట్టగ్గిడూ, వానరపతి మంత్రి, వారాత్మజుడూ! అఖండ పేదావీ, రవిజ రామపుంజంటూ, తేజోమూర్తి అయిన హనుమ అక్కడే ఉన్నాడు. ఆగకుండా క్రమమొనరించున్న అతి కంపంతో శోకిస్తూనే, "లోలోపల ఇది నిజంగా స్వప్నమా? స్వప్నమే అయితే చాత్రం చూడరాదని నిశ్చయించింది. మరి నేను చూచింది కోతినేగా? ఇక విపత్తులు తప్పవు. రామ లక్షణులకు కళ్యాణ పరంపర కలుగు గాక! నా తండ్రి సవాంధవంగా ఆయురారోగ్యములతో సుఖంగా ఉండు గాక!" అని కోరుకుంటూ, వ్యాకుల చిత్తంతో శోకం పరమావధి చేరగా విసంజ్ఞమై శవప్రాయంగా పడిపోయింది. అంతలోనే తెలివి తెచ్చు కుంది. తనలో రామ వికరించుకుంది.

"ఇది కరే అడుగువాం కిలవచ్చేది నిద్రలో కదా? నాకు ఈ కష్టంలో నిద్ర యెక్కడినుంచి వస్తుంది? అది మరచి ఎంతకాలమైంది! ఈ స్థితిలో భర్త సందర్శనం దుర్భగురాలనైన నాకు ఎలా కలుగుతుంది? ఇది మాత్రం స్వప్నం కాదు. స్వప్నమైతే ఆ చూచినదోకనే ఆ కోరి ఎందుకు పుంజుంది? కాదు కాదు. ఇది సత్యం. నిరంతరం శ్రీకరణ

కుడిగా నా భర్తను స్మరిస్తూ, భావిస్తూ, నోటితో అంటూ, ఆ వాక్యాల్లే విసగోరుతూ వుండటంచేత, ఆ మాటలే వినటం, ఆ మూర్తినే దర్శించటం జరుగవచ్చు. కాకపోలే ఎల్లప్పుడూ పతిపై వ్యామోహంతో వున్న నా భావనాశక్తి పతిరూపంవలెనే వానర రూపంతో వచ్చి ఈ విధంగా భాషించవచ్చు. ఏమైనా ఇది స్వప్నం కాదు. యథార్థం. అలా అయితే ఇది మనశ్శక్తి చే ఏర్పడిన ఆకృతి కాదు. దానికి ఇదమిత్యం అన్న రూపు లేదు! ఇది నిరపై న ఆచారం పొంది వుంది. పలుకుతున్న మాటలన్నీ నన్నుచూడే కనుక కలరాకాదు. మాయాకాదు. జాగ్రదవస్థలోనే జరిగింది” అని మనస్సులో నిశ్చయించుకుని, రెండు చేతులు జోడించి “ఇంద్రయుక్తునీ, దేవతా మంత్రినీ, స్వయంభువునీ, కుచినీ మ్రొక్కుచున్నాను. వనచరుడు ఇప్పుడు నా ఎదుట పల్కిన పల్కలన్ని సత్యంగా జరుగునట్లూ, అన్యథా జరగకుండునట్లూ చేయండి. నా కష్టాలకు అంతం కల్పించండి. వేదవిహిత కర్మాచరణ ఊరుకు విజయం తప్పదని ఋణావు చేయండి. సతీధర్మం నిష్ఠాపండిదని నిరూపించండి” అంటూ అవనిజ అర్పించింది.

హనుమంతుడు సీతతో సంభాషించుట

జానకి పల్కిన పలుకులు విన్న హనుమ ఇంకా క్రింకి దిగి వినీతుడై, శరంపై కేలు కీల్చి, మధురాతి మధురమైన మాటలతో భాషించటం మొదలు పెట్టారు. “అమ్మా! నీవు ఎవతెవు? ఈ మానిన చేలం ఎందుకు ధరించావు? ఈ కొమ్మను వూతగాకొని ఎందుకు నిల్చావు? పద్మ పత్రాల నుంచి జారే జలంలాగా ఎందుకు శోకాశ్రువులు జారుస్తున్నావు? అర తగలవాదననుకుంటే ఆనతియమని ప్రార్థిస్తున్నాను. కిన్నీర కాంతవా? అమరగోపినివా? వసుద్రుల భాషవా? పణికామినివా? విజయ గృహిణివా? యక్ష యోషివా? చంద్రుని దాసివచ్చిన రోహిణివా? నీ భద్ర లక్షణాలను చూస్తుంటే నీవు సాక్షాత్తు దేవతవే అనిపిస్తుంది. అమ్మా! మాట పట్టింపుతో మగని దాసి వచ్చిన అరుంధతివా? దయతో చెప్పమ్మా! కళ్యాణీ! నీకు భద్రం కలుగుగాక. ఎక్కడి నుంచి ఇక్కడికి వచ్చావు? ఎందుకు దుఃఖిస్తున్నావు? సౌందర్య రాశివి నీకీ

ఇక్కట్లు ఎందుకు వచ్చినై ? తండ్రి ఎవ్వరు ? సోదరులున్నారా ? భర్త నామం ఏ సువర్ణాక్షర సంకీర్తన ? అమ్మా ! దిద్దలున్నారా ? నీ కీసస్థితి గమనిస్తే జలాత్కారంగా కొనిరాబట్టటు గోచరిస్తుంది. కన్నుల నీరు తార్చుటంవల్ల నీవు దేవ కాంతవు కావనీ, వేగంగా ఎటూర్పులు విడుస్తుండటంచేత మర్త్య కాంతివనీ తోస్తున్నది. నేంపై నియవటం, రాజకీయా లక్షణాలండటం నా తలంపును బలపరుస్తున్నై. జననీ ! నీ వేవిపై నున్న శుభ లక్షణాలన్నీ సామాన్యపు కాక సృష్టకుల సంకారవనీ, సార్వభౌమని పట్టపు దేవతవనీ చెప్పబున్నై. కర్త తో దండకారణ్యంలో తిరుగుతుండగా మోసంతో రావణుడు తెచ్చిన రామ పత్ని సీరా మాతవా ? చెప్పు తల్లీ ! నీకు వేరు కలుగుతుంది. అతి మానవం నీ రూపం. దుస్సహస్రశయిత మైంది నీ వేషం. భావన కందని పై పర్జ్యం రామ సతివని చెప్పక చెప్పబున్నై. ఈ నా డిహకు తిరుగులేదు. నీవు మమ్మాటికీ నీతివే అనుకూటాను" అని పలుకుతుండే, పొంగి వస్తున్న శోకం నియవరించుకుని జానకీ మారుతి పంక ప్రసన్నంగా చూచింది. హనుమ తన నిశ్చయం ఫలించినందుకు పొంగి వస్తున్న ఆనందాన్ని నియవరించుకుని విశేషిత శిరస్సుదై సాధిప్రాయ గర్భితంగా చూచాడు.

సీత హనుమకు స్వీయ వృత్తాంతం చెప్పుట

హనుమ చేసిన రామ నామ సంకీర్తనంతో, నియవరించిన శీయని నియకులతో హృష్టమానయై, జనక సుత జనని పుత్రుని చూచే విధంగా పావనని విలోకిస్తూ, హనుమ ప్రారంభించినట్లే ప్రారంభించింది. "వాసర రూపా ! సావధానంగా నా చరిత్ర విను. దశరథ మహారాజు కోడలను. జనక చక్రవర్తి పుత్రుని. రామ పత్నిని. వేరు సీత. అన్ని భోగాలతో ఆయోధ్యలో నిలిచి గూడి వన్నెండు చతురాలు అనందంగా అనుభవించాను. పరిమూదో ఏట మంత్రి పురోహిత పౌర వర్గంతో మంతనం నడిపి నా మామ పతికి శక్తిం గట్టి యర్పించాడు. ఆయన మూడవ భార్య కైకేయి పృథ్వి భర్తను మధ్యపెట్టి, ఆదరించి, బెదరించి, త్రీ జాతి లక్షణాలన్నీ ప్రయోగించి "నీవు సత్యవాదివైతే నా

బిడ్డకు రాజ్యం, రామకృష్ణుల అరణ్యవాసం విధిగా కల్పించు" మంటూ కోరింది. పాపం ఆ పృథ్వీరాజు పూర్వం భార్య కిచ్చిన పరవానానికి కట్టుబడినా భర్తను అకిలికి పంపాడు. నా నాకు రాజ్యం కంటే పితృ వాక్య పాలనం పరమధర్మంగా భావించి నన్ను ఆత్మకు అప్పగించాడు. నా పతి ప్రాణ రక్షణకై నా అనత్యం పలికాడు. ఆయనకు ఈయటమే తెలుసు. గ్రహించటం తెలియదు అందుచే సంతోషంతో అడవికి వయన మయ్యాడు. కురూరినాడు తైకొన్నాడు. నేను భర్తలేని స్వర్గం కూడ త్వరితంగా భావించే దాన్ని. కనుక ఆయనకింటే ముందుగా నేను అనతి బయలుదేరాను. శృంగు హృదయము, నిరంత రాగ్రజ పాదారవింద భజన నందుకు, చిన్నత కుమారుడు, సౌమిత్రి నార గుర్తలు ధరించి వెంట పడ్డాడు. మేం ముగ్గురం పనచానప్రక స్వీకారంచేసి, భయా వహమైన దండవారాజ్యం ప్రదేశించి కాలం గడుపుతున్నాం. ఆ సమయంలో ఈ కూళ, రావణుడు ప్రుద్ధిలించి తెచ్చాడు. అప్పటినుంచి దిక్కు గానకి ఆయన వారి కోసం అల్లాడుతున్నాను. మాన ద్వైతం మాత్రమే నా జీవిత పరమాపని. అంతవరకే అనురంజన గడువిచ్చాడు. ఆ పై నా శరీరం రాక్షస రాంతంకు ఆహారంగా నిరంజనం అయింది. ఆ సమయం లోపల నా భర్త వస్తాడనే ఆశతో భార్యగో బ్రదుకుతున్నాను. ఇంతవరకు ఇంత చల్లని మాటలుగానీ, ఈ కుళల ప్రశ్నలుగానీ, నా పతి చరిత్ర గానంగానీ ఎరుగరు. నాయనా! విన్నావు కదా నా బీదగాత" అని పల్కుచూ కంటికి మంటికి ఏకచారగా సీత ఎక్కింది.

హనుమ నీతకు రామలక్ష్మణుల జేమ

వార్తను చెప్పుట

అమె దుఃఖం చూచి, హనుమ "అమ్మా! కానకీ! శోకించకు నీ శోకం నేను చూడలేను. నీ శోకం తీర్చటానికే రామదూతగా వచ్చాను. నా స్వామి శ్రీరామచంద్రమూర్తి లక్ష్మణసమేతుడై క్షేమంగా ఉన్నాడు. రామ కుళలంగా వున్నట్లు ముందు చెప్పుచున్నాడు. బ్రహ్మాత్మ వేదశాస్త్ర విదుడు రామభద్రుడు వెంటనే నీ క్షేమం తెలుసుకోవచ్చును. శార్యంలో సాటిలేని మేటి, సౌమిత్రి, రామానుజుడు పాదాభిషేకం చేసి నీ కుళలం

అడిగినట్లు చెప్ప మన్నాడు. ఆ చెప్పేటప్పుడు సామ్రాజం నేత్రుడై తల్లిని దాసిన దిక్షవలె తల్లిడిల్లిపోయాడు. దైవకృపవల్ల నీదయితుడూ, మరదీ కుశలంగానే ఉన్నాడు. వారితై నీవు బెంగవడవద్దు. నీవు ధైర్యం భరించు" అంటూ ఓచార్చాడు. మారుతి పల్లిన మాటలకు సీత హృత్స్పల్ల మనోరవింద అయింది. శరీరం పులకించింది. సంతసంలో కన్నులు విప్పారినై. ఉడికిన ఉత్పాహంలో పావని చూచి "నాయనా, పావనీ! శరీరంలో ప్రాణాయామే నూరేంద్రకై నా చింతిత భార్యసిద్ధి మనుజులు పొందుతారన్న సూక్తి పెద్దలనుకొంచే విన్నాను. అది యిప్పుడు సత్య మైంది" అని పల్కాచూ, శుభవార్త తెచ్చిన హనుమంతుని అడ్డుత ప్రీతిపూర్వకంగా చూచింది. కొంతసేపు ఈ విధంగా అన్యోన్య విశ్వాసం అందురించి. పల్లవించి, కుసుమించే వరకూ జరిగింది సంతాపం. అనంతరం సీత తనను నమ్మిందని తలచి అంజనా నురుడు మెల్లగా ఆమెను చెమట దిగి చేర వచ్చాడు. ముఖోపశమనార్తం ఎన్నో విషయాలు వివరం చేశాడు. తల్లి ఆశలో వుంటే దిక్ష లాలించినట్లు ఆమెను లాలించాడు. పావని నమిపిస్తున్న కొంది సీత హృదయంలో శంకించ సాగింది. రావణుడు మాయాని. తన కోర్కె విఫలంకాగా, భాగ్యంరకంలో ఈ మార్గం లొక్కి రసప స్వావీనం చేసుకోదలచా దేమోమని భీతిల్లింది. ఆ భావం అంరకంశకు అవశగా చేరుసాగింది.

సీత హనుమను రావణుడని శంకించుట

ఆమె భను సంతోష సందేహం మధ్య కొంత కాలం కొట్టు మిట్టావీంది. ఎట్లకేంకు తెలివి తెచ్చుకుంది. "అయ్యో! ఎంత మోసం జరిగింది. రావణుడే ఈ రూపు చార్చి పచ్చాడు. దైత్యుడు వానర రూపంతో వంచిస్తున్నాడని తెలియక మనస్సు విచ్చి మాటలాడాను. విశ్వసించాను. దీనితో ప్రమాదం వచ్చింది. ఇంకా చెంతకు చేపవపు తున్నా" డని లోలోపల భయపడుచూ, పట్టుకున్న కొమ్మను బదిలి నేల పడిపోయింది. పడ పడ పడకిపోయింది. ఇంత కాలం ప్రాణ ప్రదంగా రక్షించుకున్న శీలం పాదపుతుందేమోయని డెగ్గడిల్లింది. ఆమె పాటు చూచి అంజనేయుడు "అయ్యో!" అని పిలుస్తూ అంజించాడు.

కాని, మైదిరి మాత్రం అరవి వంక చూడలేదు. చేడి నిట్టూర్పులు విడుస్తూ, “ఓరీ రావణా! నీ మారు రూపం పోల్చుకున్నా. ఇంకకు పూర్వం దుర్వాషణతో బాటించావు. ఇప్పుడు ఈ వేషంతో ఏడిపించు తున్నావు! నీ కిది శుభం కాదు. దండకలో భిక్షక రూపంతో వచ్చి వంచిందిన దుర్మాక్షుడవు. దుర్బలను. ఉపవాస వీక్షతో కృశిస్తున్నాను. వీనను. పాపీ! నన్ను ఈ విధంగా హింసించటం? ఇక నీ మాయలు నా కద సాగవు. అడుగు ముందుకుకేయకు. ధన్యమై పోరావు” అంటూ అరచింది. అంతలోనే మనసు మార్పుకుని “ఈ కోరి రావణుడుగా గోచరించటంలేదు. రావణుడై లే ఇంత వినయం చూపిస్తాడా? తల్లీ, జననీ, మారా” అని నందోచిస్తాడా? ఆతనిచూ నే అసహ్యపడే నామనస్సు ఈ కోరినిచూస్తే ప్రసన్నమవుతున్నది. ఏదో చారణం లేకపోయి” అని భాపించి “ఓ వానరా! నిన్ను రావణుడని గట్టిగా అనలేను. నీవు నిజంగా రామదూతవే అయితే నీకు శుభం కలుగుగాక. నాకు ప్రియమైన నా రామచంద్రుని గుణాలను పఠించు. పొల్లిపాలే ప్రవాహంగట్లను హరించు నట్లు ఓ కాంతమూర్తీ! నీవు నా హృదయాన్ని హరిస్తున్నావు” అని పర్మి మరుక్షణంలో మనస్సు వికలించగా, “ఎక్కడ లంకా? ఎక్కడ రామదూత? ఇక్కడికి రావటం సాధ్యమా? స్వప్నం యథార్థ సౌఖ్యం ఇస్తుందా? ఇప్పటికప్పుడే ఒక కోరి రామదూతనంటూ వస్తుందా? వచ్చి మాటలాడుతుందా? అయ్యో! కలకూడా కరవైంది కదా! దానికి నా మీద మచ్చరం పోబింది. ఇక ఏవిధంగా నా నాభుని చూస్తాను? నేను బ్రదుకురాను? ఇది కలకాదు. ఇది స్వప్నజగత్తు కాదు. వాస్తవ జగత్తే. ఇది కలేఅయి, కోలే కనబడితే ఆరిష్ట సమూహం ఆక్రమించుకుంటుంది కదా! అందుకు వ్యతిరేకంగా శుభ సందేశం ఎందుకు వస్తుంది? అంతా ఆయోమయంగా వుంది. ప్రసన్నంగా వున్న మనస్సు కల్లోలితమవు తుంది. లేక వాతం ప్రకోపించే లక్షణాలు శరీరంలో కలుగుతున్న చిహ్నా? అవీ కాకపోతే ఉన్మాదమో, ఎండమావియో, ఏదీ నిశ్చయించుకో లేకపోయినాను. చీ చీ! నా ఊహ సరిలయింది కాదు. నా దృష్టికి లోపం లేదు. వస్తున్న కపివరుడు ఆక్కడే అగి నా వంక జాడగూడుస్తున్నాడు. నా జ్ఞాపకశక్తి యథాస్థితిలోనే వుంది. నేను బ్రాంతిపడలేదు. అనుమా-

నిందపలిసిన అవసరం కూడా లేదు. వీడు కామదూషంతో వచ్చిన అదుష్ట దానవుడే. ఇది ముమ్మాటికి నిశ్చయం" అని నిర్ణయించుకుని ప్రత్యుత్తరం ఇవ్వకుండా మౌనంగా భూరకుండి.

హనుమ జానకి సందేహం తీరేట్లు సంభాషించుట

జలానికి పూర్వం సంతోషంగా, ఉత్సాహంగా వున్న రాముని చర్చి ఉపసీనంగా పెడమొగమై వుండటం పాపం గుర్తించాడు. "ఓహో! ఈమె నన్ను అడ్డుకున్నా, రాక్షసుడుగనో భావించి వుంటుంది. అందుకే పరాజ్ఞులురాలైంది. ఈమెను ఎలాగైనా తిరిగి ప్రసన్నురాలను చేసి, రామ సందేహం పరిహరించాలి" అని తలచి "జననీ! ఎందుకు సందేహిస్తున్నావు? రాజులోకలాటేటి. ప్రభావంలో దినరాజు. సౌమ్యంలో యామినీ రాజు. రాజు. అందంలో రతీరాజు. శౌర్యంలో ద్యుగరాజు. మాకు రాజు. పురుషోత్తమకు గురుడు. శాత్రువులకు భీకరుడు. అర్థులకు శ్రీకరుడు. విశ్వానికి శుభంకరుడు. శరణాగతులకు అభయంకరుడు. మా రాక్షసంధ్రుడు. ఆ సర్వజీవ శరణుని మోసగించి ఎవడు నిన్ను గొనివచ్చి పరిభాషంపాడు గావించాడో వాడు ఆ పాపఫలం అనుభవించే సమయం ఆసన్నమైందని నమ్ము. నా స్వామి, నీ విభుడు ద్వారకాదిత్య మండలంలాగా ప్రకాశిస్తూ, మండరీకకృతచావుడై శరప్రవాహంలో ముంచి, దశవదనాలు త్రుంచి నీకు నేత్రోత్పలం చేయటానికే నన్ను దూతగా నీ కడకు పంపారు. నీ వియోగంతో నెవ్వరూ పొందుతూ నీ కుశల మడిగా దమ్మా నీ భర్త. సౌమిత్రి సజన సయనాలతో సాష్టాంగ పడి నీ క్షేమం అరించాడు తల్లీ. నీ శతి మిత్రుడూ, వాసర కలానికి ఏరికా అయిన సుగ్రీవుడు నీ పుణ్యాన్ని కోరాడు జననీ. ఎప్పుడూ మిత్ర సోదర సహితుడై రామ ప్రభువు నీ స్మరణతోనే కాలం గడుపుతున్నాడు మారా! మా అందరూ భాగ్య వశంచేత రాక్షసులకు చిక్కికూడా ఇందక బ్రదికి ఉన్నావు. ఇక ఎంత మాత్రం అలస్యం జరుగదు. మరుక్షణంలో రామరక్షితుడై రవి జాలను చూడగలవు. రావణుడు పెట్టిన గడువు నీకు కాదు. తన చావుకని విశ్వసించు. నేను వానరుణి. నా పేరు హనుమంతుడు. సుగ్రీవునకు మంత్రిని. నూరు యోజనాల వారాళి లంఘించాను. లంకను గాలించాను.

నీ పగవనిపై ప్రమాదం వర్షించి, వచ్చి నిన్ను దర్శించాను. నీవు నన్ను ఎప్పుడని అనుమానించావో, ఆ దుష్ట రావణుణ్ణి కాను. నీవు శంకా కహికవై, అస్థాయంగా వాడించు" అని సానునయ వాక్యాలతో శాంతింప చేశాడు. ఆ మాటలు మైతిరి అపుతం గ్రోలినట్లుగా ఆ కర్ణించింది. పునస్సంభాషణకు పూనుకుంది.

నీర హనుమను రామలక్ష్మణుల చిహ్నాలను అడుగుట

“హనుమా! నీ మాటలు శ్రద్ధగా విన్నాను. పోవమన్న ప్రాచం నిలిచింది. సంశయం చాలవరకు నమసిపోయింది. నేను నిన్ను కొన్ని ప్రశ్నలు అడుగుతాను. సమాధానం చెప్పి సంతోషంగా మనశ్శాంతి పెక రించు. అన్నదమ్ములకున్న భేదం ఎట్టిది? సంస్థానం ఎటువంటిది? రామ లక్ష్మణుల రూపాలెట్టివి? దీక్షలుపులు, దాహపులు ఏ విధంగా వుంటై. వీటికి సరిగా సమాధానం చెప్పితే నిన్ను పూర్తిగా విశ్వసిస్తాను. మన నులోని మాటలు చెప్పుతాను” అని కోరింది. ఆమె అన్న వాక్యాలకు హనుమ అనువాదనందం పొందాడు. “అమ్మా నా అదృష్టం కొద్దీ అడగ వలసినవే అతిగావు. అంతకన్న నాకు కావలసింది ఏముంది? నీవు పోరిన పన్నీ వివరంగా వినిపిస్తాను. దాంతో నీ అనుమానం తొలగుతుంది. నా వకిన శ్రమకు ఫలం కూడా లభిస్తుంది. నేను స్వామికి చెప్పదగిన సందేశం చేపరుతుంది. పంక్తి ముఱునికి అవసానకాలం చేరువవుతుంది. నీ పతియైన శ్రీరాముడు వికసిత వద్మ విశాలనేత్రుడు. సకల జీవకోటి మనోహర నమముడు. పుట్టుకతోనే రూప దాక్షిణ్యాలను పొందాడు. తేజంలో దినకరుని పోలుతాడు. ఓర్పులో ఉర్వికి తుల్యుడు. బుద్ధికి బృహస్పతి సాటి. కీర్తిలో హరి. సర్వ జీవ రక్షకుడు. అత్యయ పోషకుడు. స్వకులాచార నిపుడు. ధర్మపథ వర్తి. చతుర్వర్ణ సమ దర్శనుడు. వేద ధర్మాలను మానవుడై ఆచరిస్తూ, జగద్ధితం కోసం మానవులను కూడా ఆ విధంగా చేయటానికి పురికొల్పే ఆచర్య వర్తనుడు, కాంతిమంతుడు. పూజితుడు. బ్రహ్మధర్మవ్రత నియమం కల వాడు. సామలకు తప్పని ప్రాపు. సద్విధులన్నీ సాంగోపాంగంగా తెలి సినవాడు. సముపాసిత విప్రుడు. రాజసితిలో పారంగతుడు. శీలంకల

వారు. సత్య పరాక్రముడు. సర్వజన వినితడు. వేదవేదాంగలనూ, యజుర్వేదాన్ని, ధనుర్విద్యనూ కడముట్టిన వారు. అజానుబాహువు విష్ణుల మైన అంశులున్న వారు. ముఖం రాతాబ్జసఖం. తామ్రలోచనుడు. గూఢ జిత్రుడు, దుందుభిన్నుడు, స్నిగ్ధపట్టుడు. సింహాబలుడు. చాపనచాయ మేనివాడు. నరు విభక్తమైన అంగాయ కలవాడు. త్రిరామ్రుడు. త్రిప్ర లంబుడు. ప్రస్థిరుడు. మూడుచోట్ల దౌన్నత్యం. స్నిగ్ధిత, గాంధీర్యంగల వారు. పశిత్రయం, త్రినమం, అవనతత్రయం, శిరస్త్రయం కల వాడమ్మా.

ప్రక్క దంఠాలు నాలుగు, నాలుగింటి నడక, రెండు నాలుగుల పంశం, అయిదు స్నిగ్ధం, పది పద్మాలు, పది గొప్పలు, ఆరు మిట్టలు, తొమ్మిదినన్నంగా కలవాడు. మూట వ్యాప్తుడు. మూటిని ఎల్లప్పుడు ఆసు ధ్విస్తాడు. రెంటిలో తెలుపున్న వాడు. సర్వకాలం సత్యాన్ని అంటి పెట్టుకుని వుంటాడు. దానధర్మ విషయలో సరిలేనివాడు. శ్రీమంతుడు. (ఈ సంతకే తాలు సాముద్రిక లక్షణాలు. కొన్ని దాహ్యలు. కొన్ని మరుగులు. కొన్ని అందరికీ తెలుస్తే, కొన్ని సీతకే తెలుస్తే. ఆమె నమ్మటం కోసం శాస్త్రజ్ఞానంతో దాహ్యభ్యంతరాలు దౌచిత్యం కోసం సంతకరూపంగా హనుమ చెప్పాడు. వివరణ దౌచిత్య భంగనికి కారణం అవుతుంది. కనుక ముడి విప్పలేదు. ఇది తెలియకున్నా ఇబ్బంది లేదు.) ఆయన పినతల్లి కొడుకు సౌమిత్రి అన్నివిధాలా అన్నపంటి వాడే. పక్షంలో మాత్రం ఎర్రని ఎరుపు గలవాడు. యుద్ధంలో ఆణేయుడు. వారు విన్ను వెడకచూ మేంపున్న చోటికి వచ్చారు. అన్న తన్న తరమటంతో భయపడి ఋశ్య మూతాత్రివై నున్న మా సుగ్రీవుడు చూచి భయపడి కొందెక్కి నన్ను విధానించ పంపాడు. శరచాప ధరుండు, చీరవనసులను చేరి నమస్కరించి భాసించాను. వారు నన్ను విశ్వసించారు. వెంటనే వారి మోచితెచ్చి ఉభయంకు స్నేహం కలిపాను. పరస్పర దాషదానంతరం వారిని బడించి దార్యతో రాజ్యం మా రవిప్రసూనకు సీ భర్త చేకూర్చాడు. కృతజ్ఞుడైన కీశతి నీ ఆధరదాలు చూపాడు. అవి కాంచి ఆయన అప్రపరే అరచి పొందిన అనురాపం ఇంత అంత కాదు. నేను ఆయనను సాంత్యన వాక్యాలతో శమింపజేశాను.

శ్రీరాముని విరహరాపం హనుమ సీతకు చెప్పుట

మేం చూపిన అచరణలను ఎన్నోసార్లు చూచాడు. ఎంతో భారంతో తిరిగి మా ప్రభువునకిచ్చాడు. తదాది పూర్వంకంటే అగ్ని గర్భంలోగల పర్వతంవలె లోలోపల పొగలు పెగలచిమ్ముతూ శోకభగ్నహృదయమై తపిస్తున్నాడు. నిద్ర సరిగపోదు. ఆహారం తృప్తిగా భుజించదు. అగ్ని లతోనూడిన అగ్ని గృహంలాగా వున్నాడు. నీవు దూరం కావటంతో సుఖ భావం కూన్యమైంది. శాంతి నశించింది. తాపం హెచ్చింది. నీ వియోగం ఉద్బృతం గావటంతో అగ్ని పర్వతం బ్రద్ధలు కాగా కంపించే భూనగల వలె నిరంతరం సంచలనం తరువుకు సంక్రమించింది. మనోహరంగా పూలతో విండిన లతా వృక్షం సౌభాగ్యానికి సంతోషించదు. తరంగిణుల పై నుంచి వచ్చే శీత వాతానికి హాని చెందదు. ఎట్టి సంకటాల్లో సముతం హానం చేకూర్చే సంఘటనలు, నవ్వుకు మారుగా శోకం పెంచు తున్నవి. నమద్రం వలె గంభీరుడూ, మేరువువలె ఉన్నతడూ అయిన రాముడు అలాగివైన నిన్ను దాని విప్రలంభ భారంతో వేగుతున్నాడు. నీ పతి వానర పతికి వారిని చంపి రాజ్యం, దారను ప్రసాదిస్తానని ప్రతిజ్ఞ చేసి ఆ మాట నిర్భాకున్నాడు. దానికి ప్రతిగా నీ వారై తెప్పించి, నిన్ను ఆయనకు అప్పగిస్తానని కీశుడు దాని చేసి మమ్మల వెదకే నిమిత్తం పంపాడు. మూలో కొందరు తూర్పుకూ, పడమరకూ, ఉత్తరానికి వెళ్ళారు. వారి పుత్రుడైన అంగదుడు అచినేతగా మేం దక్షిణానికి వచ్చాం. వచ్చిన మేం అన్వేషణచేస్తూ ఒక భూవివరంలో ప్రవేశించి, మళ్ళీ దారి తెలియక ఇచ్చిన గడువు వెచ్చ పెట్టాం. దైవానుగ్రహం వల్ల దయకపటి మళ్ళీవెదకసాగాం కాని, నీ దర్శనంకాలేదు. నవయోధి క్రమణం జరగటంతో ప్రభువుచే ప్రాణ హాని తప్పదని అంతా ప్రాయోప వేదానికి పాదపద్దం. అప్పటికి అంతకంటే మార్గం గోచరించలేదు.

హనుమ సీతకు ఆమె జూడ తెలిసిన విధం చెప్పుట

ఆ సమయంలో అంగదుడు బిగ్గరగా జరిగిన కథంతా ఉచ్చరిస్తూ, జటాయు మరణం, వారి వధ, అత్మహత్యా యత్నం మాటిమాటికి ఎత్తి వివర్ణిస్తాడు. ఆ రోదనం సంపాతి అనే పక్షిరాజు విని “నా తమ్ముని

మరణానికి ఎవడు కారణం చెప్పండి" అంటూ గద్దించాడు. అందుకు అంగదుడు గత గాథ చెప్పాడు. అది విన్న ఆ వృద్ధ గృధ్రం ఆగ్రహంతో ప్రతీకారేచ్ఛ కలిగి రావణ నాశనానికి సంకల్పించి నీవు లంకలో వున్న సంగతి చెప్పాడు. ఆ వార్త విన్న అందరం వారి తీరం పుత్రులనికి చేరాం. ఆనాళం, భూమి కలిసినట్లుగా కనుపించే పరకు కూడ నీరు తప్ప నేల కనపడని కల్లోలిని చూచి కష్టలు భయపడ్డారు. ఉన్న చోటు తెలిసి కనకుండా పోవటం కష్టలకు ఇష్టం లేదు. అలాగే సముద్రం చాచే శక్తి లేదు. చివరకు నేనే సాహసింది సూరాదుడల కదలిచాటి, లంకటొచ్చి, రాత్రిచే రావణాంతఃపురం, సగరం విడవకుండా పరిగొడించి నా పూర్వకృత పుణ్యంవల్ల నిన్ను చూడ గలిగాను. అమ్మా! ఉన్నదిపున్నట్లు పలికాను. ఇకనైనా నన్ను నమ్మి, నేను వానరుడను, పేరు చూసుకుంటుడు. సుగ్రీవుని మంత్రిని. రామచంద్రుని దూతను. నీకై వచ్చాను. ప్రచండ ధనుర్ధారులు నీ భర్తా, మరదీ క్షేమంగా వున్నాడు. నీ భర్త హితం కోసం వానరపతి దక్షిణంగా పంపి నందుకు ఫలం దక్కింది. నీ పతిప్రతాప్త్యం, నా తపం కలిసి "సీతా మాతను వీరాంజనేయుడు ఒకడే దర్శించా"డన్న కీర్తి నాకు దక్కిందినై. ధన్యోస్మి. ధన్యోస్మి. నా సముద్ర లంఘనం సార్థకమైంది. నిన్ను రానక హఠాపులై నా కోసం చేచివున్న కపి కోటికి నీ కుళలం చెప్పి ఆనందం కలిగిస్తాను. ఇక పద్దంత కాలం చాదపడ వలసిన పని లేదు.

నీరరు హనుమ రస జన్మ వృత్తాంతం చెప్పుట

తల్లీ! మంచి కాలం వచ్చింది. ఏది మాకు అసాధ్యమనుకున్నామో ఆ నీ కేమి వార్త తెలిసింది. మిగిలినదంతా మా చేతిలో వుంది. నేను పోగానే రామలక్ష్మణ రవి పుత్రులు సర్వ కపి వైశ్యంతో లంకలో ప్రవేశిస్తారు. రావణుని సమూల చాందపంగా సంహరిస్తాడు. నేను కామ భూషంతో వచ్చిన వాణ్ణి కాను. నీ విశ్వాసం కోసం నా జన్మ కథ చెప్పు తున్నాను. మూల్యవంత పర్యతం నా తండ్రి కేసరి వివాసం. ఆయన గోకర్ణ పర్వతానికి నా తల్లి అంజనాదేవితో పోయి, శంఖసాదుడనే దైత్యుణ్ణి వధించి దేవతలకు ప్రితి కలిగించాడు. ఆ సమయంలో అనియ

అనుగ్రహంతో ఆయన శ్రేత్రంలో జన్మించాడు. స్వకృత కర్మంవల్లా ఇంద్ర వజ్రాహతికి హనువు భగ్గుం కాగా హనుమంతుడు అనే పేరు వచ్చింది. నా దుష్టికి జన్మ కారకుడైన పపనుడు అగ్రహంతో తేజం ఉపసంహరించాడు. ప్రాణభయార్తులైన దేవతలంతా బ్రహ్మతో వచ్చి నాకు అనేక దివ్య పరిచిచ్చి చిరాయువుగా తీవించి నా తండ్రిని మెప్పించారు. ఒక్కసారే నన్ను చూస్తే భయభ్రాంత పవురావని, నీకు క్రమంగా నమ్మకం కలగటానికి రామాదుల గుణసంపద వినిపించాడు. నీవు పమీక నమ్మక మనస్తాపం పొందుతుంటే సమీపించక దూరంగానిలిచే ఛాపించాడు. నీ ప్రశ్నలు చాలా విషయమైనవి. నీకు కాక కొన్ని ఇతరులకు తెలియవు. అవి అన్ని శాస్త్ర జ్ఞానంలో, అంతర్భూతంలో, చూచి చెప్పాను. నా జన్మ కథ చెప్పాను. ఇదంతా నీవు శంకారహితంగా నమ్మ విశ్వసించటానికే. నీ హృదయం విప్పి మాట్లాడటానికే. నీవు ఆయుమాత్రం శంకింపవద్దు. రాచుల పథ తత్వం. రామ పునఃపాణిగ్రహణం యథారం ఇందుకు సర్వ దేవతలుసాక్షులు" అంటూ మారతి ప్రసంగం ఆపాడు. అప్పులోఁమానాలె హనుమ నోట వెదలిన అక్షరాలు అపరిజకు ఆనందాన్ని అక్షయంచేసినై. వాలునన్నల నుండి నమ్మ చావువులు జాలు వారినై. వికసించిన పుష్పం ప్రమరాన్ని ఆకర్షించినట్లు ప్రసన్నమైన మనసు పాపనిపై విశ్వాసాన్ని ప్రకటించింది. పదనం వెలుగులు విరిసింది. అమై అపాస్త శంకయై హనుమను రఘునాథ దూతని నమ్మింది. అది కాంచి అంజనేయుడు తృప్తిపడి "అమ్మా! నాకు నెలవిస్తే పోయి వస్తాను. నీకేం ఇష్టమో తెలిపితే అది చేసి పోతాను. పవన పుత్రుణ్ణి కనుక ఆయన జపం నాకూ వుంది. నన్ను కపి మూర్తుడుగా భావించ వద్దు" అంటూ మనవి చేశాడు.

సీతకు హనుమ శ్రీరామ ముద్రిక ఇచ్చుట

"తల్లీ! ఇప్పటికే నన్ను పూర్తిగా విశ్వసించావు. అంతరాంత రాల్లో ఏమైనా అనుమానం వుంటే టీలో తీరిపోయి"దని చెప్పరూ "ఇదిగో రామ నామాంకితమైన ముద్రిక. దీనిని నీకు సందేహనివృత్తికీ, సందేహానికి చిహ్నంగా పూ రామ ప్రభువు ఈ కింకరుడిచే పంపాడు.

ఇది గ్రహించి సర్వాత్మనా సంశయ విచ్ఛిత్తి పొంది నన్ను గ్రహించు మంటా తీసి అమె కండిచాడు. సర్వజగద్రక్షింపి డక్షిమైన శ్రీరాముని అంగుఠి స్వర్ణతో పూతమైన ఆ తింగరన్ని చూచి, కోరిపోయిన ధనం కూడి వచ్చినట్లు, పొంగుతున్న సంతోషంతో కన్నులు ఆడుకుని, ప్రేమ భక్తి గౌరవంతో భర్త స్వయంగా వచ్చి దర్శనం చెప్పినట్లుగా భావించి మైథిలి తీక్షణతలం నిర్వచనీయమైన యోగ సిద్ధిని పొందింది. తాను కుక్కవర్ణ భావితమైన నెయన ద్వయంతో రాకానుభావ కర సుఖంగా వున్న పదనం వెలిగి పోయింది. గుండెలోని జరుపు చేతితో తీసినట్లు తేలిక పడింది. శక్తివి గోల్పోయి కుప్పించిన తనవల్లి నవ చైతన్యం పుంజుకొని పసంత నవయంతరవలె ఒప్పారించి. అమె అప్పటి అశ్రురూప రావణ్యం హనుమకు పాల కడలిలో నిర్మల హస్తయై ప్రభవిస్తున్న మహాక్షిలాగా గోచరించింది. ఆ యోగ సమాధి చెడగిపోవడం ఇష్టం లేని సీత చివరకు కనులు తెరిచి కృతజ్ఞతాభావం కుదుడకానగా, పాపిని వంక మాతృ వాత్సర్యం వుట్టిపడేలాగా చూసింది.

సీత హనుమను ప్రశంసించి శ్రీరామాదుల సేమం
అడుగుట

ఆ చూపు హనుమపై అమృతాన్నే వర్షించింది. వివేకి విడియైన మారుతి సముద్రై నిల్వారు. మైథిలి మాటల్లో మేల్లెలు సరుస్తూ, చూపుల్లో వెన్నెల వాకలు విరియిస్తూ “పావనీ! జీవనదాతా! గర్భ జనితుడైన బిడ్డ వలె మనకార్యం చేశావు. శతయోజన విస్తీర్ణంగల జలరాశిని గోష్ఠి దంపలె తరించిన మహాజన సంపన్నుడవు నీ వొక్కడవే. దేవతలు చొరరాక రాత్రించర సహస్ర రక్షితమైన లంకా నగరంలో నిర్భయంగా ప్రవేశింప గల్గిన తీరడవు నీ వొక్కడవే. కాషరూపలైన రాక్షస త్రీల మధ్యలోనున్న నతో, అపాయం లేకుండా, వాళ్ళకు తెలియకుండా భావించి కార్యసిద్ధి కాంచిన కపికులా లంకాదహు, వేదాంబీ నీ వొక్కడవే. నా పతికీ, నాకే తెలిసిన రహస్యాలు కాత్ర జలంతో పరుంకు తెలియకుండా సంకేత రూపంగా నవది భావించిన మహా

మనీషిని నీ వొక్కడవే. అందుకే నా భర్త విన్ను దూతగా ఎన్నుకున్నాడు. పరీక్షకు నియమని వానిని ఎప్పుడూ దూతగా ఎన్నుకోడు. అందులో నా విమిత్తం పంపేవానిని అనమరునిగా ఎందుకు పంపుతాడు? ఆయనకు అన్ని విధాలా తగినవాడవు. నాకు ఎంతో సచ్చినవాడవు. నిన్ను సామాన్య కపిలాగా నేను భావించటంలేదు. నీ వాక్యాలు విన్నకొద్దీ వినాలని వుంది. నాభర్త కుళలం ఎంతవినా, ఎన్నిసార్లు విన్నా తృప్తికలగలేదు. కానల్యాపుత్రుడు, నత్యన్యరూపుడు, శ్రీరామచంద్రుడు నాదాగ్యవశంచేత, నా మాంగళ్యబలంచేత కుళలంగా వున్నాడుకదా? తండ్రి. సుమిత్రానందవర్ధనుడు, గుణోత్తరుడు, రామానుజుడు, లక్ష్మణుడు సుఖంగా వున్నాడుకదా? బిడ్డా? వారు క్షేమంగా వుంటే, నాకోసం లోకాన్ని కల్పాగ్నివతే దహించలేదెందుకు? వారు తూరులే. అమరులనైనా యుద్ధంలో జయిస్తారు. నా పాపపరిణామం అర్థంనిల్చి ఆ భావం రాకుండా చేసిందా? వత్సా! నా యోగిగిరిలో మరగకుండా ఆయన ఆరోగ్యంగా వున్నాడా? నన్నుగూర్చి పరితాపం పొందడుకదా? చేయవలసిన విత్యక్త్యాలు సకలంలో నెరవేరుస్తున్నాడా? దీనభావంతో అవసరకార్యాలను ఏమరుపాటున విస్మరించుకుందా? పురుషకాదాన్ని పాటిస్తున్నాడా? మిత్ర శత్రుల ఎడదాన భేదోపాయాలు సరిగానడుపుతున్నాడా? మిత్రులను, హితులనూ మిక్కిలిగా సంపాదిస్తున్నాడా? దేవతానుగ్రహాన్ని పొందేకర్మ విధువకుండా చేస్తున్నాడా? దైవపౌరుషాలు ఆయనలో నమంగా పనిచేస్తున్నవా? ఎంతో కాలం గడచిన నామీద కరుణవుందా? నన్ను కీలవతిగా భావించి రక్షించే యత్నం సంకల్పించాడా? ఆగర్భ శ్రీమంతుడై, అనుభవించే కాలంలో తండ్రి కోసం ధరణీపాలనం ర్యాగంచేసి, ఆదవుల్లో అష్టకష్టాలు పడ్డాడు. ఇప్పుడు నాకై ఇంకెన్ని కష్టాలు పడుతున్నాడో తలచుకుంటే గుండె చెరువవుతుంది. అత్తలూ, మరదులూ కుళలంగా వున్నట్లు వార్తలు వస్తున్నవా? నాకోసం కోరితే భరతుడు అక్షోహిణీసేన అంజగలదా? వానరానీకంతో వనచరపతి లంకానగరంలో ప్రవేశిస్తాడా? నా మరది సౌమిత్రి నాకొత్తై నిశాటల, దివ్యాత్మ ప్రయోగంతో విరిగిస్తాడా? రామకామ్యక విమృత దారుణ మారణాత్మ పాతిత దళవదనుడైన దళవదనుని

తగ్గార నేను చూస్తానా? ఏకమతియేనా నాపతి? స్వచ్ఛ సువర్ణవర్ణమూ, వికసిత రాజీవగుంజిలం అయిన నా పతి ముఖపద్మం, నా విరహచేదనతో, వ్యవసర వీనతతో నీరింకిన పంకజంలాగా కాంతిహీనం కాలేదు కదా? క్రూరురాలైన కేకయపుత్రి నిర్ణయంతో అడవికి సంపేదేశ ఏ వికారం లేకుండా పురంవీటి వచ్చిన స్థితప్రజ్ఞుడు, నన్ను తలంచుకుని వీనుడై రైర్యంవిరనాడలేడుకదా? సత్యంచెప్పు తండ్రి! ఏమని ఓతోచెప్పుకునేది? అత్మజుని పంపవాడవు, ఆ పుడవు కనుక చెపుతున్నాను. ఆయనకు తరిదండ్రుల కంటే, హితులకంటే, బంధువులకంటే నా మీద ప్రేమ హెచ్చు. అందుకే, ఆయన కోసం, కన్నుల్లో ప్రాణాలు పెట్టుకుని రుధి వార్త అందేవరకూ జీవించాను" అని మధురార్థ యుక్తం, మహాసత్తం అయిన మాటలు పలికి, స్రవ్యుత్తరం వినే తలంపుతో మౌన మూర్తి అయింది అది గ్రహించి వాయుపుత్రుడు, మేరుమందర బల సంపన్నములై, కృతకంగా సంక్లుప్తములైన దాహపులు జోడించాడు.

నీతకు హనుమ ధైర్య వచనాలు చెప్పుట

"అమ్మా! మైథిలి! అంతా విన్నాను. నీ ఆంతర్యం గ్రహించాను. బహుకాలం భర్తృ వియోగంతో బాధపడుతూ, దానవ కాంతల దురా లాపాలతో విసిగిపోయిన నీవు ఈ విధంగా నన్ను అడగటం ఎంతైనా ఉచితంగా వుంది. ఈ విధంగా ఆ మహాపురుషుణ్ణి గూర్చి పలికటం నాకు సర్వవిఘ్న పరిహార కారణం. మాతా! ఇంతవరకు నీవెక్కడ వున్నది విజంగా ఆయన ఎరుగడు. శచికోసం ఇంద్రుడు వచ్చినట్లు వచ్చి కొనిపోలేదు. నేను వెళ్ళి చెప్పిన తర్వాత విమిషం కూడా వ్యర్థం చేయడు. తీవ్ర దాడాలతో పరదాయం స్తబ్ధంచేసి, లంకను హతవానవానీకం చేసి నిన్ను కొనిపోతాడు. మధ్యలో యముడైనా మృత్యువైనా, విబుధాసుర కోటిమైనా అర్థంవస్తే హతం చేస్తాడు. నా మాటలు నమ్ము. పింగంతో విరోధించబడ్డ మాతంగంవలె నీ వియోగ తాపంతో పూట పూటకూ కృశిస్తున్నాడు. మలయమేరు మందర వింధ్య రద్ధురద్ధురణి రరాఃపై, ఓషధులపై, ఫలాలపై దానచేసి చెపుతున్నాను. విస్ఫూరిత కంజలోచనం, వినూత్న మణిస్థగిత హేమకుండలం, అరుదారం అయిన నీ నాభుని

మనోజ ముఖమండలాన్ని కరువుతీరగా ఆలోకిస్తావు. మా రాముని ప్రసవణ పర్వతచాముని, దోర్బల భీముని, దేవతలు సేవించే సుత్రాముని లాగా చూస్తావు. ఆయన మాంసం ముట్టదు. మధువు సేవించడు. (మాంసం అంటే పరిమళద్రవ్యాలతో తయారు చేసింది. మధువు అంటే కల్లుగాదు. తేనె) సాయంజేళ ప్రాణరక్షణకు లఘువుగా ఫలాలను తింటాడు. ఆయన శయనించే జేళ క్రిమికీటకాడలు, మళక మక్షికాలు శరీరాన్ని దాడించినా, నీయందు రీనమైన మనస్సు కలవాడు కావటంచేత దాన్ని గుర్తించడు. అమ్మా! నీపై విరాళితో ఆయన మతిచెడి నిన్నే ద్యానిస్తాడు. పలవరిస్తాడు. వచ్చినదే భావిస్తాడు. పిలిచినదే పలుకుతాడు. సర్వం నీవే. ఫలం కాని, పూవు కాని, మరో మనోహర వస్తువు కాని చూస్తే, నీ పేరే పుచ్చరిస్తాడు. వెంటనే నీవు లేవని విచారం పొందుతాడు. ఏ మార్గంలో నిన్ను గ్రహించ వీలవుతుందో ఆ మార్గం త్రొక్కుతాడు. అంశ్యం ఎంతమాత్రం లేదన్నాడు.

సీత హనుమరు రావణుడిచ్చిన గడువు తెలుపుట

రామచంద్రుడున్న సీత అనుభూతిగా విన్న జానకి దుఃఖాన్ని దూరం చేస్తూ, శరత్కాలంలో ధూమ ఖండంతో కూడిన తోయజ విరోధి మండలంగల యామినివలె అయి, “అంజనాసుతా! రాముడు పరాధీన మానసుడూ, భూరివ్యభా పరాయణుడూ! అంటూ కలిపి చెప్పిన నీ పద్యాలు అపృథంబంలో విషం కలిపి ఇచ్చినట్లుగా వున్నాయి. జ్యేష్ఠ్యంతో వున్నా, దారుణ శోకంలో వున్నా, మానవుణ్ణి దైవం త్రాడుగట్టి ఈడుస్తుంది. జగత్తులో జీవికి స్వాతంత్ర్యం లేదుకదా! విడివి దాడే ప్రాణి విశ్వంలోనే లేదు. ఇంతవరకు జరుగలేదు. ఇతిముందు జరుగదు. ఎన్ని కుభ లక్షణాలున్నా, ఎంతవారమైనా, నేనూ, దాశరథులు ఎంతపాటు పడుతున్నామో చూచావుకదా! ఆ పూజ్యుడు ఎప్పుడు ఈ దుఃఖావసంపారం చేయతాడు? తుపాను రాకిరికి పరిభ్రమణం పొందే ఓడవలె నో కోసం నలిగిపోతున్నాదా? ఎప్పుడు రావణుని వధిస్తాడు? నన్నెప్పుడు కొనిపోతాడు? నీవుపోయి ఆయన్ను తీవరిపెట్ట. నా బ్రతుకింక ఈ రెండు నెలలు మాత్రమే. అప్పుడే వత్సరంలో పది మాసాలు గడిచినై. ఆ దుష్టుని

సోదరుడు విభీషణుడు ఎంతో నొక్కి చెప్పాడు. నన్ను చుట్టూ కొనిపోయి నా నాకుని చేర్చుమని. లంకా నాశనం కాకుండా చూడుమని. వాడు వింటేగా; చావు సమీపించిన వాడికి సాధు వచనాలు సమృతమవుతవా; దురభిమానం కన్నులకు పొరలు కల్పిస్తుంది. ధర్మ ఆజ్ఞతో విభీషణుని భార్య అనల పేరుగల ఆత్మజాతను నీ కవ తేలిపుమని నా కడకు పంపింది. నా పతి తప్పక నన్ను పరిగ్రహిస్తాడు. మనస్సు శరక్కాల జీవనం నిర్మలంగా వుండి. మనో నైర్మల్యంగల చోట ఉంచి గుణాలు వర్ణిస్తా. నా జతి పౌరుషం, ఊర్వాహం, బలం, నాన్యకంస్యం, మహిమ, కృతజ్ఞతా బావాలు కలవాడు. జనసానంలో తమ్ముని సాయం కోరకుండా పదునొద్దల రక్తినులను పరిమార్చాడు. అట్టి బాహు బల శాలికి, ధనుర్విద్యా పండితునికి ఎదురెవ్వరు నిలుస్తారు; ఇంద్రుని శచివరె ఆయన సర్వ సాధాగ్యం ఎరుగుదును. కష్టాలకు ఆయన కలక బీడు. దాణ కిరదాలతో రాక్షస కుల జలాన్ని రాసు బాస్కరుడు శోషింప చేస్తాడు. సుకరుండేందని పల్కుతూ కిన్నీరు కార్చింది.

హనుమ తన మూపుపై కొనిపోతానని సీతతో
చెప్పుట

అపనిజ పొందుతున్న ఆతురత చూచి హనుమంతుడు “అమ్మా! ఇంకా ఎందుకు శోకిస్తావు? ఎప్పుడు నేను నిన్ను గుర్తించానో అప్పుడే రావణుని జీవిత చరిత్రలో చివర ముగింపు వాక్యాలు వ్రాసి, కాయనికరకమ లానికి చిత్రగుప్తుడు చేర్చాడు. ఆయనచించి తన భటులకు అందించాడు. మేం యుద్ధనన్నద్ధులమై వచ్చేవరకు ఓర్పుకోలేకపోతే, ఇప్పుడే నిన్ను నీ పతిని చేరుస్తాను. నావీపుపైన అధివసించు. క్షణకాలంలో ప్రస్రవణ పర్వతపాదంలో వున్న రాముని చరణరాజీవాలచెంత నీవుంటావు. తల్లీ! నా శక్తికి ఈసరి ఏసాటిది; లంకతో రావణునికూడా కొనిపోరాను. చూవ్యాన్ని అగ్నిహోత్రుడు ఇంద్రుని చేర్చిన విధంగా రామునికి నిన్ను చేరుస్తాను. నేను చేరగానే సోదరమిత్ర సమేతుడైన నీజతిచేసే యుద్ధ ప్రయత్నం చెంతవుంటే కనులారా కాంచగలవు. ఇంకా కాలహరణం ఎందుకు; నావీపుపై ఆసీరవుకమ్ము. సుధర్మంపై ఆసీనుడైన పాక

శాసనునివలె పర్వతపాదంలో మిత్రసోదర పరివారపరివృత్తతయన్న నీపతిని నీవు చూడగలవు. చంద్రరోహిణులవలె మీ ఆయుగలు సంతోషంతో వుండంగా, చేతులుమోడ్చి నేను చూచి తృప్తిపొందటానికి సూర్యచంద్రులతో లీలాప్రసంగం చేస్తూ, హేలగా ఆకాశపథంలో అంబు ధిని తరిస్తాను. నేను నిన్ను కొనిపోతుంటే నన్ననసరించినట్టే అనురుదు ఈ లంకలో ఒక్కడుకూదాలేదు అనుమానంమాని నా మూపుపై అచిరోహించు. ఏ విధంగా నమ్మద్రం తరించినట్టానో, ఏవిధంగా దుష్టదానవుల కమ్ముల్లో దుమ్ముచల్లి నీ క్షేమం తెలుసుకున్నానో అవిధంగానే అంతరిక్షంలో కొనిపోతాను" అని హనుమ షేష గంభీర మోషణం వంటి భాషణం చేశాడు. అవనీజాత హర్షం, విశ్మయంపొందింది.

హనుమ సీతకు శరీరం పెంచి చూపించుట

క్షణంలో తేరుకంది. "హనుమా! నీ కోతిబుద్ధులు పోసిచ్చావు కావు. ఇంతదూరం ఈ ఆల్పదేహంతో నన్ను ఎలాకొనిపోగలవు? వినటానికి నీ పట్కులు విశిష్టంగావున్నా, కనటానికి వింతగా కనబడుతున్నై" అని అంటూ శంకించింది. ఆ మాటలకు మారుత "ఇంతవరకు ఎరుగని పరాభవం ఇప్పుడు కొత్తగా కలిగిందని విచారించాడు. "ఈమె ఇంతకుపూర్వం నన్ను ఎరుగదు కనుక ఈ విధంగా అనుమానించింది. ఇప్పుడు నా నిజాకృతి చూపిస్తే నమ్ముతుంది" అని ఆలోచించి చెట్టులోనుంచి క్రిందికి దూకాడు. మూరెడుకూడా లేనికోతి తనముందుకు దూకటం, క్రిమంగా పెరగటం సీతచూచింది. ఆమెచూస్తుండగానే, అనంతంగా పెరుగుతున్న హనుమ, వీప్రానలప్రభతో, షేషమందర సంకాశకాయంతో, రాక్షసక్రూరితో, వక్షసంకాశ దంష్ట్రాగ్రభావతో, అతి భీషణ భీకరంగా ఆమెకు కనుపించాడు. ఆయన పాదాతి కనపడుతున్నై. తక్కిన శరీరం సీతకు కనపడటంలేదు. ఇంతలో "అమ్మా! నాలనలు రూపంచూచావుకదా! ఈరూపంతోవస్తే కార్యం విప్పుమవురుండః అల్ప వానరాచారం వహించి వచ్చాను. ఇప్పుడైనా నీకు విశ్వాసం కలిగిందా? నన్ను సాగరవలయత నమస్త ధరామండలం తలకింద్రులు చేసే నాక్క.

లంకతో రావణుని కొనిపోవటం ఒకలెక్కా; నాపై అల్ప భావం వదలి నా కోరిక మన్నించు. వీపుపై సుఖంగా కూర్చో" అన్న మాటలు ఆమెకు వినిపించినై. అమె ఆనందాశ్చర్య జలదిలో తేలింది.

హనుమతో సీత తాను రామికి కారణం చెప్పుట

“మాదరి! చూచాను. నీ కలగర్వ సమున్నతీ, వాయుదేగ మనో దేగాటా, చిక్కుత వన దహనోదతేజం కర్ణారా చూచాను. నీవు కపి మాత్రుడవే కావు. సాక్షి ఈశ్వరాంశభవుడగ తోస్తున్నావు. చందల బుద్ధి నీ పట్ల నాకే కలిగింది. ప్రాకృత దానడదు సముద్రం తరించి, లంక చొచ్చి, ఏకాంతంలో నన్ను చూచి, రాముని సందేశం వినిపించి, ఆనవాల్చి, ఆనమానరహితంగా అత్య స్వరూపం ప్రదర్శించగలదా; నీవు అన్న మాట ప్రకారం ఆశ్మేశ్వరునితో నన్ను కూర్చుంటావు. త్రికిరణ శుద్ధిగా విశ్లేషించాను. అయినా, ఇప్పుడు నేను రాను. ఆయన పంక ల్పించిన కార్యం నెరవేరే మార్గం ఆలోచించాలె. అదిగక, ఇప్పుడే ధీతి చెందుతున్న నేను నీ వాయు దేగంతో పోరున్న రథసానికి కన్నులు తిరిగి సముద్రంలో పడివచ్చు. మహా వాయు పథం నుంచి పోరుంటే మూర్ఛితుడన్న అంభోరాశి చూస్తే తల తిరుగవచ్చు. అందులో పడగనే జలచరాలు నన్ను మ్రింగిపోవా; నా రక్షణకోసం యత్నించే నీపై కూడ సంశయం కలుగుతుంది. కామచతురైన రాత్రించరులు రావణ వోడితులై నిన్ను అడ్డగించవస్తారు. అప్పుడు వాళ్ళకూ నీకూ ప్రపంచ సంగ్రామం జరగుతుంది. వాళ్ళంతా ఆస్త్రాలూ, శస్త్రాలూ ధరించి పోరుతారు. నీ కవి లేవు. వాళ్ళతో పోరటంపెలా; నన్ను కాపాడటంపెలా; ఆ దృశ్యం నేను చూచి భరించలేనుకదా; మైదురచి క్రింద పడిపోతుంటే పుణ్యలోనే నన్ను పట్టుకుని నువ్వు రావణుని కప్పగించవచ్చు. నీవు పోరుపై మనస్సు విల్కి ఉంటావు. నేను జరిపడిన సంగతి నీకు తెలియదు. వాళ్ళ చేతికి చిక్కినా, వాళ్ళలో పడినా, నీవు పడిన శ్రమంతా పాడవుతుంది. యుద్ధంలో జయాపజయాల దైవాదీనం కనక ముందు నిర్ణయించలేం. వాళ్ళకు చిక్కి ముక్క ముక్కలు గాకుండా, వార్తి పడ కుండా, విజయం నీకు దక్కినా, వాళ్ళ అర్బులులకు గుండె లివిసి

అమాంతం చచ్చిపోతాను. అప్పుడు నీవేం చేయగలవు? ఇంత కీర్తి నీకే దక్కుతుంది. మరి నా భర్త యశస్సుకు కళంకం రాదా? విధి వక్రిస్తే రాక్షసులు నన్ను కొనిపోయి రహస్యంగా దాస్తే మీ పడిన కష్టమంతా నేలపాలే కదా? ఇప్పటి స్థితిపట్టిగానీ, మీ వ్యూహాన్ని పరిశీలిస్తేగానీ, ఈ కార్యం కూడదని నా మది చెబుతుంది. రామ లక్ష్మణ రవిజల ప్రాణం నా ప్రాణంపై ఆధారపడి వున్నై. నేను ఇక్కడ సేమంగానే వుంటాను. నా క్షేమవార్త కొని చెచ్చెరగాపోయి వారికి తెప్పి వెంటనే రావలసిన రీతిగా రమ్మని రామప్రభువుతో నా మాటలు చెప్పు. నీవింక జాగుసేయవద్దు. నీ రాక అలస్యమైన కొద్దీ అక్కడ నిరాశతో వారంతా ప్రాణాలు వదులుతారు. నేనైకోరి బుద్ధి పూర్వకంగా నా భర్తను కాక పరులను స్పృశించను. రావణుడు నిన్ను తాకలేదా అని ప్రశ్నిస్తావేమో! అప్పుడు నేను స్మృతిహీనను. దుర్బలను. ప్రాపులేదు. ఒంటిదాన్ని. అనాథను. ఆ స్థితిలో నేనేం చేయగలనో పావనీ! నీవే చెప్పు. నేనైనేను తాకలేదు కదా? ఆ విధంగా మైదురచి నన్ను మగనికి మారంచేసి తెచ్చిన ఈ రావణుడు బంధువులతో ఇక్కడే చంపబడాలి. ఆపై నన్ను ఆశ్మశ్మరుకు నన్ను గ్రహించాలి. ఇది నా ఆశయం. ఇది నా ప్రతిజ్ఞ. ఆ విధంగా చేయటం ఆయనకు సముచితం. రామచంద్రుని పరాక్రమం ముమ్మారు ప్రత్యక్షంగా చూచాను. శివ ధను ర్పంగం, పరుకురాసు పరాజయం, ఖరదూషణ త్రిశిరఖండనం. ఇంతే కాక పరోక్షంగా విన్నాను. ఆయనను సంగ్రామంలో దేవదానవ యక్ష రక్షగణాలు ఎదిరించి నిర్వలేవు. అగ్నికి వాయువువలె అన్నకు చీటయిన వాడు లక్ష్మణుడు. చిత్ర ధనుర్వారి. మహర్షులకు సాధ్యంకాని సంయమం కలవాడు. అంతర్ముఖుడు. అఖండ తపశ్శాలి. నీ పతియైన సుగ్రీవు డెంతటివాడో, మీ వానరశక్తి ఎంతటిదో నీకు తెలిసినదే కదా? కనుక ఇది మంచి ఉపాయం. ఆపాయం లేదు. అనర్హుడవు. అన్నింటికీ నీవున్నావు. జయం మనకు సిద్ధం. నే చెప్పిన విధంగా చేసి సీతారాముల చేరిక నీ చేతిమీదుగా చేసి పుణ్యంకట్టుకో.. అని పలికింది.

జానకి తెల్పిన కారణాలకు హనుమ ప్రశంసించుట

ఆమె పలికిన పల్కులకు వాక్య విభారడదూ, రాజనీతి చతురదూ స్వామి కార్యచరందరదూ అయిన హనుమ అనందించాడు. ఆ సంతోషంలో “గుణవతీ! నీ పల్కులు మిగుల యుక్తాలైనవి. నీ వంటి పరమసాధ్వికి, శ్రీ స్వధావానికి, శీలానికి తగినట్లుగా వున్నాయి. ఆరు దానపు కనుక నా వీపుపై సముద్రం దాటటానికి జంకావు. వీనితో నీ పిరికితనం వెల్లడైంది. రెండమాట పదుల రాకనన్నావు. అది నీకే తగింది. అన్యకాంతలకు సాధ్యం కాదు. నీ కుళం వార్త, నీ చెయ్యి, నా ఎదుట నీవు పలికిన పలుకులు రఘువీరుడు నా ముఖంగా విసుగక. నీ బాధ చూడలేక, కాముని యందుగల భక్తి ప్రేరేచగా నిను కొని పోతానన్నాను. అందులకమ్మా జేమించు. సముద్ర తరణం, లంకా ప్రవేశం, స్వశక్తి తెలియటం అందరికీ సాధ్యం కాదు. కాబట్టి ఆ విధంగా నీ సమైక్యం కోసం అనవలసి వచ్చింది. కాని, అత్యంతర్ల కోసం కాదు. నేను ఏంచెప్పినా, ఏంచేసినా మమ్ముల అనుసంధానం చేయటానికే. నీవు నా వెంట రావటానికి ఇష్టపడకపోతే, నేను నిన్ను చూచినట్లు మా రామ భయనకు ఏదైనా అభిజ్ఞానం ఇవ్వ. దాన్ని చూచి నీవు పొందిన ఆనందమే ఆమన మూడ పొందురాదు” అని పాపని జానకితో అన్నారు.

మీర హనుమకు కారాసుర వృత్తాంతాన్ని చెప్పుట

హనుమంతుడన్న మాటలకు నీర మిక్కిలి సంతోషించింది. కాని ఏదో గురురు రాగా కన్నుల నీరు పెట్టుకుంటూ, “హనుమా! నీవు కోరింది సబబుగానే వుంది. అతి రహస్యమైన గాథ వినిపిస్తాను. ఏనాడో జరిగింది. మా లోనే మరుగు పడింది. అది రలచుకుంటే ఆశ్చర్యరుని అనురాగం ఎట్టిదో స్మరణకు వచ్చి శోకం పొంగుతూంది. మేం దండకలో చిత్ర కూటంలో ఉత్తర దిక్కుగా మంచాకనీ నవీ తీరంలో రావసా శ్రమాలను చూస్తూ, విహరిస్తూ వున్నాం. శుష్క సుగంధం కోలాహలంగా వీస్తూ మలయ మారుతం పంచుతుంది. ఆ సమయంలో నేను బడలిక తీర నాథుని అంకిపాళపై పడుకున్నాను. వాయనం మాంస భ్రమతో నన్ను ముక్కుతో చురుక్కొన పొడిచింది. చుట్టపెద్దతో కొట్టిన

పోక అక్కడక్కడే చుట్టి తిరుగు సాగింది. నాకు కోపం వచ్చి మొల
సున్న ఒడ్డాణం వూడ లీశాను. అప్పుడు అంకుకిం చెరుగు కొంచెం
జాగింది. అది చూచి నా పతి ఇండుక నవ్వాడు. వెంటనే సిగ్గుపడి తల
వల్చాడు. ఆయాన పడ్డాను. నన్ను కాకి చీరుటచే కినుకా, పతి పరి
హాసం చేయుటచే సిగ్గా పొంది నమిపించి తొడపై కూర్చున్నాను. నా
కన్నుల్లో నుంచి బుడబుడ జలం పడుతుంటే పైట చెరగుతో తుడుచు
కుంటుంటే, ఆయాన నన్ను ఊరడించాడు. నిద్ర ముంచుకునిరాగా మళ్ళీ
భర్త కురుపుపై పవళించాను. శ్రమ తీరగానే మేదుకున్నాను. తర్వాత
ధవుడు నా అంకంపై నిద్రించాడు. పూర్వం తోలినప్పటికీ పోని
ఆ పలుకాకీ కాకి రిప్పున వచ్చి నా ఉరోజాన్ని చీరింది. అది అంతతో
పోక మాటి మాటికీ ముక్కుతో పొడవటం మొదలు పెట్టింది. అంత
కంతకు నాకు బాధ అధికమైంది. ప్రణంనుంచి నిద్రించే నాకునిపై
రక్తం ఒలికింది. ఓర్పుకోలేక ఆయన్ను లేపాను. లేచి నా పాటు చూచి
“ఎప్పుడీ పని చేశాడు. వాటికి ప్రపంచంలో బిల్తెం లేకుండా చేస్తా”నని
కోపంతో అన్నాడు. భర్తను నేను లేపుతుంటే ఆ పాడు కాకి లేచిపోయి
దూరంగా వారింది. “రోషంతో బుసలుకొట్టే పంచ ఫణి పణితో అడుకో
నెంచిన అవిపేకి ఎప్పుడు?” అంటూ నా కేదురుగా రక్తసిక్త నఖ చం
చువులతో వున్న కాకిని చూచాడు. వెంటనే ఇంద్రుని పుత్రుడైన
జయంయడు వాయస రూపంతో పారిపోసాగాడు. అది చూచి నా
మనో విధుడు క్రోధతామ్రాక్షుడై, అదయుడై, దర్బాసనం దర్ప
ముక్కు విరిచి, బ్రహ్మమంత్రం పఠించి ప్రజ్వరిల్లడేసి ఆ ఆరి
ష్టంపై ప్రయోగించాడు. ఆ బలిమక్కు అండుకుండా అంబరపథంలో
పారిపోయాంది. అది ఎంతదూరం వెళ్ళినా బ్రహ్మత్రం విడవకుండా
వెంటనంటింది. ఆకాకి మూడులోకాలు తిరిగింది. త్రిమూర్తుల శరణు
వేడింది. తండ్రిగాని, దేవతలుగాని, మహర్షులుగాని రక్షించలేమన్నారు.
మరలివచ్చి నాభర్త చరణాలపైబడి శరణుగోరింది. అది శిక్షకు పాత్ర
మైన అశయం ఇచ్చి “ప్రాణంకాక ఏదైనా నా అస్థానికి లక్ష్యం
చేయవచ్చును. ఆ వాయసం కుఃకన్నిచ్చింది. ఆవాయస నేత్రం హరించి
అత్తం ఉపసంహృతం అయింది. కాకికి చావుతప్పి కన్ను లొట్ట

పోయింది. అల్పజీవితం అంత పాదపం ప్రదర్శించిన అనురాగమూర్తి అనురునిపట్ల, అందులో ఆర్థాంగిని అవహరించిన వానిపట్ల ఉపేక్ష చేస్తారా? ఈ వాక్యాలు నేను నీకు చెప్పినట్లుకాక, నేనే నావతితో గుర్తు చేసిన రీతిలో తెలుపు. అన్నదమ్ములు ఆశ్రితర్షంబులు. నాకోసం ఒక్కదానం ఆవిష్కరించినట్లే లోకం భస్మంకాదా? అంటూ సీత పర్చింది. “అమ్మా! ఇక అన్నీ చక్కబడతై. నీపై ప్రమాదంచేసి చెప్పుచున్నాను. సత్యవరాక్రములైన చాళరథులు నిర్దిష్టలక్ష్యం లేక అత్త ప్రయోగంచేసి అమాయక లోకాన్ని అంతంచేస్తారా? నీవతి నీమీది బెంగతో కార్యవిముఖుడైనాడు. అన్న ఆపస్తకు లక్ష్యుడు శోకపట్టు దైనాడు. నాకోసం అంతా ఎదురుచూస్తుంటారు. అన్ని పనులు నీవు కోడిన విధంగా జరుగుతై.

సీత హనుమతో శ్రీరామాచలరు సందేశం పంపుట

అమ్మా! నేనిక పోరాను. నీవు చెప్పవలసిన మాటయందే చెప్పు. రామునకు, లక్ష్మణునకు, వానరస్వామికి, కపులకు నేను ఏమని నీ సందేశం వినిపించాలో ఆవిధంగా చెప్పు. తొందరగా చెప్పు. ఈ నక్షత్రం చరత్రీలు ముక్కిగోలేచేసారు. ఈ సమయం వ్యర్థంకాదా? అని హనుమ. తొందరించగా, జీతో, దైన్యంతో ధరణీజాత మారుతితో సందేశ వాక్యాలు చెప్పసాగింది. “రాజకార్య భరందరా! రవిపుత్ర మహామంత్రి! అంజనాగర్భకుక్తిముక్తావళి! హనుమా! విను. లోకంలో తరిదండ్రులు వాళ్ళను భరించే నిమిత్తం పుత్రులనుకంటారు. మా అర్త వాళ్ళనేకాక లోకాన్ని భరించే పుత్రుడుగా రామభద్రుని కన్నది. కనక నేను లోకంలో దానినే యిది, నీ ఆర్థాంగినికూడా అని చెప్పి పాదాభి వందనంతో కుళం అడిగానని చెప్పు. నా ముద్దులమరది, నన్నుతల్లిగ, అన్నను తండ్రిగా భావించి ఆయోధ్య విడిచి అదపులపాలైన మెత్తని మనస్సు కలవాడు, మా ఇద్దరి భారం అనందంతో భరించే క్షమాసంపన్నుడు, అన్ని చింతలు తన సేవలో అంతరిత మయ్యేట్లు అర్పించే నిర్మల హృదయుడు, అన్నగక అన్యోం భావించని ఇంద్రియ విజేత, మా మామకు మనసున కెక్కిన మంచి.

నడవడి కలవాడు, సర్వ ప్రకృతిలో రీనమై నన్ను కాపాడేవాడు, లక్ష్మణుడు. ఆతనిని అంతస్సాక్షిగా అభినందించి సేమం అడిగిందని చెప్పు. తక్కిన వారికి నీవు నా హృదయం తెలిసినవాడవు కనుక తగిన విధంగా చెప్పు. నేను ఎంత చెప్పినా నన్ను రావణుని సంహరించి రక్షించుచునేగా. నిజంగా నీకు చెప్పవలసింది లేదు. ఏ విధంగా చెబితే తలచిన కార్యం నిర్విఘ్నంగా నెరవేరుతుందో ఆ విధంగా అందరికీ చెప్పు. ఇది నా కడసారి మాటగా నా నాథులతో చెప్పు. “అపహర్తృ ఇచ్చిన గడువు రెండు నెలలు. అందులో ఒక నెల మాత్రమే ఆతో బ్రతుకుతాను. ఆపై నన్ను గూర్చిన ప్రయత్నం వ్యర్థం” అని. పూర్వం అతో భర్తను చేరిన కౌశికిని హరికి చేర్చిన రీతిగా నన్ను తన్ను చేప్పుకొమ్మను.

నీర హనుమరు చూచామణి బ్రచ్చుట

ఇదిగో హనుమా : చూడు. ఇది నా చూచామణి. అన్ని భూషణాలు పరిత్యజించినా, దీనిపై చుక్కవకొద్దీ రావణుడు, రాక్షస స్త్రీలు చూడకుండా చీరె కొంగున దాచుకున్నాను. ఇది చుహార్ల మైంది. దీన్ని నా భర్తకు ఉంగరం కాకుండా హృదయంగా అర్పించు” అంటూ దాచిన అంగుళియాన్ని వెలికి తీసి హనుమ హస్తంలో వుంచింది. ఆ అపూర్వ మణి బలితాపిజ్ఞానాన్ని ఆనందంతో అంజనేయుడు తన హస్తాంగుళి పెట్టుకున్నాడు. అప్పు శరీరుడు కావటంచేత సరిగా సరిపోయింది. దాన్ని ధరించి ధరిత్రీ పులికి వలగొని మ్రొక్కాడు. ఆ సమయంలో హనుమ దేహం అవనీజ వద్దనూ, ఆత్మ రామ పాద రాజీవాల చెంగటనూ వుంది. ఎన్నడూ, ఎవరికీ ఊహితేనా అందని ఆ పరమాద్భుత దృశ్యం చూసి దేవతలు పరవశించారు. తమకు ముక్తి త్వరలో కలుగుతుందని సంతసించారు. ఆ రీతిగా మైథిలి తన ఆత్మ సదృశంగా భావింది ఇచ్చిన అన్న చూచామణిని కైకొని వాయువుచే కించిత్తు కదలి మళ్ళీ స్థిరంగా నిల్చిన పర్వతం వలె సంతోషంతో సందరించి నీరుదై నాడు.

సీత తన్ను గూర్చి రామునికి తెలుప హనుమంతుని వేడుట

ప్రయోజనం సాధించి ప్రయాణోన్ముఖుడైన సామీరిని జానకీ చూచి “పవనజా ! నేనిచ్చిన చూడా రత్నం చూడగానే ఆయన నన్నూ, శలీసీ, తండ్రినీ స్మరిస్తాడు. అందులో సంశయం అవంతే నాలేదు. అన్ని విషయాల మీద నీపైనే వున్నాయి. మర్మం తెలిసి, మంత్రాంగం నడిపి, ఏ మార్గం యుక్తమో ఆ మార్గం చెప్పే యోగ్యత నీకు మాత్రమే వుంది. ఈ కార్యానికి నీవే గతి. ఫలసిద్ధి కల్గించగల బుద్ధి బలం నీకే కాని మరెవ్వరికి లేదు. ఇంత దుర్బల కార్యం ఇంకొకరు చేయలేరు. చేసినా ఇంత నిగూఢంగా విర్విష్టుంగా చేయలేరు. ఇది చూడగానే నా పతి ఇంకా శోకాకుల మనస్కుడవుతాడు. కర్తవ్యం నీవే బోధించాలి. నన్నీ దుఃఖాలని నుండి నా పతి ఏ విధంగా ఉద్ధరిస్తాడో ఆ విధంగా ఆయన్ను ప్రేరేచు. నా మేను పాయకుండా సకాలంలో కార్యం సిద్ధించే పద్ధతి వచించి వాచా పుణ్యంకట్టుకో. నీవు పల్కిన పద్యాలు ఉత్సాహం కలిగిస్తే తక్కినవని ఆయన శరచాపాలు సాధించగలవు. నా సందేశం, అనవలూ, నీ ప్రబోధం ముప్పిరిగొని రావణుని సదాంధవంగా రాముడు చంపునట్లు చేయాలి. ఆయన చిరకీర్తికి ఇది పెద్ద పరీక్ష నమయం. దైవ హస్తాక్షలను ప్రకటించటానికి ఇంతకంటే తగిన సమయం ఇక ఎన్నటికీ రాదు” అని చెప్పింది. “అలస్యం నేను వారిని కలుసుకోవటమే. సముద్ర తరణం, రావణ హరణం అలస్యం కాదు. అన్నీ నీ వాళించినట్లే ముగుస్తవి. సకల విశ్వాన్ని శాసించే రామచంద్రుడు విజయం సాధిస్తాడు. అందుకు నీవే కారణం అవుతావు. సీతారాముల కీర్తి చిరసాయిగా విలుస్తుంది. ఇంక నాకు అదరంతో అనుజ్ఞ ఇస్తే వెళ్ళి వస్తా”నని హనుమ అర్థించాడు.

సీత హనుమకు తన సంశయం చెప్పుట

ఉత్సాహంతో మహాకవి పల్కిన వాక్యాలకు సీత అభినందించింది. “నీ సంకల్పం నెరవేరుతుంది. నీవు కూర్చి పల్కిన రెండు నామాలతో కూడి నీ యశస్సు చిరకాలం విలుస్తుంది. మా గాథ అంకురమైతే నీ

సాహస ర్యాగాలు సరాల వృష్టికాగా, నీవు మాలివై మహావృక్షాన్ని చేశావు. మహాకపి! నిన్ను కూర్చిగాని, నీ భవిష్యత్సంకల్పంలో కాని, నా నీవారి పరాక్రమాతిశయాల్లో కాని అనుమానంలేదు. కాని, ఒక క్రొత్త అనుమానం కలిగింది. అది తరువాత చెప్పరాను. ముందు నిన్ను నేనొకటి కోరుతున్నాను. నీ పలుకులపైనా, నా పైనా నీకు గౌరవం వుంటే ఈ పూజకీర్కడ ఆగి, రేపు పో. నీవు పడిన శ్రమ కొంత తీరుతుంది. నీవున్నట్లయితే నా దుఃఖం కొంత శమించుతుంది. ఈ అల్పభాగ్యాన్నైనా నాకు కలిగిస్తావా? లేక పోవటం యుక్తమనుకుంటే పోయిరా. నీవు వచ్చేవరకు ఏదో విధంగా ప్రాణాలు పెట్టుకుంటాను. ఎంత సరిపెట్టుకున్నా, నీ మీదా వానరపుంగవుల మీదా సందేహం పోవటంలేదు. ఆ విధంగానే దాళరథుల మీద కూడ సంశయం కలుగుతుంది. ఎంతవారైనా ఈ అపార పారావారం ఎలా దాటుతారు? నీవు, నీ తండ్రి పవనుడూ, హరివాహనం గరుడుడూ, మాత్రం అనాయాసంగా దాటగలరు. చరాచర భూతకోటికి ఇది సాధ్యం కాదు. ఆలోచించిన కొద్దీ ఇది అసాధ్యంగా తోస్తుంది. ఏదైనా చేస్తే నీ బాక్కిడదే చేయగలవు. ఈ కీర్తి నీకే దక్కుతుంది. సమరంలో జీవాచారవతిని చంపి నా భర్త నన్ను కొనిపోతే నాకు కీర్తి. నా భర్త కూ కీర్తి. అది మాకు దక్కే ఆలోచన నీ వల్ల వినకోరుతున్నా” అని అనగానే వేత్తవ్యశేషం హనుమ చెప్ప సాగించాడు.

హనుమ సీత సంశయం తీర్చుట

“అమ్మా! నీ అనుమానం గుర్తించాను. నీవు నీ భర్తనూ, చురదినే ఎదుగుదువు కాని, తక్కినవారిని ఎదుగవు. ఈ మహా సంగ్రామ నాకకు కరచారి కిక్కిందాపతి రవి పుత్రుడు. ఆయనకు బాసటగా అనంభాకంగా ప్లవగ శ్రేష్ఠులు పాలు కొంటారు. వారంతా అనుమాన విక్రములు, భూగగనచరులు. కామహులు. సంకల్ప సిద్ధులు. రాజాజ్ఞ కాగానే ఈ లవదార్శవం పిల్ల చాల్వవలె ఒక్క గంతులో ఆకాశమాల్గాన అవతరిస్తారు. నా సరివాడు, నాకంటే గొప్పవాడుకాక, నాకంటే తక్కువ వాడు అక్కడ లేదు. నేనే నిన్ను చూడగలిగితే వారి సంగతి ఇంకా

వేరే చెప్పటం ఎందుకు? మొదట పంపేవాళ్ళను పెద్దలను పంపటం రాజు సీతి కాదు. కనుక సంశయంతోపాటు శోకంమాను. దుఃఖించే కాలం తొలగిపోయింది. మా వానరులంతా గగనంలో వస్తారు. దాళరతులు నా భుజాలపై నెక్కి శని భాస్కరులవలె నీ మ్రోలి నిలుస్తారు. లంకను నేల పుట్టించేసి, రావణుని పుత్రమిత్ర పరివారంతో తుకముట్టించి, నీ కోరిన ప్రకారం నిన్ను కానిపోతాడు. కాలగతిని చరికించు. నిన్నవమానించిన నీచుడు పడేసాటు చూడు. రావణ పురణానంతరం రోహిణి చంద్రుల ఓతి మీ దంపతులు ఆమోఘ్యలో ప్రవేశిస్తారు. నా మాట నమ్ము"మని అన్నారు.

నీర శ్రీరామునుద్దేశించి హనుమతో చెప్పుట

“తండ్రీ! నా మనశ్శల్యం పెకలించి ఊరట కల్పించావు. నీ ముఠం జన్మలో తీర్పుకోలేదు. వాడిన సస్యానికి వర్షోదకంలాగా నీ మధుర భాషచాలు మనస్సును తేలికపరచినై. పతికోసం చిక్కి శల్యా వశిష్టమైన నా తనువు తిరిగి ఆయన్ను స్మృశించే అవకాశం కల్పించు. కాకిపై కక్షసాధించి ఏకాక్షిదేసిన వార్తయు, అరణ్యంలో స్వేదబిందువులతో తిరిక్కుకరిగి చెక్కులపై జారగా తుడిచి, మణిసింహో మరల దిద్దిన మమకారం మరవవద్దని చెప్పు. శివధనుర్బంగ యశస్సంపాదిని. అయ్యని వలె ఊరకుండటం భావ్యంకాదని పలుకు. నీవు పంపిన ఉంగరం నిన్ను చూసినట్లుగా తలుచుకొని ప్రాణప్రదంగా భద్రపరచుకుంటానని పలుకు. నీవు వచ్చేవరకు నా దుఃఖోపశమనానికి అదే దిక్కు అను. ఇక ఒక నెల మాత్రం నీకై బ్రదుకుతాను. ఆపై ఆత్మహత్యకు దిగుతాను. నేనొక వేళ బ్రతికినా ఆ దుష్టుడు బ్రదుకనీయదు. ఇంతచెప్పినా నీవు నా పట్ల ఉదాసీనుడవైతే నా దురదృష్టాన్ని నిందించుకుంటూ ఈ జీవితాన్ని చాలిస్తానని వక్కాణించు. నాయనా! నా భారం, కార్య భారం నీ మీద వుండి. నీ వెంతచెప్పినా నిన్ను మించిన వారు నీ వారిలో లేరంటూ నా మనస్సు చెప్పుతుంది. నీవు విద్యావంతుడవు, వీర్యవంతుడవు. అన్నిటిని మించిన విద్యువంతుడవు. నా సర్వాశయ నీపై వున్నవి.”

హనుమ మరలిపోవుటకు సీతను అనుజ్ఞ కోరుట

అని సకరుణంగా జానకి చెప్పగానే, హనుమ “అమ్మా! నీ పాదాలపై ప్రమాదించేసి పలుకుచున్నాను. నీవు నాకు తల్లివి. నీ భర్త తండ్రి. మఱా పితరుల సేవచేయటం కన్నబిడ్డ కర్తవ్యం. అంతగా నన్ను శ్లాఘించవలసిన అవసరంలేదు. నా ధర్మం నేను షిర్క రిస్తాను. నీతో చెప్పిన మాటలు సత్యమని ఋజువుచేస్తాను. రావణుడైతే రావణుని సంహరిస్తాడు. లోకం మెచ్చగా నిన్ను పరిగ్రహిస్తాడు. మీ పరిచర్యలో మేమంతా తరిస్తాం. నేను పోషటం ఎంతకాలమో యుద్ధ సన్నద్ధులమై రావటం అంతకాలమే అని నమ్ము. నీకు కాదగినవి నీవు నాకు కాదగినవి నేనూ తెలుసుకున్నాం. నీ పతికి ఏదైనా చిహ్నం ప్రసాదించు. అవతల కార్యం నేను చూచుకుంటాను” అని ఆమెను అడిగాడు.

సీత హనుమ పోకరు సమ్మతి తెలుపుట

ఆ పలుకులకు మదమంది “తండ్రి నేనిచ్చిన చూడామణి చాలు. అది చూచి నీపై విశ్వాసంతో నీ వాక్యాలు విని ఆ విధంగా ఆచరిస్తాడు. శుభంగా పోయి రాధంగా రా. దేవతలు నీకు ప్రసన్నులవుదురు గాక” అని ఆశీర్వాదంతో జానకి సెలవిచ్చింది. ఆమె సెలవొసంగగానే పాదాలకు నమస్కరించి లేచి ప్రయాణ భావంతో శరీరంపెంచుతూ చూడామణి నడికట్టులో చూచాడు. అంతకింతకు విజృంభిస్తున్న హనుమ కాయం కోటి సూర్యప్రభలతో మింటిని, మంటిని, దిశలనూ వెలిగించ సాగింది. జానకి అప్పుడే తన భర్తవచ్చినట్లు రావణుని వ్రచ్చినట్లు, తన కీలాన్ని మెచ్చి కౌగిట గ్రుచ్చినట్లు తలంచుతూ ఆ మూర్తిని తిలకించసాగింది.

హనుమ కార్యశేషం ఆలోచించుట

ఆనందంతో, ఆత్మ తృప్తితో ఆవనీజాత ఆంజనేయునికి అనుమతి ఇచ్చింది. ఆమె ఆశీస్సులను అందుకున్న హనుమ ఉదగ్గొగామన తత్పర మౌనమై, “వచ్చిన కార్యం ఆసించిన ఫలితంకంటే అధికం ఇచ్చింది. వక్తవ్యం పూర్తి అయింది. కర్తవ్యం మిగిలింది. ఈ శుభ సందేశం కొని వానరులకలిసి, కిష్కింధానగరం పోవటం సామాన్యదూత

లక్షణం. కేవలం నేను వచ్చింది సీతమ్మ కొద్ది తెలుసుకొనటానికే అయినా, అనంతర కార్యధారం అంతా నామీదేవ్వలచింది. కనుక పుర్వాపరాలు అలోచించవలసివె అవసరం ఏర్పడింది. అమె కోరిక నేర వేరాలె నంటే రావణవధ జరగాలి. దానికి యుద్ధం తప్పదు. సమరానికి ముందు శత్రువుల గుట్టవట్టలు తెలియటం ముఖ్యం. అందులో ఒక భాగం నా అన్వేషణలో ముగిసింది. వివరంత బల వంతులో, మూలబలం ఎంతో, యుద్ధంచేసే సైన్యం ఎంతో, సేనాపతు లెందరో మొదలైన విషయం తెలుసుకోవాలె. మంత్రుల రాజనీతి, ప్రభువు బుద్ధివిశేషం కూడా ముందుగా తెలిసే, శత్రువరాజ్యం సులభసాధ్యమవు తుంది. పిళ్ళ రాక్షసులు కావటంచేత సామం పనిచేయదు. స్వర్గం కూడా పిగ్గువదతగినంత భోగభాగాలూ, ఐశ్వర్యం వుంది కనుక దానానికి లొంగుబాటు కారు. మానవులంటే లక్ష్యంలేదు కనుక, మానవ తల్మిత భేదం కూడా పనిచేయదు. మిగిలింది ఒక దండం. ఒప్పుడు వీరి పట్ల అదే ప్రయోగించాలి. ఎన్ని ముఖాల చూచినా ఇదే ఉత్తమంగా కనపె స్తూంది. పిళ్ళ శక్తి సామర్థ్యాలు తెలుసుకోటానికి దండం కంటే తగింది మరొకటి లేదు. ఏదో కారణం కల్పించి తగవును పెంచితే, దానితో తీగ లాగితే దొంక కడిగినట్లు లంకంతా కడులుతుంది. అయితే జానకిని చూచి రమ్మని రాముడు చెప్పాడు కాని, రాక్షసులతో గిరికజం పెట్టుకో మని చెప్పలేదనుకుంటే, వేను దూత భరాన్ని అతిక్రమించి చేయకూడని పని చేస్తే తప్పు. ధర్మం దాటకుండా అధికంగా కార్యం సాధిస్తే అంతా వంతోషం పొందుతారు కాని, అక్షేపించదు. చేసే పని చిన్నదైనా పెద్ద దైనా, ఉభయవారకంగా చేస్తే దూతను కాపిస్తారు. శత్రు దుర్గంలో ప్రవేశం కలిగింది. నిగూఢంగా, అంతా నగరంలో ఎక్కడ ఏంవున్నదో ఎరుక పడింది. జానకీ సౌఖ్యం, రావణుని క్రూరత్వం స్పష్ట పడింది. అమె అంతర్యం ప్రకటమైంది. ఈ యవరాళం సాధనగా వైదల బలా బలాలు తెలుసుకుంటా. నా శక్తికీ, దైత్యుల శక్తికీ గల తేడా లేటె తెల పుడుతుంది. దానితో దశరథుం ప్రయత్నం ఫలవంతమవుతుంది. అప్పుడు ప్రభువును తగిన బంధనిపించుకుంటాను. సులభంగా కలహం

పెట్టుకుని కొందరిని చంపుతాను. ఆ వార్త విని మరి కొందరిని పంపుతాను. వాళ్ళను కూడ హతమారుస్తాను. అప్పుడు అనలు శక్తి కలవాళ్ళు కొందరు వస్తారు. వాళ్ళను చుట్టి ఇంటి ముఖం చూడకుండా చేస్తాను. దానితో దళకంతుని తల తిరుగుతుంది. వస్తే వాడైనా రావాలె. వాడంతటి వారు ఇంకోడైనా రావాలె. నా శక్తి అప్పుడు సక్తంచరపరి తెలుసుకుంటాడు. దానితో శత్రు బలంతో కొంత తగ్గుతుంది. కారణాంతరంచే కట్టుబడి రావణుని సమక్షంలో నిర్వి ముఖ ముఖి భావించి, మనస్సులోని మర్మం గ్రహిస్తాను. తలపడితే ముష్టాముష్టి పోరి వైరి బలం గ్రహించి అందకుండా ఆకాశ పథంలో అకూషారం అవరిగట్టు చేరుతాను. ఈ ఆలోచన సద్యఃపరితమే కాక అనంతరం చేయబోయే కార్యానికి అన్ని విధాలా దోహదం చేస్తుంది" అని భావించి ఉప్పరానికి లంఘిస్తుంటే హనుమ ఉడు చేగానికి అశోకవనం అక్కల్లోలమైంది. అది హేతువుగా భావించి, అంతవరకు త్రిజగత్కృహనంగో విశ్వకర్మచే నిర్మితమైన నిమ్మటాన్ని ధ్వంసం చేయాలనీ, అది చూచి, కడుపు మండి రావణుడు తనకై నైవ్యాన్ని పంపటం జరుగుతుందనీ, పూర్వం ఆలోచించిందంతా ఆచరణలో పెట్టవచ్చనీ హనుమ తలంచాడు.

హనుమంతుడు అశోకవనం పొడుచేయుట

ప్రళయ ప్రభంజనం విజృంభించి వీచినట్లు తన లంఘన పేగంతో వృక్షాల మొదళ్ళతో పెల్లగిలి చూపుపై పడేలాగోచేస్తూ, అటు దూకుతూ, ఇటు దూకుతూ, మనోజ్ఞమైన అశోకవనం మట్టిపారేయసాగాడు. మడించిన మాతంగం పెచ్చురేగి ఆడవినంతా అక్కల్లోలం చేసినట్లు చూచుహలను మొదలంట పెళ్ళగించాడు. అలా గుల్మాలను నామరూపాలేకుండా చేశాడు. కృత్రిమ జల యంత్రాలు, కృతక విహార పర్వతాలు నేల మట్టం చేశాడు. నిర్మల సరోవరాలను నీరంతా ఎగజిమ్మి కళ్ళలో చూపువ్వం గావించాడు. కేళీ ప్రదేశాలను కూలద్రోశాడు. హనుమ చేస్తున్న ఆ వీరత్వానికి ఆ వనమంతా, పర పురుష బలాత్కృతమై, చూసే రక్షణ కోసం చురుగుతున్న సాక్షి పత్రె కంపించి పోయింది. వెలవెలపోయింది. అవకాశ రహితమై, ఆత్మహత్యకు దిగినట్లు, షణం లో నిర్భూషణమ

మైంది. కాదుచిచ్చ ముట్టిన కారడవిలాగా హృదయ వివరకంగా రూప
 కింది. ప్రమాదఃపాతంగా తిరిగే వ్యాధి, ప్రాణవీరితో పారిపోయినై.
 చిత్ర హర్యాణు లభిలమయినై. పొదరిండు పొయపుమాసిన్నై. అహో!
 లప్పటి పాపని అకారం, ఆ ఉగ్ర చర్య, ఆ వానర లక్షణం పరనాతీతం.
 పం పుష్ప కాదాదరితమైన పృక్షపాణి నేర కూరింది. అలా సోందర్యం
 రూరింది. అంబర చుంది ఐరావత్రేణి వ్రారింది. సుందర చుందిర
 బృందం వ్రీలింది. అంతఃపుర ప్రమదాజన ప్రమద కారణమైన అశోక
 పనం నానం చేసి, దొమ్ములాటకు సిద్ధంగా తోరదాగ్రంమీద “నేనేరా
 ఈ పని చేసింది. నన్నేం చేస్తారో చేయండి” అన్నట్లుగా బీకరాచారంతో
 నియ్యన్నారు.

శ్లోకం

రాక్షసరాంతలు చూనుమ వృత్తాంతం సీతను అడుగుట

చూహకపితృత ప్రళయ కృత్యానికి పక్షిలు దుర్జిమిర్తాలు తెలిపే
 అరపులతో అంబర మార్గంకో అడుగుతుండటం, పృథ్విగాత్ర ప్రణవ బహి
 కృతంగా హెరారాపం చేస్తూ చెల్లా చెదరై చదుగు తీయటం విన్న
 లంకేపలు విస్మయంతో విను వీళిని చూస్తున్నారు. ఆ ఉరిపురు కాచలా
 కాస్తున్న కాంతలు లేచి కలయ పలుకుకుని ఒకరి మొగం ఒకరు చూచు
 కుంటూ జానకిని చేర వస్తుంటే, ఆరాచాసి మూకలు బెదరి చెదరగా అట్ట
 హాసం చేస్తూ భయంకర రూపంతో ఎదురై భయపెట్టాడు. ఆ కాంతలు
 వీరిల్లక మైకిలిచేరి, “ఒసే నంగనాచీ! ఎప్పుడే ఈ కోటి? ఇందరం
 ఇక్కడ వుండగా ఎలా వచ్చాడే? ఎవరి కోసం వచ్చాడే? ఆ కోటి నీహ
 ముచ్చట లాడుకున్నాడుగా. మేం చూడలేదనుకున్నావా? అయినా భయం
 లేదులే. నిజం చెప్పు. వాడు నీకేం చెప్పాడు? నీవు వాకికేం చెప్పావు?
 మంచిగా చెప్పు. చెప్పకపోతే ఏం జరుగుతుందో నీకే తెలుసు” అని
 భయపెడుచూ సీతను అడిగాడు. ఆ మాటలకు కోపం తెచ్చుకుంటూ,
 “మాటి మాటికి నన్ను చెదరించటం చేసికీ? నాకేం తెలుస్తుంది? మీ
 మాయలు మీకే తెలియాలె. పాము కాల్ల పాముకేకదా తెలిసేది? ఎవడో?
 ఎందుకు వచ్చాడో? ఏం మాట్లాడాడో మీరు గుండెలు వుంటే ఆ కోటినే
 అడగండి. నేనిక్కడనే వున్నాను. మీరంతా చుట్టూ చూస్తునే ఉన్నారు.

ఆ కోరి ఈ చెట్టు పై వున్నప్పుడు చిన్నదిగా వుంది. ఇప్పుడు ఎంతో
 భీకరంగా, పెద్దదిగా వుంది. ఇది కామరూపులకే సాధ్యం. ఆ విద్యలు
 మీకే కాని, నాకు తెలియవు. నన్ను బాధ పెట్టకండి. మీకు తోచినట్లు
 చేసుకోండి" అని సీత కఠినంగా జవాబు చెప్పింది. అన్యత దోషం అంట
 క్రుందా, గూఢం కాపాడుతూ అసురకాంతలకు అర్థం స్పష్టపడకుండా
 అమె పల్కటంతో, వాళ్ళలో వాళ్ళు కొంతసేపు తిక్కపడక పడ్డారు. అంతా
 తెల్ల మొగాలు వేసి నిద్రున్నారు.

అసురకాంతలు అశోకవనం పొడైన సంగతి

అసురపతికి తెలుపుట

అందులో కొందరు భయపడి తప్పు కున్నారు. కొందరు నిలుపు
 గ్రుడ్లతో నిలుచున్నారు. కొందరు లంకేకుని నడువనికి పరుగెత్తారు. సీత
 పక్షం కోసం కాపుంచిన స్త్రీలు రావటంతో రాజులు అదరిపడ్డారు.
 రచ్చిన వాళ్ళు "దోరా! కేవలం కోరి కాదు, కేవలం మనిషీ కాదు.
 వికట వానరాకారుడైన వీరుదొకడు సీతమ్మతో చనువున్న వాళ్ళవలె
 ముచ్చటలాడాడు. అశోకవన ప్రదేశంలో వున్నాడు. ఇంద్రుడు పంపితే
 పచ్చాదో, కుబేరుడు పంపితే పచ్చాదో, సీతను వెదకటానికి రాముడు
 పంపితే పచ్చాదో తెలుసుకోటం దుర్బటం. ఎంత బుజ్జగించి అడిగినా
 అమె పనేమీ నాకు తెలియదంటూ, మాయ మాటలు చెప్పి ముమ్మరిన్ని
 మధ్యపెయ్యచూచింది. ఆ పచ్చిన కోరివారు అమెతో మాట్లాడిన మీదట
 లండచంచలకు పట్టినట్లైన మీ అభిమానరామం అశోకం సర్వనాశనం
 చేశాడు. కాని, సీతమ్మ పుండే చెట్టుకానీ, ఆ పరిసరంగానీ రాకలేదు.
 శ్రమచేత కానీ, అమె రక్షణకోసం కానీ ఆ కిరుపావృక్షం మాత్రం
 ముట్టుకోలేదు. మిగతా పనమంతా పెను తుపానుకు నాశనమైన మహా
 రణ్యం లాగా పొడైపోయింది. ఆ వింత కోరికి శ్రమ ఎక్కడిది?
 అమెను కాపాడటంకోసమే ఆ పని చేశాడు. ఏలినవారు, అమెతో మాట్లాడి
 నందుకు, అశోకవనం నాశనం చేసినందుకు ఆ మూతన భూరావికి కావ్యరం
 అడగేలాగా కఠిన శిక్ష కావించండి" అని మొరబెట్టుకున్నారు. "దొర

కోరి తెచ్చిన కాంతతో ఏకాంతంగా మాట్లాడి ప్రాచీనతో తిరిగిపోవటం తీవ్రమైన అవమానంగా మేం భావిస్తున్నాం" అని మండేమంటలో ఆజ్యం పోషినట్లు అదనంగా అన్నారు.

రావణుడు హనుమపైకి కింకరుల పంపుట

ఆ చార్త విన్నగానే అపర సమాఖ్య కన్నుల్లో నీరు గిరున తిరిగింది. ఏనాడు మూల పురుషుడైన విశ్వకర్మ నిర్మాణం చేసాడో అనాటి నుంచి నందన చైత్ర చనాలను టిక్కరించి యశస్సు ఆర్జించిన లోక చనం తాను బ్రదికి వుండగా పాదై నందుకు పట్టరాని ఆగ్రహం పొందాడు. అముదంలో ముంచిన పత్తి కాలుతుంటే నూనే బొటా బారినట్లు వింతి నేర్రాలో నుండి అగ్రుపులు నేలపడ్డాయి. వెంటనే ప్రక్కనున్న పుంట మ్రోగింది. భటుడు అపిచావం చేసి విలుచున్నాడు. "ప్రతిహాకీ! కింకరులనే పేరుగల సైన్యాన్ని వానరునిపైకి పంపుమని ప్రహస్తునితో చెప్పు" చున్నాడు. అజ్ఞానుపారం మహా దర్పాంబులైన కింకరులు ఎనడై చేల నుండి దండ్రి కలాళోదర ద్రవిణ సంబంధులై ఏక ముఖంగా వైరికి ఎదురు నడిచారు. తోరణాగ్రంపై తోక కదలిస్తూ నిర్విణ కోరిని చూచి కాంచన పరిమళ కృపాణ కూల ముగ్ధుర పట్టిన తోమర శక్తి రాకిరాంగుని చేసి అర్పారు. పరపాతానికి చలించని పర్వతంలాగా నిర్వి హనుమ మేమ వెంచి క్రుద్ధుడై వచ్చిన రక్షస్సైన్యాన్ని పార చూచాడు.

హనుమంతుని జయఘోషం

తన సంకల్పం తాత్కాలికం దరిస్తున్నందుకు హనుమ లోలోపల ఎంతో సంతోషించాడు. చాలాన్ని ఆకించి జలంగా నేలపై కొట్టి, పెనుకేక పెట్టి జల్ని చరిచాడు. ఆ గర్భకు లంకా నగరం మోరు మ్రోగింది. పట్టణ దెవరి ఉప్పురానికి ఎగిరిపోయినై. గుండె అదరి నేల గూలి పడినై. "హర కోదండ ఖండ నయశోమంకితుడైన రామచంద్ర నకు జయమగుగాక. ప్రళయకాల నిర్ధార పాత పద్యపుడైన సుమిత్ర పట్టి లక్ష్మణునకు జయమగుగాక. వ్యోమగమన కామరూప విద్యా విభారదులైన కవిలోక ప్రభువు సూర్య సుతుడు సుగ్రీవునకు జయమగుగాక. సమస్త సద్గుణ రామమైన శ్రీరామునకు దూతను. శత్రు కుంజర కంఠీరపుట్టి.

వాయు పుత్రుణ్ణి. పేరు హనుమంతుడు. దశకింధలు వదిలేం మందైనా నా సహాయులు కాదు. సంగ్రామ రంగంలో నిలిచి ప్రాణాలతో పోరు. అత్త శస్త్రాని లేవని తేలికగా తంపోయవద్దు. మీ బ్రదుకులు బ్రద్దలు కావటానికి అవన్నీ ఎందుకు? రాక్షు చాలు, చెట్లు చాలు. నా ముష్టి చాలు, వాలం చాలు, నా పాదాలు చాలు. లంకను దహించేసి, మాంసాశనుల మద ముంచి, సీతమ్మకు చేతులెత్తి మ్రొక్కి, చావగా మిగిలిన రాక్షసులు ఏడుస్తుందగా నమ్మద్రం తరించి మా ప్రభువులకి వార్త తెలుప పోరాను. నేనెందుకు వచ్చానో తెలిసిందిగదా" అని జయ హెష చేశాడు. ఆ భీకరా కాచానికి, ఆ భయంకర హెషకూ, వచ్చిన సైన్యంలో కొందరు భయంతో వెను తగ్గాడు. కొందరు శస్త్రాస్త్రాని జార విడిచారు. సేనాపతుల తేక లతో మళ్ళీ గుమిగూడి దాదా వరం కురిపించి హనుమను నొప్పించారు. "ఇక ఏమేమీ చేస్తే ప్రమాదం తప్పదు. కొడిగా నా శక్తి చూపిస్తాను" అని ఇంతా తన శరీరం భీకరంగా హనుమ పెంచాడు. తోరణాశ్రంగా వున్న ఇసుక అంరాన్ని పెరికి, సర్పాన్ని గోళ్ళతో చటుటని పైన తిరిగే గురుత్మంచువలె, గిరగిర త్రిప్పుతూ, పైకి దూకి వచ్చిన కింకర సైన్యాన్ని వదలకుండా హత మార్చాడు. అంతలో అగక ఆ రాత్రా కారంతోనే మళ్ళీ వచ్చి తోరణాగ్రం మీద నిద్రించి క్రొత్తగా వచ్చే యుద్ధ పీఠం కోసం ఎదురు చూస్తున్నాడు. హత శేషులు కొందరు ప్రాణాలు దక్కించుకుని పంక్తి కింకరుని ఆస్థాన ప్రవేశం చేశారు. చేతులు ముడుచుకుని జరిగిన కింకర సైన్య నాశనం వంగతి సవిరంగా విని పించారు. ఆ మాటలు వినుగు వడినటయి అసురవతి క్రోధరామ్రూపిణిగా, ప్రతివార మూర్తి త మనస్సాగరుడై న్నారు. వెంటనే అత్యుదైవ ప్రహస్త పుత్రుని పాపాని పైకి పంపించారు.

హనుమ అశోకంలోని రావణప్రాసాదాన్ని కూల్చుట.

ఈ లోపం తోరణ శిఖరంపై విర్జివ మాకురి తోకను అటునిటు కదలాడిస్తూ, నాల్గవైపుం పరికించాడు. "చళాన్య ప్రేరితులై వచ్చిన అపార కింకర సైన్యాన్ని అంతకావానం చేర్చాను. వార్త తెలిపి మళ్ళీ రాక్షస శ్రేష్ఠుల పంపేలోపం ఎందుకు కాంం వృధా చేయాలి" అని ఆలోచించడం,

అతిలోక సుందరం, అతాళ చుండితం, అష్టదశ శిల్ప చిత్ర విద్వాద భరితం, నానవిధ వృక్ష లతాగుల్మ సంశోభితం అయిన పంక్తి ముఖవి ప్రాసాద శిఖరంపై దూకటం చేశాడు. “సర్వాక్షిణ్యంగా, క్రూరంగా ఈ అపూర్వమైన అశోక వనాన్ని విదూరించేశాను. నన్ను పట్ట వచ్చిన కింకరుల అతంక రహితంగా హతం చేశాను. ఇంకా ఈ సుందర మందిరం ఇక్కడ ఎందుకు పుండాలి? ఓం దూడ నేలపట్టం చేస్తే, అంతా ఒక ఓరుగా పుంటుంది” అని ఊహించి, తను దూకిన దూడతో మూలం కదల ఓటులు పారిన ఆ హర్ష్య శిఖరాన్ని రెండు దాహాలచే పట్టి అటు ఇటు తదిరించాడు. గగన ప్రదేశాన్ని ముదిర తూపున్న ప్రాసాదం శిఖరాగ్రం మీద స్వీయ రేఖ పుంజాన్ని విడదలైతన్న మూడరి ఉపయాగ్య బింబంవలె గోచరించాడు. అటు దూకి, ఇటు దూకి, ఒక దానితో ఒకటి కొట్టి వణంలో పిసుక ప్రళాళ భరితమైన సౌధం విదూరుచుచుండేవాడు. ఆ చేష్టలకు అమరలోకం అనందించింది. “ఎంత కాలానికి దుర్భయుడై, వర కల గర్భితుడై, స్వర్గాన్ని అనుభవిస్తున్న వగవాని సగరంలో ఇంత ప్రళయం జరిగింది” దని అంజనా పుత్రుని అనేక విధాల అనందించాడు, అభిర్వదించాడు, దేవతలంతా ఒకచోట చేరి చూస్తూ, అన్నటికీ హాసముకు తృప్తి కలగలేదు. పంజనితా మరంతో సామీరి శ్రవణ దుర్భరంగా, తన విజయం చాటుతూ పెనుకేక పెట్టాడు. అనేకకు వయపు సుక్కు తిరిగింది. సాగరం వేలించింది. అంతా సగరం విశ్మేభితమైంది. “ఓ అంతావసులారా! వరకురాదు గర్భ విదూరుణుడు, కాటరా మోచే సంహరుడు, కరదూపణ భిరికంత దురతన భనుర్విద్యా కుళిదుడు, సత్య వరాక్రముడైన త్రిరామ ప్రభువు నకు జయముగుగత. త్రిపుర హరుశక్తిచ్చార లోక భయంకర దహన శిఖా సంకాపకైన లక్ష్మణునకు జయముగుగత. సంకల్పమత్ర సమస్త రూపకారి, సర్వ వాసర లోక వస్త్రాట్టు జలజమిత్ర పుత్రుడైన పగ్రీపు నకు జయముగుగత! నేను రామ దూతవే కాక దాసుడను. శత్రు విహంతను. పంక్తి గ్రీవులు పదివేపులైనా సంగరంలో నకు చాందు. నాకు అయుధాలతో పనిలేదు. దాహాపుంతో, సాదంతో, లాంగూలంతో, అంజనంతో, ద్రుమ శిలాకండ సర్వతంతో పోరాడరాను. నా పేరు

హనుమంతుడు. అంతను నాశం చేస్తాను. రాక్షసులను రూపుమాపుతాను. సీతా మాతకు అంజరిస్తాను. క్షేమంగా వారాశి తరిస్తాను. ఇప్పటికే నా శక్తి మీ ప్రభువుకు కొంత తెలిసి వుండాలి. బ్రదుకతలిస్తే నా పై యుద్ధానికి రావద్దు. సైన్యాన్ని పంపి చేచేరుల నాశనం చేసుకోవద్దని మీ ప్రభువుకు తెలపండి" అని చుట్టూ హనుమ హెచ్చరించాడు.

హనుమ అశోకవన పాలకుల హతమార్పుట

ఆ జయహేషకు అశోకవన పాలకులు ఆశ్చర్యపడ్డారు. ఆగ్రహించారు. అత్త శస్త్రాన్ని ధరించారు. అప్పటికే నేల కలసిన అశోక విష్ణుట శోభను ఆక్రమించారు. హనుమ నిర్జీవ చోటికి పరుగు పరుగున పరుగెత్తి వచ్చారు. అందరు దొమ్మిగా అత్త శస్త్ర వర్షం ఆంజనేయునిపై కురిశారు. ఆ అత్త శస్త్ర ప్రయోగ ప్రవాహంలో హనుమ గంగా నదిలో సుడిగుండంవలె కానుపించాడు. ఉపేక్షించి కాల హరణం చేయటం కాదనుకున్న కేసరి సుకుమ నేల కూలిన ప్రాసాదంలో ఒంటిగా నిర్జీవ పెద్ద స్తంభం మొదలంట పీకి నవ్యాప నవ్యంగా, నిరంతరాయంగా, వేగవంతంగా గిరగిర త్రిప్పసాగాడు. ఆ పరిధ్రువణ వేగానికి స్తంభ సంఘాతమై శిథిలభోత్కరం ప్రాసాదాన్ని కార్చి, ప్రత్యర్థులైన చెక్క పాలకుల, శతాధిక సుఖ్యుల భస్మరాసుల చేసింది. వనపాలకుల ప్రాణ వాయువులు అనంత పవంలో కలియటంతో కొందరు పారిపోసాగారు. వాళ్ళు లక్షించి "ప్రాచారపై తీపితో పారిపోతున్నారు. నాకిభ్యంతరం ఏమీ లేదు. మిమ్మల్ని చంపను. పోతున్నారు కనుక మీకొక సంవేళ ఇస్తున్నాను. అది మీ రాజుకు చెప్పండి. నా వంటివాళ్లు అప్పుడ న్యుప్పుడ సంఖ్యలో సుగ్రీవుని ఆజ్ఞానువర్తులై అవనీ జాతనులన్నే స్తున్నారు. వారి సంగతి కొంత మీకు చెప్పుతా వినండి. పది ఏనుగుల బలం కలవారు కొందరు, వాటికి దళ గుణితంగా బలం కలవారు మరికొందరు, కరిదళ శతయుత బలవంతులు ఇంకా కొందరు, వాళ్ళ శక్తి వాళ్ళకే కాని వాద్యం చేయటానికి వీలులేని వాళ్ళు వేరే కొందరున్నారు. వాళ్ళంతా కాసురూపులు. వాయు వేగులు. గగనవాదులు. అప్రమేయ శక్తి సంపన్నులు. దంతనకాళ్ళు సాధకులు. అనిలో అప

జయం తెలియనివాళ్ళు. వాళ్ళనుగాని వానరలోక సార్వభౌముడు లంకలో ప్రవేశిస్తాడు. దైత్య సంహారం చేస్తాడు. జానకీదేవిని శ్రీరామ చంద్రునకు చేరుస్తాడు. రామచంద్రునితో వైరం కొని రెడ్డుకున్న రావణుడికిక్కడ? లంకా నగరం ఎక్కడ? అని సింహగర్జనలాగా అరిచాడు.

జంబుమాలిని హనుమంతుడు సమయించుట

అదేసమయంలో అసురాధినేత అజ్ఞకొని ప్రహస్త పుత్రుడు జంబుమాలి సమర సన్నద్ధుడై వచ్చాడు. అతడు ఏర్రని హులమాలలు ధరించాడు. ఎర్రని వస్త్రాల్ని కట్టాడు. ఎర్రని ఎచ్చరాగాలు పొదిగిన కుండలాలు పెట్టుకున్నాడు. కోపంతో కన్నుదోయి కూడా ఎర్రగా వుండి. శరీరం ఎర్ర చందన గంధంతో అంకరించాడు. వానపుని శరాసనం వంటి చాపాన్ని చేత పెట్టుకున్నాడు. ఉన్నత దేహాదుకల బలమైన గార్హతి కట్టినరథం అలంకరించాడు. అంత చూచాన అజ్ఞానా సంజాయణి అవలోకించాడు. మందలీకృతంగా భ్రమిస్తూ పరిచాలనం పొందగా, నిరవధికంగా జ్యాఘంశారం ధ్వనించగా, జంబుమాలి దురిగీళ్ళదై గద్దొరసి పాపమున్న ప్రవాహం వలె హనుమంతునిపై అత్రైచారలు వర్షించాడు. ఆ వచ్చిన దనుజుని ఆకృతికి, ధనుఃసాటవానికి కైసరి మెచ్చుకున్నాడు. తను ఇంతగా దాణ ప్రయోగం చేసినా అక్ష్య పెట్టక కంటిగా ఇలిగిపోన్న మహా కపిని చూచి మండిపడి శరదశకం దాహపులలో నాటి, మొగంమీదా, తలమీదా మరీకొన్న మూరబాలు గ్రుచ్చి అచ్చాడు. జంబుమాలిచే ప్రయుక్తమైన శరవంక్తి హనుమ వదనం నాటి రక్త బిందు విస్తృతమై శరత్కాలంలో ఖర కిరణ బింబోదయంలో విరిసిన సరసిమహ సౌందర్యం ఆపాదించింది. మారుతి శోణ వదనం శోణిత బిందు సంసక్త శోచితమై, వియత్నభంలో శోణిత చందన కణ శోణితమై అలరారే కోకనదం వలె కూడా దానించింది. 'ఏదెంతపాటి?' అని ఉపేక్షించిన వాతాత్మజునకు వాడి దాణ భూతంతో పేడెక్కింది. వెంటనే పెద్ద బండను గురిపెట్టి విరళిచాడు. జంబుమాలి మూర పుద్యంలో దాన్ని తుట్టనియలు చేసి శర సంధానం చేసే రోపల మహా వృషాన్ని గిరగిర ద్రిప్పి వడిపెల రాయిలాగా విసిరాడు. దాన్ని

కూడా దశ మార్గణ ప్రయోగంతో ఖండించాడు. నాదగింట ఊరుపులు, ఐదింట బాహుపులు, ఒకట వక్షం, పదింట స్తనదేశం బాదించాడు. దీప్త బాబు విద్ధ దేహుడైన కపి కుంజపుడు క్రోధ కంపిత గాత్రుడై పరిఘను పట్టి మందల భ్రమణంగా మనుజాళనుని రామ్ము లక్ష్యంగా వినరివేశాడు. హనుమ తృప్తియొగ పరిమా హతశరీరుడైన జంబుమూర్తి, తల యేదో, చేతులేదో, మొల యేదో, చాపయేదో, శరయేదో, మోకాళ్ళేదో తెలియకుండ నురి నురియై, నుగ్గు నూచై, నేల పుల్కు పరె రాలాడు. ఆ పరిమా ప్రయోగం ఎట్టిదో కాని, రథంతో, సారథితో, వాహన చతుష్టయంతో, భూషణాలతో, చేతిలోని శర చాపాలతో ఆ రక్కసుడు ముద్ద చేసినట్లు చచ్చాడు. ఆ పాటు చూచి వెరచి హత శేష కింకరులు ముందు చూపే కాని, వెనుక చూపు లేకుండా ప్రభు దర్శనార్థం పారిపోయాడు.

హనుమంతునిచే మంత్రి పుత్ర సప్తకం మరణించుట

అవసర శుక్కులై కింకరులు చెప్పిన యుద్ధ వార్తకు దనుజపతి కింక హెచ్చగా అమాత్య పుత్రకుల ఏడుగురిని సంగ్రాహానికి పంపాడు. దర్శు శౌర్య గర్వధనులైన ఆ సోదర సప్తకం, సప్తార్చి సప్త జిహ్వాకణు లాగా, సప్త ఋషి మండలం లాగా సప్త చాచువులు లాగా, సప్త సముద్రాలు లాగా శర చాప వివిధ సాధనసంపత్తితో, పరస్పర జయవాంఛమై, భర్మనిర్మితకేతన భూషణ మూరిరాకేళిరాలైన రథాలు ఆరోహించి, అంబుడచ్చానంలాగా, రథ మోషణ దిక్కులు పిక్కుటిల్లచేస్తూ, ధనుర్గుణకుంఠారరావలు పిడుగులు పరుసెప్పుడు గరిగే ధ్వనికి ప్రతిద్వంద్వంగా నిలువగా, శంపా లతలవలె చూపరు దృష్టికి దుస్సహంగా ఆహవానికి అత్యుత్సాహంతో బయలుదేరింది. అవశకుసంగా, వాళ్ళ రథాలు కింకర జంబుమూర్తి చైత్ర పాలకులకు పట్టిన గతి విన్నవాళ్ళు కావడంచేత గ్రుద్ద నీరు కుక్కుకుంటూ రోదించారు. అప్రజనుల దుఃఖం లంక్ష్యంచేసే అమాత్య పుత్ర సప్తకం అశోకవనం చేరింది. చేరీదేరగానే స్యందన గరిరన్ననం, సాయక స్రహరణ జ్యాఙంకారం మిన్నుముట్టగా, దేవతావైరిబృందం

పర్వతాన్ని క్రమ్ముకున్న వర్షావ్రంలాగా, విజయగర్వంతో మధ్యందిన మార్తాండునివలె వెలిగిపోతున్న హనుమను శరసహస్రంతో ముంచింది. విదుషక ప్రయోగించే వైరి దాణబాలానికి అందకుండా మారుతి తోరణాగ్రం పై నుంచి అంజరానికి లంఘించాడు. అక్కడినుంచే రాళ్ళూ, రప్పలూ, చెట్లూ, చేమలూ వినరి సముద్రాన్ని మందరనగం కలచినట్లు శత్రుసైన్యాన్ని కలచివేశాడు. ఇణం వ్యర్థంకారాదని కంఠారవోం చేస్తూ కపిరంజీరపుడు క్రవ్యాదవదోత్పంతుడై నద సఖ శిరః కుంఠితం సరేణులొన్ని నేంపాడు కావించాడు. కొందరిని హస్తంతో కొట్టి చంపాడు. కొందరిని నేలమోచి ప్రాదాలు ఓరాడు. కొందరిని పిడుగులు లతో నెత్తురు క్రక్కించి బరిగొన్నాడు. కొందరిని వాడిగోళ్ళతో గుండెలు చీల్చి యడుపురికంపాడు. కొందరిని పొడ్రేలువలె తలతో డీకొట్టి నాడురూపాలు లేకుండా చేశాడు. కొందరిని కాళ్ళు ఒడిసిపట్టి గిరగిర ప్రప్పురూ మరికొండరికివేసి కొట్టి మృత్యుముఖంలానడచేశాడు. కొందరిని సింహనాదంచేసి కూల్చాడు. ఈ విధంగా మారి మనరినట్లు, కొరవి చూచినట్లువ్రాగిన బక్లేం అర్జుణం బిందువుల అహరించినట్లు అసుర సైన్యాన్ని అంతకనిలయం చేర్చాడు. దావతి మిగిలిన వాళ్ళు పోయిందే పోతిగా పారిపోయారు. తన్నుకొనిచచ్చే గుర్రాలు, మూలగురూ నేల దొరలవడే పినుగులు, ఉల్కలవలె రాలే గొడుగులు, పిడుగులవలెవడే పెల్లాల, పారే నెత్తురు పరదలు, చేరే కంక గృధ్ర సృగాలాయగా రణరంగం మహతిపిచే ఓతావహంగా మారిపోయింది. శస్త్రాలుతిని చేతులు దులుపుకున్నట్లు అనురుల చంపి హనుమ చేతులు దులుపుకుంటూ, తోక అడిస్తూ, పచ్చేవాళ్ళకోసం తోరణాగ్రం పై వెగిసి చూడసాగాడు. హత శేషులు అహత్య పుత్రకుల చావువార్తకొని అసురవతి సన్నిధానానికి ఏడుస్తూ పడుపురెత్తి లంకానగరం చేరుకున్నాడు.

రావణుడు సేనాపతి పంచకాన్ని హనుమ పైకి

పంపుట

దావగా మిగిలినవాడు రెచ్చిన సందేశం రావణుని కలచి వేసింది. దేవతలతో పోరినప్పుడు కనుగొందని మంత్ర పుత్ర సత్తక మరణం

అలోచనా భూస్యట్ట కానించింది. అది లోలోపల దిగమ్రుంగి అద్భుతం చేస్తూ, విరూపాక్ష, దుర్జ, భానకర్ణ, యూపాక్ష, ప్రభుసులనే సైన్య నాయకుల అముదుగురివి సమక్షానికి పిలిపించాడు. "మీరు మీమీ సర్వ సైన్యంతో పోయి అలోకవనం పాడుచేసిన అగచదుణ్ణి పట్టి ఇంచింది తీసుకుని రావాలి. వేకువతో, మెలకువతో ప్రవర్తించాలి. దేశకాల విరోధం లేకుండా సాహసంతో కార్యం సాధించాలి. ఇంద్రుడు తన తపోబలంతో తయారు చేసి పంపిన పెద్ద భూతంలాని కోతి మాత్రం కాదు. నన్నెలా గైనా అవమానించి ప్రతీకారం తీర్చుకోవాలని ప్రత్యేక ప్రయత్నంగా పంపినట్లు తోస్తుంది. మీ సహాయ సంపత్తితోనే కదా పూర్వం నాగ యక్ష దైత్య దానవ సురాసీతాన్ని రజకంగంలో నిర్మించింది. సమయం వేచి నా కప్రియాన్ని కలిగించాలని వారంతా ఈ భయంకర వానరాన్ని అంకకు పంపారు. మీరు సర్వ శక్తులు ఛాతపోసి ఆ కోతిని పట్టికొని వచ్చి నాకు ప్రియం కల్పించండి. మీరు మీ శత్రువును కోతి మాత్రంగా తేలికగా చూడవద్దు. నేను పూర్వం యుద్ధావిలాసంతో కిక్కిరిస్తూ సగరం వెళ్ళాను. అప్పుడు ఆ రాజ్యాన్ని పాలిస్తున్న వారిని, అతని సోదరుడు సుగ్రీవుణ్ణి, భద్రాకపతి జాంబవంతుణ్ణి, సేనాపతి నీలుణ్ణి, మైంద ద్వివిదారులను చూచాను. వారిలో ఎవరూ ఈతనికి సరి వచ్చే వారు రాన రారేదు. ఆకారం, ఆకారానికి తగిన సాహసం, సాహసానికి తగిన శక్తి, శక్తికి తగిననివక్షణాలన్నీ ఈ కోతికి వున్నట్లు గ్రహించాను. మీరేమో చూడకూరుదు. ముందు చూపే కాని వెనుకచూపు లేనివారు. అందువల్ల కార్యసాధన విషయంలో ఆలోచించాల్సిన అవసరం వచ్చింది. యుద్ధంలో జయోపజయాల నిరీత పద్ధతిలో వుండవు. కేవలం గత విజయాలపైనా, స్వీయ మాక్రమం పైన దృష్టి పెట్టక శత్రువక్షం కూడా యోజించి, సమర్థమైనదైతే ప్రయోగించే ధ్యూహాలను పన్ని విజయం సాధించండి. కీర్తి నిలపండి. దేవతలు మాయతో నిర్మించిన ఈ పెనుభూతాన్ని మీయితే కొనిరండి. కాకపోతే వదిలి రండి. కువంగా పోయిరండి" అని చెప్పవలసిన దానికంటే అధికంగా రావణుడు సేనాపతులకు చెప్పి ఆజ్ఞ ఇచ్చాడు. వాళ్ళు పెండ్లికి వెళ్ళినట్లు, సర్వాభరణ భూషణులై, సర్వాస్త్ర శస్త్ర పాణులై సర్వ లాంఛన సముపేతులై, సర్వసన్నతులై,

నమూరిత సైన్య పరివార వాద్య విశేష సంరంభులై, ప్రయాణ సూచనగా భేరి మ్రోగించి, భూమి కంపించే లాగా హనుమ వున్న అశోకవనానికి అర్పాటంతో కదలివెళ్లారు.

అసుర సేనాపతి పంచకాన్ని హనుమ చంపుట

ప్రళయ కాలంలో వాడుతు పొంగినట్లు వస్తున్న రాక్షస సైన్యాన్ని రామదూత తోరణాగ్రం పైనుండి తేలిపార చూచాడు. ఇంత వరకు జరిగిన కార్యం, చానివల్ల కిరిగిన అనుభవం ఒకసారి అవలోకనం చేశాడు. రాక్షసుని రాజనీతి, యుద్ధ తంత్రం గ్రహించాడు. క్రమంగా తనపై వ్యూహ ప్రయోగం బలోపేతం చేస్తున్నాడని తెలుసుకున్నాడు. తాను చేయతగిన ప్రతి కృతికూడా ముందే నిర్ణయించుకున్నాడు. ఇంతలో వారు రానే వచ్చారు. ఆ సైన్య పారావరంలో ఒక్కసారి ఉబ్బెత్తుగా లేచిన తరంగం వలె డుర్దురు రధాన్ని ముందుకు దూకించాడు. నఖశిఖ పర్యంతం మహా కపిని చూచాడు. ప్రభువు చెప్పిన విషయం మననం చేసుకున్నాడు. వైరి వగుడకు కాదని గుర్తించాడు. పీడదూ, ఉదయ తూర్పుదూ, మహాకాదదూ, ద్వివిషత్సంహృదదూ, మహామతి, మహా కృతి, మహాత్పాహుడుగా అర్చం చేసుకున్నాడు. రాకవృక్షం వంటి తన చాపాన్ని సగుణం చేశాడు. ఒకసారి లాగి వదిలాడు. ధనుర్బణ జనిత టంకారం భూతకోటి హృదయ విచారకంగా వెలువడ్డది. అంతే. తన రెప్ప పాటులో హనుమ ముఖంపై అత్రు పంచకం వారింది. నాటింది. చేడించింది. ఆ భూతంతో హనుమ రెప్పన లేక చేస్తూ ఆకాశానికి అంపించి, అరి లోక భయంకరంగా వెడటొట్ట పెట్టాడు. ఆ ఘోర గర్జనకు అసుర సైన్యం నర్వం ముందుకు మొగ్గిలిలింది. ఇంతలో దుర్దురుతు శరశతంతో మహా కపి మర్మాంగాలను నొప్పించాడు. దాటాలు బలంగా రాకటంతో, తోక త్రొక్కిన బ్రాచులాగా ఊపిరి రాకపోకలు చేస్తుండగా ఇంకా శరీరం వృద్ధిచేసి ప్రయోగించే అత్రు శస్త్రాన్ని దాహువులు చాచి మధ్యలోనే అందుకుని ప్రాయశానికి వంట్లచెడుకు వలె ఫెళ ఫెళ విరచివేయ సాగాడు. ఆ వింత చూస్తూ అర నిమిషం, అక్షం మరచిన ఆ దాటి రతంపై కొండపై పడిన పిడుగులాగా హనుమ అంబరం నుంచి పడ్డాడు.

పడటం, అక్షరూపరాంతో, ఆజానేయాష్టకిం, సారథి, రథం, రథి నేలపాచి రావటం అనూహ్యంగా జరిగిపోయింది. చురుక్షణంలో మహా కపి వాయువత జుదిలో తిమింగిలంవలె విహరించసాగాడు. దుర్బుని పాటు చూచి యూపాక్ష విచూపాక్షులు ఆశచిత్ ఆకాశానికి లంఘించి ముద్గరాలతో వక్షస్థలంపై మోద పోయారు. అది గమనించిన హనుమ, ముందునకు దూకటానికి వెనుకకు పోయినట్లు చప్పున వెను తగి నేలకు దూకాడు. ఆ హతానికి లండకుండా అవనికి దిగిన హనుమ అవనిజం పెళ్ళగించి, తనతో దరణికి దూకి, తన్ను తాక వస్తున్న దనుజులను దండధర పురానికి దాసులుగా పంపాడు. ఏనుగు వెలగపండవలె వాహినీ పతిత్రితయాన్ని చొట్ట బెట్టుకున్న వానర శ్రేష్ఠునిపై మిగిలిన ప్రభువులు పట్టిసాన్నీ, భాస కరుడు కూలాన్నీ ప్రయోగించారు. ఆ రెండు శస్త్రాలు ఏకముఖమై గుండెలో నాటటంతో రక్తం స్రవించి హనుమ శరీరం చుండే సూర్యుని వలె వెలిగిపోయింది. హనుమ ఆ చండ తరుణకోపంతో శరీరం మరచి, వాలంబెంచి సమీపస్థ పర్వతాన్ని బంపించి, సమూలంగా పెకలించి, వృక్షలతా మృగవేషితమైన దాన్ని ఉద్భృతలాంగూల పరిభ్రమణంతో విసరివేశాడు. ఆ పర్వతపాతంతో, తిమింగిల పుచ్చ స్పర్శకు ఓడ పగిలి మునిగినట్లు ఆ ఇవ్వరు చరిత్ర హీనులయ్యారు. మిగిలిన పైన్యాన్ని గుడి మ్రొంగిన వారికి లింగంవలె చంచలానికి క్షణం పట్టలేదు. అలసిన వారు విశ్రాంతికోరినట్లు హనుమ పునఃతోరణాగ్రంపై దూకాడు.

అసురపతి హనుమపై అక్షయకుమారుని పంపుట

చలువపందిరిపై లగ్నిపడ్డట్లు విజయవార్తకై వేచివున్న రావణుని మనోవీధిపై, నేనాపతి పంచకంతో సర్వనైస్యం యజ్ఞకుండంలో పడిన ఆజ్యంవలె ఆహూతి అయిపోయిందన్న వార్తపడ్డది. ఆవార్త విన్న అసురనేత ఆలోచనకు అవకాశం ఇవ్వలేదు. అవలోకనాలు తన కుమారుడైన అక్షయ కుమారునిపై వ్రాలినవి. అతడు అసలే అహవ విపాసి. అందుపై శత్రువిజయం. ఆపై తండ్రి ఆశోకనం. ఇకచెప్పే దేముంది? “అనలేకోతి. కణ్ణుల్రాగింది. నిప్పుత్రొక్కింది. కేలుకుట్టింది”

అన్న సామెతను అక్షరాలా ఋజువు చేశాడా అక్షయకుమారుడు. అస-
నంసుంచి దిగ్గునలేచాడు అభివందనం తండ్రికి చేశాడు. అందరి ఆశ్చర్య-
వాదులైపోయారు. ఆ యుద్ధవీరవాడు అననంసుంపి లేస్తుంటే ఆజ్ఞం
హుతంకాగానే అతి కాంతిమంతంగా నాడకలు క్రోధయాపైకి ప్రజ్వ-
రితే అగ్నిపలె వున్నాడని అందరికీ తోచింది. అజ్ఞానంతరం అవాసం
చేసాడు. అఖండ తపస్సంపాదితమైనవీ, కష్టకనక జాలనంబంధమైనవీ,
రత్నస్థగితహేమ స్తంభకీరిత పణిచిహ్న జవాచలమైనవీ, వోపేత
సైందవాస్తక సంయోజితమైనవీ అయిన అరచాన్ని ఆరొహించాడు.
కూటం, అష్టకృపాణికలూ, తోడురధింపివాం గదాద్యాయుధాలు చక్క-
పరచి, అమర దానవ దురయమై, నభశ్చరమై, అనుదానిత గమనమైన
స్యందనం నడిపించాడు. హానభోంకరాళాలు మారుమోగేలాగా శంఖం
ఘరించాడు. చతురంగబలం తన్ను కొలిచిరాగా, చేపనైస్యంకొని
కుమారుడు శత్రువులపై సదచినటు అక్షయకుమారుడు హనుమపైకి నడి-
చాడు. సూక్ష్మక్షులతో హనుమంతుని బలం లక్షించి పరీక్షించాడు. తగిన
ప్రతికక్షి లభించాడని సంకసించాడు. పదాతి అనీ, శస్త్రాస్త్రరహితుడనీ
శంకించాడు. “ఇతః పూర్వం వచ్చిన వారంతా అత్ర శస్త్రాస్త్రాలతోనే ఆహ-
వం చేశారు. కనుక అనను యుద్ధంరాదనీ, రణవీరిని అతిక్రమించటం
రాదనీ, శంకా రహితంగా, శస్త్రాస్త్రప్రయోగం సయవవచ్చు”నీ నిర్ణయం
చేసుకున్నాడు.

హనుమంతుడు అక్షయకుమారుని చంపుట

ఆ విధంగా నిశ్చయించుకున్న అక్షయకుమారుడు నిశ్చలంగా,
నిర్భయంగా, విరుపమాన తేజోమూర్తిగా తోరణాగ్రం పై నిలిచిఉన్న
మామిడిని మూడే మూడైన శరాలతో రాకిరాగుని చేశాడు. ఆ వాకి-
రాదాల చేతికి త్రైసరి దాదపడుచూనే కుమారుని మెచ్చుకున్నారు. చీమ
కుట్టగా తీసి పారదేసినటు, ఆ మూడు మార్గదాంతు పీకి విరిచి చేశాడు.
తనచే ప్రయోగించబడిన దాదాత్రికయాన్ని అంత సులువుగా విరిచి చేసిన
అంజనేయుని అపారశక్తి సంపదకు అక్షయకుమారుడు ఆశ్చర్యచకితుడై-
నాడు. “సురాసుర యుద్ధంలో తన చేతి దాదం తగిలి బ్రదికిన శత్రు

వీరుదే కనుపించలేదు. ఈతడు సజీవుడై, అత్రు ధ్వంసం చేశాడంటే పోరు మోరంగా జరుగుతుందనీ. శత్రు విజయం కష్ట సాధ్యమనీ, ఏమిటా పాటు లేకుండా యుద్ధం చేయాలనీ, దివ్యాయుధాలు తప్ప ఇతరాయుధాలు ఈ మహా కవిపై పని చేయవనీ షణకాలం భావించి శక్తిమంతమైన శరాలను ధనుర్దణ టంకారంతో ప్రయోగించాడు. విషం వెడల గ్రక్కతూ పైకి దూకే భయంకర పన్నుగల్లాగా వస్తున్న కుమారుని బాణ పంక్తిని హనుమ తిలకించాడు. తనువు పులకించింది. క్రోధాన్ని బలికించింది. ఐరావత తుండంవంటి తన రెండు చేతులు చాచి వచ్చే బాణాలను ఒడిసి పట్టుకుని పరువుల మేతతై విరిచే చొప్పుకట్టపరె విరుస్తుంటే ఆ ధ్వనికి తిదరి, బెదరి, చెదరి అక్షయుని సైన్యం తిరోగమించ సాగింది. అక్షక పినాళులకు జరిగే ఆ వింత యుద్ధం వీక్షించటానికి దేవతాగణం ద్యౌ మార్గం ఆక్రమించింది. పురమి పడకింది. సూర్యుడు లేజోహీనుడై నాడు. గాలి వీచక స్తంభించింది. కొండలన్నీ క్రక్కడలి పోయినై. అతాళం ధ్వనించింది. సముద్రాలు జోచించినై. మారురి కుమార వీరులు ప్రత్యర్థులై, ప్రణయిలై, జరస్పర విడిగీషా గ్రీష్మ భీష్మ బావులై, మోరంగా పురివిచ్చక, మచ్చరం హెచ్చగ, లోకం మెచ్చగ పోరు సాగించారు. అక్షయుడు బాలుడైనా, అప్రతి హరాత్రు విద్యా ప్రసాదిరాక్షయజల సంపన్నుడు. దేవ సేనానితో సమానుడు. దేవతలు ప్రళంపించిన దివ్య శక్తి కలవాడు. రథికుడు. చతురంగణం సమేతుడు. పవనగవతి పదాతి. తన తనువే పత్ర పంజరంగా చేయగల మహాయోగి. విపీలికాది బ్రహ్మ పర్యంతం పరివ్యాప్తమైన బాహ్యాభ్యాంతర నృప్తిలోని అణుపణునా గర్భితంగా నిండి వున్న ఈశ్వరాంశతో సర్వ వ్యాపకమైన వాయు చేపునిచే అంజనా గర్భకుక్తి నుంచి ఆవిష్కరించబడిన ముక్తావణి. సర్వ దైవత వర ప్రసాది. సీరజీవి. రామనామ స్మరణ మాత్ర సర్వ రూప సర్వశక్తి పరిగృహీత. ఆ ఇదరి యుద్ధం, ఆశ్చర్యంగానూ, అద్భుతంగానూ, అయోమయంగానూ, నిర్ణయ రహిత విజయంగానూ కొంతకాలం సాగింది. అక్షయ ప్రయుక్త శరాలు హనుమ గుండెలో నాటి పోతెత్తించినై. అంతటి హనువు విలవిల నున్నాడు. వక్షస్థలం సూర్యబింబం అయితే కారే రక్తం కిరణాలైనై. తనువు

విదల్చుదు. వారిం దుఁపించాడు. అగ్రహంతో లభించిన అగ్నిహోత్రం చేశాడు. చూపులనే జ్వాలామారికియగా చేసి సరారి పైన్యాన్ని చూర గొన్నాడు. ఆ వహ్నికీలంకు లక్షయుని బలం అహుతికాగానే అవలాన్ని లంబదం గప్పిన చందంగా హనుమంతుని అనేక శత సహస్ర శత శరీమచాలతో కప్పి సర్వాంగంను దాచుమయం చేశాడు ఒక వంక వైరిపి రాఘస్తూ, ఇంకో వంక దివ్యాస్త్రాలను దిగదుడుపుతీస్తూ, చంప మనసురాక, రణ విముఠుణ్ణి చేయాలని ఆ దివ్య మూర్తి యత్నించాడు.

వగగాన్న పామువలె పైపైకి వస్తూ, మర్మ భేదకాలైన మార్గ దానిను సరపుతూ వెంటించి అక్షయుడు హింసిస్తుంటే హనుమ లంత కంఠకు సహనం కోల్పోవసాగాడు. ఆతని అస్త్రాలకు లండకుండా అందరానికి లంఘించాడు. ఆ వేగానికి అక్షయుని రథం సుడి గారిలో పగుడాకు వలె కొంత పైకి లేచి వెంటనే భూమిపై కూల వడింది. అది దివ్య రథం కనుక చిన్నాచిన్నం కాలేదు. మరుక్షణంలో చూసే వేగంతో అరచాన్ని లండరానికి ఎగిరించి దాద్రయాన్ని హనుమ దాహువుల్లో బలంగా నాటాడు. ఆ దాద్రలోనే చూహ కపి “అహో! ఈ కుమారుని చూస్తే ముద్దు వస్తుంది. వయసులో చిన్నైనా సంగరంలో శత్రుభయం కరుదు. చాల సూర్యుడంటే ఆతనివట్ల అది ఒక ఉపమానం చూత్రమే. ఈతడు ఓకీ రణ విముఠుడు కావటం ప్రాణదాంధ్రగా జరిగేవి కాదు. పెదాన్. ఈ పుత్రుడే కన్నతల్లి నిజంగా దయ్యరాలు. ఈతని యుద్ధ నైపుణ్యం చేపతలకే సుతిపాత్రం. అప్పురఃకాంతలు అరిపించే పీఠ గీతా లలో నాయకుడు వీడే కావచ్చు. ఇటువంటి వాణ్ణి చంపటానికి చేరులా, పంకల్కానికి హనస్సూ సుముఖంగా లేవు. నన్ను నిశితంగా చరితీస్తాడు. నా ఎదుట నిర్మయంగా నిలుస్తాడు. రెంఘా, పెంఘా అంతకంతకు అచి కం కాగా, మిక్కిలి నేహ్నూ, ఓహ్నూ, శీహ్నూ, ఈసూ ముప్పిరిగా పెనగొని గుర్మారమైన ఇసుపులు ప్రయోగించి హింసిస్తాడు. మక్కువతో ఉపేక్షిస్తే మానప్రాణాలనే మంటగలిపేసితిలోవున్నాడు. భందనంలో సురకోటుల గుండెలు ఈతని అభంగవరాక్రమవేగానికి పిండిపిండిగా అయినవంటే అతిశయోక్తులుకావు. ఈవారి పీరుని కోదంద విజృంభణం, భుజదర్శ

వసుగ్రత, కాసుగసునం, ఖండింపకపోతే, భూమండలంలాడు ఆఖండల మండలంలాడు తలపుమాత్రనే దగ్గంచేస్తాడు. అగ్ని ప్రజ్వలిస్తూ పైపడుతుంటే ఉపేక్షతో ఊరకుంటామా? పాము పగపట్టికాటు వేయ వస్తే "నీసనికానిచ్చి వెళ్ళిపో" అని కనికరం చూపుతామా? ఈ అమృత వీరబాణులు అన్నివిచాలా అంతటివాడు కనుక ప్రతికృతి చేయకతప్పదు" అని భవిష్యునే, ఆత్మదేహాన్ని అచికంగా పెంచాడు. అక్షయుజ్జే చంప విశ్వయించాడు. రథపుడైపున్నంత వరకు అశయ్యుడని తలించాడు. రథం దివ్యంకనుక చేదింపసాధ్యం కాదనుకున్నాడు. వేగవంతారై, ఆకాశంవారానికి అర్హంగావున్న హయాలను తూలిస్తే, అరదం నేల కూలుతుందని నిశ్చయించాడు. వాయువు వేణువనంలో చొచ్చినట్లు గనునఘోషతో అక్షయుని రథంలో ప్రవేశించటం, హయచయాన్ని అంతమొందించటం పూర్తిచేశాడు

వెంటనే ఇంద్రవజ్రహతి పజ్జలు తెగివడిన వర్షవంలాగా కుమారుని రథం నేలకూలింది. ఆ పాటునకు అక్షయకుమారుడు అణుమాత్రం అంజలి పొందక, మహర్షులు యోగశక్తి చే శరీరం వదలి స్వర్గంచేరిన విధంగా, చేత ఖడ్గంధరించి చప్పున ఉప్పురానికి కుప్పించాడు. అంబరంలో పరిభ్రమిస్తున్న హనుమను ఖరకరవాల ప్రహరణాలతో కఠినంగా బాపించాడు. అంతలో మారుతి క్రింద ఆ బాణుని రెండుపాదాలు వట్టుకుని, గరుడుడు పన్నుగాన్ని విడిలించినట్లు, విడిలించి విడిలించి, గిర్రన త్రిప్పి భూమికి గురిచేసి వినరికొట్టాడు. పుడమిపడిన వీరునిపై బడి బరింగా ముట్టమాతంతో తలబ్రదలకొట్టాడు. కిందటా, నెత్తురూ, ఎముకలూ చారుణీకప్పగా, తండ్రి గుండెలు తలదీలగా, దేవతల గుండెలు తేలికపడగా అసురపతి పుత్రుడు, అక్షయకుమారుడు పొరుషానికి చిహ్నంగా, ప్రథనరంగంలో శాశ్వతంగా శయనించాడు. ఇంద్రాదిదేవతలు, అగస్త్యాది మహర్షులు, రంభాది అప్పరోపనితలు, నారదాది దేవగాయకులు హనుమంతుని పరమామృత కృత్యానికి పరవశించి, అరినందించి, ఆనందించాడు. వీరుడై మరణించిన అక్షయునిపై అసురలోకం విరులవాన కురిసింది. ఆ వికట విషాదదృశ్యానికి వీరాంజ వేయుడు విచారంపొందుతూ, తిరిగి తోరణాగ్రస్థానానికి చేరుకున్నాడు.

పాపని ప్రదర్శించిన పరాక్రమానికి పవనుడు సర్వోపశమనార్థం ఓషధీ శక్తి సుకలితమై, కుసుమపరాగ వాననాభరితమై, సముద్రాభంగతరంగ పేనసీ కరహస్తుడై అమగుద్ధను ఆవింగనం చేసుకున్నాడు. ఆ శీతల వాత సంస్కర్షతో హనుమ శరీరం పూర్వస్థితి పొందింది.

రావణుడు ఇంద్రజిత్తును హనుమపైకి పంపుట

తన పుత్రుని విజయం వాయువు దిగ్విజయం నింపించాడేమో. రావణాంతఃపురం లంకా శోకదానలం చుట్టుముట్టింది. లంకానగరం నిస్తేజస్విని. హనుమంతుని పరాక్రమానికి అసురమంత్రి సేనావారం అట్టుడికినట్లయింది. అంతలో హతశేషులు ఆర్తనాదంతో అక్షయని చురణవార్త, నర్వనైస్యక్షయం పాలిస్తునికి నివేదించారు. అక్షయ పరాక్రముడై, అజయుడైన ఆత్మపుత్రుని చురణం అసురపతి చైర్య కంచుకాన్ని తగులపెట్టింది. ఆరోచన గహనాన్ని ఆహరించింది. అప జయం అంటే తెలియని తనవారు, గుండెలు తీసిన భండనపీఠులు ఒకరి తర్వాత ఒకరుగా నేలకు ఒరిగారు. సద్యఃపరితంగా సమీపంలో అనన్తమైన ఇంద్రజిత్తు, ప్రవాహంలో కొట్టుకునిపోతున్న ప్రాణికి ఆహారందొరికినట్లుగా కనుపించాడు. తేరుకున్నాడు. తెలివితెచ్చుకున్నాడు. కొడుకును నన్నిడికి పిల్వారు. రోషాచుడిత రోచనాలతో, అత్కజుని అవలోకించాడు. “నాయనా! ఇంద్రజిత్తు! ఎవరో వానరుడు లంకలోకి ధూమకేతువుగా వచ్చాడు. అశోకవనం నాశనంచేశాడు. సుందర హర్యా ద్విందాలను నేలపట్టం కావించాడు. కింకరులను, జంబుమాటని, చైత్య పాలకులను, నీ తమ్ముని అక్షయకుమారుని పొట్టదెట్టుకున్నాడు. ఇక ఉపేక్షకుకానీ, సహనానికికానీ రావులేదు. పరిసితి విషమించింది. నీవు అత్రు విద్యా విచారదుడవు. నీవు నమస్త నిరర్థవశీవ్యసనప్రదాతవు. ఈ సంగతి లోకాలన్నిటికీతెలుసు. నీ అత్రువిద్యాపాండిత్యం, భుజాబలం అరిపీర భయంకరమైంది. నీవు తపంతో చాతనుమెప్పించి అనేకములైన దివ్యాస్త్రాలను పొందావు. ఇవంతా లోకానికి, దేవతలకు ఇంతకు పూర్వమే విస్తృతమైంది. ఇప్పుడు నేను ప్రత్యేకంగా పేర్కొనవలసిన చని లేదు. నీవు ధనుర్ధారివై రజరంగంలో నిలిస్తే ఎదిరించి నిలిచే పీఠుడు

ఇప్పటి నృష్టిలో లేదు. నమస్తలోకాలకు ఇంద్రుడు నేత. ఆ ఇంద్రుడు నీచేత విజితుడు. అంటే విశ్వంలో విజయుడెవడంటే నాపుత్రుడు మేఘనాభుడొక్కడే. నీపూర్వనామం మరుగుపడి “ఇంద్రజిత్”త్వని ప్రత్యాఘాతంగా నిలిచి నీపరాక్రమాన్ని, యశస్సును తెలపటమే ఇందుకు సందర్భం. మాయా మ్నాయంలో నీకు నీచేసాటి. నీవు తలచుకుంటే సాచింపరాని కార్యం జగత్త్రికయంలో లేదు. నీవు నమరాంగణంలో సంపాదించలేని విజయం లేదు. నన్ను తెలియనివారున్నారేమోకాని నిన్నెరుంగనివారు లోకంలో లేనేలేరు. తపంలోకాని, శౌర్యంలోకాని, సాహసంలోకాని, చాచుట మారణ దిశ్యాత్మ బలంలోకాని, శక్తిలోకాని, మేధా విభవంలోకాని నాకు నీవు ప్రతిరూపు. నీవు యధార్థ విజయుడవు కనుక నేను ఎల్లప్పుడూ హాయిగా నిన్ను చూచుకుని సుఖిస్తున్నాను. యుద్ధంలో నిన్ను గెలిచిన వాడూ, నీ శరాసన విర్రత బాదాహతి అల్లాడనివాడూ, ఇప్పటికిలేదు. నీవు చేశారల పాత్రాదుల తెలిసి ప్రవర్తించే దిట్టవు. కాల కింకరులవంటి కింకరులు, దిక్ప్రకృత వనమాలి జంజుమాలి, నిర్జిత శాత్రువులు అమాత్యప్రభులు, దుర్బుధ పూహ వంచకం సేనాపతి వంచకం, అరి లోక భీకరుడు అక్షయచూరుడు. ఆ వానరునిచే నకల సైన్య సమేతంగా హరులైనారు. నాకు నీ యందు విశ్వాసం పూర్ణంగా వుంది. అందుకే నీ కీ పని అప్ప చెప్పటం. నీ బలాన్ని, వైరి బలాన్ని చింతించి, తగిన విధంగా పూహం పన్ని తలెత్తటం కార్యం సాదించు. నా మనశ్శల్యం పెకలింతు. తమ్ముని మరణానికి ప్రతీకారం ప్రయోగించు. అసుర లోకానికి అక్షయ యశస్సు సంపాదించు. నీపై నాకుగల నమ్మకాన్ని మరొకసారి పృథ్వి పొందించు. సేనంలా వానరునిచే చావక ముందే వాణ్ణి హతమార్చు. ఇప్పటికే ఆ మాయా భూతంచేత అనమాన పరాక్రమ సంపన్నులైన అసుర వీరులు అపార సైన్యంతో హరులయినారు. నీవు ఆ వానరుని లాకే ముందు, వాకి శక్తి, నీ శక్తి ముందుగా గుర్తించు. ఇప్పటి యుద్ధ క్రమం పరిశీలిస్తే సేన ఎంత వున్నా వాహినీపరుల రక్షించలేదనీ, అతనితో దూరం సుంఛికాక బాహు బాహి, ముష్టాముష్టి పోరాడి జయించలేరనీ స్పష్టమయింది. అందుచేత నీవు వక్షాది సాధనాలతోగానీ, ముష్టి ప్రహరణాలతోగానీ యుద్ధానికి తలపడవద్దు. ఎంతవరకు అత్త ప్రయో

గంతోనే అని చేయి. దివ్యాస్త్రానిను మాత్రమే ఉపయోగించు. మనస్సు, దృష్టి, మార్గదర్శితం ఏక లక్ష్యంగా ఆహవం చేయి. ఇంచా నీకు ఉచిత మైన మార్గాలు ఏవైనా స్ఫురిస్తే ఆ విధంగా చేయి. నీవు చిన్నవాడవు. అంత చేయటానికి పంపటం అంత చుంచి పని కాదు. ఆ సంగతి నాకు తెలుసు. అయినా క్షత్ర సీతి ప్రకారం బౌద్ధవ్య భావాలు గమనించకి నిన్ను పంపుతున్నాను. విషయం నీ ముందుంచాను. విజయం నీ తలపై ఉంచాను. జయలక్ష్మి కిరగ్రహణంతో తిరిగిరా. వెనుకటి వాళ్లు చేసినట్లు స్వపర బల తారతమ్యం తెలియకుండా తలపడవద్దు. పీకు జయం రక్ష్యం. సంతోషంతో పోయిరా" అంటూ ఆదేశించాడు. జనక హృదయం గ్రహించిన పుత్రుడు దావం అంటి ప్రమాణం చేశాడు. "ఏకట దానకుడు మీ సరుక్షింలో విధేయుడై నిలుస్తాడు. మీ పుత్రుడు దాచాడుకాక క్రియాదక్షిణని పీకు తెలుసుకదా" అని పనికి సెలవు తీసుకున్నారు.

ఇంద్రజిత్తు హనుమంతుని పైకి యుద్ధానికి పోవుట

అసుర పతికి లక్షయ కుమారాది శత్రు భయంకర వీర మరణంతో అనుగంటిన ఆశాంత పునః పుష్పితమైంది. ఇంద్రజిత్తు విజయంతో ఇంటికి వస్తాడని విశ్వాసం కుదిరింది. తరిగిన దైర్యం పుంజుకుంది. జనకుడు సమమోచితంగాబర్కిన జయ్యలకు ఇంద్రజిత్తు సంతోషించాడు. బహుకాలానికి తనకు అత్త వివ్యా శ్రదర్శనానికి అనుకూల కాలం వచ్చి నందుకు ఆనందించాడు. ధక్తి గౌరవ పురస్కృతంగా తండ్రికి ప్రదక్షి ణించి ఆశీర్వులు పొందాడు. సౌధానికి విజయం చేశాడు. తన సైన్యాధి పతికి సమర సన్నాహం చేయుచుని ముదల ఇచ్చాడు. సారథిని రథం ఆను త్తనరచివారి రమ్మని ఆదేశం పంపాడు. స్నాతుడై వార్చాడు. అత్త దేవతలను అర్చించి ఆవాహనం చేశాడు. బంధుమిత్రామాత్యుల ప్రజతి సత్కారాలు పొందాడు. జయధేరి చేయించాడు. పర్వ సమయంలో పారావారంలాగా పొంగే సైన్యం పరిపేక్షించి రాగా, గరుత్మంతుని పేగాన్ని కారనే హయాలు పూనిన స్యందనం ఆరంభించాడు. దర్శన మాత్ర వైరి మనః కవాట విపాటన దక్షమైన దనువును పాటి పల్లవంలో విరిచిందాడు. మాయా విద్యాధి దేవతను మనసు లోపల ద్యావించాడు.

శంఖం పూరించి “జయ లంకేశ పతికి” అంటూ అనుష్టుప్ ఛందాదు. సచైతన్యమై కులాచలాలు కూడి వచ్చినట్లు, అష్టదిగ్గజాలు అవనిలో తిరుగడ వచ్చినట్లు, సప్తపాదోధులు సకల చాత్ర చక్రం ముంచ దలచినట్లు ఇంద్రజిత్తు సేనావారం హనుమ పైకి అఘోకవనాది ముఖంగా పయనించింది. కల్పాంత సమయ పుష్కలావర్త వేషు నిర్దోషంలాగా వెలువడుచున్న శంఖరావం, రథ గమన హేషం, రాక్షస వీర కంఠ స్వరం తోరణాగ్రంపై నిలిచిన తోకమూకగమిమేటి విన్నాడు. తనువు హింగింది. వాలం దూచుకేతువులాగా రిప్పున పైకి పైకి లేచి భిరస్పమీ పంగా వంకరగా వంగింది. కంఠం అశనిపాత సహస్ర హేషణ భీషణంగా ఆర్పుటించింది. హనుమ దరించిన అప్పటి రూపం, హనుమ చేసిన అప్పటి కంఠారావం ఇతఃపూర్వం చేవతలు కనలేదు. వినలేదు. వ్యాసునంచాచులైన త్రింశతోటి త్రిదళులు, మహా తపస్సంపన్నులైన మహాదులు ఆ జరగబోయే అహవాన్ని తిలకించటానికి అతాళ పథంలో విమూలంపై వేంచేసి షరన్నర యుద్ధ విజయ వాంఛనక్తులైన హనుమ దింద్రజిత్తులను హర్షామోచాలతో అభినందించారు.

లోచన భీకర చాప హస్తమై, దారుణ దివ్య శాత శరీముఖ దారియై, ఒలోద్ధతితో శత్రువుపైకి నడుస్తున్న ఇంద్రజిత్తుని కాంచి ప్రూరసర్వ్యాలు భయంకరంగా కూయసాగినై. దిక్కులన్నీ తెల జరినై. మింటిరైగసి విహంగకులం వింత వింతగా ఆరచింది. హనుమకు అభిముఖంగా నడచిన ఇంద్రజిత్తు జ్యాటంతార విపాటిరావుడై నిర్మిత్ర విక్రమాబోపంతో దాణవరం కురుస్తూ వానరవీరుణి ఎదుర్కొన్నాడు. మారుతి ఉచ్చటవైరి భీతికర గర్భాస్ఫోటి తోర్ణోద్భుడై, నిజవేగోదూత జీమూతుడై, ఉర్జీతలం ఊటాదంగా తలచాడు. విడి వడి ఇరువురూ ఒకరినిమించి ఒకరు పోరు మోరంగా చేస్తున్నారు. చేవ దానవ యుద్ధాన్ని మరపిస్తూ వీరయుగళం సమరం నల్పుతుంటే జయలక్ష్మి పుష్ప మాలాలంకృత పాణివల్లవయై మధ్యలోనిల్చి వీక్షించ సాగింది. ఎడతెలిపిలేక ఇంద్రజి ప్రయోగించే దాణ షరంషరను నిజవరించి, శరీరం ఇంకాపెంచి వాయువధానికి లంఘించి, ఆ శరవృష్టికి అండకుండా పావని సంచరించసాగాడు. ఇంద్రజిత్తు హనుమ యుద్ధ

కౌశలానికి అడ్డుతగ్గెడు. రక్షకలే, దివ్యత్ర సంఘస్థలే తనతో నిర్వి
పోరలేదు. పదతి, వానరుడు ఇంతవరకు తన కరాలకు లొంగలేదంటే
తల తిరిగినట్లయింది. ఏ స్థితిలోనూ అక్ష్యం తప్పని వేడిదబాలు నూటిగా
వాయుపుత్రుని దేహంపై నెట్టారు. వాటిని చెరకుగదపట్టి విరిచినట్లు
విరిచి విసరించేశారు. వేషనాథుడు భేరి వడిహథాంతరాల శ్రవణ బధిరీ
కృతంకాగా పాపనిపి తీవ్ర శరపిడ్డటి చేసి లర్పాడు. కృశహస్తుడై
ప్రయోగిస్తున్న ఇంద్రజిత్తు కీమభాలవధ్య సంచారం చేస్తూ, నెడమ
నడుమ ఎదురై నిలస్తూ, మింటికెగ రతూ, పైసగ రతూ చేతులు కరాలకు
అద్దంపెడతూ హనుమ చిత్ర విచిత్రంగా, సవ్యాప సవ్యంగా, అనుర
నాయకుని అత్రవిద్యాకౌశలం, అక్ష్యం వ్యర్థంచేసి సింహనాదం చేశాడు.
అనురేశ్వర వాయుసందనుడు మ త మతంగా, పదకంటిరివలు పోరు
తున్నట్లు పోరుతుంటే, ఏకాకియై ఎడిలించి నిర్వి, నిరాయుధుడై శత్రు
వును చిత్తాకుపరుస్తున్న అంజనేయుని చూచి అవరులు సిగ్గుపడ్డారు.
“అమృతపానం చేసి, అజేయులమై, కామవిద్యాశ్రేష్ఠులమై, ఒహరూప
గ్రహణశక్తి సంపన్నులమై యుద్ధంలో ఓడి “ఇంద్రజిత్తు” అని కిరుదు
ప్రసాదించి సంధిచేసుకున్నాం. అహో! పాపనీ పివలించారు పుట్టలేదు.
ఇక పుట్టదు” అంటూ స్తోత్రంచేశారు. ఆ యుద్ధంలో హనుమ బలం అనుర
వతి సుతునకూ, అశని బలం హనుమకూ ప్రకటితం కాలేదు. ఎన్నడూ
వ్యర్థంకాని తన దివ్యాస్త్రాలు పహయోగ సమాధిసృష్టై పోరుతున్న
హనుమపై వ్యర్థం కావటంచూచి, లోలోపల ఇంద్రజి సిచారంపొందాడు.

ఇంద్రజిత్తు హనుమను బ్రహ్మాస్త్రంతో బంధించుట

“ఇంతవరకు నా కరలక్ష్యం తప్పకుంటూ ప్రత్యక్షిపోరుతున్నాడే
కాని, ప్రతీకార ప్రయత్నం చేయటంలేదు. నా శక్తి సాక్షిగా, నా
అత్రవిద్య రహస్యాలూ, నా దివ్య కరాలూ పరీక్షిస్తూ ప్రతి
హతం కా విం చ ట మే తలంపుగా పెట్టుకున్నందున, అ
మహా కపి తన బలం పట్టివ్వటం లేదు. ఇలా ఎంతకాలం పోరినా
ఈతని జయించటం సాధ్యం కాదు. ఒక్కొక్కప్పుడు అతని చూస్తే,
నన్నూ, నారచాన్నీ, నా పై న్యాన్నీ అపొకనం పట్టగల సమర్థుడన్నట్లు

కనవకాదు. ఒక్కొక్కప్పుడు ఇంత మహాకాయం వుండి కూడ అవ్యవధిగా నేను కురిసే దివ్యాస్త్రాలకు అందకుండా ఆ సుధ్యలో తిరిగి శరీరానికి తాకకుండా చేసుకుంటాడు. ఎలా అది సాధ్యమో మాయాచుర్య విదుడైన నాకే దోధపడకుండా వుంది. పోనీ, గతి మార్చి మాయా యుద్ధం చేస్తానునుకుంటే ఈ మాయావిపట్ల ఆ ఆటలు సాగేటటు లేవు. ఇంత శక్తి కలవాడు కాబట్టి అంతక సన్నిధులైన అక్షయమూరాది వీరును బిగి గ్రహించాడు" అని రావణి అలోచించసాగాడు. "ఎంత యర్పించినా దరికి రాకుండా శర పంజరం నిర్మిస్తున్న ఈతని అత్త విద్య ప్రశంసించ దగియున్నది. దివ్య కాయుడనూ, దేవతా ప్రసాదిత వరం సూక్ష్ముడనూ, చిరాయుష్మంతుడనూ, వాయువేగ మనోవీగశక్తి సుభరితుడనూ, సీతా రామానుగ్రహ పాత్రుడనూ కనుక ఇంత కాలం ప్రతి ద్వంద్వంగా నిల్చాను. వేరొకడైతే ఈసాటికి ఎప్పుడో యమాలయం చేసుకునేవాడు. ఈ లంకా నగరంలో ఈతడే తన మానికం అడుకుంటా. రావణుడు తాను రావలసిన అవసరంలో ఇతని సంపాదించే, ఇతనికి మించిన వీరులు లేరన్నమాట. ఈతని వచ్చింది పోవటం అనుకున్నంత సులభంకాదు. దివ్యాత్మ సంఘస్సుడు. ఒడలంతా కన్నులుగా వున్నాడు. ఒకచేత కార్యం సాధిస్తే రావణునితోనే తలపడవలసి రావచ్చు. అది నే చేయతగిన పనికాదు. కాలాతి క్రమంతో ఎన్నో అనూహ్య పరిణామాలు రావచ్చు. త్వరలో కార్యం ముగించుకుని తరలిపోయి, శేషించిన కార్యానికి అంకు రావోపణం చేయిస్తాను ఈతనికి లొంగిపోతాను. పంక్తి కంటకుతో బాస్తాను" అని విక్కరించాడు హనుమంతుడు. ఈ విధంగా ఒకరి శక్తి ఒకరు గ్రహించే యత్నం చేసి విఫలమైనారు. ఇంద్రజిత్తు మాత్రం తన దివ్య బాణాలు చేయవలసినంత పని చేయలేక పోవటం, శరీరాన్ని తాకి కూడా చేదించలేకపోవటం చూచి అంత రంగంలో అపజయిన్ని శంకించాడు. అయినా అదైర్యం పొందలేదు. "ఇంకా ఈ విధంగా యుద్ధం చేస్తే తన సైన్యం సర్వనాశనం అవటం, తనకు లోకేత్తి రావటం తవ్యం" అని తలపోశాడు. వెంటనే బ్రహ్మ సాగిన్ని బాదించాడు. ధనుర్వజంలో సంపించాడు. పవమాన పుత్రునిపై ప్రయోగించాడు. అంబరదళుడై, స్వేచ్ఛా విహారం చేస్తూ, శత్రు వ్యయ

నితై ఆరోచిస్తున్న హనుమ శరీరం మంత్రబద్ధ పన్నగంవలె బంధింపబడింది. విచేష్టదై సో లి పో యా దు. అణువణువూ ప్రకాశించే తీపం పై పాత్రదోర్లించినటు లోలోపల కుంచించుకొనసాగింది వెంటనే కారణం తెలుసుకున్నాడు. “ఎప్పుడైనా ఒకసారి మాత్రం బ్రహ్మస్థానికి లొంగవలసి వుంటుందనీ, అది నీ ఇష్టానుసారం చేయవచ్చనీ విచార ఇచ్చిన పరం గుర్తు తెచ్చుకున్నాడు. “ఆ పితామహాని అనతి ఇప్పుడే పాటిస్తాను. ముందు జరిగే మహా యుద్ధంలో తాను స్వేచ్ఛగా వ్యవహరించవచ్చుననీ, ఈ కారణంగా దైత్యపతి దర్శనం కలుగుతుందనీ, నా తండ్రి వాయుధూ, ఇంద్రుడూ, విరమేష్ఠీ సన్ను రక్షిస్తుంటే శత్రువులు ఏమీ చేయలేరనీ, ఇది కూడ మన మంచికే వచ్చింద”నీ, పితామహాని మనసారా వ్యాపించి స్వాగతించాడు. చైతన్యంలేనివాని వలె చేష్టలుగిరి రాబోయే ముఠనకు ఎదురు చూస్తున్నాడు. ఆ సమీక్ష్యురారి విజంగనే పితా మహాత్మ బద్ధుడైనాడని రక్కసులంతా కోలాహలం చేశారు.

హనుమను త్రాళ్ళగట్టి రాక్షసులు రావణుని వద్దకు తొనిపోవుట

ఇంద్రజిత్తు తాను ప్రయోగించిన బ్రహ్మస్థానికి బంధితుడైనాడనీ, తను పచ్చిన కార్యం తగిన కీతిగా పంప్రదం అయిందనీ సంతసించాడు స తోషం చట్టరీత సైన్యం గోరిచేస్తున్నదని భావించాడు. కాని, త్రాళ్ళతో, చెట్ల నారతో, ఇతలతో కడతారని భావించలేదు. సరిగా అదే జరిగింది. ఆ రొత్తించుడు సర్వ నాశనం చేసిన పాడు కోతి పడి పోయిందని తలచి మళ్ళీ లాకికంగా పాదాలు తెచ్చి బంధించడంతో పరమంత్ర ప్రయుక్త బంధాలు మాయమయ్యె. అది తెలిసిన హనుమ వాళ్ళు చేసే విచార చేషలకు కట్టుబడి వున్నాడు. బ్రహ్మత్వ పాశ బంధం పైకి కనపించదు. అది తెలియక అనుక సైన్యం అవకతవక పని చేసింది. ఎప్పుడైనా హనుమ గుర్తిస్తే మళ్ళీ ఆ అత్త లోగనీ, చేరే దానితోగానీ బంధించటం సాధ్యం కాదు. ఇది ఇంద్రజి గ్రహించాడు. “అయ్యో! వీళ్ళు తెలియక ఎంత పాడుపని చేశారు? నా ప్రయత్నమంతా

బూడిదలో పోసిన పన్నీరు లాగా వ్యర్థం చేశారు. ఏ దివ్యాస్థానికీ లొంగని శత్రువువై ఇది తుదిసారిగా ప్రయోగించాలి. ఇది ఉపయోగించిన పిదప మరే అత్రం మళ్ళీ ప్రయోగిస్తే పనిచేయదు. ఈ వానరుడు. ఇంతా స్మృతిహీనుడైనచే కనుపిస్తున్నారు. ఏం జరిగితే అదే జరుగుతుంది. ఇప్పటి కింతకంటే చేయగలిగింది లే"దని చింతించాడు. పట్టుబడి, కట్టబడియున్న పాపనిని మొరకు రక్కసులు, కచ్చెలతో దాడుతూ, పిడికిళ్ళతో గ్రుద్దుతూ, చాళ్ళచే తన్నుతూ, భరించరాని హింసలపాటుగావిస్తూ, మహామర్కటజ్ఞు డిలేగింపుగా కవలయ భయంకరుడైన రావణుని కొలుపు కూటానికి కొనిపోయారు. సర్వశక్తిమంతుడైనా, స్వామి చార్యార్థం మహా కపి అసుర వికట బాండవాన్ని సహించుకున్నారు. మొగసాల నున్న కావలి వాళ్ళతో "చచ్చాం విజయంతో. తెచ్చాం కోతిని పట్టుకుని. ప్రభువులకు నివేదించు"మని భటులు పల్కగా, అజ్ఞకోసం వాళ్ళు సభలోకి వెళ్ళారు. చూడవచ్చినవాళ్ళూ, పట్టి తెచ్చినవాళ్ళూ, కోపావిష్టులై "కొట్టండి, తిట్టండి, కాలిపొడి, చంపండి. ఎన్నో కొంపలు కూల్చిన ఈ పాడుకోతి దక్కడికి ఎందుకు వచ్చింది? వచ్చినవాడు వచ్చినట్లుపోక అశోకివనం పాడుచేసి, అసుర వీరులనందర్ని హతంచేశాడు. తడుపుమంటిత గుటుకున మ్రొంగేస్తే పీక విరగవై పోతుంది" అంటూ నానాదుర్భాషలాచారు. అయినా హనుమ అగ్రహం తెచ్చుకోలేదు. అన్నిదాధలతోపాటు ఆ తిట్లు ఓర్చుకున్నాడు. ఇంతలో రాజాజ్ఞవచ్చింది. "అటుగాదు ఇటురా, ఇటుకాదు అటుపో" అంటూ అంజనపుత్రుణ్ణి అటుఇటు లాగుతూ, పరిహసంచేస్తూ పంక్తి ముఖుని ఆసానంలో ప్రవేశపెట్టారు. చుక్కలచుందిస్తున్న ఉన్నతాననంపై, పొడుపుకొండపై తోచే పొడుపులాగా కూర్చుని కొలుపు సాగిస్తున్న నిశాచరవతిని విలోకించారు. మంత్రులు, సేనానాయకులు, చాచులు, సోదరులు నిండి నిబిడికృతమై కన్నలపండవు కావిసున్న సభను కలయచూచాడు. డిహకందని ఉద్వేగం, ఉత్సాహం, ఉప్పొంగివస్తున్న ఉద్వీగ్నలేఖతో అతి శిశ్నలాగా శిలిచివున్న హనుమను దశాస్యుడు విశేషనేత్రులు విస్తృతిపొందగా విలోకించాడు. సరస్వరావ లోకనాలు పరిపూర్తి కాగానే పౌలస్త్యుడు సమీపవర్తులైన మంత్రి చమూనాయక

సత్కులకీల వృద్ధమనీషులను కాంచి “ఈరదు ఇక్కడికి ఎందుకు వచ్చాడో, ఏంచేయతలచాడో, ఎందుకు మనతో విరోధం పెట్టుకున్నాడో మొదలైన, ముఖ్యవిషయాలను ప్రశ్నించి తెలుసుకోవని అనుమతిచ్చాడు. అందులో కొందరు హనుమంతుని అనేక ప్రశ్నలుచేసి ఉత్తరంకోసం ఆగారు. అందుకు మారుతీ సమ్మద్ధితో సంచాషణకుపక్రమించాడు. సభ నిశ్శబ్దమైంది.

సభలో కొలువున్న రావణుని సామీరి చూచుట

అట్లు తన్ను అనాదరించి చిన్నించిన అసురశ్రేణులకు అనాదరణ సూచకంగా హనుమ ప్రత్యుత్తరం ఇచ్చాడు. “హరిలోకి సార్వభౌముడై, హరిపుత్రుడైన సుగ్రీవుడు పంపగా రామకార్యార్థం దూతగా వచ్చాను” అని క్లుప్తంగా సమాచారం ఇచ్చిన హనుమకు పలయపీఠకరుడైన కలహోత్కంఠుని పంకితంతుని నిరక్ష్యంగా చూచాడు. సప్తసముద్ర సంపాదిత ముక్తాబలులచే ధగధగ చెరుస్తున్న హేమ కిరీటం ధరించిన వాణ్ణి, సంకల్ప సంభూత తనకాభరణాంచితమైన దేహం కలవాణ్ణి, బంగారుజలీ పనితనంగల జోమవస్త్రం కట్టినవాణ్ణి, కంచందనంపై పూతగా పలవలు క్రమ్యురిస్తున్నవాణ్ణి, దర్శనీయాలై, సందర్శన, వెదరలై, పెరపెరుచున్న కన్నులు కలవాణ్ణి, పెరసిపోతున్న సుసుకోరలతో వ్రేలుచున్న వాలెరగల పదనదళకంతో, సవ్యాకరుందర సగళిరానికి సాదృశ్యమైనవాణ్ణి, సుమనస్సంతానానికి మనశ్శల్కమైనవాణ్ణి, కాటక గుట్టలాగా తనువొప్పుగా, విశాలవక్షంపై తారహారాలు చెంగలించిగా, నిందు నెంను నవ్వేముఖంతో, బెగురువక్షం దరులతోనిండిన నీలాంబుదంవలె నీటుగా ఉన్నవాణ్ణి, స్ఫూటికరత్న సగిత స్కర్ణ పీఠపై పారు వెదజల్లుతున్నవాణ్ణి, అంగద కేయూ రాదిక సంగతాలై, పీఠరములై, చందన గంధ చిప్తములై పంచ ఫణ ఫణులట్ల లేజరిలే భుజాలు కలవాణ్ణి, కంకణ దుఃఖ్యార్థం తోరంగా వింజాషరలు పూని విసిరే చినచుహ్మలతోనూ, మంత్రాంగ విశారదులైన మంత్రచర్యలు దుర్లభుడ, ప్రహస్తుడు నికుంభుడ, మహాపాదుగ్గుడు, చతుస్పాగరాలు భవనాన్ని చుట్టకున్నట్లు చుట్టి నేమింగా, ఇతర మహా మూర్ఖులు ఇంద్రుణ్ణి దేవతలవలె భజిస్తుం

దగా, జలధర జలధరం చుట్టుకున్న షేరు శిఖరాగ్రంలాగా వెలిగిపోతున్న అకారంతోనూ, ప్రమోద ప్రమోద ప్రసాద సమర్థాలైన వింశతి నేత్రాలతో ఒప్పారుతున్న రాక్షసేశ్వరుని మూర్తిని చరచు విస్మయంతో పాపని ఓడించాడు. “అహో! ఏమి రూపం? ఏమి బలం? ఏమి ధృతి? ఏమి తేజం? ఏమి రాజసం? ఏమి సమస్తరాజ చిహ్న సంకలనం? అయ్యో! ఈతడు అధర్మ క్రియారంభుడు కాకపోతే, ఇంద్ర యుక్త స్వర్గాన్ని కాశ్యపంగా కాసింపక పోయాడా? హూరుడై, భూతకయూడూరుడై, లోక నిందకు పాలయ్యే పాడు పనులు చేస్తూ లోక కంటకుడెందులై నాడో? తెలియకుండా వుంది. లోకా లోకాలను కిక్కుక పహించి ఏ కారపం చేసు తలెత్తే అర్హుడనే వారెవ్వరు? అక్షేపించే వారెవ్వరు?” అని సోలోచనమై నాడు.

రావణుడు హనుమని చూసి ఆలోచించుట

బంబీ కృతుడై కూడ తన ఎదుట భయరహితంగా నిలుచున్న ప్లవక పుంగవుని పంకి ముఖకు ముహూర్ముహూరాలోకనంతో ముంచి ఎత్తాడు. “ఈతడా అశోకజనం పాతుచేసి, అమర స్త్రీలను భయపెట్టి అక్షయకుమారాదుల వధించిన వానరాకారుడు? ఏమి గు తె నిర్భరం? ఎంత వెదకినా ఈతనిలో తబ్బిల్లు లేదే? నేను కైలాసం పట్టి కడరించిన నాడు కాపం ఇవ్వటానికి సాక్షాత్కరించిన సంకీర్ణుడా? బాణుడా? ఇది ఏమి రూపం? ఈతడు వానర మాత్రుడే? వీడు ఇంద్రజితి చిక్కటం శక్తి లేక తాద-పిస్తూంది. ఇందరు మహావీరులు ప్రయోగించిన అస్త్ర శస్త్రాల్ని నాశనం చేసి చిహ్నాలు కూడ లేదే? ఇది లౌకిక శక్తిరహితం? అలౌకిక శక్తిరహితం? యోషించినకొద్దీ ఈతడు కారణజన్ముడుగా కనుపట్టుతున్నాడు. ఇతనికి ఈ లుకలో ప్రవేశం ఎలా కలిగింది?” అని కొంత కాలం చింతించి, సరోష తామ్ర నేత్రుడై, ప్రహస్తుని పంక చూసి, “సుంత్రీ! ప్రహస్తా! ఈ దుష్టు దెవ్వడు? ఏ పనికై ఇక్కడకు వచ్చాడు? ఎవ్వరు పంపగా వచ్చాడు? ఉర్రూతల ధంగం ఎందుకు చేశాడు? రక్ష స్త్రీల ఎందుకు తరించాడు? ఎందుకు యుద్ధం చేయవలసి వచ్చింది? ఈ సంగతు లన్నీ కోటి రూపంలో వున్న పెనుచూరాన్ని నీవే అడిగి తెలుసుకో” అని

నెలవిచ్చాడు. ప్రభుని అజ్ఞ గొన్న ప్రహస్తుడు తాపరాకుపై జలం
బిండువులాగా అంటే అంటకున్న అంజనాసురుని వంక తిరిగి “ఓ వాన
రుడా! విన్నావు కదా మా ప్రభువు నాతో చెప్పిన వాక్యాలు? నీకేమీ
భయంలేదు. భద్రం కలుగుగాక. గతం మరచి, కృతం స్మరించి ఊర
డియి. చెప్పే సమాధానం అనుమానానికి అస్కారం కాకుండా చెప్పు.

ప్రహస్తుడు ప్లవగ నాయకుని ప్రశ్నించుట

నీ రాకను గూర్చి నిజం మాశ్రమేమాకు తెలుపు. అబద్ధం చెప్పితే
అనంతర పరిణామం నీవు అనుభవించక రప్పదు. సరిగా చెప్పి మా శిక్ష
నుండి విముక్తుడవై గమ్య స్థానానికి తిరిగిపో. లేనిపోని కథలు, గతం
కల్పించి చెప్పి కఠిన దండనలకు గురిచాకు. అంకిలో ప్రవేశించి, మా
అజ్ఞానికి అంది, మా అనుగ్రహం పొందక ప్రాణంతో భద్రంగా బయట
పడటం నీకు సాధ్యం కాదు. విన్ను ఇంద్రుడు మా పైకి పంపాడా?
పాత చగ మనసులో ఉంచుకుని కుచేరుడు దూతగా పంపితే ఇక్కడకు
వచ్చావా? యమ పరుణుల మాటపై మా అంతా నగరంలో ప్రవేశించావా?
నీకై నీవే వచ్చావా? నీ అసమాన శేజం, బలం చూస్తుంటే అసుర
కుల పవరం అమరనాథుడు పంపితే వచ్చినటు మాకు అనుమానం కలుగు
తుంది. నీవు రూపం చేతనే వానరడవు కానీ, చేతలందు మాత్రం నర,
సుర, దానవులకు సిగ్గు కల్గిస్తావని చెప్పకుండానే మేం గ్రహించాం.
ఇంతవరకు మేం సామంగానే ప్రవర్తించాం. నీవు చేసిన క్రూర కర్మకు
విచారణ లేకుండా మరణ దండనం విధించవచ్చు. మా ప్రభువు దయా
మూర్తి. తన అత్కియ్యలు నీ చేత నిహతులైనా ఓర్చి వహించి నమజ్జ
నికి రప్పించారు. ఇక్కడ న్యాయం జరుగుతుంది. కాని అన్యాయం
జరగదు” అని యుక్తి యుక్తంగా ప్రశ్నించి అననాసీనుడయ్యాడు.

అసురేశ్వరునకు హనుమ రస

వృత్తాంతం తెలుపుట

ప్రహస్తుని ప్రసంగం విన్న పావని రావణుని లక్ష్మిస్తూ, “ఓ
అంకేశ్వరా! నీ మంత్రి ముఖంగా నీవు వినతలచి అడిగించిన ప్రశ్నలకు

సమాధానం చెప్పుతున్నాను. నేను సత్యం చెప్పటానికే వచ్చాను. అసత్యంతో నాకవసరంలేదు. ఇంద్రుడూ, యమ వదులులూ, కుదేమడూ పంపితే నేను రాలేదు. వాటితో నాకు చెలిమిలేదు. వారెవ్వరో నాకు తెలియదు. నన్ను విష్ణువు పంపలేదు. నా జాతి లచ్చంగా ఇదే. నేను వానరుడనే. రాజ దర్శనమే లోకంలో దుర్లభం. అందులో లంకేశ్వరుడవైన విష్ణు చూడటం దుర్లభాతి దుర్లభం. నేను వచ్చినపని స్వయంగా నీకే చెప్పాలనుకున్నాను. నీ సమ్ముఖానికి రావటానికే అశోకవనం విధ్వంసం చేశాను. ఆ కారణంగా నన్ను పిలిపిస్తావనుకున్నాను. అందుకు విన్నంగా యుద్ధకాంక్షతో నీ వారంతా వచ్చారు. ఆత్మరక్షణకోసం వసురం సలిపాను కాని ఎవ్వరినీ చంపాలనికాదు. నాకా అవసరం మీ యుద్ధ పీఠాలు కల్పించారు. అందుకు ఫలంగా హతులైనారు. ఇందులో నేను బుద్ధిపూర్వకంగా పాల్గొనలేదు. ఇందాక నీవు పేర్కొన్న ఇంద్రాది దేవతలకూడ సంగరంలో నన్ను జయించలేదు. పాశబద్ధుని అసలే చేయలేదు. నీ కుమారుడు నన్ను జయించలేక బ్రహ్మాత్మం ప్రయోగించాడు. అది నాయిష్ట్యంకేక బంధించాడు. దేవతలచే, బ్రహ్మచే చావులేని వరం సంపాదించాను. అత్యుత్తమమైన నామీద పనిచేయలేవు. నేనే విష్ణు చూడాలనీ, నీకు కొన్ని సంగతులు ముదాముఖి చెప్పాలనీ, బద్ధి కంగా కట్టుబడ్డాను. మీవాళ్ళు ఇతర పాశాలతో నన్ను బంధించినపుడే పితామహాశ్రు ప్రభావం తనంతలానే ఉపసంహరించుకుంది. విషయం తెలిసిన నీ పుత్రులు విధిలేక ఊరకున్నాడు. నీతో నాకు ఒక రాచకార్యం వుంది. నేను పాశబద్ధుడనైనా స్వేచ్ఛాజీవినని ఎరిగి, నా చెప్పేవాక్యాల శ్రద్ధగా విను.

హనుమ రావణునకు తాను వచ్చిన కార్యం

వివరించుట

నేను రవిపుత్రుడైన సుగ్రీవుని ఆజ్ఞాకొనివచ్చాను. నీకు సోదర సవ్యకుడైన మామలిక నీ కుళలం గూర్చి ప్రశ్నించి తెలుసుకోమన్నాడు. నీ తమ్ముడు చెప్పిన హితవు నీకు ఇహపరసాధనం అని విశ్వసించు. మర్త్యలోకంలో డళరతుడనే మహిషతి చతురంగణం నప్పద్ధి కలవాడై

వర్మంగా పారిస్తున్నాడు. ఆయన పెద్దకొడుకు సర్వజనమనోధిరాముడు. పేరు శ్రీరాముడు. ఆయన జనకుని సత్యవ్రతునిగా చేయ సంకల్పించి, దయ్య సోదరులతో దండకారణ్యం వనవాసం నిమిత్తం వచ్చాడు. కొన్ని ఇతర కారణాలవల్ల ఆయన సతి అపహృత అయింది. ఆమెను అన్వేషిస్తూ ఋశ్యమూక పర్వతం చేరుకున్నాడు. ఆ సమయంలో రామ చంద్రునకూ, రవిపుత్రునకూ అగ్నిసాక్షిగా చెలిమి సిద్ధించింది. మిత్రుని దాధానివృత్తికోసం, నీకు దాగా తెలిసిన వారిని ఒక్కడాడతో నేల కూర్చి క్రిష్ణంబా నగరం దారపోశాడు. మిత్రుడు చేసిన ఉపకృతికి ప్రత్యుపకృతిగా సీతాన్వేషణార్థం అర్జునదృష్ట్యుడ సంఖ్యలో వానర వీరు లను అన్ని దిక్కులకూ పంపాడు. వారంతా గరుడానిల సమవేగులు. కామరూపదారులు. గగనచరులు. వారిలో వేను ఒక వానరుణి. మారుతు నకు ఔరసువను. హనుమంతుడనే పేరుగలవాణ్ణి. జానకమ్మను వెదుకుతూ నీ లంకానగరం ప్రవేశించాను. నా రహస్యాన్వేషణలో నీ పురంలోనే ఆమె దర్శనం లభించింది. దుస్తరమైన శతయోజన విస్తీర్ణ యుత సాగరం తరించి వచ్చిన ఫలం నాకు దొరికింది. ఆమె ఇక్కడ వున్నందున అభివృత్తైన విన్ను కలసి కొన్ని సంగతులు చెప్పిపోదా మని తలచాను. అందుకు కారణంగా అశోకవనచ్ఛేదం చేయటం జరి గింది. అనుకున్న ప్రకారం నీ సమక్షానికి కొనిరాబడ్డాను. నేను చెప్పదల చిన నాణమటలు నీకు చెప్పి తిరిగి పోతాను. ఇప్పటికి ఇంతే నా కార్య క్రమం. ఇకపై నీవు తీసుకునే చర్యలను పట్టి చేయవలసిందేదో నిర్ణ యించుకుంటాను. నేను సంక్షిప్తంగా చెప్పిందంతా సతమేకాని అసత్యం లేదు.

హనుమ పౌలస్త్యునకు బుద్ధులు చెప్పుట

ఓ లంకేశ్వరా! నీవు వేదాన్ని పారం ముట్టావు. శాస్త్ర బద్ధంగా సర్వ ధర్మాలు గ్రహించావు. ఎన్నడూ ఎవ్వడూ చేయని ఘోర తపం చేశావు. పరమేశ్వరి మెప్పించావు. పడయరాని అమోఘరాలు పడశావు. విజిగీషతో లోకాలను గెల్చావు. దేవాసురులను బంట్లగా పనిగొన్నావు. అతిలోక వీరుడవనిపించుకున్నావు. ఇది లోకం మెచ్చింది. నాకూ

నచ్చింది. అనన్యలూ, పతి శరణ్యలూ అయిన ఆదువారిపై దురదాచానికొ
దిగటం నీకు ఏమి న్యాయం? నీ అంతఃపురం చూచాను. అనుకూలవతు.
లైన అందగ తైలుఎందరో ఎన్ను పరించివచ్చారు. సాక్షాత్ పార్వతివంటి
షడో పతివ్రత, సాక్షీమణి నీకు ఇల్లాయగా వుంది. ఇటువంటి నీవు ఏం
అశించి రాసు పత్నిని ఇక్కడ వుంచావు? సమూల వినాశన హేతువు,
విరంత రావదాన్నద కారణం, ధర్మ దూరం అయిన ఈ కార్యం నీ వంటి
ప్రాజ్ఞుడు చేయ తగిందే? నేను రాత్రి నీవు రావటం చూచాను. నీ అభీ
ష్టం, ఆమె అభీష్టం తెలుసుకున్నాను. మగనాలిని మాయతో కొనివచ్చి
మనసు తీపుకోతలచిన నీవు ధర్మదండం ధరించి న్యాయాన్ని, నీతిని
కాపాడే ప్రయత్నగా ఉండటానికి అర్హుడవెలా అవుతావు? ఆమెను సామాన్య
మానవిగా చావించావు. ఆమె భర్తనూ, మరదినీ కేవలం మానవ జ్ఞాత్రి
యులుగానే మనసులో తలంచావు. కానీ, నీ నగరం, నీవు సజాంద్రవంగా
ఇంతవరకు క్షేమంగా ఎందుకు వున్నావో ఊహించలేక పోయావు. ఆ
కారణం నేను చెప్పతా విను. ఆ తల్లి నీపై అగ్రహించలేదు. దాశరథి
లకు ఇక్కడ వున్న వార్త ఇంతవరకూ తెలియదు. ఇక తెలుస్తుంది.
నీవు నన్నేం చేయతలచావో అది నీకూ, నీ పురానికి, నీ ఇంధువులకూ,
నీ అనుయాయులకూ పడుతుంది. రామానుగహాను వర్తులు, సౌమిత్రి
ధనోజ్ఞతాలైన శరాలు నిన్ను క్షేమంగా ఇక బ్రదుకనీయవు. అయినకు
కీడు తలపెనేతే మూడు లోకాలూ భస్మీకరణం కాకుండా నిలవవంటే నీ
వెంత? నీ లంకా నగరం ఎంత? నీ పరివారం ఎంత? మా అందరలో
చివర వాడైన నన్ను నీవు చూచావుకదా? ఇక దీన్ని పట్టి నీ శత్రుపక్షం
ఎంతటిదో, నీ పక్షం ఎంతటిదో చూకం వేసి చూచుకో. ఉన్నది ఉన్నట్లు
చెప్పాను. అతిశయంలేదు. అత్యుక్తి కాదు. కనుక ధర్మ యుక్తం,
త్రికాలా దాశితం, సార్థం అయిన మా వానర నేత సుగ్రీవుని వాక్యాలు
విని శ్రీరామచంద్రునకు సీతాదేవిని సమర్పించు. ఆజని సీకు అన్నివిధాలా
యోగ్యమైంది. ఏ సమయంలో నేను సీతామాతను చూచానో. అదే నీ
ఆయుః క్షీణానికి ప్రారంభం. మళ్ళీ మా మాతను సీతాదేవిని కూర్చు
రిస్తున్నాను. ఆమె మానవి మాత్రం కాదు. పగ పట్టియున్న పంచ వక్త్ర
యైన కాల భుజంగిగా తెలుసుకో. పర సతిని తాకటం, పన్నగంతో ఆడటం

ప్రాణంపై లభ వడయదన్నవాడు చేసే పని. నీకు చెయ్యని నీర నేను చెప్పడంలేదు. తెలియడం చేసు లభించడం లేదు. అవలంభకారి కాని శేవలం తెలియడం కాదు. అకలికొన్నవడైనా పోషిస్తాం తినదు కదా! నీకు కామకుడిపు కావచ్చు. రాకీక భోగిని బిడపు కావచ్చు. అనిష్ట నరీ శిలావహరిణ వలపు, కడవులో కట్టిన పుట్టకరిపు వంటిది నిజమే. చేసేదైనా ఒక పాడు వుంటే. దాన్నిచేటికే ప్రార్థించి పోవచ్చు. అయ్యవనూ, శేటాన్ని, యశస్సునూ పృథ్వి చేసే, అట్టే అంశుల్ని మూర్తిరమైన భక్తి సత్కులాన్ని ఈ రెండుగా పాపచేసికోవడం నీకు దావ్యం కాదు. నన్నెచటా అయిచలేనే గర్వం మానుకో. నీవు పొందిన అవధ్యరావదావి మాత్రం అంబురీరి నీన్ను అహిచలేవు. చూస్తూదగనే చెడిపోతావు. అంబురు కలదాదావున్నా. అది నీకు తెలియరాదు. అపై అలోచించకు. ప్రపత్తిండు. నీవు తొలకంగా అరిగిన పరాదావిప్యం చేసినా, మరదాస్త్రీలలేనా, కరుణాపూర్ణ వ్యాకసరీ సృష్టించి టింకోటి చేరనూ కావడండా అహింసగలవు. కాని, నర వానరులచే మరణం పొందకుండా కాపాడలేవు. మా వింతనుగ్రహితు అవుతూ కాదు. అవుతూ కాదు. గంభీరమూ కాదు. అవదాతమూ కాదు. పృథ్విని కీచకోటికి చెందినవడూ కాదు. శేవలం పల్లవికాదు. శేవలం వానరుడు కాదు. అరిచెడిరింజనే నీవు లలా ప్రదరుకావు : పాప పుణ్య ఫలాదా రెండూ ఏక కాలంలో అనుభవకోరీ కావు. చేసి దారి దానిచే. నీ వింతవరకు వున్నంత నంపాదించిన భక్తివలం అనుభవించావు. అతం శక్తి కీచపోయింది. దుగ్గిరింది పాప భలం. అప్పుడది అనుభవానికి వచ్చింది. ఎప్పుడు వచ్చిందో, అలా వచ్చిందో గురించి రెచ్చుకో. నీకు గుండెకాయ వంటి అనస్తానం నీరైపోయింది. నీకడగా, కొంగుగా వుండేవారి వలంపణిదాదు. శ్రీరామ సగ్రీవుల స్వేహం పృథ్వి పొందింది. అభేద్యం అనుకోగ్గు నీ లంకా సునిల నచేర భేరింజనేని. నేదొక్కరనే నీన్నూ, నీ లంకా సునిలం, నవదాపాదకుండా చేయగలను. మా యజమానుల అర్థ నాకు లేదు. నా స్వామి దాకు ప్రదవు కానే నీన్ను పడిస్తానేని మిత్రుని నవదంబో ప్రార్థి

చేశాడు. అందుచే నిన్ను చంపక సైకణ వహించాడు. నీవు
 సీతా మౌన తీర్చినందు మౌనముం గడుపు నీ మరణానికి గడువు.
 అది నీ దోటి నుంచే రావటం నీ భవిష్యం తెలుపుతుంది నీవు చేసిన
 ద్రోహం సీతా రాములకు, వారి అన్యోన్య ప్రణామికి విభూతం
 కల్పించి మరణంతోగని పోని నుచు పాప పలాన్ని నీ నెత్తికెత్తించి.
 నీ పురంలో, నీ బంధంలో పుగ్గుదని పొంగుతున్న సీత నీ రామవాంఛకు
 గురికాదు నరికదా, నీవారికి చాకరాత్రి. నీ గణానికి చుట్టుకున్న
 కాలాశం. మెడలో ద్రేలాడే మహా కాలవ్యాళం. అకర్తవ్యముగా, ముడు
 రంగా కనుపించే అంచాలు చిందిస్తున్న చుట్టూ చేపరే. నీ కన్ను పై
 పడదోతున్న నిద్రాశం. ఇదివరకే ధరణీమిత రహాసలంచేరా, దాకరతి
 లీప్ర కోపాన్ని చేరా నర్కం దగ్ధమైంది. నిపుడు కష్టిన నిప్పుపరే నీకు
 గోచరించటం లేదు. నీకు దృశ్యం కావటానికి నేను పోయి రవిపుత్ర
 రామపుత్ర ఈ వార్త తెలుపటం అనే ప్రళయ ప్రళంజనం సృష్టించు
 రాను. అద్భుతనం రొంగుతుంది. అప్పుడు చూడటానికి, విచారానం
 పొందటానికి నీవుండవు లోక ఒక్కటాచారకమాత్రమే మిగులుతుంది.
 నా తల్లి సీతమ్మ నీ క్షేమం కోరినట్లే నేనూ నీ క్షేమం కోరి ఇంత
 వీర్వంగా మరాలు విప్పి నీ మరణ రాకవాలా, నీవు ముందు పొంద
 దోడే ఫలితాలా వివరంగా వివరించాను. నీవు రాక్షసుడవు. రాముడు
 కేవలం మానవుడు. నేను ఈ రెండూ కాదు. వానరుడును. పాక్షికంగా
 కాక పాక్షి సాత్రంగా నీ కుళం కోరి చెప్పాను. శ్రీరాముడు నీ కోసం
 మౌనప భావం పొందాడు. కాని, నిజంగా జగత్సృష్టి పృథ్వి క్షయాల
 అయిన చేరనే జరుగుతున్నై అని నీకు తెలియదు. అందుకే వైరం పెట్టు
 కున్నావు. రామచంద్రుడు చంప తలస్తే త్రిమూర్తులు ప్రతిఘటించి
 ప్రాణ ప్రదానం చేయలేదు. లోక జనని సీతామౌన నిన్ను పట్టుకుగా
 గుర్తించింది. లేన నిరికి నాచే సుందేశం వంపుతుంది. కనుక నిన్ను
 నీవే కాదు ఎవరూ రక్షించలేదు. ఇదే నా ప్రభు సందేశం. ఇదే నా స్వామి
 సందేశం. ఇదే నా సందేశం కూడ. నే వచ్చిన పని నిధించింది. నీకు

చెప్పకలదింది చెప్పాను. ఇక నేను పోతున్నాను. శత్రు వాహిని లంకా నగరం మంచక ముందే చూపించుకో" అని కఠినంగా పున్నా హితవైన మాటలు విన్నప్పుడగా చెప్పారు.

విధిక్షయదు రావణునితో దూతను చంపటం

దోషముని చెప్పుట

మహా జలహారంవలె ముక్కడిచుటే జరిగిన కల్పాంత దశాశ్వుని అంతరాంతరాంకు చూచుటని పోయినై. వెంటనే వింశతి సేత్రాలు విస్ఫులింగాలను విరచిమ్మనై. కళశ్శనం కిర్కశంకగా మారింది. ఏచ క్షణా భావం విడిచిపోయింది. ప్రతీకా లేదని ప్రజ్ఞద్వైతం. "అన. ప్రాణంకో ఎక్కడికి పోరావు? నీవు పోలేకదా నీవు చెప్పింది జరిగేది? ఏది ఎవరికి సంప్రాప్తిస్తుందో ఇప్పుడే చూస్తావు. నీవు పరలు శత్రు విధిస్తున్నాను" అని దుశదనాలు ఏకపాటిగా, ఏక వక్యంగా మోసింది. అ అనుకరించి అర్జునో పంచమారాలు నిశ్చలత్వం పొందినై. మరలు ముఖించారు. అర్జునులు అనండించారు. కాపా చ్యుగశేఖరుని చిరునవ్వు నవ్వాడు. అంతలో సర్పరాక్షమా, సీరిజ్జాడూ, గుణదోష విచారణా అయిన విధిక్షయదు లేచి నీట్టాడు. అన్నకు అనిముడునై అంజ రించాడు. దినయ దినయిత గాత్రులై మంద్ర ముఖక స్వరంతో మాటలాడ సాగాడు. "అన్నా! నన్ను మన్నించు. నీ అజ్ఞులు అర్జున వచ్చానని అగ్రహించారు. ఇంచక మహామూర్ఖుడు ప్రహస్తుడు "ఇది రాజ సభ. ఇక్కడ న్యాయమే కాని అన్యాయం జరుగదు. నిజం చెప్పి నీన్ను విడుదల చేస్తాం" అని నీ సమక్షంలోనే పలికాడు. అరడు తనను తెలిసింది దాదాపుగా చెప్పాడు. కానీకి ప్రతిక్రియ అలోచించాలి కాని సుపదన విచారణగా చంపుమని శత్రు చేయటం సరికాదు. నీవు రోషాన్ని విడిచి, దోషాన్ని తెలిసి న్యాయం ప్రసాదించు. అరడు నామే కాదు. అరని సక్షం పరితరచునైన అపహరం నాకు లేదు. అయినా రాజ ధర్మం నన్ను బలి కొల్పింది. రాజు వెన్నుమా నయ వినిజ్ఞుడు. దోషంపున్నా దూతను పవించు. అరడు దూతగా వచ్చానని చెప్పాడు. కనుక కపిని చంపటం లోక గర్హితం. రాజ ధర్మ విరుద్ధం. నీవు శత్రు ధర్మంలో

సాటిలేని డేటిని. డేలు డడువని వాడవు. ధర్మజ్ఞులలో వలయానికానిది. తప్పొప్పులు తెలిసి తగిన విధంగా మంత్రం నెరవే చాడివి. సర్వ శాస్త్ర విడుదవు. సర్వ వేద సూక్ష్మార్థ స్వరూపదవు. లబ్ధుల వలె లవ మూర్తంలో నీడే స్రయాటిస్తే ఇంత చదివిన చానికి దిగితే ఫలం శ్రమ మాత్రమే. కావున యుక్తమైన కీర్తిగా ఈతని దంపించు" అని బిన్న విందాడు. తమ్ముని మాటలు తలకెక్కనీయక "పాపాత్ముల పశించడం పాపం ఎలా అవుతుంది? పుణ్యాత్ముల నెవరైనా పశించురా? పీడు పాప కర్ముడు. కాబట్టి మరచదండనమే తగిన దండనం" అంటూ మండి పడుతూ మాటలాడాడు మాంసాశీ శ్రుతువు. అధిక దోషయుక్తం, అర్యనీతి జన్మం, అనార్యసమృతం అయిన అన్న పలుకులకు, ప్రాజ్ఞాదూ, పరతత్త్వ భీషణదూ, ధర్మపథగమీ అయిన విభీషణుడు ఎంతో దాదా పడ్డాడు. "అన్నా! ధర్మజ్ఞుడైన నా హిరం పాటించు. అన్ని వాడు ధోషా, అన్ని సంఘాలలోనూ, అన్ని దేశాల్లోనూ దూతను చంపటం దోషంగా చరిగబడించారు. ఈతడు మనకు ముమ్మాటికి శాశ్రపుడే. సుఖయంలేదు. శిక్షకు పాత్రుడే. ఇది కూడ యధార్థమే. మనకు మహాప కారం చేశాడు. అయినా ఈతడు దూత. ఇతనికి విధించే శిక్షలు రాజ నీతిలో ఇలా పేర్కొనబడినై. శిరోముండనం, అంగవైకల్యం, కళా మూరం, రాక్షాత శిక్ష చిహ్నం. ఇందులో నీకు ఏది ఉచితమని తోస్తే అ దండనం విధించు. నాకది సమృతం. నీచంటి లోతైక పీడునా, దేవా నుర శాసనము, రాజనీతి ధర్మశాస్త్ర పారంగతుడు ధర్మాతిక్రమణం చేయటం నాకు ఎంతమాత్రం ఇష్టంలేదు. కొంచెం లోయగా దిచారిత్రే ఈ కోరిని చంపితే వచ్చే లాభం ఏముంది? ఎవడు పీడిని చంపాడో వాణ్ణి శిక్షిస్తే లోకం హర్షిస్తుంది. అచంద్రార్కం యశస్స నిలుస్తుంది. మంచి వాడైనా, చెడ్డవాడైనా పనుని కొలుపులోచేరి బ్రహ్మీవాడు యజమాని చెప్పినట్లు చేసేసాడే కాని తనకోసం చేసేవాడు కాదు. అందుకే అతనిని చంపరు. యుద్ధంలో వాడుగా దిగిలిన నైన్యం లొంగిపోతే చంపురామా? అనుపుతో పుండురాం. అలాగే దూత వ్యవహారం. ధర్మ వాదంలోకాని, లోకాచారంలోకాని దూత అవశ్యుడనే చెప్పబడింది. మరొక విషయం మనవి చేస్తాను. నీ వన్నట్లు ఇరని చంపురాం. ఈవార్త

నరిపంతులు తెలియదు. ఈతడు ఎన్ని చెప్పినా, ఇతడొక్కడే జల నిధి తరించి రాగల దర్శనం గలవాడు. ఇంతలో కత ముగుస్తుంది. ఎన్నటికైనా రణశేషం, ఋణశేషం, శత్రు శేషం మిగల్గురాదు. వీనిని లభ్యమౌత్రంగా శిక్షించి వదిలివేస్తే, ఈ వృత్తాంతం రాజ పుత్రులకు తెలిపి రణ సన్నద్ధుల చేసికొని వస్తారు. నీవు రణ ప్రియుడవు. యుద్ధ నమస్కంతులు నీ భటులు, సేనానులు, చమూచరులు. శాత్రువులను నమ రంరో జయించి శాశ్వత యశస్సు సాధించటం నీ పంటి ఏకైకకూడునను రగిన పని. ఇన్ని బంధుర రక్షణలచేత చూరను వధించటం దూష్యం అన్నాను. హితులూ, మహామారులూ, సమాహితులూ అత్రు భృత్యాగ్ర సమూహ వెంటడించగా దాడిచేసి నీ సేనా నాయకులు విజయేడిరను గ్రహించి తెచ్చి నీ కర్షించటం పొరుష లక్షణం. చిన్నవాణ్ణి, స్వతం త్రించి పరికినంచరు నున్న జ్ఞానంచునుని ప్రార్థిస్తున్నాను" అని పర్కి విధిషణుడు అననంరో చూపుచున్నాడు. అందరూ ఆ మాటలకు చూర్షం ప్రకటించారు.

రావణుడు చూసుకు తోర కాల్యమని అజ్ఞాపించుట

దశ గ్రీవులు తన సోదరుడు చేసిన ధర్మ నిరయానికి తల బంకిం చాడు. కొంతకాలం గడచిర ముద్ర పహించాడు "సోదరా! నీ హిరము సుయోచితంగా వుంది. చూరను వధించటం వదిలి, శిక్ష శాశ్వతంగా నిలిచేలాగా వదిలెను. ఈతని శిక్షించక విడువరాదు. ఈతని మాటలవల్ల ఆ రాజ పుత్రులకు అంధగా నిలిచింది సుగ్రీవుడు. ఆతని చరిత్రం కోరులూ, కొండముడ్చులూ, ఎటుగుబండ్లూ వీటిని సముద్రం దాటింది అంతను ముగ్ధించటం వాళ్ళ తరంచాదు. పచ్చిగా మన వాళ్ళకు పోయిరో చాలదు. నీవన్నట్లు వాళ్ళలో పీడే నడిచుతు. పీడిని దంకించి విడిచి పెడితే పోయి మన శక్తి యుక్తులు వివరిస్తారు. తెలియక చేసినదేదన్నాడు. తెలిసి ఏం చేస్తారో చూద్దాం. మనం ప్రభు ధర్మం పాటించిన వాళ్ళం అవుతాం. నరిపంతులు అవకాశం ఇచ్చిన వాళ్ళం అవుతాం. భటులారా! కోరి వాకిరి చూషణం, ప్రాచయల్యం అయింది వలం. దాన్ని మొదలంట చార్చి విడిచి పెట్టండి" అని అజ్ఞ ఇచ్చాడు. "అంగ వైరూష్యం కల్గిన

ఈ కోతిని చూచి స్నేహితులూ, చుట్టాలూ, యజమానులూ అపహాసించుటగాక. తోక చార్చి మన సగరమంతా తిప్పండి. మనవారంతా తప్పుకు తగిన దండనం లించిందని సంతోషిస్తూ ఈ వింత కోతిని చూస్తారు" అని కూడా అన్నాడు. ప్రభువు ముదలకాగానే రాక్షసభటులు జీర్ణ వస్త్రాలు తెచ్చి గుట్టలుగా పడవేళారు. నూనెతో తొట్టు నింపారు. కర్రలు పేర్చి మంటలు రగిల్చుకున్నారు. కొందరు తెచ్చిన పాతగుడ్డలను అందిస్తుంటే, కొందరు రైలంతో తడిపి ఇచ్చారు. కొందరు తలపడి తోకకు చుట్టసాగారు. ఇదంతా చూస్తున్న హనుమ అ భటులను అల్లరిపాలు చేయాలని కొద్ది కొద్దిగా వారిం పెందసాగాడు. ఎంతిన కర్రలు వేసినకొద్దీ వృద్ధిపొందే అగ్ని లాగా ఎదలెగత పెరుగుతున్న హనుమంతుని తోకను రక్షించటం, విసుగుచేటండా, శ్రమ అనుకోకుండా గుంపులుగా మూగి గుడ్డలతో చుట్టి అగ్ని రగిల్చారు. ఆ హారవహుని బ్బాలకు హనుమ నిష్ఠురామర్ష పరీతుడై, వాలాన్ని ఒకిసారి పైకెత్తాడు. దానితో కొందరు తగులి ఇచ్చారు. కొందరిని పట్టి గట్టిగా కొట్టి చంపారు. ఇంకలో రైల వత్త సంస్కర్షణల దహనుడు జ్వలంతో వారి ప్రదేశం అంతా వ్యాపించాడు. అ మంటలు చూస్తూ అనుర త్రీ చాల వృద్ధులు అనందంతో పొంగి పోయారు. అనుభవించుచు చిమ్ముతూ వుదయించే అవకాశాన్ని చందలం లాగా అంజనాసురుడు ప్రకాశించాడు.

అంజనేయుడు వాల దహన సమయంలో

ఆలోచించుట

అంతకంతకు అగ్ని ప్రజ్వలిల్లుటంతో శరీరం రక్షణదాపం పొంద సాగింది. మూడు అశోచనానుగ్నుడైనాడు. “దేవతలెచ్చిన పరాలతో, నిరంతర బ్రహ్మచర్య యోగ నిష్ఠతో దివ్యత్వాన్ని పొందిన నా శరీరం అనుడు అపాయకరంగా దహించు. ఈ తెలివితేలి రాక్షసులు కట్టిన కట్టు నేతలమమంటే తమంతరామే విడిపోరై. ఏదీ నాకు విశ్వంలో ఎదురాగలేదు. ఇప్పుడు నా కర్ర ప్యం ఏమిటి? కట్టు తెంచి పీళ్ళను కాళ్ళారచనా? తిరిగిపోతూ సముద్రంలో వాలాగ్ని చల్లార్చాలా? నా ప్రభువు తొనంగిన అవకాశం చాలా పరిమితం. అందుచే నా చేతలు

అపరిమితం, అభరణం కాలాదు. ఇప్పుటికి నహించి పెళ్ళుటచేయు క్తంగా
వుంటుంది. కాదు కాదు. అడిహ సరి అయినది కాదు. వీళ్ళు నన్ను
అంకా సగరం అంకా త్రిప్పకాదు. అర్థరాత్రికే నేను సగరం
చూచాను. కాని, ఇంకా ఇప్పుడు స్పష్టంగా చూడవచ్చు. దుర్గ
రహస్యాలు ఎంతగా తెలిస్తే అంత మంచిది. అప్పుడు పైరులకు నా
పునికి తెలియకూడదని నువ్వంటావో చూచాను. నా అక్షయకూడా చేరు.
సీతమ్మను గురులింబుడే ప్రాసంగా పెట్టుకున్నాను. ఇప్పుడు సోపానము
మైంది. వాళ్ళే పెట్టుకుంటా చూపిస్తున్నారు. నేను స్వేచ్ఛగా గ్రహించ
వలసివచ్చింది ప్రహిస్తాను. ఇంకపల్ల కొంతకాలం చక్కచెనా సాటికంగా
ముగించవచ్చు. చని పూర్తి అయ్యేవరకూ పీళ్ళపేదే దాదా, తీర్చేతిట్లు,
కొద్దే చెప్పింది నహిస్తాను. తెలియ లేనినదంతా తెలుసుకున్న పిమ్మట,
నాకేదో చాళురమికారం కల్పిస్తానునుకున్న రాక్షసరాజుకు లేగిన కాస్తీచేసి
చూపిపోవాలి. అందుకేమందా పెరుగుచున్న నాద్రవీకారదావానికి సీతరామ
సుగ్రీవుల అవేశం అప్పు చిస్తుంది. లేకపోలే నేనే సర్వం ఓదంబో
ముగించి సీతా చూడను గైకొని శ్రీరామచంద్రుని చేర్చుపోయేవాణ్ణి.
ముందు ఈ అర్జున సంకల్పానుసారం కారం వహించి పీఠం వెంట
పెళ్ళుతాను. అతర్వాత పట్టితో అనురవతి అప్పు తీరుస్తాను" అని
నిశ్చయించుకుని నిర్దురు సీతెరి నట్లుగా చూచుచు నిశ్చలంగా ఉన్నాడు.
సుందురున్న తోకతో చూచుతినే చూచుస్తూ, కొట్టి తిట్టుచూ, శంఖచేరి
దాండాకాలు చూచుం గ్రహింపనిచూ న క్తంచర భటుల నానందాలాహులం
చేస్తూ, సందు సోచూ, గొండు గొండు, చాద చాదా, క్ర త క్రందా, పీఠి
పీఠి విదవకుంగా త్రిప్పారు. వాళ్ళ సంకటిలో వాళ్ళందే పాపని చంక్తి
ముఖాని పల్లన చుక్కల హారం ముటాచు. "పీదే చూత. పీదే కోరి.
పీదే చరం పాదు చేసిన చూతం. పీడికి ప్రభువు లేగినట్లు దండన విడిం
చాడు. అందుచూ చూడడహో" అంటూ దప్పలు కొట్టి హెచ్చరిక
చేస్తూ కొనిపోయిందే చేం వెర్రిగా చచ్చి అంకా పీఠగంటి చూడ
సాగారు. అందులో కొందరు అంగనలు పెరుగు చురుగునపోయి భవిష్య
ద్వింతరం చేస్తున్న వానికిని చేరారు. "ఓమాహీ! ఎక్రని ముఖంతో పీతో
రాత్రి గుర్రు గుర్రని మాట లాడిన కోరిని చూ పిరిక తోక కాల్చింది

వీరు పెరిగి పుట్టినట్లుగా చెప్పారు. ఆ మాటలు మైథిలీ మనుష్యులై కళాభూతలైనై. అయి కనుకొంటుంటే పెరిగి అతి ముక్త్యాంవత అగునట్లు చాలి అంత గ్రహీతం కలిగినై.

జానకి జ్వలనుని ప్రార్థించుట

తేలింతలు కొడుకూ నివాసరకాంతలు పెట్టించిన విషయం విన్న జనకబాక, “అయ్యో! ఇంతలో పిడుగువంటి వార్త వస్తుందని తుపాచివేయి. ఎందుకు మామకు ఈ అశోకవన నాశం. రాక్షసవీర సంహారం చేశాడు? ఎందుకు బ్రహ్మదత్తాదు? ఇతరీక్కడ చిక్కుకుంటే నా తి ఏం కావాలి? నా నామని కీవార్త చెప్పేదెవరు? అయిన గతి ఏం కావాలి? సుగ్రీవుడేమై పోతాడు? ఇది తెలిసి చేసిందా? జాతి లక్షణమూ వండి పోయే పరిం వాయు వశంచే ప్రవాహంలో పడినట్లు సర్పం సాధించి సామిరి ఇలా ఎందుకు చేశాడు? ఎయ్యో! ఇందులో ఏదైనా యుద్ధ సీతి, రాజ్యరంజనం ఉండేయో? ఎంత నిశితంగా చూచినా మానుషిలో జాతి లక్షణమైన చరణం స్పృహవం గోచరించలేదు. మహా మనసి. గంభీరము. భార్యవాది. భార్యభూతుడు. మితభావి. వినుచు వివేక విచారకుడు. బహో తెలిసింది. చేయ తగింది. చేయవలసింది చేశాడు. అతని నెవ్వరూ అర్థం లేదు. అదేయ్యదై, అట్టిరకాయుడైన మామకు నాలాన్ని అగ్ని దహించ లేదు. అయినా, అతడు నా దివ్య. తల్లిగా నా కర్తవ్యం నేను నెరవేర్చాలి. ఓ జాతపితా! నేను నిరంతరం భర్తృ పుత్రాప సరిపే చదలి నై నట్లయితే, భర్తృబంధమైన తమన్ను చేస్తున్న తమటినైతే, నేను సత్ప్రత నైతే నీవు నా పుత్రుడు మామకుట్లు శీతలత్వం పొందు. ఓ మాతవహా! సూర్య పంశ ఇంటి సోమియైన శ్రీరామునకు నా మీద నిక్కమైన ప్రేమ పుండే, అయిన దివ్య దర్శనం చేసే భాగ్యశేషం నాకు మిగిలి పుండే, నా కొడుకు మామకు పట్ల వైర్యాన్ని పొందు. ఓ అగ్నిదేవా! సంకల్పంలో వికల్పం లేని సుగ్రీవుడు సర్వ సంగతుడైతే, నేనీ శోక సముద్రం తరించి భర్తృను పూటించే సర్పం కలిగివుండే, అవదామప

హస్తాదుడైన లంజనేయుని, నా కూరిమి నుదునివట్ల సుత్రసన్నుడవు కమ్ము. నీకిదే నా నమశ్శరణం" అని ఛానించింది. వత్స్ర స్యరణ సరిపించి. తండ్రిని తలచింది.

అగ్ని చల్లబడినందున హనుమ ఆశ్చర్యపడుట

అమె ప్రాకరకు అగ్నిదేవుడు సంభృష్టడైనాడు. "హనుమ డేమంగనే పుచ్చాడు. నీవు దుఃఖించకు. అనిచిన పరితం అందు కంటావు" అన్నట్లు సప్రదక్షిణబుడైన సుత్రసన్నుడైన జానకి గోచరించాడు. అమె పట్టవాని సంబోధనతో నిర్వాసం పడలింది. అక్కః పూర్వం రగుమాత్రం వేడి ఇస్తున్న దహనుడు చచ్చిపో కలిపిన మంచి గంధం పత చల్లడైనాడు. అనలునకు అమంగు చెరికాడైన అనలుడు అంతకుముందు రిచ్చిన పీస్తున్నవాడు ఒక్కసారి శతకోటి ప్రారేయ పర్వతప్రాంతమైన పీఠసాగరు. ఈ దూరాత్పండునకు హనుమ అబ్బుర పడెను. భగవంతునికి రావం కర్మిస్తున్న దహనుడు ఇంకలో ఇంక శీతలును రావటానికి హేతువేమి? మిక్కిలి దగినూ పీదే నా తండ్రి ఇంక హేతుగా, ముగంధ బంధురంగా, మంద మందంగా ఎందుకు పీస్తున్నాడూ? నేను కోరకుండా నా డేమాన్ని ఎవరు కోరి వీరిని ప్రార్థించారు? అవు నవును. స్మృతకుడు పచ్చింది. ఇది శ్రీరామచంద్రుని సేవాభం. పర్వతంపేద పడి, సముద్ర మధ్యంలో ధైనాకడూ ఎవరి అనుగ్రహం చేర నాకు దర్శనం ఇచ్చి కర్తవ్యబోధ చేశారో ఆ రామచంద్రుని అను గ్రహం చేతనే అగ్ని వాయువులు ప్రసన్నుడైనాడు. అంతకంటే అమృత మూర్తి నా తలి జానకమ్మ. అమె సంతకల్పమే ఇది. అందుకే అమె కోరిక మన్నింది. తన మిత్రుని పుత్రుకనని కూడా దానించి జ్ఞులనుడు కాంచింది చల్లడైనాడు. ఇతి నా వార్యం నేను పూర్తి చేస్తాను. నేనెవరో ఇంకోసారి రాక్షసరాజులు తెలుపుతారు" అని అరాళం పగిలేలాగా అక్కరించి రిన్నైన అవ్వాయి ముద్ద పతె అంబరానికి వాటాడు. మందర భివంలాగా పుంకి, రాక్షస భట సంఘర రహితమైన పుత్ర ప్రవేశ ద్వారాగ్రంపై కూర్చాడు. వెంటనే తప ఓర్పు శరీరాన్ని ప్రాన్థం చేశాడు. బంధనాలన్నీ పర సహాయం లేకుండా భూపాతిరా

లెనై. శ్రీమంతుడూ, అర్జుమంతుడూ, శక్తిమంతుడూ, ప్రభావంతుడూ అయిన హనుమంతుడు అహోర్య సన్నిధిమైన భీమాకారాన్ని చుట్టి ధరించి అన్నిదిక్కుల ఒక్కసారి కలయచుచాడు. అహోరణాన్ని ఒక్క శాపు తన్నాడు. ఆ తన్నుకు అది సహస్ర శకటికృతంగా అకారాన్ని చూపుతుంది. అచ్చాదనా రహితంగా నిర్విణ్ణ అహోరణ స్తంభాన్ని పీడి చేతిలో ధరించి, కావలి వాళ్ళను కాలుని పురానికి కావంపి, బ్రహ్మల ద్వారాదై, అంశుమాలిని పోలి అర్చ నిమేషకాలం అహోరణలో పడ్డాడు.

హనుమంతుడు అంత కాల్పుట

(అంబా దహనం)

“రామ రవిపుత్రుల అర్జు నాకు రేకపోవచ్చు. అయినా సీతమ్మ అనుమతి నాకు వుంది. భవిష్యత్కార్య భారం సంపూర్ణంగా అయి నాపై పెట్టింది. రామం వధ తప్ప అవసరం అనుకున్న అన్ని కార్యాలూ నేను చేయవచ్చు అయి అనురజితో చిక్కిన పల్కులు పల్కుతావు. కాపాక్ష రాలు, అనలు అయి అంతఃక్షోభమే అనురజితకుం క్షయానికి నాంపీ వాచరిం. అయి ప్రత్యేకించి నాతో చెప్పిన మాటల సారాంశం జాగ్రత్తగా పరిశీలిస్తే “నేను వీర్య పుర్ణుగా నీ పాజేగ్రహించి అరాంగి నై నరీ ధర్మం నెరవేర్చుకున్నాను. దివి వక్రించి మనలను విడదీసింది. చుట్టి నేను నీ సన్నిధి చేరాలంటే పీడపర్చినై చేరాలి” అని బోధ పడు తుంది. ఇంతవరకు శ్రీరామదండ్రుడు ప్రచాన భూమిక. ఇకపై సీతా మూత ప్రచాన భూమిక. నా యర్హానికి అర్హతగం అమోద ముద్ర ఉంది. మిగిలిన అర్థం సహరీకృత మనోరమికనై నేను రిరిగిపోవటంలో వుంది. ఇప్పుటి నా చేతుబోయే చని రెండువిధాలుగా పునయోగవదల. చాలించిన నన్ను రెచ్చగొట్టి శిషించిన మాడ్తుకు దుఃఖపీడా, సయిబోయే సరు రంలో సీతాపతికి కార్యం సుకరం కావాలి. అహోరణనాన్ని అందించాను. దాల్రిందర కాందాన్ని దుండించాను. సేనాపతి తండాన్ని చెందాను. ఈ కార్యాలపల్ల అయిన శత్రువుల పక్షంలో కొంత వెలితి ఏర్పడ్డది. ఇప్పుడు దుర్గాయ, హర్యాయ, అయివాలూ మండి నే, పునః పూర్తి చేసే లోపల సర్వ వాసర సైన్య సమేతంగా రవిపుత్ర కాపులతో

జై శ్రయాశ్ర జివిరే ఏండు పట్టే ఓని పూంబల్లో ముగుస్తుంది. కొంచెం
 ప్రయత్నంచేసి అంతా దహనంచేస్తే నా నంకర్నిత క్రియా సంచయ
 మంతా నెరవేరుతుంది. నా శ్రమ స్వార్థపంతువుతుంది. ఏ అగ్నితో నా
 వాలం చల్చారో ఆ అగ్నితోనే అంకనుదహిస్తాను. ఇది సురారిపటికి కను
 విప్పు కావాలి. కాకిపోరే మరణానికి మార్గమైనా కావాలి" అని అలోచన
 ముగించటం, హఠాః పైకి అంకించటం చేశాడు. శంపా అచాయుర
 మైన జలదంపర మేడలు, మిడైలు, సాచాలు, హఠాః, విమానాలు,
 అముఠాగాలాలు, ఒకచేమిటి, రెండేమిటి? అది ఇది ఏమిటి? ఆ మహా
 అంతా నగరంలో అన్నింటికీ అగ్ని రగుల్చొచ్చాడు. మహా పార్శ్వ
 శ్రహస్త, చక్రవర్త, శుక, సారథి, మేఘనాద, జంబుకూరి, సుమారి, రశ్మి
 కేతు, కవి విరోధి, హ్రస్వకర్ణ, దంష్ట్రోమళ, ధ్వజగ్రీవ, ఘోరహస్త,
 విద్యుఃపిన్నా, కరాళ, పిశాచ, రోదితాక్ష, కుంభకర్ణ, మరరాక్ష, కుంభ,
 వికుంభ, బ్రహ్మశత్రు, యజ్ఞశత్రు సుందర మందిరాల్నినీ శగుం
 పెట్టాడు. విదీపవా వాసాన్ని మాత్రం విడిచి పెట్టాడు. అన్నింటికీ ఆ
 మహా కటి అగ్రహం చల్లారేదు. అనర్థ రత్నాంతో, అంగరంతో
 అతిలోక కన్యంగా నిర్మించిన అనురంతో నవమూర్తి అంతఃపురంపైకి
 దూకి అగ్నిని అంటించాడు. కల్పాంత జలద గర్భానన్నిధంగా సింహ
 నాదం చేశాడు. అంతవరకు చూడకు వారిలో చిచ్చికంగా అరిగించి
 ఉన్న చూర శక్తిని దహనుడు అంతా ఒక్కసారి అందుకున్నాడు.
 పుత్రుని ప్రీతికోసం ఉపసంహరించుకున్న చేగం తిరిగి గ్రహించి
 పవనుడు ప్రళయంగా పీవసాగాడు. ఆ అనలానిం విప్రంభణలో, చిటిరి,
 పెటిరి, చటచటమని, పెతీలని మణి నిర్మిత ద్వారాలు, కిటికీలు, చప్పు
 రాలు నేల కూరినై. మహోన్నత విమానాలు కారి కూలుతుండే, చేసిన
 పుష్పం టీచించగా చూపుపై చదే నిర్వ భవనాలలాగా చూడబడ్డై. మంచి
 పోరున్న గృహంను చూచి కిడుపు మందగా దండ చేరదోయి మంచి
 పోయేవాడు, కాలిపోరున్న విజయగల వస్తువుల వెలికి తెచ్చే రౌందరలో
 కాలిన కట్టెలు పైగవడి కాలిపోయే వాళ్ళు. జయటకు రాలేక ఇంద్రలోనే
 మరణించిన చార్యా పుత్రులకై, జననీ జనకులకై గోయ గోయనీదే
 వాళ్ళు, ప్రాణ రక్షణకు పాతిపోతూ పొగ గ్రమ్ముటంతో చారి తెలియక

అగ్నికి అహం అయ్యేవాళ్ళూ, రక్షించబోయి రామూ చేహ్నాచే భక్షించడే వాళ్ళూ నిండి, అన్నటి వరకు అనందభావంగా ఉన్న అంతానగరం భృతానానికి ప్రతిరూపమైంది. “అయ్యో! కపి రూపంతో పూర్వ వైరం తీర్చుకోటానికి అగ్నికి అవకాశం దొరికింది. అదను దొరికిందని అనిచుడు ప్రళయ ప్రభంజనడవుతున్నాడు. ఈ అనందం ఏ లోకంలో దొరుకుతుంది? ఎన్నాళ్ళకు మళ్ళీ నగరం యధాస్థితికి వస్తుంది? అనుకోకుండా ఈ అరాం మృత్యు కాండవం ఎందుకు చేట్టింది? ప్రభువు ఆలోచించక తోక చాల్పించాడు ఈ కోతి అంతం చాల్పించి” అంటూ రోదించేవాళ్ళూ, అగ్ని కీంతు చుట్టుముట్ట వస్తుంటే ప్రాణ భయంతో ముసి నడలి ప్రేలాడే తలవెండ్రుకతో, చంటపాపలను గుండెలకు హత్తుకొని హాహాకారంతో రోకించే ఆడవాళ్ళూ, చేతులు పైనుండి క్రిందకుదురుంటే చేతుల్లోనుంచి వెరవులురెగిచుచున్నట్లు న్నలంతానగరం కరుణ చేపత చ్చేష్టాచేవితోచెప్పుకుని దురపిరిన చందంగా మారిపోయింది. మనై పోయింది. పర్ర విప్రుడు దైతూర్య వర్గం, రజతహేమ ముక్తాబాణి కరిగి నీరై పారుతుంటే అంజనా సిందరుడు అనందంతో తిరిగించాడు. ఆ దుశ్శంకుటన సమయంలో ఎంత కార్మినా హనుమకు తృప్తి కల్గలేదు. ఎంత చహించినా జ్వలనుడు తృప్తిపొందలేదు. ఎన్నెవవాలు ఆక్రిమిస్తున్నా భరణి తృప్తిచెందలేదు. ఎంత వీస్తున్నా వాయుపునకు శ్రమలేదు. తృప్తి లేదు. అంతా నగరం తగులబడుతుంటే ఒకచోట కింకుక వర్తంతోనూ, దేరాకదోట శాల్మలీ పుష్ప వర్తంతోనూ, మరాచోట కుంకుమ లోహిత వర్తంతోనూ అగ్ని ద్వాలలు చోభను వెదజల్లినై. అనాదు ఈశ్వరుడు త్రివిరాంను డిహించాడు. ఈనాడు హనుమ అంతను డిహించాడు. శ్రమంగా ఆ ద్వాలలు త్రిహుట పర్వరానికికూడా ప్రాకినై. రక్షకశీరాలు ఘృతంకాగా, అద్రం విహద్రప్ర విద్రమోద గ్రుచ్చై, నాటకలుక్రోధహా, నదవంకల క్రములహా, వాయువు సహకరింపగా రెగి, బ్రహ్మాంధాలను లోగానే పోలికగా, కోటి దినేతుల ప్రకాశాన్ని గోటమిటి, తనకు సాటి రానే అన్నట్లు, పిదుగులు పడుతున్నట్లు ద్వనిస్తూ, “సర్వం అగ్ని మయం” అన్న తీరిగా వైశ్వానరుడు విశ్వరూపం ప్రదర్శించాడు. మింటనంటే మంటలు మోడుగు

పూగు డల్లాగా పున్నె. శమించిన సలాల్లో సుఖ్య తిరుగుచూ, దట్టంగా
పైకి లేచేటాటం నెం కలువలుగా వుండి. హనుమ వాలానికి అందని
చోటూ, హనుమ పాదలు స్పృశించని ప్రదేశం ఆ అంతా సగరం ఇంతా
ఏమీ మిగుల్చుకోలేదు.

రాక్షస విలాపం

ఆ కీధత్వ దృశ్యాన్ని చూచి “తనొకటి శరిస్తే దైవం కీరాకరి
శరించినన్నట్లు ఎంక్రి ముఠుని దండ ప్రయోగం భిన్న పరివర్తనం,
భిన్న పరివాసం పొందిందే” అని రాక్షసులంతా గగ్గోలు పడ్డారు. “ఈ
కోరి నిజంగా కోరి కాదు. ఇంద్రుడో, వంద్రుడో, దీనమడో, దుంద్రుడో
సముద్రుడో, అనియడో, అనయడో, యమడో, వసుడో కావాలె.
ప్రాచ్యుర వానరానికి ఈ శక్తి ఎక్కడికి? ఇంత మహాసగరం దహించిన
అన్ని ఈ కోరి లోక కాల్పచేమిటిగనర్ప స్పృశకర్త, సర్వ విహమహుడు
చతుర్ముఖుడు రస పర బలంతో లోక కంటకులుగా రయ్యారెన్న రాక్షస
లోకాన్ని నాశనం చేయటానికి కపి బాహం భరించి వచ్చి వుంటాడు.
కాకపోతే అన్ని ఎందుకు లోక కాల్పము?” అని శిష్టులైనవారు విలపిం
చారు. “అయ్యో! అవ్యక్తం, ఏకం, అనంతం, అచింత్యం, అప్రమేయం
అన్న విష్ణు లేకా స్వేయ మాయా ప్రధానంతో వానకాక్కలితో అధిం
రాక్షస క్షయారం అచరంబిందేమో” అని హనుమశ్రేష్ఠిర హార
మక్కిలా దగ్గరైన సాశ్వరర గజ పతంగ మృగ పృక్ష లతా హర్యణం
పైన అంతా నోరొచ్చి చూచి అభిరాచలు, అభిరతులు గుండెలరు చోకిం
చారు. “అయ్యో! రంధ్రీ! దివా! నాథా! శరీ! చెడలరా! మమ్మలం
ఏం చెసి పోయాడు! మీరు లేకపోయే ప్రాణి పుష్కా చచ్చిన వాళ్ళుంటే
జమ” అంటూ హార చేసినవైన అసురగణం ఆక్రోశించింది. సుధ్రుడు
త్రస్తం సవిషణ్ణం అయిన సుర విరోధి పాళి చేరా, ఉత్పల భృలా
శీల మౌలా కలికపాన కాక్షులు కల్పించిన యాచిద రాసులేదేరా. అంకి
విశ్చి స్పృహ్కోప నిహతమైన విశ్ణం లాగా చూపట్టింది. హనుమ కూడ
సుకల్పించిన కార్యం సర్వం ద్విగుణితంగా ముగిసిపండున త్రికూట
పర్వత శిఖరం చేరాడు. క్షణకాలం, కషల కిచ్చిన గమపు, సముద్ర

తరణం, సీతాన్వేషణం, సంధాషణం, ముద్రితా ప్రదానం, చూడవణి గ్రహణం, అహోకవన నాశనం, అమర పథ, రాచులు దర్శనం, హిరోప దేశం, పునః లంకా దుర్భేదనం, లంకా దహనం సుయమంతో చింతించి సంభృష్టి నంది శ్రీరామ దర్శనార్థం దురలభోపహానికి సిద్ధయం తీసుకున్నాడు. ఆ అమృత కర్మను అవలొకించి దేవ ముని నాగ గంధర్వాది దివ్యులు పరమ హద్దాన్ని ప్రకటించారు. వ్యాసా మాలావ్యుల లాంగూలువై పర్యతాగ్రంపై నిర్మిత హనుమంతుని చూచి గంధర్వ కిన్నర సిద్ధులు విస్మయ విరోచనులై పీషిస్తుంటే, కాలానలుదై లోకాన్నే కాలస్తాదేహో యని భూతకోటి కంపించసాగింది. ముని సుర వన్నగ ముఖ్యులు హనుమను “మేలు! భగీ! లభో!” అంటూ శ్లాఘించారు.

పాపని సీత దగ్గ యైసవని పరిరాపాన్ని పొందుట

త్రిహుట పర్వతం చేరి శాంతించిన హనుమ వాలాగ్నిని వనధి జలంరో ముంచి చల్లాపుకున్నాడు. ఒక్కసారి చక్షులం లంకా కలయ చూచాడు. గడచిన రాత్రి కన్నుల పండువుగా కనుపించిన అమరకలి నిలయం హన్యమై, శోక సముద్రమై కనపించింది. ప్రతీకార వాంఛా సానంతో విచక్షణాశపం ప్రవేశించి దుస్సహదంతాదంతులిత మానసుణ్ణి చేసింది. “అయ్యయ్యా! ఎంత అకార్యం చేశాను? కొంచెమైనా చింతించక లంకిను కల్పాను. ఇది విచార మంచి పని అని సంతోషించేది? ప్రజ్వలిస్తున్న వహ్ని లన్ని జలాన్ని రూపుమాపినట్లు, పెరిగిన కోపంతో నా తెలివి నశించింది. ఎవడు సయమంతో కోపాన్ని నిగ్రహిస్తాడో వాడే నుహో పురుషుడు. మనీషి శ్రేష్టుడు. భగ్యుడు. కోపం కలవాడు సర్వద్రుష్టై విషం తలచెక్కగా లోకం దురదినట్లు, గుణా పగులు విచక్షణ చేయడు. గురువుల చంపుతారు. గుణవంతుల కరకు మాటలచే నొప్పిస్తాడు. సంఘం మర్కాడను సమయిస్తాడు. కోపి చేయ లేని పాపం ఏమీలేదు. వాచ్యావచ్య విచారంలేదు. అవాచ్య ప్రసంగాలకు హద్దులేదు. అనన్య ప్రవర్తనకు అవధులేవు. పాము తన శరీరంపై వృద్ధిపొందిన కుటుసం ప్రమాదంలేకుండా పరిహరించి స్వచ్ఛంగా మెలిగి నట్లు వివేకులు కోపాన్ని జయించి చింతిత కార్యసిద్ధి పొందుతారు. చీ చీ !

నేను ఎంతటి అధాపీతణ్ణి? ఎంతటి దుష్టుని? ఎంత పాపిని? శత్రు శ్రుతి
కారమే చింతిచాడు. కాని సీతామత పరిక్షణం చింతించలేదుకదా? నాపై
నాకే లోత పట్టుచుండి. నా చేత నాకే గర్వంగా తనుషించుచుండి.
ఏవరి దుఃఖోపశాంతి నార్తం ఇంత దుఃఖార్థ్యం నాచింతానో ఆ శ్రీరామునికే
అందురేని దుఃఖం సంతరించాను. స్వామి భూతుడనైనాను" అని
తన్ను రానే నిరసించుచున్నాడు. నిందించుచున్నాడు. "హనుమా,
ఇంత తెలివి తక్కువ నీని ఎందుకు చేశావు? ఇంత ఒకట తెలియని
దురాగ్రహం ఎందుకు పొందావు. ఇప్పుడు నీ స్థితి ఏమిటి? శంకా
తంకాలు లేకుండా అంతా నగనం చూచి చుట్టపాలైంది. ఈ లంకలోనే
నీ తల్లి సీతమ్మ వున్నదనీ, ఆమె రక్షణం అవసరమనీ ఆలోచించావా?
అందుకు తగినట్లు ఆచరించావా? ఒక్క విభీషణ గృహంతర్వ అంతరా
శ్శవాస పై పోషించివా? ఆ మంటల్లో జానకమ్మ దహనం కాకుండా"
అమ్మా! ఆ కావన్నీ పొందలేను. చంపించి పాదు నక్కం పాదుచేశాను.
నలికార్థం భగ్నం చేశాను. లంక కాలక్షం వణం పట్టలేదు. నా బుద్ధి
హీనతచే కన్న అనరం పాపుకోవటానికి ఎంత కాలం పట్టుకుంటారా? లం
కపై నా గతం వర్తమాన ఏమియిందా? నా అశ్రం ఎంత దుర్విపారానికి దారి
తీసింది? రోష చూపుత స్వాంతంతో మాదగట్టుకున్న కొంత కూల్చాను.
అప్పుడందరికీ తీరని వ్యభేదాన్ని పెట్టాను. నా పాపానికి ప్రాయశ్చిత్తం
లేదు. నేనుక తీరించటం దారానికి భారం. ఆ మంచుచున్న చుట్టలో
పడి చుకలేంచనా? ఈ సముద్రంలో చూకి తిరింగిలాలకు అహంకారానా?
లేక జడవనలానికి శేఖం చూడటం చేశానా? ఏ ఏ! ఏమి చేస్తే
ఏమింది? నా తల్లి సీతమ్మ నాకు కనుమరుకుండా అమె ఆవరణవాల్కాలు
విని చెప్పులు నృప్తి సడగలదా? ఇంత దుష్ట వార్తంచేసి, ఏ మొగంతో
చావకుండు చర్మిస్తాను? ఇంతకాలం నన్నేలైన చాడుప్రసంగమిస్తాను?
అనేచావనా, అన్నీనే చావనా లేకపోవటంతో అతిచంచలమైన రజో
భావం అత్యుచితానానరే సహకరించింది. కాని, అక్క దర్శనానికి
సహకరించలేదు. ఇంకెందు నిగ్రహం ఎంత చేసినా, తపస్సెంత చేసినా,
ఎంత అంకపృథుడనైనా జాతింక్షణం గారో ఏం పోయింది? సహజంగా
జన్మతో వచ్చిన గుణం జయించడదేమో? శక్తి కలిగి కూడా

జానకమ్మను కాపాడుకోలేక పోయాను. అమె చుండలు చాకి చురటి నే, అనుంగళం ప్రతిహతం అగుగత. రామలక్ష్మణులు ఓపిస్తారా? కృతజ్ఞుడైన మిత్ర పుత్రుడు మిత్రుల స్థితికొంది రాజ్యభోగాలలో నిమగ్నుడారా? ఇటు వానరదళి సురణం, అటు రామలక్ష్మణుల మరణం చూచి, ఏని తమ తమ బంధువులతో వానరులూ, తమ్మునితో భరతీడూ బ్రాహ్మి బట్ట కిద రారా? ఈ విషయాన్ని చూచి అనిమాడులైన పోయడంతారా? ఇంత చెట్టుకు ధర్మార్థ జ్ఞానహీనుడనూ, అభాగ్యుడనూ అనున నేనే కారణం. నేను దోసిని ముక్కొట్టి చంపడము. ప్రభువార్య భంగపాలిని. నేను మర ణిస్తే నా శరణు రాకగృధ్ర నృగాల క్షాణాలు కూడాముట్టు" అంటూ పీడ రాని వివారంతో విహ్వలడై, మరణోన్ముక్తుడైన మామడికి పూర్వంవలె శుభ శకునాలు శరీరంపై కనిపించినై. అంతలో మరణ ప్రయత్నం మాని అలోచనలో పడ్డాడు.

జ్వాలనుడు జానకిని కాల్చలేడని హనుమంతుడు

నిశ్చయించుట

రామ చేసిన దంతా అజ్ఞాన జనిత కార్యంగా భావించి అక్కర్లు దానికి సిద్ధపడిన అంజనేయుడు, సీతా దర్శనం కార విడిగి చేహ ర్థాగా పకి సిద్ధమైనప్పుడు కలిగిన శుభ శకునాలే చుట్టి ఇప్పుడు కలగటంతో మనస్సులో ఏదో శక్తి మార్పు యోజించసాగింది. "కోపం ఎంత పాప హేతువు అవుతుందో అర్థహత్య కూడా అంత పాప హేతువే అవుతుంది. నా తల్లిని జ్వాలనుడు చాకగలడా? అది సాధ్యమా? అగ్నిని అగ్ని ఎన్నడైనా కాల్చిందా? నేను వదలిన విధిషణుని గృహం ముట్టి ఓపించని పాపకుడు చరమ చరిత్రరా శిరోశిరణి, నరమపాపని, శీలవతి, సీమంతినీ మకుట మాణిర్యం, పుణ్యచరిత్ర, అయోనిజ, రామచర్మి అనున సీతామాతను నేను సంకల్పించకుండా ఎలా నమిపిస్తాను? అంత అవసరంవస్తే అమె సాశీల్యం హృదయహృద్వే హోమం చేయదా? ఎవరి అనుగ్రహంతో నా లోక సంఘి కూడా నన్ను కాల్చని అగ్నిచేపుడు ముగ్గురు సోదరులకు అక్కిర దైవమై, రఘుకుల క్షీరాద్ధికి రత్నమైన రామచర్మిని ఆ సీతారాముల అనుగ్రహం లేకుండా అమె దరిచేరగలదా?

అసంభవం. సర్వవత్స్య సంపదతోనూ, పరిపథ్య తపతోనూ, భర్తృ ప్రణయైక చిత్తంతోనూ అగ్రహిస్తే హుతాశయదే హుతం అవుతాడు. సంశయంతో పనిలేదు. నేను సముద్రం దాటేటప్పుడు మైనాకుడు రామ కార్యార్థిని పోషిస్తానని అవ్యాజ ప్రేమతో విశ్రాంతి కూర్చున్నాడే. పర్వమదే రామ చంద్రునిపై అంత భక్తి చూపిస్తే నిత్యం తన్ను సఖ్యా యంగా అర్పించే రాముని దయతను తాకుతాడా? నాది పట్టి ప్రాంతి" అని సామంతుడవం సాక్షిని సాంస్తానని నడుమలో "ఓహో! ఎంత ఘనకార్యం జరిగింది? వాయుపుత్ర ప్రేరితమైన అగ్ని అసాధ్య లంతా డుర్లం లంతా పహించింది. తోరణ పప్రాట ప్రారాధ సమేతంగా లంతా దహనం చేయటం చూడను కొక్కసనే సాధ్యమైంది. గిరి గహ్వరాలు వింటి వెదలి చచ్చే వాల్చునిలాగా అవలభ్యుడై రోదనం శ్రవణేంద్రి యాన్ని చెపుతు పడుస్తాంది. ఇది ఎంత అశ్చర్యకర ఃషడం లంతా అగ్ని దేవునకు అహుతియైనా, ఃషిషుని సాధం, అభోజివనంలో అపని జాత చెప్పు చెవరికి యదా తరింగా భుజదం? చూడను సంతర్పం ఎంత పరిమితమైంది? ఎంత జరిగిందైంది?" అని అంబరచతురైన ఋషులు, చారణులు, సిద్ధులు మొదలైనవారు విరస్కరం భావించుచుంటే కవి షంగపుని కర్పణలో అమృతం చురిసినట్లయింది. ఇరవే పూర్వం కర్పణ సన్నిధిచాలా, చచ్చుకు విన్న పట్టిరోతలు సుచగ పీఠుని శరీరం పులికితం చేసింది. తను సాధించిన కార్యం అమృతాదురు కరుణా అర్త వంతంగా ముగిసినందుకు అర్కలో పొంగి అపే దర్శనార్థం చూడమ అందరానికి అంభించాడు.

మారుతి ముగ్ధు మహిజాతను చర్చించుట

పాంతుకు పరిచయ ప్రదేశంలో ప్రవేశించినట్లు శ్రీహుటంబుంది అభోకవనానికి వచ్చి వ్రలాడు. అంబు పృథ్వీచార్యలో కరుణతనం లోడేసలాద తన్ను మూర్తిలో, కృతాంగియై లంతా చూసానంతరం చూడను జాగ తెలియక లోలోపలకుడులుతన్న దాకర్క చుటాల్పై ఒక చీరలో కన్నుల కడుకుని, దోయింది "ఓర్లీ! నేను ఎంత అర్థమై

మరుద్దే 7 కుశలంగా వున్న నిన్ను చుట్టి కన్నుల కరపటిదా కనుగొన గల్గాను. నా తెలివి తక్కువ తనంచే చేసిన జనివల్ల నీ కష్టతారం జరి గిందేమోయని అత్యభాత్యకు పాల్పడ్డాను. గగనచతురు నీ క్షేమచార్తలు చెప్పుకుంటుంటే పూర్వక బొంది పరిహారంగా నా కాయం నీ వదిల భాస్త స్వర్కతో పావనం చేసుకోవలసి వచ్చాను. అమ్మా! నీ దిగ్గ వాన చును. చంద్రుడు, తెలిసి తెలియక చేసిన వోషాలు క్షమించు. వీరినీ వని తార్యం విప్పురహితంగా ముగిసింది. నీవు అశీర్వదించి అపజ్ఞ ఇస్తే తదపి తార్యానికి కదంగురాను" అంటూ తప్పు చేసిన దిగ్గ తలవైపు నిలిచి నట్లు నిలుచున్నాడు. అ మాటలు వింటున్న ధైర్యిని నేర్రాండుంచి అగ కుండా అశ్రువులు నేల చారిస్తే. అమె హనుచుకంక పుత్ర వాక్యల్యంతో తనివీరక చూస్తూ, "నాయనా! హనుమా! నీవుకాదురా అవృష్టమందుదవు. విక్రంగా నేనురా. నీ చంటివాడు, స్వర్గ చుర్త్య పాపాలను కానించే శక్తి కలివాడు, చిరజీవి, అమృతమూర్తి, స్వామివార్య భురంధరుడు అవ్యాజంగా నన్ను "అమ్మా" అని అమాయకంగా నోరార పిలుస్తుంటే చినే యోగం నాకు కల్గినందుకు. నిన్ను బంపించారనీ, నీవాణం తగుం బెట్టి హింసించారనీ రాక్షస శ్రీలు చెప్పారు. నేనెంత బాప పడ్డానో నీకు తెలియదు. ఇప్పటివరకు నీ క్షేమం తెలియక శరీరవారణ మాత్ర స్పృహలో నున్నాను. నిన్ను చూచాను. పోయిన ప్రాణం రిరిగి వచ్చి వటయింది. రవిపుత్ర మంత్రివి. రవికుల రిలకుని దూతవు. అనిలుని వర్రెనసాదంతో లంజనాచేవికి అవతరించిన తారణజుడవు. కేద మూర్తివి. గిర్వాణు బాషా భూషణుడవు. నిశ్చల బ్రహ్మ చర్య వ్రత శిష్టుడవు. నీవెందుకు తప్పు చేస్తావు? నీవు చేసే పని తప్పంటానికి నేనే కాదు నా తర్త సక్కడర్క ప్రతిష్ఠాపకుడు చాళరథి కూడ తగదంటే అతిశయోక్తి ఏమీ కాదు. నీవు చూకు చేలు చేసావని చెప్పుకుని అంటున్న మాటలు రావివి. నీవు ఎవరి పని చేసినా, లేక నీకై నీవు ఏ పని చేసినా ప్రళంసా పాత్రుడవీ. చుట్టి ఇప్పుడంటున్నాను. నిన్ను కన్న వారు స్వర్కలో నల్లార్త రలు కన్నవారు. విధి వై షరీత్యంచే వికివడిన మా దాంత్యం అటసుంపావించిన కీర్తి నీకేదక్కింది. అండా దహనంలానీ, భముద్ర తరణంగానీ, శత్రు దుర్గంలో రహస్య రక్షణం చేస్తూ అన్వే

గొంతటం కానీ నీ వాక్కడవీ చేయకలిగవు. నీ అండదండలతోనే నా భర్తా, మరదీ, రవి సుతుడూ, స్థవగ పుంగవులూ అంతా ప్రవేశించేయాలి. నా జరి సర్వశక్తి సుసన్నుడైనా చాంతమూర్తి. శరణాగత రక్షణుడు. అందుకే నీ కింతగా చెప్పుచున్నాను. దూతగా నీవెంత వ్యాపసీయంగా నీ పంతు చార్యుల నెరవేర్చావా, నేరగా నా నాకుడు అంకా నగర చుర్య చేర్చడం చేసి, రావణుని సవాంధవంగా సుగరంలో సహించి నన్ను కానిపోవటం అంత వాచనీయ చార్యం. అందుకు తగిన మంత్రాంగం నీవంటే జరగలి. నేను విన్ను కోరిన చానికంటే వెయి మడుంగులు నా తృప్తికై నీవు చేయగలవనీ, చేస్తావనీ నమ్మకం నాకు పుండి. నిర్విఘ్నంగా నీ ప్రయాణం కొనసాగుతుంది" అని జానకి హనుమంతుని వీరించింది. ఆ తరు అశిస్సుల అంతున్న హనుమ "అమ్మా! ఇంచా శంక ఎందుకు? అన్నీ నీవు కోరుకున్నదే జరుగుతై. సాగరం తరించ లేరని సంకేపించకు. తప్పక సర్వ వానర సమేతుడై, సుగ్రీవుడు వెంట నడవగా, రామభద్రుడు సోదరునితో కూడి అంతా ద్వీపంలో దండు విడుస్తాడు. దైత్యునిని సమూహంగా సమర జేటలో చంపుతాడు. అగ్నివలె పరిత్రమైన నీ పాణిని ప్రయథావంతో గ్రహిస్తాడు. నామాట నమ్ము. అంతా పుణాంతం అవుతుంది. ఇక నేను రామ దర్శనారం పోరాను. తరీ! నాకు సెలవు దయచేయి" అని సాష్టాంగ నమస్కారం చేస్తుంటే పరమ భాతమైన పాణి తలంతో హనుమ కిరస్సు స్పృశిస్తూ, అనంతాశ్రువులు వెడంగా అనుజ్ఞ ఇచ్చింది.

సీతాదేవి సెలవుగొని హనుమంతుడు

అరిష్టాద్రి అధిరోహించుట

జానకీ పరమాదరణ పాత్రుడైన పావని, హమిజకు పునరవివాహం చేసి, వచ్చిన చార్యం పంపించినన్న సంతోషం హెచ్చగా అశోకవన సమీపంలో వున్న అరిష్టాద్రిని చూచాడు. అంతా పృథ్వి భాజ వ్రాతమై, పంచాననసన గంధీర గుహంతర్భాగమై, యక్ష గంధర్వ ముని భజి పూహ సమేవితమై, స్నాదు పం సమాకీర్ణమై, పద్మ పుష్పద పరిపూర రంగన్నీలోద్యానమాలా హృద్యమై, శృంగార గ్రంథమాన పయో

దోతరీయమై, కర కర కర సంతప్త సముద్విషదాతు రాగబోధితు
 దామమై, యదృగంగా భంగ తరంగ ప్రభవన్నాద మేమిర జలపాతమై,
 యుగిగమన జాత మంద్ర స్వనాద్యయన మోషా ఘోరమై, ప్రసవద
 ద్వాన విస్ఫుట్ట రమ్యగీతమై, పతత్ జల శోకాకులమై కన్నపించింది.
 పద ముద్రలు పడుతుండగా పాపని పర్వతం పదకు నడిచారు. చక్కగా
 పుప్పించి, శరక్కాల మేళించే, వాత్మకంలో పరే పతనే దాన్ని, వెదురు
 బొంగుల పగుళ్ళలో తొరబడి వెదలి పచ్చే గారి నవ్వు కూడితంగా కం
 దాన్ని, పాములు బునకొట్టినటు హనుమపై నిర్వాసం విడిచేదాన్ని,
 ఎరెడల మంచు నిండి గంభీరమై, ద్యానముద్రలో పున్నట్లు భ్రమ
 కల్పించే గుహలున్నదాన్ని, కదలి రుగం పాదాలతో కదలి పున్నట్లు
 కనబడే సాల చాలాళ్ళ రక్త పంక ప్రకీర్ణమైనదాన్ని, అరిస్త నగాన్ని
 హనుమ లతోహించారు. ఒక పంక చక్కగా పూచిన వెక్కు పూ
 లలికలచే అలంకృతమై, వింత వింత రంగులతో విచిత్రంగా పున్న
 పృగ సమూహంతో, మరో పంక అభివ్యాప్తమై, కకి రికాల పర్వాలతో
 వన్నెలు చిమ్మే భతువులతో, శీతల జలంతో ఇంకో పంక పూచీరమై,
 పేరాక పంక బండలతోనూ, గుండులతోనూ, ప్రస్రవణంతోనూ దుర్గమై
 యక్ష రాక్షస గంభీర ముగి కిన్నరాహి నేష్యమై, సింహవాక్యము కలిత
 గహ్వరమైన పర్వతంపైన నిల్చి పార చూచారు. దానర్థి దర్శన సము
 చ్చాహంతో తిమి తిమింగిల రుగీ కుగీర మకర రచ్చప మహాహిమం
 సంకులంపై, భయంకరమైన సముద్రాన్ని దాట తలచి ఉత్తరాభిముఖంగా
 విడుచున్నారు. "జయ జయ జానకీ మాతకు. జయ జయ కౌశల్యా
 నంద పర్వనుకు. జయ జయ సుమన్త కీళ లోకేషనుకు. జయ జయ
 పదుద్యహ్నా విచాలకు" అని అంటూ ఒక్కసారి రెండు పాదాలను
 ఒక్కచోట చేర్చి ఒత్తారు. ఆ ఒత్తిడికి నైలరాజు తత్తర పడింది.
 తర్ఫిదేక సంచరత్నత్వాలు స్థాన ప్రళంబం పొంది భుజిదోరలినడినై.
 వికసిత ప్రమాన సంపత్తితో ధ్రువ సంతానం, కందరస్థ సింహ శార్దూల
 చయం చిత్తరహితుతో లేచి మోరారాపం చేస్తూ పరుగు తీసింది.
 వాయువు కుంచింది చరణ యుగళ పీడనంతో దాహావులు చాచి అంబ
 రానికి ఉద్గమిస్తుండే టారు సంచలనంతో ఉద్భవించిన యురూనిలాకి

చెట్లు, చేరులు, గండఱులు, కొండ చిలువలు, కురిచాహుచేటూరిన
 పర్వత పంక్తివర భగ్నమై పారావారంలో పడినై. ఆ పర్వత కంప
 నానికి పుకమై వుండింది. పక్షి పృగ కులం విరామ రహితంగా మోసిం
 చింది. చీరెలు చూచగా, పైటలు వ్రేలగా, వేణి ధారం వీచగా, పదనంపై
 రేగిన కుడులు చూచగా, అవరణాలు జారగా, అంసర మీరగా విద్యాధర
 కాంతలు వియత్తలానికి ఎగిరిపోయారు. అధిక ప్రమాణంగల అహి
 కులం మణి మంకిత భద్రాలు బ్రద్దలై విషం వెకల గ్రక్కింది. కిన్న
 లోరగ యక్ష కింపురుషులు నగం వదలి గగన చతురై నారు. దళ యోజన
 విస్తీర్ణం, త్రింశదౌజన సమున్నతం అయిన అరిష్టనగం ప్రభుకాలంలో
 హనుమత్సభుత్వన శక్తికి అదో లోకానికి ప్రసింగింది. ఈ విధంగా
 ప్రయత్న వార్య భరిసిద్ధి, అర్చియ జన దర్శనోచ్ఛాహనందం హనుమతు
 ఎకకేని జపం చేహర్చగా, అపరీంగా అంబువిపై అంబరంలో
 పోసాగారు.

మారుతి మరల టిత్తర తీరాన్ని చేరుట

అక్కరారంపవనూ, అద్దారకపలయనూ, రిష్యశ్రవణహంస
 పీఠికనూ, ఇలిభర వై వాల చాద్వాలనూ, పునర్వసు మీన విరాచితనూ,
 అంగాకర గ్రహో గ్రహనూ, ఇరావత పీఠికనూ. స్నాని హంసాచరి
 తనూ, వాక సంవాత పీఠి చంద్రాంబు శిరాంబు మంతనూ, సిద్ధ యక్ష
 గరుడ గంధర్వ విజగ ప్రభుల్ల నీరజనూ, అయిన అంతరిక్షైర్లవంలో
 జనించిన నాక తరించిన చందాన నవ నవ విన్యాసంలో హనుమంతుడు
 అశ్రమమై నయనించాడు. అకాశాన్నే మ్రింగుతాడో, అద్భుతినే హదర
 కొడతాడో, రాదార్క సహితంగా అంబరాన్నే అహరిస్తాడో అనే భయం
 అమరులకు అదుగదుగన కలిగిస్తూ, ఘేహుంసు చీదస్తూ, రెయపు నయపు
 పసుపు ఎరుపు కాంచుతో, కృష్ణ లోహితవర్ణంతో రేణుస్వి అయిన
 హనుమ దేహు దుది రోచి ఘేఘమాల రేణులింది. ఇంకా ఇంకా ముచ్చ
 ణ్ణోకిపోతూ, ఇంకా ఇంకా క్రిందికి దిగుతూ, మెరుపుల్లాగా మెరుస్తూ,
 శంకర జటా జూటంలో వెరిగే చంద్రరేఖవరె పావని వయనం సాగిం
 చాడు. విశద వస్త్రాన్ని ధరించి, వివిధ ఘేఘ సమూహ సంవృతమై,

కనుపించి కనుపించక తోయజ వెరిలాగా మింట హనుమ గడునం
దోబాచులాడింది. ముహూర్తహూర్తిచ్చేదిత మేళు చాలాకలితుడై,
లమృతం గ్రహించి పోతున్న అందజ శ్రేష్ఠనివరె వ్యామగతుడై
పోతున్న సామీరి చూడ్కులకు శోధనం కూర్చాడు. తనవారికి దైర్యం
కల్పించి, జలచితరించి, సీతను పొడగాంచి, అశోచాన్ని భంగించి,
లసుడులద్రుంచి, తన నాచుం అందరి నోళ్ళలో నానించి, లంకను
దహించి, మహిత శేషంతో మరలి పస్తున్న మారుతి జలది మధ్యానికి
చేరుకున్నాడు. అంతవరకు తన రాకతై నిరీక్షిస్తున్న మైనాకుని మర్యాదా
పూర్వకంగా స్పృశించాడు. ధనురుడు నిరత మూఁటంవరె రిపుపోచా
కనుచూపు మేరలో మహేంద్ర పర్వరాన్ని చాచాడు. పుష్కలావర్త
జలధరం ఘోషించినటు దశదిశలు భేదిల్లగా సింహనాదం చేశాడు. అచీకరా
రావానికి ప్రకృతి ప్రతిధ్వనించింది. త్రోసకుని పస్తున్న సంతోషంతో
తోక విడిల్చాడు. కులాచల యుక్తంగా కువలయం, సూర్యచంద్రగ్రహ
చారకా సంయుక్తంగా గగనం జోసింది.

హనుమ సింహనాదం విని అగచరులు

హర్షం పొందుట

అంగద జాంబవంతుల అనజ్ఞతో అవని జాత అన్వేషణార్థం
హనుమ పోయంటే ఆకనికి భయం చింతిస్తూ ఏకపాదులై, టీచులై నిర్భీన
లగచరులు, శ్రవణ నిర్దోషం, అనిరణావర్తంగా వస్తున్న ప్రభంజనం
పరికించి ద్వనిదిక్కు దృష్టులు మరలించారు. ఆ సింహనాదం, ఆ వాయు
చేగం హనుమంతునిగా గుర్తించారు. ఆ సమయంలో ఋక్ష రాజైన
జాంబవంతుడు కప్పల నమిపించి, “వడిన శ్రవణ పరిచింది. విజయనీధి
పొంది వాయుజుడు వస్తున్నాడు. పావని పోయిన కార్యం చంద్రైంది.
సంశయానికి తావులేదు. ఆ ద్వనే చెవుతున్నది. మన హర్షం కోసం
మారుతి తన రాక తెలుపటానికి సింహ ద్వారం చేశాడు. సందర్భ సిద్ధి
లకు లోకంలో అసాధ్యం అన్నది ఏమీ లేదు” అని ఆ వాయు ధనుల
రహస్యం ప్రకటించాడు. వృద్ధుడైన జాంబవంతుని మాటలకు సంతోష
సమృద్ధులైన కప్పలంతా గంతులు చేశారు. కొండరు కొండ శిఖరం చేశారు.

కొందరు ఉన్నత వ్యవస్థలు ప్రాతరు. దూరాగతులైన అత్యున్నత స్థానములను చెప్పి నవ్యులను పోలి కొందరు వానరులు పూలతో నిండిన పూలుగట్టి కొమ్మలు విరిచి చేతితో పైకెత్తి పూపారు. కొందరు కష్టములను వారలను పైకి లేపి బెంబలవలె అవించారు. అంతకంతకు దృష్టి చేయవలసిందే. స్వచ్ఛమైన పుష్పాలలా పాటి పుష్పాలు దోయిరింది "కవి జలాభరణాః కామిత ప్రదరాః సాగర తరణ విజనత్వస్య విధిః మిత్ర లోక తమిష దాన్యదాః రవిపుత్ర ప్రేమపాత్రాః రాక్షసాః సర్వ కవి లోక జీవప్రదరాః జయ జయ" అంటూ కోలాహలంగా స్తోత్రం నల్పుతుండగా సామీరి దృష్టిగోచరమైనది. అలాగే పుష్పంలో నమ్మద్రాన్ని చదివితే అర్థం కాలానికి చేయబడిన మాయని చేయబడ్డారు.

మూరుతి మందరాద్రిపై దిగుట

మహాధర ప్రేమమైన మహేంద్ర పర్వతం మధురి చూచి అనంతం దివి, తన గురువయ్యని శంకరుని అపర్వతంలో గంభీర గర్భమై, విరాటమైన ప్రాదం, లోచన విర్బుందాగనే మీసాన్ని తన్నుటలై భుగ్గుః జీవితో వ్రాలే జలపతిలాగా అండులో చూపారు. అపారాధికి నిర్వృత మర్మంలో కీరం నింగి కెగరగా, తటముల నంటియున్న కీరం దొంగి నేం రోసింది. తల్లిమందరూ గమ్ములు కట్టి సరోవరం చుట్టూ తొలకతో మూగి నిలుచున్నారు. పారోక్ష్యం మూసేసాల్సింది చూసేవారు స్వాగతం పలికారు. తన గండని వాయులో గోధైక్యమైన కవి ముచ్చటలు కంఠముల పలాములు కాన్పించి పెట్టారు. అనందం అక్కోలేక చూసే చుట్టూ అమరూ పాదులూ గ్రహణించారు. పాదని నువ్వచుట చూపుచున్న గౌరవదరాలకు ఎంతో సంతసించారు. క్రమంగా వాంఛించుచు మొదలైన వృద్ధులందరూ పాదవివేదనం చేశారు. నమించు అంగంగంతో సత్కరించారు. పిమ్మట ప్రేమ పూర్వక భావంతో క్రియం కూర్చుంటు.

సీతను చూచానని హనుమ రప్పలతో చెప్పుట

చవచుడు తృప్తిగా నిశ్చయించుకుంటూ కీదగా ముందు "సీతా మారా దర్శనం చేత"నే కుక్కగా చెప్పి, అంగముని హస్తం తన హస్తంతో గ్రహించి మహేంద్ర పర్వత రహస్యరామం చేరి అంతా

అనుకుంటున్నాను చర్మి రామహద సుఖా సీమదేనాను. “రాక్షసత్వ
 రక్షితమైన రామచర్మిని అశోకవనంలో అవరోకించాడు. అయి, భర్త
 దర్శనా రాక్షసతో సుస్కారం లేక జడలు కట్టిన బురుందో, ఉపవా
 సాలలో ప్రంగి కృణిం పోయింది. గుర్తింపరేనంతగా మారిపోయింది
 అని అయి కుళువార్త కొద్దిగా పినిపించాడు. ఆ మూలకు అగడకు
 లారా అపృరాహ్వాదనంచే అనుకుంటే నలు అకందంలో కొందరు కుప్పిం
 చారు. కొందరు చూడారు. కొందరు గెంతులు చేశారు. కొందరు కిచకిద
 ద్వనిలో లోని సంరోషం పెరికిచూపారు. కొందరు తమ చాలాలప
 నేపై గట్టిగా కొట్టి అగమోక్షు కనులలో హుకునకరం చేశారు.
 కొందరు గెండుపె ముడి చూకి చూడారుగా అయినేముని అరింగనం
 చేసుకున్నారు. కొందరు పావనశ్యంతో పాదని పాదాలపై పడ్డారు. అయి
 స్వర్ణలోని అగడకులారా అగడకు సంతానహాసం దాన్నిండా అన్నట్లున్న
 అపరిత్రసమంతో అగడకులు లేచి అయింపంధంలో చూడుకుకు
 అయింపంగా వెళ్లి, “వానరేశ్వర ప్రభాతామారా! పక్షిరాట్టపన జప
 బంధురా: పాదనీ! నా హక్తికమక అయిదాం స్థిరకరించు. నిస్తుల్యము.
 విస్తారమైన నీరతి నిస్తరణ మొకరి శస్త్రంగా మరలిరాగల ప్రకస్త
 జపస్త్రాదుగల నీతో సహాసుకేరి: నీ ప్రభువత్తి, నిరుపమానమైన నీ
 శక్తి పిన్నను నేనేమిని ప్రకంపించగలను? మా అందరి అవృష్టం నీ
 మూర్తిదాన్ని శ్రీరామ సరిని సీరాచేవిని చర్మించి వచ్చావు. నిరంతరసీరా
 విమోగదు:భిరుతై శ్రీరామచంద్రుడు నీనేవతో ఇప్పుడు ధైర్యం సంతరించు
 కున్నాడు. నీ పోతా, తిరిగిరాతా విమచకుండా యథాతథంగా వివరించి
 మా వీసులకు విందు గావించు” అని ప్రార్థించాడు. అగడకు అభ్య
 ర్థనం విన్న కపులంతా కర్ణలు టిక్కించి సమీపంగావున్న ఎర్రెన బండ
 లపై కూరుకున్నారు. ఇంత సముద్రాన్ని ఎలా దాటాడో, అదేభ్యమైన
 లారాదుగ్గంలో ఎలా ప్రవేశించాడో, మాయంమారి మాంసాశనుల కనులు
 కప్పి సీరాన్వేషణం ఎలాచేశాడో, లోకవిద్రావణుడైన రావణునితో ఎలా
 సంగ్రామించాడో వినాలనే కుహూహలం కపులందరిలో సందశించింది.
 వానరులు హస్తస్యస్తమస్తకురై, అకాంక్షపరురై, హనుదు ముఖోద్గ

తమై వచ్చే అవనీతార సంవర్షన చార్తామృత పానార్తం అనర్తులై చాస్తున్నాడు.

జరిగిన విషయమంతా సామీరి కప్పలకు చెప్పుట

కపిశ్రేష్ఠుడైన మాతుతి గండీర కంఠంతో సహజమైన వనచరులను సమవంశించి "పూజ్యులారా! మీరంతా నాపై చూపించిన అదనవి మూన గౌరవాలు కృతజ్ఞతతో ప్రకటించేస్తున్నాను. ఈ కథవార్త కొనిరావటంలో నా అధిక్యం ఏమీలేదు. నిశ్చల ధ్యాన నిష్ఠులై మీరంతా ధ్యానం చేయటంవల్లనే జరిగింది. రసిషుశ్ర రామ పుత్రులు సంకల్ప సిద్ధులు కావటంచేత, సీరామాత విరమసాధ్యి కావటంచేత సాధ్యమైంది. నేటి కార్యంలో ఏమి త్రమాశ్రుజ్ఞి. జరిగిన సంగతులు యథాతథంగా వీర్లుమీర మీ తృప్తికోసం చెప్పురాను" అని అనగానే తాండవంతుడు లేచి "లంజనానందనా! పాపమానీ! ముందు ఈ విషయాలు చెప్పు. అమెను ఏలా చూడావు? అమె బంటరిగా ఏలా ఉన్నది? అరర్లని దళములుకు ఏలా చూస్తున్నాడు? తరువాత చేసే కార్యం దాకరతుల సమక్షంలో చెప్పుదువు కాని, ఇప్పుడు అక్కడ చెప్పరాని రహస్యాలుంటే విప్పి చెప్పి నుకల్గి సంతోషపెట్టు" అని కోరాడు. లంజకు హనుమ నుడుస్తుడై, ప్రహ్లాస్తుడై, జానకీదేవిని మనసారా ధ్యానించి యొక్కి ఈ విధంగా చెప్పసాగాడు. "అడదాద్రి దక్షిణతీరం చేరెంచుట ఈ చర్య కాగ్రంథించి లంజించటం మీరంతా కన్నార కన్నాదు. జలవిరుద్ధంలో మైనాకుదనే పేరుగల చర్మరలాట నా గడునానికి అర్థంగా నిల్చాడు. మొదటనే విప్పించి మొదలైనచే అన్న కోపంతో తలతో వీరొట్టి, తోకతో చరిచాను. ఆ చర్మర తీరం చేయి ముక్కలై పోయింది. అటుటనానికి నిర్మి, నా కార్యం తెలిసి, నేను నీ కంఠ్రిచే కాపాడబడిన వాడను. వజ్రా హరి నా చరియ పోయిందా ఈ పారావారంలో వదేసి కిషించటంచేత, రామ కార్యార్థం పోయే నీవు కొంతకాలం విశ్రాంతి తీసుకుని వెళ్ళును ప్రార్థించాడు. గమన పథ్యంలో నిల్చునని చెప్పి అతని సమృత్తితో ముందుకుపోతుంటే, నాగాంబ వేగంతో అడ్డు నిర్మి నా కాహరం కమ్మని నిరోధించింది. అమె నా మాటలు వినలేదు. జానకి వార్త తెలిసి వచ్చిన

మీదట నీ కోర్కె తీరుస్తానన్నాను. నన్ను మోసగించక వెంటనే నాటికి చిరుస్కమంది. నే శరీరం పెంచాను. అమె కూడా నాకంటే హెచ్చుగా నోరు తెరిచింది. వెంటనే ప్రాస్టరూపంతో గర్భంలో ప్రవేశించి కర్తం గుండా వెలువరికి వచ్చి సెలవడిగాను. అమె మెచ్చి, సన్నాశీర్వదించి తన లోకానికి పోయింది. భూతకోటి నన్ను చాపించింది. శరవేగంతో పోతున్న నన్నేదో చానరాకుండ నిరోధించింది. నలువంకల చూచి, కారణం తెలుసుకోలేక జలనిలో చూచాను. ఒక పెనుకావాసి మున్నీటిపై పండి నా చానును మ్రొగుతూంది. దానితో నా చేగు కుంఠితం కావటానికి కారణం తెలుసుకున్నాను. నేను దాన్ని చూడగానే పెద్దగా గరించి, తల్లింది నన్ను అవహించింది. నా ఆకలి తీరకుండా నీ వెక్కడికి పోరావని నిలిపింది. దాని వక్త్రం కంటే ద్వీగుణంగా శరీరం పెంచాను. నాకంటే అది దళగణితంగా రెరదింది. వెంటనే గుఱు రూపంతో కడుపులో చొచ్చి ప్రేమలు బంజుల్నడగా చీల్చి మింటి రెగేరాను. అది వచ్చి అంబునిలో మునిగింది. నభశ్శరులైన చాకణులు సింహిత వచ్చిందని చెప్పుకుంటుంటే వినాన్ని. పిమ్మట పృథ్వి సంకీర్ణంగా వున్న అవలి తీరాన్ని చూచాను. అదే లంకగా ఎంచి, చీకటిచేపా అక్కడ నిలిచి రాక్షసులు చూడరు:దా సూక్ష్మ రూపంతో లంకలో ప్రవేశించాను. అ వేళ కల్పారంధరా ధర శరీర మోరంగా అబ్బుచూచు చేస్తూ ఒక భీకర మూర్తి నాపై కురికింది. ఎదంచేత బలంగా చెంపపై చరిచాను. అ చెప్పుకు నేం చూచి, రెలివి రెప్పురుని, “హనుమా ! నేను లంకను. నా రక్షణ వల్లనే దీనికి లంకా నామం వచ్చింది. నన్ను జయించినవాడి చేతిలోనే లంక జయించబడుతుంది. నిన్నెవడు అచ్చుకోలేడు. స్వేచ్ఛగా ప్రవేశించు” మంటూ చూపుమైంది.

అ వెనువెంటనే లంకలో చొచ్చి రాత్రంతా సీతామారను అక్కడ వెదకాను. నాశ్రమంతా వచ్చింది. నేను దూరంలో ఎగిరి ప్రాచారందాటి చూచాను. సుందరంగా వున్న లోట కనుపించింది. ఆ లోట మధ్యలో పుర్న శింశుపాపృక్షంపై డిగాను. దానిపైనుండి, సీరేణి ప్రత్రాండకు, నిట్రుపాసాలలో నీరసించిన చేహంకదాన్ని, ఏకాంశకను, భూభూసర కేళారను, శోకసంరావ దీనాంగిని, భర్తృ ధ్యానైకచిత్తను, పలులనదును

పున్న లేచివర రాక్షస శ్రీలహద్యలో వుండగా ఒక కింవలని చూచాను. అమె, 'రాక్షసామా' అంటూ ఆక్రందనంచేసి భూమిపైపడి, నుంచులో భోధచేసిన తమ్మపూవులాగా, వివర్ణయై, చానవీటితోఘృరిచెందడానికి ఉద్యుక్తురాలైంది. "అమే సీతయేమే" అని అనుమానంతో వుండగా, నాశంచాని చారచార్లం అన్నట్లుగా రావణుడు అంతఃపుర శ్రీలలో అక్కడికి వచ్చాడు. నేనింకా సంక్షిప్త శరీరంలో చెట్టులో దాక్కున్నాను. వాడు అమెను రామధానంలో కఠినవాక్కులు పలికి కష్టపెట్టాడు. "రెండు నెలలే గడువిస్తున్నాను. నీ బుద్ధి మార్చుకొనకపోతే నీ కర్తవ్యం 'వ్రాగురా'నని తలించాడు. ఆ మాటలకు అయరచెంది, తన పుట్టినవారిని, పెట్టినవారిని పేర్కొని, తన ఎవరో చెప్పి, వాటి వీరుత్వాన్ని చెప్పి, "పున్నప్ప గింది, నా ఒరి పాచాలపై పడితే నిన్ను త్రమిస్తాడు. లేకపోతే లంకితో కరిసి నీపూ లేకుండా పోరావు" అని కర్కశంగా పలికింది. అమె నలుగురు అరించి, కోపించి, గ్రుచ్చు పెద్దవిచేసి గుడ్డి చంపడానికి చెయ్యిత్తాడు. అంతఃపురాంగనలంతా ఆక్రోశించారు. అంతలో (ఇక్కడ చ భార్యలం ద్యానమాది అనిచెప్పబడింది. ఈ పేరుకూడ అమెకు పున్నలేమే) మందోదరి పేరుగల కాంత అనంతర్ని కోపం చలాల్పి వెంటచెట్టురుని అక్కడ పున్న విక్రాంతి మండిరానికి రానిపోయింది. భవాన్యుదేగగానే చాన కాంతలు అమె చుట్టూదేరి గురించి, భరించి, తరించి కరంగా కొన్ని సీత వార్తలు పలికారు. చాళ్ళు చూడంను అమె రెక్కగొనలేదు. కొందరు పోయి అమె సీత స్వాకీనంరాదని చెప్పి వచ్చారు. కాలం విండుచుంటే అంతా కన్నుమూసి నిద్రించారు.

ఒంటిగా అమె "రాక్షసామా! రాక్షస! రక్షింపవా!" అంటూరన్నీరు మున్నీరుగా ఏడుస్తుండే, బ్రెజట అనే పేరుగల అమరకాంత బ్రహ్మచరి లేచి, తక్కినవాళ్ళను కూడా లేపి తనను పచ్చిన కలంతా చెప్పింది. "మన బ్రహ్మచర నాశనం, ఘైలిలి భర్తరు విజయం తథ్యం. ఈమెను శరణువేయిం. అమె తక్కువ మనిర్ని రాపాడుతుంది" అని చెప్పింది. ఆ సమయంలో అమె పొందుతున్న దాదలకూచాచి, లంకంచానాశనంచేసి, ఆ తల్లిని కొని తిరిగి వచ్చామనుచున్నాను. మళ్ళీ నిద్రానించుచుని, కర్తవ్యం నిర్ణయించుచుని ఇశ్వరుచరితం, రామలక్ష్మణుల ప్రరాషప్రధావలూ గానం

చేశాను. అగానంవిని, తలపై కెత్తి నన్ను చూసి, "టవానరక్రేష్టా! నీదెవ్వ
 డవు? ఎవరు పంపారు? శ్రీరామునితో స్నేహం నీకెట్లా ఉండింది? సత్యం
 చెప్పు" అంటూ కన్నీడు కురిసింది. నేను నా పేరు చెప్పి, రామ కవిపుత్రుల
 చెలిమి వర్ణించి, వారి పదా, సీరాన్నేషణలైన ప్రభువు అవతి ఇవ్వటం మొద
 లైనవన్నీ చెప్పాను. "అమ్మా! నిన్ను చూచిం రత్నాత గుర్తుగా అంగు
 లీయం ఇప్పుడు నీ పతి నాకు అందించాడు. ఇదిగో తీసుకుని నాకు
 అక్షి ఇస్తే, నిన్ను తోడుకుని నీ పతి సర్పిడి చేరుస్తాను" అని చెప్పాను.
 ఆ యుద్ధం అందుకు అంగీకరించలేదు. "నా భర్త వచ్చి రావణుని చంపి
 నన్ను కొనిపోవలసిందే కాని, అన్యుల వెంట రారలవలేదు. నీవు ఆ పు
 డవేరక అక్కడ నీ పతి వాడవై నా, శ్రీరాముడే విజయిస్తా నన్ను గ్రహిం
 చాలి" అని చెప్పి చూడకుంటే నా కోరికపై శ్రుతిగా ఇచ్చి అన్యు
 ఇచ్చింది. దాని భద్రపరచి స్రవాయోన్ముఖుడను రాగానే, "నాయనా!
 హనుమా! నాకు రావణుడు పెట్టిన గదుపు మానవ్యయం. నేను మాత్రం
 ఒక నెల మాత్రమే మీకై వేచి వుంటాను. అదైన చికిత్ర ముగుస్తుంది.
 భవిష్యత్కార్య భారమంతా నీపై పెట్టి పంపుచున్నా" నని కరుణతో బ్రతు
 కుండు. ఆమె భైర్యంగా ఉండేందుకు నా శరీరం పెంచి అశోకవనం
 అచ్చాన్నంచేసి పెనుబొమ్మ పెట్టాను. ఆ శక్తికు అదరని అనురచనితలు
 పరుగునపోయి పతికి చెప్పారు. అశోకవనం అంతశ్శల్కమై అనుచుల
 కింకరులనే వారిని దెచ్చైచేరి ఉండిన నాపై యుద్ధానికి పంపాడు.
 వారంతా నా చేత చచ్చారు. చుట్టూ శత్రువులు వచ్చే లోకల అక్కడి
 ఉండిరాన్నీ, అడ్డగించిన దైత్యపాలకుల నూర్చని భయంకంచేసి అర్చాను.
 ఆ తర్వాత క్రమంగా ఇంజుమారి, అమాత్య జైరాష్ట్రకం, అనుర నేనా
 నాయక పంచకం వచ్చింది. వెంటనే అంతకపురం చొచ్చింది. అత్యు
 డనే రాక్షస పతి పుత్రుడు వచ్చాడు. వచ్చిన రెండు గడియల్లోనే
 చచ్చాడు. అపై పెద్ద కుమారుని రావణుడు ఇంద్రజితుడు పంపాడు.
 వాడు నన్ను జయించలేక లోకల సిగిల్లి బ్రహ్మాత్మతో ఉండించాడు.
 దైత్యులంతా వ్రాళ్ళతో నా దేహాన్ని తిట్టారు. వాళ్ళ వెంటపోయి దైత్య
 పతిని చూచాను. వాడు కాలరుద్రుడై, కన్ను రెక్కచేసి నా రాకను ప్రశ్నిం
 చాడు. నేను దాచకుండా వచ్చిన కార్యం చెప్పాను. "నా పేరు హను

మంటును. నా వీరిక సుగ్రీవుడు. నా దైవం రామచంద్రుడు. నేను రామ
దూతనై వచ్చాను. నీకు హితోపదేశం చెప్పిపోదామని ఈ మార్గం
త్రొక్కాను. ఇక పోతున్నా"నంటూ లేచాను. వాడు నా మాటలకు
ఉగ్రుడై అగునుంటూ మరణశిక్ష విధించాడు. వెంటనే వాకి తమ్ముడు బుద్ధి
మంతుడు వివీషణుడు లేచి వారించి దూతను చంపటం దోషమని
చెప్పారు. అది విని నా తోక కాల్చి పురమంతా డ్రెప్పునున్నాడు.
రక్కసులు గుంపుగా వచ్చి, పాత గుళ్ళను నూనెలో ముంచి నా తోకకు
చుట్టి నిప్పంటించి పీఠం వెంట డ్రెప్పునొగారు. అడవి వచ్చినందున అంతా
మర్మమంతా గ్రహించి, వాళ్ళను చంపి, కట్టు తెరిపి లంకిను దుంప
నాశనంగా తగుల పెట్టాను. ఆ మంటలో మెథిరికి విరుచు కరిగిం
దేమో అని చింతిస్తుంటే, అక్షచారులు నా చేతనూ, జానకీకృష్ణ జేమ
వారినూ చెప్పుకుంటుంటే విన్నాను. ఆ వెంటనే ఆ తల్లి కడకు
పోయి నమస్కరించి సెలవుగొని, దగ్గరలో వున్న అరిష్టాద్రి నెక్కి,
మిదుర్బుని చూచాలనే ఉత్సాహంతో చంద్రార్క తారాగణ సంసేవ్యమైన
జంధర మార్గంలో ఇక్కడికి చేరుకున్నాను. నా వాళ్ళందరినీ కను
గొన్నాను. శ్రీరామానుగ్రహంచల్లా, సీరామాత ప్రసాదంచల్లా, మీ
తపస్సువల్లా వానరవరి ఇచ్చిన అక్షుడు ఇంకవరకు చేశాను. ఈ పైన
చేసే కార్యం అవార్యంగా చేసుటానికి మీరున్నాడు" అని ముగించాడు.

సీతను గొని వచ్చి శ్రీరాముని దర్శించుట యుక్తమని
హనుమ చెప్పట

అంగద బాంబులంతాడులు హనుమ జరిగిన విషయం చెప్పుతుంటే,
ఉత్సాహ సంతోష భయాలు ఒక్కసారే పొంచారు. "ఇంతటి కార్యం
హనుమ దక్క ఇంకొకరు చేయలేరు. వానర ప్రపంచంలో జేటులని
చెప్పటదే వనటులంతా ఇదే వచ్చారు. వారంతా హనుమ తక్కువచేతనే
బ్రదికారు. రిక్తులుగపోతే ప్రభువుచేత, పోతపోతే ప్రాయోపదేశంచేత
ప్రాణాలు పోగొట్టుకునే పంగ రోకం, బుద్ధిమంతుడూ, శక్తిమంతుడూ,
విజయంతుడూ అయిన హనుమంతునిచే ఉద్ధరించబడింది. ప్రాణులు
ప్రభువైతే పోరులు సుఖించినట్లు మాదురి సాధించిన విషయంతో కపి

కులానికి పేరు వచ్చింది. నరులు చేయలేని పని వానరులు చేయగలిగింది. కీర్తి లబంధనార్థం నిలిచిపోయింది" అని ఎవరికి వారు హాహుళ్యము చెప్పిన మారుతినీ జనస్థుల్లో ప్రస్తుతిస్తూ కిపులంతా "జయ పీఠ హనుమా! జయ జాహంబలహమా! జయ రామ మాతా! జయ కపిలోక నేనా" అని స్మృత్యం చేశారు. వారిని కూచుండ సంజ్ఞచేసి మారుతి ఇలా అన్నాడు. "జానకీ సతీత్వంలో వానరుని చేసిన ప్రతిష్ఠా, రామచంద్రుడు చేసిన ప్రయత్నం సిద్ధించింది. నా చిత్తం మాత్రం సీతామార విముక్తిని చింతిస్తుంది. చున అరాతి అలతిగా పోయేవాడు కాదు. తపోబలంతో రోరాలను దగ్ధం చేయగల సాహసి. బలార్కారంగా జానకమ్మను రాకినా చెడక నిల్చానంటే ఆకడెంత తపశ్శక్తి కలవాడో ఊహించండి. ఇనా సీతమ్మ పాతిప్రత్యం ముందు పనికిరాదు. అమెకు ఆతనిపై కోపం రాలేదు. జారి మాత్రం వుంది. అందుకే ఆతడు ఇంకా సతీపురుగు వున్నాడు. వాణ్ణి ఆ తల్లి ఆగ్రహంతో చూస్తే అగ్ని కూడా దహించ లేని ఆతని తపోబలం దగ్ధమయ్యేది. ఇది నా అభిప్రాయం. అమెను వెంటబెట్టుకుని రామ దర్శనం చేస్తే అందరికీ ప్రమోదం కలుగుతుంది. అందుకు పృథ్విదేవ భల్లాకపతీ, సేనాశ్రీ అయిన అంగదుడూ అంగీకరిస్తే అమెను కొనిరాగలను. నేనొక్కణ్ణి అంకను బూడిద చేయగలనంటే మీరంతా కలిస్తే చెప్పవలసిందేముంది? కూరులూ, కృతాస్త్రిలూ, వీరులూ, దుర్జారణులూ, గగనచారులూ మీరంతా. నాకు సాయంగా నిలిస్తే అంకను నాశనంచేసి, దైత్యులద్రుంచి, విజయ లక్ష్మీసమేతంగా జానకీమాతను రెద్ది రఘునందనున కర్పిస్తాను. లేదా నన్నే ఈ భార్యం చేయమంటే చేస్తాను. ఇంద్రుని ఇంద్రం, బ్రాహ్మణం, రాక్షసం, వాసుకం మొదలైన దివ్యాస్త్రాలు నామీద ఏమీ శక్తి చూపలేవు. వాళ్ళు అత్రుత స్త్రీలతో నన్ను ప్రహరిస్తుంటే, నేను రైభారవంత కలా వృష్టి కురుస్తాను. అధాటికి అడుగులేకాదు. అమరులుకూడ నిల్వలేరు. వనధివీల దాటివచ్చినా రావచ్చు. మందరం సమూలంగా పడకనా పడక వచ్చు. కాని, జాంబవంతుని సంగ్రామంలో శత్రుసమితి కదలిందలేదు. అందుల్లో పేరువాడిగల పెద్దలనందరినీ అంగదుడొక్కడే హతమారుస్తాను. పనస నీయర పనకు వింఛాత్రికే చిక్కులేదనగా, తుచ్చ రాక్ష

నులా నిగ్రహించేడి: మైందద్విడులతో మార్కొని మరణచేపర శరణు
దొరని యక్షరక్ష గంధర్వాదులలో ఒక్కణ్ణి వ్రేలువంది చూపండి.
వీరంతా బ్రహ్మచరంబొందిన చరమజలాపికుడు. అన్నినేయ గౌరవార్థం
అస్మృతపానంచేచారు. అపహ్నులు, చరగర్వంతో సురలనే గణించరు. అను
యం తెక్కిమిడి; అదోకవనః ధ్వంసం చేసినప్పుడూ, అంతాచూపానం
చేసినప్పుడూ చరదారి శక్తి సాక్షర్థాలు విస్తృతంగా చేర్కొని, ఈ
విధంగా జయమోష చేశాడు. "రామచంద్రునకు జయమగుగాక.
విద్విష వృత్తాపిటం చంద శేసరి సుమిత్ర సూరికి జయ
మగుగాక. రామ విభా రక్షిత ప్రపరమాన విక్రమో పేరుదగు రవిపుత్రు
నకు జయమగుగాక. రామచంద్రునకు దాసుడను. చూతను. చూచుచుంతు
దనే పేరుగలవాడను, ప్రథంజనునకు కుమారుడను. నన్నెప్పుడు జయించ
లేడు" అని.

సీత దురదస్థ కపులరు హనుమ చెప్పుట

అ మాటలు వింటూ కాభాచరులు ఇంతా అంతగా పెరిగారు.
రాము పోతున్నా రను శక్తియుక్తుల శత్రువుల సభలో ప్రవరించిన
పావని పవిత్ర దాదాన్ని ప్రశంసించారు. ఉచ్చాహవంతులుగా ఉన్న కపు
లతో, "సోదరులాదా! శీలపరీషటి, పద్మనేత్ర, హూర రావణుని నిర్మం
ధంలో చిక్కి, ప్రాణమాత్రావ శేషయై జీవించియున్నా దానకమ్మను
తలచుకుందే నా గుండె తరుక్కిని పోచూంది. మ్రుక్కడి రక్కసి
గుంపు నడుపు చిక్కి మేఘచ్ఛాదనంతో మరుగైన చంద్రలేఖవలె ఉంది.
పొలోమి ఇంద్రునివలె అసుర క్త దావంతో అశ్వనాభుని నామోచ్ఛారణం
చేస్తూ అయోధ్యా నగర సింహాసనంపై వేదాలు రెక్కిస్తుంది. ఒకే
చీర, అది మాసి పుంది. కేశ సంస్కారం లేదు. జడలు కట్టుకున్నవి.
అమె జీవిస్తుంటే లేచో; మన దండయాత్ర ఎంత కాలం పడుతుందో,
అంతవరకు ఆమె నిగ్రహంతో బ్రదుక లేదు. ఒక్క నెం చూత్రమే
మన రాక కోసం చూస్తానన్నది. మొరటు రాకానిమూక కరకు
మాటలు విసలేక మాటిమాటికీ మూర్ఛపోచూంది. లోకవృత్తం
తెలియని నాకే అ స్థితిలో ఆమెను చూచి గుండె బ్రద్దలైంది. కడుపు

మండింది. అమెకోసం లోకాలోకాలను పీకింది. శోకమయం చేయాలని పించింది. నిమిష నిమిషానికి ఆ కర్మ హేమంతంలో రామక తూతు లాగా వారువారుచూచింది. “నా పతి ఇప్పటికీ రాలేదు. ఇక ముందు పస్తాదన్న లకలేదు. ఈ రాక్షసాంగనలు అసహ్య భావాలతో అంట లేకుండా భావంరొపున్న నా పతి రూపాన్ని పాటించేనున్నారు. ఇంత కాలం నహించారు, కాని రావణుడు ఇక నహించలేదు. నన్ను ఇలాక్కొ రించటమో, చంపటమో చేస్తాడు. నా శీలంతో వాణ్ణి దగ్ధంచేసినా నాభక్త సన్నిధికి నేను పోలేను. ఆయన సత్య పరాక్రమానికి, అగ్రతీహార ధనుర్విద్యా లోకాలానికి, పురుషర్వాషికి ఉచ్చ శేషటానికి ఉన్నారాడు. ఈ జన్మకు ఆ దివ్య మంగళ విగ్రహాని సాహచర్యం ఇంతమిత్రేయని తృప్తితో నా శీలంచే నన్నే రాక్షసంబే నుంది”దని మరచోడ్యక్తురాలైంది. నేను రాక్షసరిత గానం చేయకపోలే అమె అక్కహర్మ్యపాల్పాకి పుండేది. ఊరంతో శోధ తరిగిన ప్రకృతి వనంరాగమనంతో పునః పరిపుష్టమైనట్లు నే నిచ్చిన దానలో, నాపై విశ్వాసంతో, కార్యభారం నాపై పెట్టి మానం పరకు బ్రదుకురానని మాట ఇచ్చింది. నేను చంపిన వారంతా ఇదివరకే జానకీ పరివరవార భావగ్ని సోకి మృతప్రాయురై యున్నారు. నేను కార్మిన లంక అమె శీలకోపాచారావలోకనంతో రాలే పుంది. అంతంత కఠినోక్తురానినా, దుర్మోహగుణ సన్నిపాతంలో ప్రలాపించినా, అ తనికి అగ్రహం రాలేదంటే, అబంధంగా అరిందిన అతని తపో బంధే భారం. దేవరా సంబంధమైన శక్తులు పరదలంతో ఉద్దీపన పొందడమో. అయినా అంత రతంగా పురింపకపోవు. నిజంగా రావణ చదకు రాముడు నిమిర్త మాత్రుడే కాగారు. కప్పలాగా ఇంత ఎండకు మీరు చెపుతున్నానంటే, జన్మ సహజంగా జానకమ్మ తనువు లత పంటిది. అది పతి వియోగ తాపాతితమై పావ్యమినాడు పరించే వాని చదువులాగా పీడించి ప్రద కోల్పోయింది. అమెను మీరు చూడలేదు కనుక, మన బ్రదుకంతా అమె పై నే అధారపడి పుంది తనుక కర్తవ్య నిర్ణయం రోసం కలహాపు తెలి పాడు” అని పాపమాని భరణిజ వ్యర్థాలంత హృదయ విచారకంగా వెల్లి డించాడు.

అంగదుడు సీతను తోడ్కొని వచ్చుటకు

అంగీకరించుట

కష్టంబుగా హనుమ వాక్యశక్తితో నృపించి జానకి రూపం
హృదయ దర్శనార్థం దర్శించి అశ్రుజలవరోధాన్ని లభికింగా
పొందెను. కాలహరణం చేయటం కార్యం కాదనుకున్నాడు సామీరి
సైన్య నాయకుడుగా సముద్రం దాటి లంకలో ప్రవేశించి కొందరు రావణునితో
పోరుకుంటే, అంగదుడో, లేక హనుమంతుడో, అపసీతాతను సురక్షిత
స్థానానికి చేర్చటం అవశ్య కర్తవ్యమని భావించాడు. అగచరనాయకుల
అంతఃకరణ నిర్ణయం గురుతించిన అంగదుడు లేచి “కష్టాలారా! పరమ
పూజ్యుడైన పాపని చెప్పినదంతా విన్నాం. అతని అభిమతం కూడా
తెలుసుకున్నాం. ఇంత జగదానందకరమైన కార్యంచేసిన హనుమ అభి
ప్రాయం మనకు విరోధకార్యం. చేయవలసిన కార్యంలో మూడింట నాలుగు
పంతుల ముమ్మరమైన కార్యం సామీరే సాధించాడు. శేష భాగం మన
మంతా కంటి పూర్తిచేద్దాం. మీరంతా దివ్యశక్తిసంపదతో దేవతలనే
నిరోధించగలరు. ఇంతచేసి “జానకిమ్మను చూచివచ్చా”మనీ, కొఁగిరాలే
దనీ రామచంద్రునితో చెప్పటం ఏమంత సామరస్యంగా పుంటుంటి
మనకు ఆ విధంగా చెప్పటం లజాతరం కాదా? కనుక మరున్నందఱుని
మనకు పెద్దగాదేనీ, మైథిలిని రావణ విముక్తం చేయటం, కొని రావ
టం, ప్రభు సమక్షానికి కొనిపోవటం యుక్తం. ఇదే నా అభిమతం”
అని పలికాడు. ఆ పలుకుబడిని వృద్ధ భర్తాకం జాంబవంతుడు లేచి
“సహచరులారా! అంగదుని మంత్రాంగం, కార్య నిర్ణయం విన్నాను.
ఇందులో దోషం ఏమీలేదు. చేయవలసిన సాధ్యసాధ్యాల విషయం
అటుంచి, పూర్వావరాంకు సరున్నత్యంబు చూద్దాం. హనుమ పల్కులు
అందరం విన్నాం. అందు రహస్యం మనం పసికట్టలేదు. అయి రాదలచు
కుంటే హనుమ కోరినట్లే వచ్చేది. ఇప్పుడు మనంపోతే మాత్రం
వస్తుందా? రాదు. అయి కోరింది రామచంద్రుని లంకా ప్రవేశం. రావ

ణుని వచించటం, తన పాణి గ్రహించటం. అంతవరకు ఎన్ని బాధలైనా టప్పుకుంటానని చెప్పింది. అమృతమూర్తి కనుక హనుమ అమె విముక్తికి అయిత చూపాడు. అపమానింపబడినా అమె అత్యశక్తిని అపరాధిపై ప్రయోగించలేదంటే, రావణుని చావు, అమె చేతిలోకాన, మన చేతిలో కాని లేక శ్రీరామునిచేతిలో వున్నదని లేలింది. అది కూడా కేవలం అయన చేతిలో అంతలేదనీ, కొంత కీశకుని కూతికలో వుందనీ స్పష్టమైంది. నాకు రావణుడు పొందిన వరాలూ తెలుసు. ఆతడు లోక విద్రావణుడెందుకైనాదో తెలుసు. మనవాళ్ళ శక్తులన్నీ తెలుసు. ఆ తల్లి చెప్పిన గడువు నెలరోజులు. అంటే రావణుని జీవితం అంతవరకు జేపంగా వుంటుందని అర్థం. ఈ లోపల మనం పోయినా చేసేది ఏమీ లేదు. వృధా కాలక్షేపం. జరుగవలసింది సచరం. అందులో దేవతల జుంపిన అసురగణంతో. అది అనుకున్నంత సులభం కాదు. మన వాళ్ళంతా జలభిరాటలేదు. మనం యుద్ధానికి సన్నద్ధులమై రాలేదు. అన్వేషణార్థం పచ్చాం. దాన్ని మన హృదయం వంటివాడు హనుమ ద్విగుణితంగా, విజయవంతంగా సాధించాడు. నాకు ఎన్నివిచార ఆలోచించినా మన రాజానుమతీ, రామ లక్ష్మణుల అంగీకారం పొంది కార్యక్షేపం పూర్తి చేయటం ధర్మసహంగా వుంటుందని తోస్తుంది. ఆ పైన మీ అందరి ఇష్టం" అని చెప్పి కూర్చున్నాడు.

మర్కటశ్రేష్ఠులు మార్గమధ్యంలో

మధువనాన్ని చూచుట

అంగదాదులంతా జాంబవంతుని తర్కనహం అయిన నీతిని విన్నారు. హనుమ వదనంవైపు అందరూ చూపులు త్రిప్పారు. "తన ప్రతిపాదన హేతుబద్ధం కాక అనురాగంతో కూడిందీ, అభిమానంతో నిండిందీ" అని హనుమ గ్రహించాడు. "తాతా! నీ మాటలు సత్య సమ్మతాలు. ఆచరణ యోగ్యం. రాజనీతి రత్నాలు. నేను ఆ తల్లి పడుతున్న బాధను కళ్ళారా చూచాను. ఆమెవున్న వునికిని అర్థం చేసుకున్నాను. అందువల్ల ముందువెనుకలు పరిశీలించక, ఆమె రక్షణమే అవశ్యకర్త

వ్యంగా ధావించి పరితాప. చిరజీవి అంగడుడు నన్ను బలపరచటంలో నా శ్రమనూ, నా పైగల భక్తి విశ్వాసాలూ, ఆమె దైన్యస్థితి కలసి ప్రముఖ సాసం పొందాయి. మేమిద్దరం లోతుగా కార్యానుకీలనం గట్టిగా చేయని మోట నిజం. నీ పువదేశం నాకు నర్మచా నమ్మతం. అందుకే మన పెద్దలు “పెద్దలు చెప్పేమాట పెడగు కలిపిన చద్దిమూట” అన్నారు. గడుపుతారం గడచినా, సీరామార ఇచ్చిన గడుపు దాటకుండా అంక చేరారి. కనిక దుసం కాలినడకన కాకుండా గగనవాడలమై కపిసార్వ భాముని కడకు పోదాం. యుద్ధతంత్రం, ప్రయాణ ప్రయత్నం కాలహరణం కాకుండా లేవే విర్రయించువాం. లోకంమెచ్చే ధర్మబద్ధమైన నీ పువదేశాన్ని నేను కిరసావహిస్తున్నాను” అని హనుమ చెప్పాడు. అందరూ హనుమ విజ్ఞతకూ, వినయ విధేయతకూ, బుద్ధి సూక్ష్మతకూ, జలేంగిత సహిష్ణుతకూ పరమ హర్షం వ్రకటించారు. “జయ వీర హనుమా! జయ దివ్యగుణధామా! జయ మారుతాత్మకా! జయ బ్రహ్మ లేకా! జయ జయ” అంటూ లేచారు. హనుమ కిరస్సుగా, కపివృద్ధులు పజెలుగా, కప్పలు పచ్చంగా, గరుడ పూహారంగా గగనానికి లంఘించారు. దేవతలు పుష్పవృష్టి కురిశారు. కిరోధాగంలో చాలసూర్య ప్రభాభాసమానంగా పోరున్న పాపవివేనే పవగవుంగవుల చూపులన్నీ కేంద్రీకృతమైనై. మార్తాండుని శేజస్సు చురుగువదుస్తూ అంజరాన్ని అక్రమించిపోరున్న కప్పలు హనుమను ప్రస్తుతిస్తూ, కార్య సాఫల్యం తమచే కర్తనంతుకు సంబోధిస్తూ, యుద్ధానికి వేడుకవెండిస్తూ, రామ రవి పుత్రుల గౌరవధాషణ స్వరూపాన్ని చింతిస్తూ, పక్షిరాజ సహస్రం ఏకా కారంగా పోరున్నట్లు గోచరించారు. దారిలో, నందనవన సుందరమై, అనంత ముదాపహమై, అనేక పృక్షవల్లరీ వికరశోభితమై, అప్రభుష్యమై, అర్కపుత్రమాతుల సంరక్షితమై, అనందకందమై, అందం చిందించు తన్ను మధువనాన్ని మర్కటలు చూచారు. ఆ వనంలోని మధు పరిమళం అగచరులకు పూజితర్పణం కలిగించింది. ముకుపుటాంకు ఆ గారి సోకగానే పూహభంగం చేస్తూ అంగడవి మధుపానానికి ఆ వనంలో దిగేందుకు అనుజ్ఞను వానరులారా కోరారు.

మర్కట నాయకులంతా మధువనంలో

ప్రవేశించుట

పసచరులంతా వాయుపుత్రుణ్ణి, వారి పుత్రుల మధువు సేవించాలని పట్టుబట్టి ప్రారించారు. మానవ ఉదాసీనంగా ఉండిపోతాడు. అంగడుడు వాళ్ళ అభ్యర్థన కాదనలేక పోయాడు. ప్రసవణ పర్వతం నుంచి బయలు దేరింది లగాయలు ఇప్పటివరకూ అహార పానీయాలు, విశ్రాంతి లేకుండా నరికివున్న కప్పలకోరిక తీర్చటం తన కర్తవ్యంగా భావించాడు. కాని, ఆ పనిని దానిముఠాడులు రక్షిస్తున్నారు. అది తండ్రి కాలం నుంచి కిక్కిరించిన గంధానికి అలంకార ప్రాయంగా వుండేదాని, అందరి పస్తు జాతం అనుభవంతోకి రాలేదు. అమృతధాండాన్ని దేవతలు కాపాడు తున్నట్లు మధువనాన్ని ప్రభువులు కాపాడుతున్నారు. ఈ సమయంలో అజ్ఞానమే ఏం ప్రమాదంవస్తుందో, వీళ్ళంతా ఏం ప్రమాదం తెస్తారో అని తికమకపడ్డాడు. అనంతర పరిణామం ఏమైనా అగచరుల కోరిక తీర్చటమే తనకు దర్మం అని భావించాడు. వెంటనే అందరికీ పస ప్రదానానికి అనుమతి ఇచ్చాడు. అనుమతి లభించటంతోనే వానరులంతా సంపూర్ణంగా పండిన సస్యంపై పండిన మిడుతలదండలాగా మధువనాన్ని ఆక్రమించుకున్నారు. అదేవాళ్ళు, వేదేవాళ్ళు, పాదేవాళ్ళు, గుమిగూడే వాళ్ళు, మిత్రుల వీదేవాళ్ళు, పిన్నలతో కలియబడి ఓదేవాళ్ళు, చాచే వాళ్ళు, మీసాలు దీదేవాళ్ళు, పిరుదులతో దేదేవాళ్ళు, కారుతున్న తేనె నాకేవాళ్ళు, అయి కప్పలంతా గగ్గోలుగా నవచరించారు. ఒక కోటి కొమ్మల పరకు ఎక్కిరే మరో కోటి ఆ కొమ్మను వూపి అందఱుండా ఇంకో కొమ్మకు దాటుతుంది. కాభాగ్రం నుంచి క్రిందికి దూకుతూ మధ్యలో కొమ్మను ఒక చేత్తోపట్టుకుని రెండోచేత తలగోకికొంటున్న కోతులు కొన్ని, దగ్గరకు వస్తున్నవాటిని నిష్కారణంగా కిచీచలాడతూ పైబడి తరిమే కోతులు కొన్ని, ఒకటి పెక్కిరిస్తే ఒకటి కొక్కిరిస్తూ, ఒకటి లాగితే ఒకటి పడుతూ, ఒకటి పాడుతుంటే ఒకటి నవ్వుతూ, ఒకటి ఏడుస్తుంటే ఒకటి చేతులు లాగంగా చరుస్తూ, జాతి లక్షణమంతా ఆ వనానికి చూర ఇచ్చినై. ఈ విధంగా స్వేచ్ఛా విహారం చేస్తున్న వానర

పైన్యంలో, చు తెక్కని, తృప్తిచడని, తేనె త్రాగని వనచరం అంటాడుగలేదు. తనివివీర తేనె త్రావి మైకం తలకెక్కి, నిరే తుకంగా పండ్లు తార్చి, కొమ్మలు విరిచి, తీగలు పీకి, చెట్లు పెరిగించి కప్పలంతా ఆడుడు వనాన్ని అల్ల కల్లోలం చేశారు.

దధిముఠుడు వనేచరుల వారించుట

అంతవరకు చూచి చూడకుండా వున్న దధిముఠుడు వనాన్ని పాడు చేస్తున్నవానరు చావుకు పట్టరాని ఆగ్రహం పొందాడు. కొందరిని కొట్టాడు. కొందరిని తిట్టాడు కొందరిని పట్టాడు. కొందరిని నెట్టాడు. కొందర ముట్టతో మెట్టాడు. తను స్వేచ్ఛకు అటంకం కలిగి నున్న వనరక్షణాధిపతిని వానరులు పండ్లతో కొరికారు. గోళ్ళతో శరీరం దరిరారు. కొందరు నేలపై పడనెట్టారు. కొందరు దురాగ్రహంతో ఇంకా వనం పాడు చేయసాగారు. వనపాలకుడు ఈ అరాచకాలయానికి ప్రభుప్రభుడూ, మంత్రి కారణం రావటంచూచి, కడుపు మండి వాళ్ళను తప్పించుకుని తన వాళ్ళున్నచోటికి తరలిపోయాడు.

హనుమ దంగదుల ప్రాపున కప్పలంతా వనంలో

స్వేచ్ఛా సంచారం చేయుట

దధిముఠుడు తప్పకుండా పోగానే అంగద హనుమంతులు కప్పలను చూచి “మీరంతా నిర్భయంగా కడుపార తేనె త్రాగండి. తృప్తిగా పండ్లు తినండి. మీపైకి వనపాంతులు రాకుండా మీ చూస్తాం. ఆవేశ్య కార్యం అత్యవ్యయమైనా మీ చిత్తం పద్మినమ్మ కొంత తడవు సంచరించండి” అని చెప్పారు. అందరికీ కలంతో కొండలు పిండిచేసే దైర్యం కూడి దూరంగా వున్న పాంతులపైబడి తాచారు. త్రోచారు. కొండలు కుండలు తేనె కొల్లగొట్టారు. కొన్ని కుండలు పగులకొట్టారు. సహజ బలం కొంతా, సీతావార్త తెలియడం కొంతా, అంగిడుని అనుమతికొంతా చేరి కోడలు జాతిచేష్టలే చేయసాగినై. కొన్ని తేనె త్రాగితే, కొన్ని మైనం వుండలు చప్పరించినై. కొన్ని మైకంకెక్కి కొమ్మనడలుకుని అకుంకుంపుమీద అకన్నుతో కూర్చినై. కొన్ని కై పెక్కి ఒందొం

టితో త్రోపులాడినై. కొన్ని గరించినై. కొన్ని నిడించినై. కొన్ని కిచకిచున్నై. కొన్ని ఏమేమో చేసి హిహీ అన్నై. కొన్ని ఏదోచేసి పైకి ఎగిరినై. కొన్ని ఏమో చేయాలని యత్నం చేస్తునై. ఇదంతా చూస్తున్న దధిముఠుడు తన పరివారాన్ని కప్పలమీదికి కయ్యానికి పంపాడు. వాళ్ళు చేరగానే వనచరులంతా మీదపడి, కాళ్ళతో తన్ని. తోకలతో బాది, పంకతో కొరికి, చేతులతో పిసికి, సంఘాన్ని పిరుగు పొడిచారు. వచ్చిన వనపాలకులు భయపడి దధిముఠుని చేరి తమ పాట్లు విన్నవింపకున్నారు. “వాళ్ళకు రక్షగా వాయుపురుషున్నాడు. మా మాట వినలేదు. పైబడి చిత్రహింస చేశా”రని చెప్పుకున్నారు. రక్షణాపిఠి వాళ్ళను ఓదార్చి “నేనూ వస్తాను. అంతాకలసి వాళ్ళకండకావరం అంఠం చేద్దాం” అంటూ, వెంటగాని, పెద్ద వృక్షాన్ని పీకి చేతదల్చి ముందు నడుస్తుంటే, తక్కినవాళ్ళు, రాళ్ళు, గుండ్లు, చెట్లుగాని వానరులపైకి నడిచారు.

తారాసుతుడు దధిముఠుని తన్నుట

తీవ్రయుద్ధానికి సంసిద్ధులైనవచ్చిన వనపాలకులు వనంపాడి చేస్తున్న వనచరులపై డిక్కొన్నారు. వాళ్ళు పీకినచెట్లను అయుధాలుగా ధరించి తిరుగుబడి దొమ్మిగా తలపడ్డారు ఆ పోరాటంచూచి అంగద హనుమదుడులు సంగ్రామ స్థలికి చేరుకున్నారు. తమహస్తుడై రక్షచరుల ప్రహరిస్తున్న దధిముఠుని తనకు పూజ్యుడని అయినా తలపోయకుండా మత్తుతో వాణ్ణి పైకెత్తి నేల రాచి ఒడలు నరియి తన్ని వడిలారు. ఆ ప్రహరణాలకు అంగ సంఘలు ప్రియిరి, వెల వెలనై రోజుకుంటూ, నెర్తురు క్రక్కారు, అరచావు వచ్చి, లేచి తక్కినవాళ్ళను ఆపాడు. అందరినీ వడలగా దూరంగాపోయి, పరివారాన్ని చేర్చి, “పీళ్ళక్కడ వుండగనే మనం పోయి ప్రభువుతోనూ, రామునితోనూ, అంగదు దొక్కడే ముఠవనం పాడు చేశాడని చెప్పాం. పైతామహం, దురానదం, ఉదాత్తం, ఇష్టవనం కనుక తగిన దండనం విడించి పీళ్ళను దండిస్తాడు. రాజాజ్ఞా తిరస్కారులూ, రాజాజ్ఞాపరిపాలిత జన దిక్కారులూ అయిన పీళ్ళను దండించాడె. మనలను అవమానపరచిన పీళ్ళ దుస్థితి కని కని తీర్చుకోవాలె.

రండి" అంటూ తోడ్కొని కర కేగంతో గగన మారానటోయి, రాసి
లక్షలు సుగ్రీవుణ్ణి ప్రదేశంలో వ్రాలాడు. అర్థికోన్న మొగంతో,
స్వస్థక చెడిన రామంతో సమీపించి పావాలపై వచ్చాడు.

దధిముఖుడు రవుల దుశ్చర్యలు కపిపతితో చెప్పుట

హఠాత్తుగా వచ్చి పావాలపై బడిన దధిముఖుని, వెంటపున్న వన
పాలకులూ చూచి మ్రోతుడయ్యాడు "భయపడకు. లేచి విషయం
చినుపించు" అంటూ ఆహ్వానించాడు. చురుకూ లేచి దధిముఖుడు
"ప్రహే! నీ తండ్రి తరంలోనూ, నీ అన్నతరంలోనూ, నీ తరంలోనూ
ప్రదేశ దుష్కరంగా, దుష్టంగా రాపాద పడుతున్న చురువనానికి నేటికి
రాం మూడింది. ఒక్క రేనే పట్టలేదు. ఒక్క తీగ లేదు. ఒక్క
చెట్టు లేదు. అంతా సర్వనాశనం అయింది. యువరాజు వెంట సుండి
కప్పలచే పాటు చేయించాడు. అర్జుంపోలే మా పెద్దలికం, నీ శాసనం కూడా
చూడకుండా చుమ్మర్చి చాచదప్పి చెవులు మూశాడు. మీరు స్వయంగా
చిత్తగించండి. తేనె త్రాగాడు. ఇష్ట మెక్కాడు. నేనేమీ అనలేదు.
నిష్కారపంగా చెరుదాంధాలను బ్రద్దలకొట్టి, ఘోషరాల్లో ఒరికిపోసి,
షళ్ళన్నీ దుర్బిలచేసుంటే అందరినీ తన్నాడు. ఇలా అక్కడే ఉన్నాడు.
ఇక పేరినవారి ఇష్టం" అని చెప్పి గ్రక్కినట్లు తప్పుకున్నాడు. ఆ వన
రక్షక ప్రముఖుడు ఏడుస్తూ సుగ్రీవునితో ఏం చెబుతున్నాడో తెలియక
సామిత్రి వచ్చి "మిత్రుడా! ఆతడేం అంటున్నాడు? ఎందుకు ఏడుస్తు
న్నాడు? ప్రమాద కార్యం ఏమిటి?" అని ప్రశ్నించాడు. రామానుజుడు
కవినూసుడు అతనిలాక గూర్చి చెప్పాడు. సామిత్రి శ్రద్ధగా
వెంటున్నాడు.

రవిజుడు సామిత్రితో హనుమదుడులు ముఖవనంలో

విహరించటం చెప్పుట

"మిత్రమా! మీరు ముఖవన రక్షకాధికారి. పేరు దధిముఖుడు. దక్షిణ
దిశగా తరలిపోయిన అంగదాదులు తిరిగివచ్చి అనందంకొరతీ ముఖవనంలో
చొచ్చి, తేనెద్రావి, ఫలాలు చుడించి స్నేహ్యాపహారం చేస్తున్నారట. అర్జు

గించిన పిళ్ళను తన్ను తగిలేశారట. ఆ వృత్తాంతం నాకు చెప్పవచ్చాదు. నేనిందుకు వాళ్ళను నిజంగా దండించవలసిందే. కాని, కొంత ఆలోచించ వలసికొని అవసరం వచ్చింది. ఆ కళ వెదకటానికి పోయినవారంతా వానర ప్రముఖులు. జానకిని హరించింది రావణుడు కదా! అతడుండేది లంక. అందుకని శక్తి మంతులందరినీ మీరి చంపించాను. ఇప్పుడు వారందా తిరిగివస్తూ వనంలో ప్రవేశించారు. మధుసాన ఫలభక్షణంతో తృప్తిపడక వనాన్నే ధ్వంసం చేశారట. ఆ వనంలో రాజానుమతి లేకుండా మూడు రథాలుగా ప్రవేశం ఎవరికీలేదు. అధికరించితే చావు తప్పదు. ఈ సంగతి వారికందరికీ తెలుసు. హనుమజ్ఞాంజవంతాదుల సమక్షంలో కాని కార్యం జరిగింది. వీరందా నా అజ్ఞాన పాలించేవారే కాని తిరస్కరించేవారుకాదు. ఇది తెలియక చేసినదికాదు. జుద్దిపూర్వకమే. దండనకు ముందు ఇక్కడే వున్న ధర్మ సూత్రం చదివించాలి. పచ్చేవాళ్ళు ఎలాంటి ఇక్కడకుకాక వనప్రవేశం చేయకూడదని టితిగా చేశారు. ఇది అత్యంతకృత్యులవని అని తలచరాదు. అహాకారం. అందులో మధుసానంకోసం మధువనంలో చొచ్చినారంటే, వారు కార్యం సాధించి పస్తున్నారన్నమాట. మీ పదిన కప్పలచే చూడబడింది. నామాట ముమ్మాటికీ సత్యం. ప్రియవన విధ్వంసానికి, జానకి ధర్మనానికి సంబంధం వుంది. జలనిధి తెలిసులికట్ట ఎప్పుడు దాటుతుంది? మహాపర్వదినాల్లోనే దాటుతుంది. అది గ్రహ సరి పక్త సుపల్ల జరుగుతుంది. తీరం దాటరాదన్నదినిర్ణయం కాక నిర్ణయం. అలాగా సమస్తాల్లో నా అజ్ఞాన దాటరు. కార్యసాధకులు ఆహ్వానిత్రులు చూడరు. అందులో మధుసానం అనలే వాంఛించరు కదా! ఇది అసాధారణ ధర్మం. అమెను చూచామన్న అనందంతో అంతవరకు పడినశ్రమను అవ సమాంచుకోటానికి అందుకో దిగారు. పరిమితి మీరి మధువు సాగించేవారు. జాతిచేత కోతులు. వ్రాగింది మత్తుపదార్థం. కల తిరిగింది. ఆ తెప్పలో ఏంచేశారో వాళ్ళకే తెలియదు. పంపినవని ఫలసిద్ధి పొందింది. సోమిరే ఈ విషయాన్ని సాధించారు స్వర్గలో ఏప్రాణికిలేని శర్మకలులు పావ మానికేవున్నై. మంత్రి జ్ఞాంజవంతుడు. హనుమంతుడు రక్షకుడు. అస మాన బలాదుడు అంగదుడు అపివతి. మైందద్వివిధులు మానవాతీత మూర్తులు. ఇటువంటివారు పూనుకున్న కార్యం ఎందుకు ఫలించదు

అంగదాదులు పనం భంగించారు. వారించపోయినవాళ్ళ అంగలను సరియ
దంచారు. ఇది ఊహకందని విషయం. జానకీ క్షేమవార్తకొని రాకందా
వచ్చినవారైతే, బ్రహ్మదత్త మునుషన ద్వంసానికి దిగువారా? రాతగిన
గడుపు మీరి ప్రాణాలు చదలచలసిన సమయంలో, నాపనంలో, నాకు
రెండేలాగా చెద్దరార్యం చేస్తారా? మిత్రమా! నాశ్రమ సిద్ధించింది. జానకీ
వార్త తెలిసింది. నామాటచక్కింది. నాకు కృతఘ్నరాపాపం దూరమైంది.
మలయమారుతం వీడ్చింది మనస్సు అనందంతో జ్వలితమవుతుంది”
అని ముగించారు.

రఘులను వెంటనే రమ్మని సుగ్రీవుడు దధిముఠునిచే

రఘు రంపుడు

రవిశృంగు చెప్పిన వృత్తాంతం రాఘవులు విన్నారు. పరమ
ప్రహృష్టతతో సుదృఢులైనారు. వానరేంద్రుడు పనపాలకుడైన దధి
ముఠుని చూచి, “నీవు చెప్పింది విన్నాం. వాళ్ళ చేసింది ప్రమాద కార్యం
కాదు. ప్రమాద కార్యం అని గుర్తించాం. వాళ్ళు కార్యసాధకులై
పవ్వారు. ప్రశంసాపాత్రులై దండనాల్లులు కాదు. కనుక క్షమించటం
జరిగింది. నీవు వెంటనే అంగదాదులతో నా చలుకలుగా ఇలా చెప్పు.
“మీ రాకకు హర్షం పొందాం. మీ విజయానికి గర్వం చెందాం. మీ చేత
క్షమించాం. కాలాతిక్రమణ రోషాన్ని గమించాం. పైదేహీ కుశల
వార్త, పనచతుర కార్యకలాపం రఘునందనులతో మీరాజు రవిశృంగు
వినకోరుతున్నాడు. కాలహరణం కావించా కిష్టలంతా వెంటనే రండి”
అని. తడచరణతి అనతితో దధిముఠుడు లోపం, అపమాన ప్రతికారా
నికి బదులు అనందంతో అహ్లాది.చటానికి తన్నే పంపుతున్నందుకు
మఃఖిస్తు, వృత్తాంతం వినిపించటానికి పెగంగా పెగిరిపోయాడు. తన
సంకిల్పం వికల్పం లేకుండా సిద్ధించినందుకు ఇనజుడు జ్వలితగత్రుడై
పొంగి పోయాడు.

హనుమదాదులు సుగ్రీవుని చూడవచ్చుట

తరతీ మిత్రుల అర్జునాని దళిముఖుడు చతువనంలో దిగిడు. అక్కడికి అగచరులంతా తైపు దిగి, చురువారి మూత్రించి, నేదచేరి, యథాస్థితి వచ్చారు. దిగిన పన రక్షకుడు అంగదుని పాదాలకు నడుస్తూ రించి "మా నేత రోగించి దోషంగా చూడవద్దు. అజ్ఞానంతో అర్జునుని, యువరాజును నీవు. ఉర్యసెం నీది. నేరక చేసిన తప్పు చేయించు. మీరు వనం చేరటం, సుమూర్చి తరమటం అంతా పెద్ద ప్రభువుకు చెప్పాను. అయిన సంతోషంతో మిమ్మల్ని త్వరగా రవల సిందని చెప్పుచున్నారు" అని సుగ్రీవుణ్ణి విన్న విచారు. అది విని అంగదుడు "ఇదంతా దళరక్షులు వినే పుంటారు మీరంతా తృప్తిగా తేనెలు త్రాగి బడలికి బావుకున్నారు. ఇంకి ఇక్కడ చేయలేనిదేముంది? ప్రభు దర్శనానికి పోవమా? మీ అభిమతానుసారం నడుస్తాను. నేను యువరాజునైనా, ప్రస్తుతానికి మీ కభివృద్ధినైనా కార్య నిశ్చయంలో మీ మాట విడవిస్తాను. అభికారం వున్నంత మాత్రాన వ్యర్థంగా కాసింది అభికార దుర్మనియోగం చేయటం నాకు చేతకాదు. ప్రజాభివృద్ధి ప్రభువులకు గొర్రావర్యం" అని చెప్పారు. పువగులు అంతా అంగదుని మాటలకు హర్షం చెందు. "ప్రభు చెప్పేడు" అనివరగా జరిగింది. అభికార దర్శనంతో వనవాటికి అకులా, కాసివాటికి కంచాలా వేయించే వాళేకాని ప్రతిభను గుర్తించి గౌరవించేవాడు అయి. యువరాజు భావి భవర్యోత తిలవాడు" అని ప్లాపించి, "మేం నీ యజ్ఞా పద్ధతిమీ కాని స్వతంత్ర మారానయాయులం కా" చున్నారు. "అయితే అందరం కిక్కింధకు పోదాం. రమ్మని రాజు వార్త పెట్టాడు బయలుదేరంకి" అంటూ ముందుగా దింటికి అంగదుడు అంటిచాడు. అతని వెంటనే యంత్ర శీప్ర పర్వలాల వలె కవులంతా ఆకాశానికి ఎగిరి జలధర మోషంలాగా గరిష్ట ప్రయాణం సాగించారు. దక్షిణ దిశ తేగిన కషలు వచ్చారనీ, నీర జాడ రెచ్చారనీ మిత్రుని వల్ల విన్నా, రన ఊరటకై మిత్రుడు చెప్పిన మాటలుగా భావించి రాముడు మిక్కిలి దాదవడ్డారు.

రవిసుతుడు రామునకు పైర్యం రలిగించుట

జానికి జాడ తెలిసిందిని తాను చెప్పినా పక్కనించక ముత్రుడు నిక్కనిస్తూ పుండలం చూచి సుగ్రీవుడు "విమ్రుదా! కుభవార విని తాదా ఎందుకు రోకిస్తావు? ఆ దలో పున్న నీతో అనత్యం చెప్పరానా? రాని కార్యం చేసిన కవులను ఊరకి మన్నిస్తానా? నాకు వాళ్ళ సంగతులు తెలుసు నీకింకా శంక ఎందుకు? నీ చెల్లాయి చూచాకు రు? ఆ వార్త కొనితెచ్చాడు. అంగమడు కార్య విప్పుచే కరిగితే కీవించడు. ప్రజీకిన అల్లలేకుండా నా వధూవ్యాసంలో ప్రవేశించినానం చేసేంత గు దె ఎక్కడిది? ముమ్మాటికి అయి తేను వారతో పస్తు న్నారు. నీ తృప్తికోసమే త్వరగా రమ్మని కలుసుపెట్టాను. కొరిది క్షణాలో వారు వస్తారు. నా మాటలెంత విలుపున్నదో నీతో గ్రహిస్తావు. ఆ వార్త తెచ్చింది మా ముందే. ఇంకొకటి శక్తిలేదు. జాంబ పంతురు ముత్రిగా, హనుమ రక్షకుడిగా, అంగధడు సేరగా వస్తున్న వ్యాసం వ్యర్థం న్నదు కాదు కాలేదు. నీవు సంతోష వార్త విన్న తానికి స్వస్థ చిత్తంతో వుండు" మంటా టకర్చాడు. రాముడు కొంతలో కొంత కోరికున్నాడు.

హనుమంతుడు సీత చేతు వార్త చెప్పుట

ఇంతలో అకాశం ముద్దోట్లు జయచ్ఛానలు చెస్తూ పున్నున్న కవుల కిం కిం శబ్దం అన్నారే అపుడుండిటం అన్నారే గవనింబ. అనువాదితవాలుడై, రామ అక్షయ సహితంగా పాదుచ్చాయలో అసీనుడైనాడు. అంగద పాపమాన పురిస్కృతులై అంబర ఎకానుండి అపనిపుల అందికంలో కప్పలు అవతరించారు. వెంటనే హనుమ ముందుకు వచ్చి రాముని ఎడ వద్దాలపై శిరముంచి సవస్కరించి, "శీలవతి, నియత, ప్రాజయత్త, దేవి, సీతామాత క్షేమం" అని తెలిపాడు. రామ కార్యం పరిందిందిని రవి పుత్రుడు సంతసించాడు. అవలకులు కర్ణపేయం రాగా రామ అక్షణలు క్రియం తెలిసిన పాపనిపై ప్రితి పూర్వక దృక్కులు పరగించారు. తక్కిన కవులందా తరణి కులోద్భవు

లడు, తరణి పుత్రునకు అనివాదంచేసి సీతా వార్త శ్రవణ ఎర్ఘం కావించి చాచు. ఆ వాక్యాలు విన్న శ్రీరాముడు “సీత ఎలా పర్తిస్తున్నది? నా వియోగంలో ఆమె ఏ నియమం పాటిస్తుంది? వివరంగా పసిపించం”దని కోరాడు. చూచిన వాడు హనుమ కనుక అతనినే చెప్పుమని అగచరు లంతా చేడుకున్నారు. హనుమంతుడు లంకలో జానకి వివసించిన దిక్కుకు తిరిగి, శిరోఘటితాంజలిప్రటుందై, ద్యానించి, వినయంతో గత గాత కర్త సుఖంగా, క్లుప్తంగా, గంభీరంగా, మహర్షవంతంగా చెప్ప మొదటిపాడు

శ్రీరామునకు హనుమ సీత లంకలో వున్నదని

వివరించుట

“రామచంద్రా! అవధరించు. సంపాతివల్ల జానకమ్మ లంకలో నున్న వార్త తెలిసి శతయోజనాయత సాగరాన్ని తరించి రావణ పాలిత లంకా ద్వీపం ప్రవేశించాను. అక్కడ శిశుపా పృథ్వీకింద ప్రాణాలు నీ యధీనం చేసి శరీరమాత్ర విభవయై వున్న సీరామాతను దర్శించాను. రక్షత్రీం గర్వనంతో గుండె చెదరి మృతప్రాయగా “రామ, రామ” అంటూ శోక చేపతవలె చూడలేని విషాద రూపంతో స్రుక్కులాంది. మాసిన టింటి చీరె. జడలు కటిక శేణాలు. కటిక నేల పడక. హేమంత ననివరె నీ ద్యానంతో నవసింపుంది. నేను చూచే సమయంలో రావణుని యత్నం పమ్ము చేసి అక్కహాత్మకు ఓద్యుక్తులవుతుంది. సమయోచితంగా నే నాను సమీపించి, మీ కులగౌరవం, మీ చూపు రేఖలు తెలిపి నమ్మించి మరణింపకంద చేచాను. నా మాటలకు ఆమె ప్రీతురాలైంది. నన్ను పుత్ర నిర్విశేషంగా చూచి, మనోబావాన్ని ఇలా చెప్పింది.

హనుమ శ్రీరామునకు సీత వాక్యాలు చెప్పుట

“హనుమా! నీవు చూచిన దృశ్యం చూచినట్లు నా నడితో చెప్పు. అన్ని అవరణాలు వీడినా ఈ చూడవలె కష్టంతో కాపాడుకున్నాను.

ఇది నా పతికి మిక్కిలి ప్రీతి పాత్రం. వీన్ని నా మనోదయచురు
దగ్గించినట్లు భావించి చూచుకుంటూ జీవిస్తున్నాను. ఇది నీకిస్తున్నాను.
వీనితో నా ప్రాణం, నా సందేశం సంభవించును. వీన్ని గ్రహిస్తూ,
తిలకం చెప్పగిరి గండ భాగంపై జాతిలే చుడిచి పడినంతో తిలకం
దిద్దినప్పుటి చురుకారం గురువు చెప్పికోరుచి చెప్పు. ఇక నెల మాత్రమే
నీ రాకకోసం బ్రచుకురాను. అపై రావణ యత్న భంగంగా ప్రాణాలు
వదలుతాను" అని చెప్పింది. అమెను అగ్ని స్పృశించి పరివ్రతవుతాడు.
నీ వరణ సాక్షిగా నేనామెను చూచాను. అమె శరీరం కృశించినా
అబంధ పాతివ్రత్య తపశ్శక్తులు ప్రాతరదయభాను కారులవరె ప్రకా
శిస్తున్నై. ఇదిగో చూడండి. నీ సతి శ్రుతినిగా వీన్ని తెచ్చాను.
గ్రహించు. నా ఏక నా తలపై కర్మిన భారం, నన్ను చూతగా
గ్రహించిన నీ ఋణం తీర్చుకున్నాను" అని చెప్పారు.

నీరాసతి పంపిన చూడామణి చూచి శ్రీరాముడు

భోకించుట

రాముడు నష్ట ద్రివ్య లాభం కలిగినట్లు ప్రేమతో చుటి గ్రహించు
చారు. తమ్ముని కొగిలించుకుని మోరంగా విడిచిచాడు. రవిప్రసాద
చూచి "మిత్రుడా! వీన్ని చూస్తుంటే లేచాడను నాకుదా సస రూపంగా
కరిగే లేచివెళితే అవుచున్నాను. అర్హతలో శక్తులు నా మామ
కిచ్చారు. ఇది జలోద్భవం. ఇది పెండ్లిలో నా చూపు నీత తలపై
లంకరించాడు. అమె ఎంతో లంకరిగా ప్రకాశించి నా మనస్సు నాది
కొన్నది. నా మామా, నా తండ్రి, నీరా క హ్యారయంలో పెడలు
రున్నారు. హనుమా ! ఎరిసిన వైరుకు నీరులాగా నీత గుణాలు చెప్పి
నన్ను బ్రదికించు. అమె లేక చుటి వచ్చింది. ఇంతకంటే దుఃఖం
ఏముంది? నావరకు జీవిస్తే నీత చిరజీవ. మిత్రమా! నన్ను ద్రియా
నికటానికి చేప్పు. వార్త తెలిసి జ్ఞానం వ్యర్థం కానీయను. రోగికి మందు
వరె మందు నీరా సందేశం చుట్టి చెప్పు. నన్ను బ్రదికించు" అని
రాముడు చాపోయాడు. రవిప్రసాద లక్ష్మణులు హనుమతో జానకీ సందేశం
చెప్పుచు వి కోరారు.

హనుమ అభిజ్ఞానంగా, రాహుర వృత్తాంతం

రామునకు తెల్పుట

మౌరతి వాళ్ళ కోరిక శరసావహించి, తనకూ, మైథిలికి జరిగిన సంచాషణ క్రమ, సాకల్యంగా విసిపించి "రామచంద్రా! సీతమ్మ! ఈ కథ ప్రత్యేకంగా గురుతుచేయుచున్నది. చిత్రకూటంలో సీతో కూడి నిద్రిస్తూ ముందుగా లేచిందట. కాకి జర నటంతో ఆమె ఉరోజుం చీరిందట. అనంతరం నీవామె తొడపై నిద్రించినావట. ఆ కాకి డక్కి వచ్చి చంచువుతో పొడుస్తూ బాదిస్తుంటే రక్తం స్రవించిందట. ఆ వేడిరక్తం నీ మీద పడగా, టిప్పుకోలేక ఆమె నిన్ను లేపిందట. నీవు కిడలగానే కాకి చూరంగాపో. రాతిపై వ్రాలిందట. విషయం తెలిసిన నీవు దర్బను ప్రహస్తంగా పిలిచి వదలలే అది లోకాలు జరిగి నీ శరణుజొచ్చి, తన కన్నిచ్చి చావు తప్పించుకుందిట. ఇంత దనుర్విద్యావిదుడు, దయా పయోనిధి శత్రువుపై అత్తం ఎందుకు విడువలేదు? ఇకనైనా త్వరపడి తన సతిని కాపాడుకొనుచుని చెప్పింది. పరదినీ చున్నించుచుని కోరింది. నే నామెను నమ్మి పల్కి చూడమణి గ్రహించి చురలి పట్టుండే, నిన్నూ, తన పరదినీ, నీ మిత్రుణ్ణి పేరు పేరున పేర్కొని కళల శ్రవణంతో క్షేమం ఆపిగానని చెప్పుచున్నది. నాతో రాననీ, తన పతి దైత్యపతిని చంపి తన పాణి గ్రహించవలసిందనీ, నెల మాత్రమే బ్రదుకుతాననీ, ముందు జరిగే సమస్త కార్యం నీ మీద పెరుచున్నాననీ, దూతవైనా, బిడ్డవైనా నీవేయనీ నాకు చెప్పింది. "అమ్మా! ఆరాటపడకు. నెలలో పక్షం మాత్రం చాలు. నా ఏలికతో గూడి నీ పతి, మరదీ, కపివాళులూ జరిగి దాటి, లంక చొచ్చి, సంచాంధవంగా రావణుని కూర్చి నీకు సంతోషం కలిగిస్తారు. నీవు కోరినట్లే రావణ విజేతయై నీ పతి నీ కర గ్రహణం చేస్తాడు" అని ప్రమాణంచేసినా తల్లిని నమ్మించి నీ దర్బనార్థం వార్త గొని వచ్చాను. నా సందేశం సీతమ్మకు దైర్యం కూర్చినట్లే, ఈ సందేశం నీకు ధృతికల్గించి కర్తవ్యపాలకునిగా

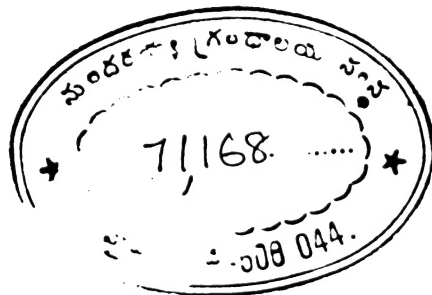
చేస్తుందని నీ చరణవాసుడు పీరాంజనేయుడు వినయ వనమి తోత్రమాం
గుత్తే చేదుకుంటున్నాడు.

సుందరకాండ సమాప్తం

సమోస్తు రామాయ సంజ్ఞాణాయ, సమోస్తు దేవైః జనకాశ్శతాయై
సమోస్తు వారాతమ భద్రేవరాయ, సమోస్తు చర్యికి కవాయ తస్మై.

శ్రీరామచంద్రార్చనస్తు

ఇది లోకోత్తరకాండ, మాది కవి యింతే సర్వమంత్రాముర్
హృదయముర్ వెరిగించునట్లులుఁ బూరించెన్ దమస్కృతితో,
హృదయసుందరు, తెలుకన పరిపత్తింబంగఁ జేసెన్ మహా
స్వధష్టై, మానవలోకి సంతరణ భావం బొప్పు నా చేత నీ
ప్రదురై పాపని; చీనినిం జదివి సర్వశ్రేయముర్ పొందెడి.

ఎమెస్కో వచన రామాయణం

నామధిని కోట వీరబాహుళ్య శర్మ

Volume Eight

Price Rs. 5/-